

R. P. R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ

UNIVERSITARĂ

DIN

BUCUREȘTI

Nr. Inventar 103905 Anul 1955

Secția Depoz. I Nr. 78043

TH. M. STOENESCU

Ino. 536.

78043

B.225.223

Nuvele

1880 — 1898.

103905

R. L.

BUCURESCI
EDITURA „REVISTEI LITERARE“
— 10, Str. Arcului, 10.
1898

C/953

Biblioteca Centrală Universitară
B U   S T

Cota 78043
Inventar 103905

1956

Rc 50/01

Toate drepturile rezervate.

B.C.U. Bucuresti

C103905

TIPURI-VECHI

Unul câte unul tipurile vechi dispar.

Altele noi le iaă locul, dar nu și originalitatea, acel ceva caracteristic ce le împropătează memoria și până astăzi.

Stău une-oră de mă gândesc la vechi cunoștințe și văd defilând pe din'ainte-mi umbrele trecutului, ca pe albul unei pânze magice. Mă pierd cu închipuirea într'o lume dispărută, mi se pare că visez, iar dupe ce mă reîntorc la realitate, zîmbesc în neștire și mă întreb :

Ce s'a făcut jupân Leibiu, cel cu salop până la călcăie, cu tichia de catifea neagră pe chelie și pe de-asupra cu pălăria mare cât o corabie? Jupân Leibiu, cel cu două coșuri pe brațe,

pline cu pahare, farfurii și cesci de cafea, care mergea din casă 'n casă și când striga de la poartă : «Ceașcă ! Ceașcă !» cocoanele se repezeau să scoată vechituri de prin dulapuri, ca 'n schimbul lor jupânu să le dea câte-o duzină de feligene, or câte-o garnitură de vase, cu sau fără capac. ✓

L'am cunoscut pe Leib, nu cum cunosc Moldovenii și până astăzi pe jidani leșești ca pe niște lighioane sêlbatic, ci l'am cunoscut ca pe un om cinstit și de treabă, și am petrecut de multe ori pe socoteala lui.

Era ovreiu care și cunoștea lungul nasului, și, negustor cum era, cinstea pe toți, ca să fie cinstit : când întorcea nădragii pe față și pe dos, se uita și 'n obrazu cucoanei, și dintr'o dată îi zicea :

— Chicoană, astă faci duî cياșchi ș'un puhar !...

Și scotea jos cescile și paharul, strângea pantalonii sul, îi băga în fundul coșului, iar când să plece, se pomenea cu capul fără tichia de catifea de care nu se despărțea nici odată.

Răutăcios, ca toți copiii, îmi plăcea să'l necăjesc, și'l necăjeam une-ori de-î băția barba de mânie.

Cum își scotea capela din cap și rămânea cu catifeaua pe creștetul capului, mă furișam pe la spate, îi șterpeleam tichia și o cocotam tocmai în vârful unei prăjini ; apoi o

înțepeneam, ca un drapel, lângă cușca câinelui legat în lanț și mă dam de-o parte, așteptând pe Leibu să isprăvească tocmeala cu vechiturile.

— De'mi tichii!... zicea el, când era gata de plecare și și netezea barba cu neastâmpăr, în semn ca să nu'l supăr mai mult.

— A chichi! îi răspundeam eu, arătându-i în curte vârful prăjinei, și rîdeam, rîdeam, în vreme ce Leibu holba ochii în înălțime.

— Ei! ve! adăuga jupănu, neîndrăsnind să se apropie de cușca câinelui, în vreme ce eu îl polteam mereu:

— Ia-o, jupâne, ia-o!

— Chini mușchi pu iu! repeta Leibu, arătând cu degetul și învârtindu-se de jur împrejur ca un curcan.

Și în vreme ce alergam să chem și alți copii, ca să am tovarăși la ris, jupănu aduna pietre și începea să țintească vârful prăjinei.

Dacă spărgea vr'un geam, vai barba și perciunii lui; iar dacă nemerea tichia și-o dedea jos, se repezea la ea, o lua, o scutura de praf și,

— A chichi!... esclama atunci, puind'o pe cap, trântind pălăria pe de-asupra și plecând iarăși cu coșurile mai departe.

Și era bun, și era îngăduitor jupănu Leibu: nu se supăra pentru multă vreme; căci nu trecea o săptămână și iar îl auzeam pe la poartă:

— Ceașcă ! Ceașcă ! Puntră haine vechi!...

Și era tată milos jupân Leibu, că de câte ori nu cădea la învoială, îl auzea rugându-se :

— Zichî zu ! Lasă și chișlig și iu un ba-chițic di puine ; am șapte cupchii și bulubu-sta opt.

Și când câștiga două trei parale, ei hei ! cu ce chef și bichirie se ducea seara acasă și cum își aduna puii pe lângă el și cum bine-cuvînta pe oameni și pe Dumnezeu, că le poartă de grijă.

Ba une-orî mai făcea și pomană pe la cei mai săraci ca dînsul, fără deosebire de ovrei orî creștin ; babelor sêrmene le dădea mai cu osebire :

— Ține lele, zi și dimita bag-da-prosti !

Astăzi, jupân Leibu și-a tăiat perciuni, și-a lepădat tichia ; se rade cu perfad și poartă gioben de la Fain. Nu'l mai chiamă jupân Leibu sin Ițic Ștrul ; ci domnu Lică I. Stroescu ; nu mai târăște coșurile din ușă 'n ușă ; ci scrie franțuzește la gazetă, or merge cu servieta la Tribunal, dacă nu cum-va face vizite de doctor în caretă. Fracu lui Lică a înlocuit salopul lui Leibu ; numele domnișorului a șters pe al jupânului, dar inima lui Leibu sin Ițic Ștrul n'a putut fi adăogată la stomachul lui Lică I. Stroescu.

De aceia, memoria-î va rămâne mult timp încă păstrată.

Eû unul, când zic Leibu, 'mî-aduc aminte

de ce-am rîs în copilărie, iar când zic Lică, mă gîndesc ce vor avea să tragă copiii noştri.

* * *

Maî era în vremea mea unu, căruia-î ziceau :
telalu.

Âsta bătea 'n tobă pe la mezaturî, or pe la uşa celor care nu-şi plăteau plăti angaralele.

Scurt, gros, cu picioarele goale 'n papuci, în halat legat cu ciucurî roşii, cu scufie de fir pe cap, — îmbrăcat aşa, fiind că se scula de cu noaptea şi n'avea vreme de cochetărie, — îşi purta toba pe dupe gât şi numai cât auzea de departe :

— Brrrrrr ! bam ! bam ! bam !.... *Areci odată .. Areci de două ..*

Alergaî haimanalele de făceaî roată împrejurul telalului, şi se uitaî la el ca la comedie; dar îl stimaî ca pe un om de treabă; căci, de şi de obiceiî era grec de felul lui, fanariot rămas neprocopsit, — să fi fost creditorul cât de-al dracului său ăl cu angaraia cât de zorbagiî, el, telalul, nu striga doamne fereşte *Areci de trei ori !* până ce nu i se părea lui că mofluzul or birnicul îşi va scoate paraua pe marfa or sculele ce 'i se vindeaî cu sila.

Un mic cusur avea telalul ; era craidon ; dar fără supărare :

Dacă bătea toba la uşa vre-unei prăvălii cu cat pe de-asupra şi zărea sus la fereastră

vr'un obrăjor de femeiușcă, făcea semn mulțimei adunate și printre bătăile tobei, striga așa 'n doru lelei :

— *Apo ta chirimidia!* adică-te : uitați-vă spre coperiș.

De aceia, în așa împrejurări, cucoanele evita să fie indiscrete, și deci alergau, ca și acum, or unde auzeau toba ; dar unde bătea toba telalului, ba.

Le cam făcea de rîs barba Iani ; dar era și pe placul bărbaților.

Astă-zî, telalul dacă nu s'a făcut *arendaso* or *comisionero de țereale*, de sigur e portărel la Tribunal, or director de prefectură. Dar de geaba, poartă-se cum o vrea, zică ce o pofti, nici Papaianescu, nici Lacherdoneanu, n'aũ șters amintirea și nici palicarismosul lui barba Ianache.

Telalul bătea toba în piața mare, și-o bătea, fără deosebire, pentru interesul dreptății ; urmașii lui ênsă bat și ei din toba, dar o bat pe spinarea păgubașului, dacă nu cum-va în folosul lor propriu.

Ș'apoi, ce voiți ! barba Iani umbla în pucii ; telalii de astă-zî abia încap în faitoane.

* * *

Dar *tolbagiul*... tolbașul, cum i-se zicea în unele localități ale țerei !...

Âsta era slovac, chipul cel mai simpatizat de cucoane.

Grăsuliū, rumen, bine făcut, cu mustăcioara blondacă, cu surîsul vecinic pe buze, delicat până la curtenie, își purta prăvălia în spinare : o cutie cât o ladă de brașov, vârată într'o îmbrăcăminte de pânză groasă și legată la un loc, cu o cordea răsucită de câte o sută de ori, pe lângă un căluș de lemn lustruit. Dar în cutie ? Numai hōrbote și hōrbotele ; broderii, antredeuri, dantele torchon, manișci și camizoane, cămășuțe și pantalonași, fuste și corsete, de tot și de toate, albituri să 'nbrați cuconițele de sus și până jos ; dar bun și eftin, 50 suta mai jos ca la magazin.

De aceea, când venea tolbașul, intra belșugul în șifonierul cucoanei ; numai de, bărbatul tot bărbat : era obicei pe vremuri că dumneaei nu târguia nimic fără să întrebe și pe dumnealui, și dumnealui tocmai pentru că știa asta, de câte ori simțea că vine tolbașul, o cam pornea pe din dos, ca nu cum-va să 'l prindă acasă.

Totuși, cucoana primea pe tolbaș, îi desfăcea toată marfa, i-o făcea anu-catu, cerceta, încerca, măsura, întreba de preț, dar când să cumpere,

— Să poștești când o fi dumnealui acasă, zicea ea și se dedea de-o parte.

Bietu domnu tolbașu se punea pe strâns, și strânge și îndoiește, și așază, până ce 'și punea lucrșoarele la loc. Apoi, își lua tolba în spinare, se ploconează până la pământ, zicea un

«Sărut mâna la cunoniță!» și, fără supărare că nu-i cumpărase nimic, se ducea, și iar venea, până ce brodea într'o zi pe dumnealui acasă.

Tolbașul ăsta a făcut mari bunătați: a măritat multe fete și a înzestrat nenumărate văduve; căci, delicat cum era, dedea mai ales pe datorie; iar la plată, prinde orbu scoatei ochii!... Viitorul soț nu recunoștea, de obicei, datoriile de fată or de văduvă ale soției, și.. poftim de te judecă cu drăguța de dumnea-i... Nu!.. Tolbașul era prea delicat; afe-meiat chiar. Când zicea: *cuconiță*, 'i se lipeau buzele și îi jucau ochii în cap. De aceea, dupe ce 'și desfăcea marfa.. mare parte pe veresie, pleca iarăși de unde venise, în țara lui, cam trist că nu se întorcea cu mulți bani; dar bucuros că făcuse fericirea multor perechi.

Ața la ei e eftină; pânza mai de pomană; lucrul și mai și. Se mulțumea să 'și scoată existența, și iar pleca cu tolba, iar revenea, de câte zece și două-zeci de or pe an.

De când cu scumpetea vămii și mai ales cu legea comerțului ambulant, tolbașul s'a subțiat și el. A laut prăvălie în calea Victoriei, sau în Lipscani, s'a instalat în regulă; vinde puțin, dar scump.. și nu mai e delicat cum era.

Slovacul de odinioară astă-zî e român împământenit; cetățean, alegător în colegiul I-iu,

cine știe poate chiar viitor deputat; dacă nu el, de sigur copii lui...

Și să mai zică ungurii că națiile sînt mulțumite sub stăpînirea lor, cînd tolbașii lor la noi ajung mari proprietari !!!

* * *

Cine nu știe pe cel căruia îi ziceau *Foișoreanul!*

Pompierul de noapte, cel care se urca tocmai în vîrfurile foșorului, de se uita de acolo peste tot orașul și cînd zărea unde-va foc, or fum cu flacără, puneă mîna pe frînghia clopotului și... Balanga ! Balanga ! ..

Alergau pompierii, ăi care se urcau pe case ca pisicile, de stingeau focul într'o clipă.

Pe la miezul nopții mai ales, te treceau fiorii, cînd îi auzeai glasul.

El se plimba pe sus ; jos, la poalele foșorului, păzea sentinela.

Din cînd în cînd, în tăcerea nopții, sentinela striga, lung, prelung, apăsător :

— Fo-i-șo-reeaaaan !... Ce veste ?...

Adecă, fii deștept și spune-ne de nu s'a aprins unde-va.

— Bi-ne pre-tu-tin-de-neaaaa !...

Răspundea foșoreanul mai prelung și mai apăsător ca cel d'ântîi, pătrunzînd cu glasul spațiul de la o margine la alta a orașului.

Și lumea dormia liniștită, și societăți de asigurare nu erau : că aveau toți respect și

dragoste pentru dom căpitan de pompieri ; că era pompier, nu ofițer de școala militară ; că se juca cu focul ca ăia de înghit jeratic pe la comedie ; că se cocota tocmai pe co-periș, și de acolo poruncea și manevra, că știa cum să poruncească și să manevreze ; că ieșea din foc, negru ca dracu, și când pune mâna pe tulumbă, foc și pară dispăreau de pe lângă el.

În locu-î, s'a urcat pe foișor ăl leat de la țară, căruia, când vede fum, 'i miroase a friptură, și când zărește foc nu'l distinge de lumina electrică.

Dom căpitan doarme acasă ; sentinela cască la stete, iar sacalele sînt tocmai la primărie.....

Și tu biet, dacă ți s'aprinde casa, poți să strigi cât ți-o lua gura :

— Fo-i-șo-reeaaan !...

Nu 'ți răspunde nimeni de nicăerea.

Abia dupe un ceas vine dom comisar, și atunci să vază dacă e cas să anunțe pompele.

* * *

Era ênsă unu pe care n'o să 'l uit nici odată : ăl de păzea pe la colțuri și striga la răstimpuri :

— Te vëz ! Te vëz !...

Nu e vorba, paza lui o fi fost or nu bună la ceva ; dar destul că el te vedea... și odată ce făcătorul de rele primia înștiințare că e vedut, se înțelege că își lua seama și-o pleca

înainte, fără a mai pricinui rău nimănui. Și apoi paznicul mai avea și alta, dupe ce că te vedea :

— Cine-î?.. Stăi !...

— Om bun ! îi răspundeaî, dacă în adevăr bunătațe de om eraî ; dar dacă de multe ori chiar așa, și te pomeneaî la gros, dar mi-te pungaș or vagabond să fi fost.

Te-vez ăsta avea în ochi ceva care te pătrundea ; te cunoștea numai de cât ce 'ți plătește pielea, și numai dacă te bănuia, era destul să te vezi înconjurat de câte doi-trei *Te-vez* de o dată.

De aceia, când răspundeaî :

— Om bun !

Trebuia să te gândești întâiu și pe urmă să'l spui, or, și mai bine, să'l ai pregătit de acasă, ca nu cum-va chiar întârzierea răspunsului să dea de bănuit ; dar să'l zici așa limpede, lămurit, fără poticneală, fără sfială, să mergi la sigur ; căci alt-fel ajungeaî să dovedești cu martori că în adevăr ești om bun.

Din pricina asta, mulți trecători pacinici aū petrecut câte-o noapte la rēcoare, și iarăși mulți borfași erau lăsați să se plimbe liberi, pe simpla lor declarație că earaū oameni bunî ; dar totuși nu așa de mulți și nu așa de des ca astă-zî.

Te-vez ăl de acuma, poartă chipiū și tesac ; face șgomot când umblă, ba bea și la cârciumă, așa că mai repede îl vezi și 'l cunoști

tu pe el, de cât te-ar vedea și te-ar cunoaște el pe tine. Ba une ori, *Te-věz* al nostru măi leagă dragoste și cu câte-o slujnică, cu care se înfundă cine știe pe unde și atunci este adevărat că nu'l vezi; dar poți fi sigur că nici el n'are de unde să te vază.

Iată pentru ce, dacă ași întâlni pe vr'un gardian de-odinioară, i-ași da mâna prietenește și m'ași ploconi înainte-î cu respect; iar când věz câte-un *Te-věz* din ziua de astăzi, îmi vine să'l iaș de ceafă și să'l bag cu capul într'o gură de canal!

* * *

Oamenii ca oameni! Dar s'aș schimbat și lucrurile.

Era odată o tinechelută, căreia îi ziceaș :
para.

Eh! Ce lucru mare era paraua pe vremea aceea.

Te duceaș cu ea în piață; têrguiaș de umpleaș coșnița și 'ți măi da și cusur o lescaie.

Dacă cum-va aveaș ceva măi multe parale, te întâmpina tot târgul. Băeții de pe la ușile prăvăliilor te trăgeaș care de-o mânecă, care de alta :

— Poftim la noi boerule!

— Vino la noi, jupâne!..

— Ce poftiți să luați cucoane?

— Avem marfă bună și ieftină!

Iar dacă numeraș cu irmiricul, mahmudeaș,

or icosarul de aur, apoi, nu mai vedeai de lungul nasului, cătai tot în sus.

Era scumpă paraua pe vremea aceea, fiind că nu puteai s'o capeti așa pe te miri ce.

Cine avea parale, era semn că le câștigase el, tat-su, or tat-su moșu, cu muncă, cu sudoare, cu multă chibzuială. D'aia și târgoveții îți dedeau marfă bună și ieftină, ca să 'ți ia paraua, multă, puțină, ca s'o aibă și ei.

Astă-zî, vai! de când paraua se câștigă de unii așa de ușor, de când cei mai mulți pe câte-o singură vorbă o iaă cu miile, de când pe ea se vinde și conștiință și virtute, mărfurile aă ajuns scumpe, paralele ieftine.

Pas de te du acum c'un cincî parale să 'ți mai dea cusur la dînsul! Și un cerșetor te înjură când i'l dai, dar mite negustorul să 'ți umple coșnița, dacă nu numeii franci, franci d'ăi albi, or bancnote de câte două-zeci!

* * *

Tot într'o așa vreme, mă aflam la casin, într'un oraș de provincie. În față, pe trotuar, erau sute de oameni împrejurul meselor.

Beam cafea și fumam din țigare, împreună cu alți prieteni.

De odată vîd pe unu, care apare în uliță, și începe a bătai un clopoțel:

«Zing! zing! zing!» de câte-va ori.

Apoi iar dispăru.

— Ce fu și asta? întrebai pe cei de lângă mine.

— Sus e teatru, mi se răspunse. Face semn că începe teatru.

Abia aflai scopul clopoțelului și când mă uitai înprejur, mesele erau aproape goale. Toată lumea se scula și se ducea sus, d'asupra casinului, unde se juca teatru.

«Ce fel? cugetam în mine, nici afișe, nici reclamă pe la gazete, și lumea aleargă cu grămada, numai pentru că un oare-cine s'a apucat să tragă zing ! zing ! cu clopoțelul !.. Eh ! urmași să cuget eū, care mai văzusem și teatre cu afișe și reclame, departe o să ajungem odată și-o dată, când lumea va înțelege mai mult foloasele artei !..»

Ași ! De atunci sūnt ani ..

Astă-zī, poți să tragi clopotele de la mitropolie, ba chiar și pe cele de la biserica papistașilor; poți să lipești afișuri cât un perete de cazarmă și să scrii patru pagini la gazetă, de geaba !

Tot mai bine era înainte.

Zică ce-o pofti ăi care cred c'am înaintat !..

FRAGAMENTE-LITERARE

Fragamente ăsta a fost unu și jumătate.

Era plin de vocație și cât pe-aci să ajungă membru la Academie, dacă nu-î s'ar fi întâmplat mai multe pocinoage,—ce l-au oprit tocmai în mijlocul drumului.

Dar s'o luăm mai de la început.

Pe vremea când nu'l mușcase încă șarpele de inimă, se chema Constantin, Costică ; iar mai de la un timp în colo, Costache.

Părinții lui văzând că nu prea dă semne să iasă om și că nu vor scoate din el, nici măcar un viitor ministru,—îl surghiuniră din casă și 'l deteră cirac la o zărăfie.

Acolo putea cel puțin să înceapă de la scuturatul *cantorului*, și haide, haide, azi pe haine și mâncărică, mâine cu lefșoară, să ajungă într'o bună dimineață cu capitalașul lui, dacă nu cumva *tovarăș la parte*.

Numai, ce-î faci vocației!.. Costache se sim-

țea și asta-î!.. Să'l fi vârat în saci cu aur, să-î fi spus c'o s'ajungă milionar, geaba!.. Costache avea ce avea cu gărgăunii lui!.

Ș'apoi, își deschisese deja drumul.

De când învăța încă la școală, compunea de mama focului; pe de-o parte citea, pe de alta scria; dar când îi veni și vremea teatrului, vai de cearșafurile și de scoarțele bunichi : când făcea câte o scenă în fundul grădinei, or în ulicioara de dupe casă, apoi se adunau băeții de prin șapte mahalale, unii să joace piesa, alții să privească. Povestea asta ar fi prea lungă. Cine n'a făcut teatru în copilărie și n'o știe?

Costache ênsă îl făcuse cu moț și ar fi vrut să'l facă toată viața; de-aceia, nu-î plăcea lui nici zărăfia, nici procopseala ei.

Cu toate astea, n'avea ce 'și face capului. Trebuia musai să stea ziua și noaptea la prăvălie. Ziua ca ziua; dar noaptea își mai scotea din capete.

Se făcea că, odaia de dormit era la spatele *cantorului*. Ca tovarăș de odihnă avea pe Gheorghe bătrânu, edecul prăvăliei, servitor fără perspectivă de înaintare, fără știință de carte, dar bun, de ispravă și omul de credință al stăpânului.

Gheorghe și Costache aveau fie-care câte-un pătucean, pus unul în fața altuia, la cei doi pereți opuși ai odăei, cu deosebire că ciracul mai avea și o masă lângă căpătâiu.

Seara, dupe ce se închidea prăvălia, Gheor-

ghe se trântea, rupt de osteneală, și dacă nu adormea numai de cât, își țintea ochii în tavan și se gândea până ce-î venea moș Iene pe la gene. Costache se așeza la măsuța lui și, cu hârtia din 'nainte, scria pe capete.

— Ce tot moșmoești acolo, mă Costache? îl întreba bătrânul, adese-orî neputând suferi lumina.

— Scriu.

— Ce scrii?

— Fragamente literare.

— Ce-î aia?

— Tacî tu, că ești prost !... N'ai idee...

Și Gheorghe mormăia cu ciudă:

«E nebun săracu... Barem dacă n'ar arde lumina jupânului!»!

Intr'o zi, bătrânul pierdu răbdarea: se duse la stăpân-su, și, fără multă ocolire, îl întrebă:

— Ia spune-mi, domnule, ce-î aia, frang,... tranc... trancamente.., dracu s'o ia, că nu știu cum îi mai zice?

Stăpân-său îl privea nedomirrit...

— Ce, Gheorghe? Or ai băut?...

— Să-î dea pe nas, cui a pus măcar pe limbă!

— Atuncî?... Ce mă întrebî?...

— Intrebă și dneata pe Costache...

— Ce să'l întreb?...

— Păi, să vezi. Toată nopticica arde la luminare, de nu pot închide ochii. Scrie, scrie de nu se mai isprăvește... Cică aia ce face el acolo,

se chiamă trancamente, și nu știu măi cum. Păcat, zău, de lumînare!... Nici nu bagă de seamă când se isprăvește. D'aseară, iaca, n'a mai rămas nici un muc...

Costache n'avuse de lucru, că trecu tocmai pe-acolo.

— Costache! îl strigă stăpănu seă.

— Poftim.

— Ia vino 'ncoa. Ce spune Gheorghe?

Bătrânul se făcu că are de scăturat, și o șterse pe ici încolo.

— Ce sânt trancamentele alea de faci noaptea ca liliicii?... Ai? Ce sânt alea?...

— Fragamente, domnule... niște fragamente literare. Ce să fac, dacă n'am somn? Mă ocup... îmi place să scriu.

— Să faci bine să te astâmperi; n'am eu vreme de fleacuri... Să 'ți cumperi lumînare, nu să arzi p'a mea... Auzitu m'ai?... Când oi măi afla, te dau afară.

Costache plecă ca o curcă ploată, și se jură să-și răsbune pe împelițatul bătrân care l'pârîse la stăpân-su.

Intr'o zi, Gheorghe se plinse iar jupânului:

— Să'mi dai socoteala, zise el; nu măi stai cu nebunu.

— Ce te-a găsit iar?

— Nu măi dorm cu el în odaie, să știu de bine că mă culc pe uliță.

— Da de ce, măi, omule?

— Acu, când 'l-apucă, e lată de tot... Să 'l vezi, donle, și să te crucești. Vorbește singur, dă din mâini, umblă de colo până colo... și... Oh! Ah!.. strigă, geme, se vaită, *Mizerabile! Traditorule! La moarte! Am să te ucig!...* Te miri că i-o veni odată nebunului să mă strângă de gât. Azi noapte, unde holbase niște ochi și începuse să și treacă mâinile prin păr, că ha! ha! ha!.. să se repează la mine. Noroc că m'am făcut că dorm... Altfel, de-i ziceam ceva, mai mai c'o pățeam... D'aia, iaca, eu mă duc în plata domnului,... voiui să mor de moarte bună.

— Ia taci, Gheorghe, îi zise stăpân-su dupe ce 'l ascultă și care acum știa toate apucăturile ciracului; nu vezi că el se joacă de-a actoru? Așa se face la teatru...

— Ducă-se pe pustii... Nu știu eu d'alea.

— Eh! lasă c'o să 'l astâmpăr eu... Or îl fac om, or îl dau dracului... păcat de bietu tat-su !...

Și-așa, lucrul rămase pe vîzînd și făcînd. Dar Costache o ținea una în toate serile. Îi intrase în cap să se facă, cu or ce preț, scriitor, actor, or alt ceva așa, și omu se pregătea din vreme cu cele de trebuință.

Un cunoscut își făcuse păcatul să 'l ducă pe scena Teatrului Național. Acolo văzu cum se fac repetițiile și 'n seara aceia chiar, întorcîndu-se acasă, începu să imiteze pe Pascali, care repetase tocmai un rol de amarez.

Gheorghe, ca de obicei, se vârase cu nasul în plapomă și, dor cât răsufă, trăgea c'o urechie la năsdrăvăniile apucatului. La un moment ênsă, pierdu răbdarea, și întâmple-se or-ce, își luă inima 'n dinți și îi zice :

— Șezi bine, mă Costache, Costăchel tată; vino'ți în fire, că e păcat de tine, zêu așa!..

Drept răspuns, Costache se apropie de patul lui și începu cu glasul duios și tremurător:

— Matildo!... iartă-mă, Matildo!... Te iubesc!.. iată vina mea!... Nu pleca, și voi fi al tău.. Voi suferi totul, voi muri la picioarele tale.... Dar nu iubi pe acest om, pentru Dumnezeu!... Nu'l iubi... căci uite..... Nu'l pot suferi.. El este inamicul meu, rivalul meu... și'l voi amorâ chiar dacă va trebui!...

Pe când declama ast-fel, se târa pe genunchi, se apucă cu amânouă mâinile de umerii lui Gheorghe, și, cu toate că glasul îi era blând, dulce, amoros, bătrânul se făcuse mititel lângă perete, iar când Costache pronunță cu putere și mânie frasa de la urmă,

— Săriți ! că mă omoară ! răcni Gheorghe înbrăncindu'l cât colo și neștiind cum să în-nemerească pe ușă afară, urmând a striga cât îi lua gura.

Stăpânul locuia cu familia în casa de d'asupra prăvăliei. De și era aproape de miezul nopții, êncă nu se culcase.

La strigătele bătrânului, alergă jos, urmat de toți ai casei, care cu câte un clește, care

cu câte-un reteveî în mână, iar bucătăreasa cu lumina dupe ei, formând cu toții un convoi, ca cele de prin piesele de teatru, în care domnul conte or marchis iese, urmat de toată curtea, ca să vază ce s'a întâmplat la poalele castelului.

— Ce e Gheorghe ? întrebaū toți din toate părțile...

Bătrânul își resimți puterile, vèzènd că nu mai e singur.

— Dați o frânghie să-l legăm !.. Nu intrați că vè răpune !..

— Dar cine, cine ?...

— Trancamente... Costache.. L'a apucat cu furii... A vrut să mă omoare.

— Unde e ?...

— In odaie.. Dar nu intrați fără frânghie...

In vremea asta, rândașul adusese o sfoară groasă de rufe.

— Dați la mine, să fac un arcan...,

— Ia fugi d'aci ! strigă stăpânul, împingând pe Gheorghe din fața lui și intrând în odaie.

Toți îl urmară, cu sfială.

Fragamente se și desbrăcase și se vârâse sub plapomă. Stetea chitic, ca un copoiu, care, după o greșeală, își așteaptă pedeapsa.

— Ia eși d'acolo, papugiule... Eși că te încaibăr de chică...

Costache se ridică p'un cot. Stăpânul-sèu urmă :

— Nu așa !.. Eși de tot...

— Cum să iese, sunt desbrăcat...

— A ! Va să ȳică ești cu minte când vrei ?... Eh !... Iacă, acu să mi te 'mbraci și să te cari la tat-tu acasă !...

— Vai de mine ! La miezu nopții ?... Da ce-am făcut ?...

— Face pe șiretu !... mormăi Gheorghe către cei-l'alți.

— O să vezi tu ce-ai făcut... N'am vreme acu de vorbă... Haide, repede, ȳoalele pe tine și pașol !..

Iar ca să dea mai iute, îl înhăță d'o urechiă și 'l duse până la cuerul cu hainele, unde 'l vâra cu nasul, dându-i câte-va la ceafă.

— Na ! Na !... Să'ți treacă pofta de cabazlăcuri !...

— Lasă'l tătiță ! se rugă o fetișoară, care se ținea de gherocul tatălui ei.

— Nu'l bate, Tănase, adăoga cocoana jupânului... Lasă'l să spue ce s'a întâmplat.

— Știu eũ ce-i pricina... M'așteptam la una ca asta... Fragamente literare, hai !... Imi faci pe actoru, d-ta ? Marși afară !..

Și se repezi să'l cârpească încă o dată, când Costache, ridicând mâna să'si îmbrace surtucu, îi vâra degetele în ochi, de era să'l chiorască.

— Valeũ ! Proclētu !... M'a orbit !..

Dar până să 'și spuie păsul, Fragamente se și strecură printre cei l'alți, și într'o clipă a-

junse la poarta de din dos, pe unde o rupse la sănătoasa, de-î sfârâiaŭ picioarele.

Și-așa, sfirșind cu zaraflicul, viitorul tovarăș la parte, dupe ce și tat-su îl isgoni pe drumuri, se văzu liber a'și urma vocația, scriind mereŭ la fragamente literare, din care el ênsuși a rămas un prea ciudat fragment, renunțând ênsă la actorie, ale cărei efecte le-a simțit multă vreme la junghietura cefeî.

Astă-zî, se zice că se ține de brâu cu oamenii cei mari.

O fi !...

S'aŭ văzut altele măi gogonețe !

PEAF!

În casa lui Iordache Lăudatu nu mai era de trăit, și pace!

De dupe amiază încolo și până târziu, sarta ferta, nu se mai isprăvea cuconetu; ba începuseră și seara la sindrofie, ba și dimineața, dupe biserică, se mai pomenea cu câte una, de 'l făcea să întârzie cu masa până peste două-spre-țece.

Nevastă-sa și fetele, de când dumnealui se lăsase de comerț și trăia din venituri, se puseseră în relații cu lume peste lume, așa că nu le mai ajungea vreme să prididească cu făcutul și priimitul vizitelor.

Se apelpisise bietul Iordache, de-î venea să 'și ia câmpii. De aceea, într'o zi de desnădejde, zise Grădiniței, — așa o chema pe dumneaei:

— Ajunge Grădinițo! o să mă prăpădesc!

Dar de geaba ! Cucoana nu vrea să înțeleagă. Avea femeia fete de măritat, trei pietre grele, care mai șasăie ca alta, și de, dacă nu ți bate nimeni la ușă, și dacă nu treci pragul nimănui, rămâi să le împletești cosița până la adânci bătrânețe.

Iordache vedea și el greutatea asta, dar o ținea una :

— Care le-o fi norocul, o veni el și fără să tragem lumea de mânecă. Zestre aū, slavă ție ! Lac să fie, că broaște destule !

Și'apoi, nici nu se lovea la păreri cu cucoana Grădinița : ei îi fugeau ochii dupe fluturi ; el ar fi vrut colo, măcar pentru cea mare, un om solid și cu vorba pe scaun.

Și din pricina asta, când începea cearta ținea câte-o zi și-o noapte ; iar dupe aceea, nu mai vorbeau câte-o săptămână întreagă : făceau pe supărații.

Toate ca toate, dar de când se pripășise și un țiflindroi, gătit a catr-pendi, cu mustățile de erau par'că lipite cu gumirabil, manegiul casei mergea tot anapoda. Nici mi-e sculare, nici mi-e culcare la vreme ! Incaltea cu masa... mânca de multe ori singur, că nu putea să aștepte până să plece mosafirii... îl apuca leșin la inimă. Nimic ênsă nu'l supăra mai tare cu vizitele țiflindroiului și miorțăiele fetelor, când îl vedeau venind. Să se bată pe el, nu altceva.

Lulache așa îl chema pe tânăr, — fetele îi

ziceaŭ monsieur *Limlaș*, — făcuse cică studii la Dresna, vorbea românește stricat de și era fecior de cavaf, și se pricepea grozav într'ale diualetelor, din care pricină l'a găsit într'oz zi cu fetele cotroboind rochile tocmai prin șafoner.

— Și așa probă de ginere îmi poștește nevastă-mea ! zicea lordache câte unui vechi prieten, pe care l' întâlnea pe tretoar saŭ pe la gazin, și căruia se tânguia, or de câte ori venea ogazia.

— Și dice că e bun ! cădea-i-ar bunu pe inimă ! .. Dar lasă că le-o fac eu ! ..

La urma urmei, trebuia să'și arate ifosul de stâlp al casei, că nu mai mergea !

Îi venise o idee :

Intr'oz zi, întorcându-se acasă, găsi salonul plin de lume.

Obiceiul lui era să nu se amestece în petreceriile cucoanelor. Fiind că în ziua aceia i se spuse că mai sunt și câți-va cavaleri, se duse și el în toiul sindrofiei și intră în salon.

Ce să vază ênsă ? O fată cânta la clavir, iar mosafirii și mosafircele danțau pe capete. Nevastă-sa îl întâmpină de la ușa.

— Ce e țopăiala asta, Grădinițo ? întrebă pe înfundate.

— Joacă tinerii patr-catr.

— Stai că va catrăpătrisesc eu ! zise lordache printre dinți și înaintă, făcând compli-

menturi în dreapta și în stânga. Apoi, se așeză pe un fotel, chip să privească și el.

Cum se opri danțul și se făcu puțină tăcere, Iordache scoase ceasornicul din buzunar, și glăsui tare, așa ca să'l auză toți:

— Da bine, oameni buni, dumnea-voastră n'aveți masă? Sunt 6 ceasuri... Destul ați țopăitără! Duceți-vă acasă, că noi acum o să mâncăm, și dupe masă poștiți iar de jucați!

— Aă !! făcu cucoana Grădinița, venindu'i leșin.

— Papa! exclamară fetele.

— Quelle plaisanterie!... rîse Lulache.

Iar toți cei-l'alți se uitară unii la alții încremeniți, în vreme ce cucoanele își făcură semn de plecare.

Nu trecură nici cinci minute, și toată casa se potoli! Doar în odăile de pe alături se mai auzeau plinsetele fetelor și trântiturile Grădiniței, care spărgea tot ce-i ieșea înainte.

Numai Iordache era tot pe fotelul din salon, ținându-se cu mâinile de burtă ca să rîză mai cu poftă, și zicînd cu mulțumire:

— Bine-am bușit'o!... Aă rămas peaf!...

PETRECERE

Zinca și Caliopei s'au făcut prietene încă de la pension, și prietene au rămas până la amărâți ani de vechiă văduvie.

Pe când erau fete, amândouă își țărâseră părinții la aceleași petreceri: la aceleași băi pe timp de vară, la aceleași baluri pe vreme de iarnă. Iubiseră amândouă mai la aceiași vârstă și se măritaseră tot într'un carnaval.

Erau contemporane în toată puterea cuvântului.

Nimic ênsă nu le apropiase mai mult pe una de alta, ca văduvia, în care se pomeniră amândouă mai în acelaș răstimp.

Dacă răposatii dumnealor le-ar fi lăsat măcar câte-un copil, poate că nu s'ar fi văzut așa de singure, în cât să n'aibă cu cine să schimbe o vorbă; dar tocmai aceasta le făcea să nu poată trăi una fără alta, să nu treacă o zi fără să se vază, să nu se culce într'o

seară fără s'o petreacă împreună, măcar până aproape de miezul nopții.

Și petreceau de minune cucoana Zinca și cucoana Caliopi.

Timp de câți va ani își omorâseră urâtul, amintindu-și de tinerețe și povestindu-și toate împrejurările vieții până la cele mai mici nimicuri. Ajunseră ênsă un moment când nu mai aveau ce 'și spune, și cu toate acestea tot se vedeau în fie ce zi, tot se adunau la sindrofie în fie care seară, când la una, când la alta.

Cei șapte-zeci de ani ai cucoanei Zinchii rivalizau cu cei șai-zeci și opt ai cucoanei Caliopi și nu ai fi dat celei d'ântêiū o lună mai mult ca celei de a doua, atât se uscaseră amêndouë la o l'altă și atât li se potriveau corurile de pěr strêin ce purtau pe capetele lor pleșuvite, par'că înadins, tot în aceiași vreme.

Douë moaște ale trecutului lor, își păstrasera doar fâlcile, ca să aibă de ce să prinză dinții cu care înlocuiseră pe cei dați și luați de Dumnezeu; își mențineau doar osămintele, ca să nu zică și ele că n'aū pe ce încheia un corset sau atârna o rochiă, pe care de altfel și le făceau cam tot pe alătura cu moda.

Temperamentele lor ar fi fost să fie douë fete sburdalnice până la cele mai căzute bătrâneți, și așa poate că s'ar fi și întâmplat, dacă o împrejurare nu le ar fi schimbat firescul, tocmai când aveau mai multă nevoie de

el: Pe fie ce an auziaŭ că a murit saŭ că e pe moarte câte una din convârstnicile lor, așa în cât presimțeau momentul când una ar putea părăsi pe alta, ca să rămâie, aceia căreia i-ar fi nenorocul, singură, stingheră de tot, fără scumpa și nedespărțita-î prietenă. Și ideia asta le întrista, le rodea, le stafidea și mai abitir, necutezând totuși să 'și pomenească măcar odată că un asemenea desnodământ s'ar putea întâmpla.

Caliopi, care suferea de-o *apostimă*, operată nu știu de câte ori, se temea ca nu cum-va Zinca să facă ea începutul, doborâtă de *stenosul* ce-o sguduia din ce în ce mai tare.

Fie-care ar fi dorit să moară ea mai înainte, ca să nu apuce să plîngă dupe urma celei-l'alte; amîndouă ênsă ar fi preferat să trăiască cât mai mult, căci tare le era frică de umezeala pămîntului. Să nu fi auzit vorbindu-se de moarte, ori cîntîndu-se pe unde-va vr'un marș funebru, că se făceau foc și se cutremurau, de credeaî c'aŭ și vîzut cioclii venind să le ridice.

Or cum, viața lor se scurgea puțin turburată, ca lumina unei candelî, în care unt-delelemnul e pe isprăvite.

— Și pentru că timpul trece, să petrecem, soro, își ziceau ele; să profităm de serile lungi de iarnă, ca să putem sta mai târziu împreună.

Și sindrofile lor reîncepeau, fără să se fi

întrerupt vre-o dată, când la una, când la alta numai între amândouă.

Și pentru că în lungul șir de ani își spusese ră tot ce le mai rămăsese de spus, cea mai dulce a lor petrecere era să nu 'și mai spue nimic.

De cum se însera, cucoana Zinca venea la cucoana Caliopi, or cucoana Caliopi se duce la cucoana Zinca; se așeza una pe un colț al canapelei, alta în vârful patului, stăteau așa ceasuri întregi, stârnutând câte-odată, căscând mai tot-d'auna, până ce adormeau fie care la locul ei, și dormeau, dormeau, când sforâind, când bolborosind în vis.

Iar când cucul ceasornicului din perete, căci avea și ceasornice la fel, cânta de un-sprezece ori, alte ori chiar de două-sprezece, amândouă tresăreau, sa frecau la ochi, se ridicau, se apropiau una de alta, își dau mâna, și cea care pleca zicea celei care rămânea:

— Noapte bună, soro ! Petrecurăm și astă seară !

B A B A C A

— — —

Îi ziceam *babaca*, de și era numai de douăzeci de ani. Firea lui bătrânească, vorba lui pe scaun, apucăturile-i babalâcești, cumpătarea, prudența, seriositatea, toate într'un cuvânt îi atrăseseră acest epitet cu prisos meritat, și cu toții, prietenii și vechii camarazi de școală, ne obicinuiseam a-i iubi și respecta ca pe un bun și adevărat babacă.

Autoritatea lui creștea asupra-ne, mai ales când isprăveam paralele și trebuia să recurgem la creditul ce babaca ni-l ținea tot-d'auna deschis, cu condiție, numai să fim exacti la plată.

De alt-fel, numai cine n'a fost student nu poate ști cât prețuește un camarad econom, gata ori-când să-ți împrumute câți-va lei.

Și așa, când îi ziceam:

— Babaco, am isprăvit paralele...

— Ei și?... răspundea el, și începea să se scarpine în cap.

Apoi fără a mai aștepta să-i pui punctul pe i, se scula, se îndrepta spre cufărul lui, mare cât o ladă de marfă, scotea un vraf de chei, și deschizând cufărul, îi proptea capacul în creștetul capului și începea să răscolească până în fund, în fund de tot.

Degetele lui se încleștau de un ciorap, alb și lung, ciorap de femeie, înodat de mai multe ori, a cărui talpă ținea loc de pungă, plină, îndesată ca un adevărat tezaur.

Și, lăsând capacul, babaca se așeza jos turcește, începea să desnoade și, numai după ce dedea de bani, îi răsturna în palmă și, ridicând capul, te întreba :

— Cât îți trebuie ?

Fie-care îl atacam după trebuință, iar când luna era de 31 de zile, atacul avea și repetiție.

În aceeași casă, fie-care în câte-o odaie, locuiam mai mulți studenți. Mai toate încăperile comunicaū între ele ; a babachei era la mijloc.

Serile, de obicei, ne adunam la dânsul. Vorbeam, glumeam, rîdeam, petreceam de minune.

Babaca nu lipsia mai nici o dată dintre noi... Cu toate astea, lipsea une ori....

În unele privințe era prea serios... chiar până la exces.

Când vorbeam de amor, de femei frumoase de aventurile unuia, de păcălelile altuia, babaca încrețea fruntea, încrunta sprincenile, pe buze i se ivea un suris ciudat și, pe nevăgata de seamă, se furișă dintre noi și dispărea.

Era virtos ca o călugăriță, rușinos ca o fată mare, sfios cu femeile până la zăpăceală, până la prostie.

Intr'o seară, ne-am învoit să rîdem pe socoteala lui.

Ajunsesem la o vîrstă, când ne era iertat să primim oare-care vizite galante.

De multe ori, luam ceaiul în sindrofie deplină.

În seara aceea, babaca era dus la teatru. Noi ne întorsesem mai de timpuriu.

Ne procurarăm totul ce trebuia, și, cu o măestrie rară, îmbrăcarăm un sul de paie cu fuste și rochie, îi puserăm cap și picioare, ba le încălțarăm cu pantofiorii de modă, într'un cuvînt întruparăm cea mai sveltă și mai drăgălașă cuconiță, pe care o culcarăm cu fața la perete, în patul cast al babachi.

Ai fi jurat că e o femeie, care, în așteptarea cui-va, adormise îmbracată.

Apoi micșorarăm lumina lămpei, ne retraserăm fie-care prin odăile noastre, fără a închide ușile între ele; iar când se apropia ceasul, ne culcarăm, ne prefăceam că dormim duși; unul chiar sforăia.

Către miezul nopții, iată că babaca se întorcea. Venea fluierând.

Cum intră în odaie, se întrerupse. Stătu în mijlocul odăiei mai bine de un minut ; apoi, scoțând exclamații de mirare, scurte, pe șoptite, începu a umbla de colo până colo, în vârful degetelor, ca și cum nu știa ce să creadă, ce să facă.

— Hei ! Lucru dracului !... Cine să fie ?

Apoi trecu din odaie în odaie, pe la paturile fie-căruia, mișcând pe unul, strigând pe altul, în vreme ce toți dormeam adânc, nevrând a-l auzi, unii chiar isbindu-l cu cotul, alții mormăind și ocărându-l ca în somn.

După o încercare zadarnică se întoarse iarăși în odaie... Stătu mult în fața patului, la distanță cuviincioasă, se miră în felurite chipuri, apoi se duse lângă masă, făcu o țigare, se așeză pe scaun și începu să fumeze...

Din când în când se auzea mormăind :

— Hei ! drăcia dracului !

Iar mai târziu, auzirăm :

— Cuconiță !... Domnișoară ! Mă rog matală... Deșteaptă-te !... Doarme... doarme dusă ! Cine să fie ?.. Bată-te să te bată !...

Și ast-fel își plimbă nedomirirea din loc în loc, din odaie în odaie, până ce, ajuns la disperare, veni la cel mai intim dintre noi și trăgându-l de picior, îi strigă :

— Măăă ! Năstase !...

Năstase al nostru avea reputație de som-

nambul ; glumă saŭ realitate, împrejurarea se potrivea de minune. La strigătul babachei, tresări din somn, holbă ochii, se sculă pe marginea patului și scoase pe nas un gemăt prelung, care băgă în năbădăi pe bietul babacă.

Dacă văzu și văzu, babaca trase o pernă de subt căpătâiul unuia și se trânti îmbrăcat pe o canapea, zicând :

— N'am vreme eŭ de astea....

Nu știm când adormi ; dar la un timp auzindu'l că mormăia în vis, — ne scularăm pe furiș stricarăm momăia, ascușerăm lucrurile și, ca și cum nu s'ar fi petrecut nimic, ne culcarăm, pentru a nu ne deștepta de cât dimineța.

Babaca se sculase cel d'întâiu. Lampa ardea încă fumegând. Cine era, femeia aceea, ce căutase în patul lui, de ce venise, de ce plecase, zadarnic ne întreba, nimeni nu știa să-i spună.

Toți râdeam, îi spuneam că visase, că aiura. De geaba cătă să ne încredințeze, că văzuse cu ochii, că pipăise chiar....

Gluma a rămas încurcată....

Babaca a rămas în credința lui ; noi subt impresia păcălelei ce-î ticluisem.

Astă zi, babaca e bărbat în toată firea, om cu rostul și gospodăria lui ; numai, a devenit un craiŭ și jumătate.

POLIȚIE, NU GLUMĂ!

Aveam un prieten, care învățase dreptul la Paris.

Făcuse multe, în timpul cât fusese student, și le povestea cu poftă, or de câte ori se deschidea vorba despre isprăvile lui.

De altfel, Alexandru N. — așa 'l chema, — avea haz la istorisiri, și dacă eram mai mulți la un loc, ne strângeam înprejuru'i să 'l ascultăm.

Intr'o zi, discutând împreună despre ale poliției noastre, mai ales despre cea secretă, pe care Alexandru o critica din răspuțeri ca ne fiind bună, se ridică de-o dată furios și strigă:

— Asta-î poliție d-le?... Moft!... Ți se fură ceva, și trebuie să alergi tot tu să cauți hoțul!... Să vĕ spun eu o istorie, să vedeți ce va să zică poliție! Poliție franțuzească, nu glumă!..

Și ne povesti următoarea întâmplare:

«Eram student la Paris. Mâncam la un birt din Cartierul Latin. Ca băiat cu parale, nu 'mă plăcea să mănânc or și unde. Imi alesesem birtul cel mai elegant din localitate, unde veneau tot oameni unul și unul. Printre aceștia, era și un francez, care se brodea să vie mai în fie care zi tot la aceeași oră cu mine, și, de obicei, se așeza la o masă alături de a mea. Dupe oare care timp, intrarăm în vorbă, și puțin dupe aceia, ne împrietenirăm, ca și cum ne-am fi cunoscut cine știe de când. Adeseori ne așezam la aceeași masă. Dar lucru ciudat: fiind-că nici o dată nu mă întrebese cine sânt, ce meserie am și nici măcar cum mă chiamă, nu m'am gândit nici eu să 'l întreb la rindul meu. Era destul că ne cunoșteam, că ne plăceam, și atâta tot. Ceia ce trebuie să vă spun, e că era om aproape matur, în vreme ce eu abia împlinisem două-zeci și doi de ani.

O dată, la dejun, îmi făcu o propunere:

— Știi ceva, prietene? îmi zise el. Deseară, o să te rog să vii la o petrecere cu mine. O să fim mai mulți și o să faci cunoștințe care o să îți placă... Ce zici?...

Nu știam ce să-i răspund. Propunerea lui nu era la timp tocmai pentru seara aceea. Aveam eu o încurcătură, pe care trebui să-i-o destăinuiesc, alt-fel nu era chip să 'l refuz.

— Să 'ți spui, îngânaî cu oare care discreție, aș veni cu plăcere, dar, vezi, tocmai în seara asta..

— Eh! Ce e în seara asta ?...

— De ce să 'ți ascund ?... E mai bine de-o lună, de când mă ții dupe o fată... un drac de fată...

— Unde șade ?...

— Mă iartă că nu pot să 'ți spun... 'mă-a interzis să destăinuesc cui-va. Atât pot spune că e lucrătoare la un magazin din cele mai mari din Paris și că se bucură de cea mai desăvârșită reputație .. Dupe atâta vreme de curtenire zadarnică, abia în seara asta s'a hotărât Lucia mea să 'mă dea o întâlnire la dânsa acasă. Înțelegi dar, în ce încurcătură mă găsesc... Imi vine greu să te refuz, dar gândește-te și d-ta...

— Nu face nimic, tinere; du-te la întâlnirea d-tale; astfel de privilegii nu se găsește așa or când; vezi 'ți de Lucia, și cât pentru petrecerea noastră, o să mai facem noi și altele; te-oii pofti altă dată.

Ce s'o mai lungesc ?... M'am despărțit de cunoscutul meu, și am plecat fie care dupe ale noastre. Până seara mi s'a părut un an. M'am dus la bărbier, m'am ras, tuns și frezat... M'am îmbrăcat cu hainele cele mai bune ce aveam ; 'mi-am luat bastonașul în mâna dreaptă, pardesiul pe cea stângă și pornii.... Mai era un ceas până la momentul fericirii... Ua ceas!... Cât de lung mi s'a părut... Numai cine a fost în situația mea, își poate închipui ce neastâmpăr, ce bătaie de inimă, ce sfârșeală așa pe la piept în jos, până să mă ved

la ușa Luciei mele!... Dar Dumnezeuul îndrăgostiților are el grije de ei să nu le vie vre-un leșin pe te miri unde. . Le dă putere și răbdare până la sfârșit.

Fără să aștept ora fixă, cu câte-va minute mai 'nainte, mă și aflați la casa din strada cutare, cu numărul cutare. Era într'o înfundătură, cam departe de centru, într'un cartier oare cum primejdios ; dar nu sunt din cei fricoși; și-apoi, nu aveți idee cât de cutezătoare e dragostea! N'o să mă credeți când vă voi spune, că Lucia îmi ieși înainte tot-măi jos, în capul scării! Cu toate astea, așa a făcut. Par'că simt și acum brațele-î fragede înconjurându-mi gâtul! Dar sărutarea-î ferbinte? Dar cuvintele-î ce ieșeau ca mărgăritarul din gurița ei dulce ca mierea?... Dar, în sfârșit, toate, toate... Eram beat de fericire, de extaz, de speranță!...

Scara se ridica în sus, până într'un coridor îngust și lung. Când ajunserăm la ântâia ușă, în dreapta, Lucia îmi zise cu vocea aproape stinsă de emoție:

— Aici !..

— Acolo!... Era acolo!... Oh! ce fericire!

Repede îmi atârnaî pardesiul și pălăria de cuerul ce era afară, lângă ușa; îmi rezemaî bastonul, și intraî dupe Lucia, care apucase înainte ca să mă aprinză o lumînare.

Ce credeți c'a fost pe mine? Să mă ierte castele doamne, dar n'am fost așa de mișcat în

fața nici uneia din ele, ca din 'naintea acelei ființe al cărei trecut nu'l cunoșteam și de care nici nu mă gândeam să știu socoteală. Ș'apoi așa suntem noi păcătoșii de bărbați! Ne înflăcărăm une ori mai grozav la câte-o întâlnire cu cine știe ce prăpădită de modistă, de cât chiar în seara nunții cu cea mai neprihănită mireasă! Și Lucia era totuși frumoasă. Par' c'o am și-acum, colea, în inimă.

Eram așa de zăpăcit, că uitasem cea mai de căpetenie din datoriile mele de amoretat : cornetul cu bomboanele. Il pusesem în buzunarul pardesiului. Pretextai ceva, și ieșii în coridor, la cuier. N'apucaî ênsă să închid ușa dupe mine și o nedomirire ciudată mă înfioră pe neașteptate. Când am venit, coridorul era luminat; acum, era întunec, ca în iad.

Fără să știu pentru ce, mi se făcu o frică neînțeleasă... Imi venea să chem pe Lucia, dar imi fu rușine... Doar ușa închisă ne despărțea... Mă apropiai de cuer și dibuii pardesiul... N'apucaî ênsă să dau de buzunar, și m'am simțit de-o dată înhățat de niște brațe puternice... Până să strig, o altă mână imi apucă fălcile și par'că m'a vârât un ghem în gură... Ce-a mai fost, nu mai știu bine... 'Mă aduc aminte, doar ca prin vis, că am fost ridicat pe brațe, că m'aŭ coborât pe scară, m'aŭ vârât într'o trăsura închisă, cu cine-va lângă mine, și apoi că trăsura a mers, s'a oprit, m'aŭ dat jos și...

Când mî-am revenit în fire, eram închis într'o celulă, cu zăbrele și ușa de fier... De afară pătrundea o lumină palidă și o santineală se plimba par'că de colo până colo.

Oh! Doamne!.. Ce păcătuisem eû! Ce-am furat? Pe cine am omorât, de-am ajuns în închisoare!... Mă frecai la ochi, cătaiu să'mi adun toate amintirile... Una câte una se deslănțuiau în mintea mea... Lucia ! Da, Lucia ! Până la ea nimic extra-ordinar în viața mea!... De la ea poate mi să trăgea acea nenorocire. Dar pentru ce?... Mă chinuiam în zadar... Nu'mi puteam da seama.

Uimirea mea ênsă nu se sfîrși numai cu atât. Puțin dupe aceia, o cheie grea se întoarse în broasca ușei. Un om îmbrăcat în negru intră, urmat de doi jandarmi. Realitatea era deplină.

— Urmează-mă, îmi zise omul cu ton restit și grav.

Ce era să fac?... Il urmaî, clătinându-mă pe picioare, ca un beat... dacă o sărutare a Luciei s'ar putea numi beție! Jandarmii mergeau în urma mea. Ne urcarăm pe o scară într'o sală luminată ca ziua. Căutam să'mi dau seama unde mă găsesc... Inima mi se făcu cât un purice, dar o speranță vagă mă reînsenină... Însfîrșit, știam unde mă găsesc... Mai trecusem odată prin acea sală, într'o împrejurare cu totul de altfel: eram la prefectura poliției.

De sigur, mă duceau la cercetare... aveam să aflu pentru ce m'aŭ închis...

Conducătorul meu deschise o ușă în fundul sălei, și 'mă făcu semn să intru. M'am supus. La ora aceia, — poate să fi fost peste miezul nopței, — în tot localul domnea o tăcere adâncă... Impresia era cu atât mai înfiorătoare. Mu văzui în fine într'o cameră, unde, în fața unui biuroŭ, stetea posomorât un alt om de felul celui care mă adusese.

— Apropie-te ! îmi zise el cu același ton.

Chipul acestuia ênsă era înspăimântător. E de prisos să'l mai descriu; destul că dacă-ași fi văzut pe dracu, m'ași fi înfiorat mai puțin ca la vederea lui.

Mă apropiai.

— Știi d-ta, mormăi el, pentru ce ești adus aici ?...

— Nu, d-le !... îngânaî cu glasul stins de uscăciune.

— Am dovedit că ești refugiat din Rusia și că faci aici propagandă nihilistă!...

Or cât de gravă era această învinuire, pentru mine părea o ușurare a tuturilor temerilor ce avusesem până în acel moment. Dacă era numai atât, nimic nu putea fi mai ușor de cât să mă desculp.

Îmi făcui curagiŭ și rĂspunsei :

— Nihilist eŭ ?.. E o confuzie, d-le !.. N'am fost nicî o dată în Rusia și în viața mea n'am făcut politică. Nicî n'am avut când... Vêrsta

mea e o dovadă... Sunt un biet student român... Iată adresa mea... Faceți perchezitiile... Astă seară chiar...

— Destul ! răcni polițistul. Știm noi cine ești !... Veți spune tot, saă...

În zadar cercai, prin toate puterile ce mi mai rămânea în acel moment, să conving pe înfiorătorul om de nevinovăția mea ; în zadar îl rugai, îl implorai să facă toate investigațiile, dar să nu mă acuze fără nici o probă !... El devenea și mai furios. Într'un moment, trânti din picior, holbă niște ochi mari și răcni celui l'alt :

— Duce-ți'l în camera neagră și aplicați tortura !...

Să sfârșise cu mine !... Mort să fi fost și ași fi înviat de sguđitura acestor cuvinte.

M'ași fi aruncat la picioarele acelu zbir, să implor ultima grație ; dar subalternul seă nu'mi dădu pas : mă înhăță de piept și mă tiri până la ușă. Acolo, dupe o poruncă a lui, fui apucat de ambi jandarmi și dus repede pe scări, prin săli, prin culoare, din ce în ce mai încurcate, mai întunecoase. Mă opriră în fine în fața unei uși, ce pe ghicite, îmi părea a unei subterane. Unul din jandarmi mă luă de un umăr, îmi făcu vânt și mă aruncă cu putere pe acea ușă, care se deschise ca printr'un resort.

Am căzut grămadă. Nu mai știam unde sunt. În infern poate !...

Un hohot de rîs infernal mă sili să încerc a mă ridica... O lumină orbitoare îmi întunecă vederile... Rămăsei cât-va amețit... Apoi, mă sforțai, mă sguđuii, vėzuı...

Ciudat !... Nu'mı venea să cred... Nu era iad, nu era ocnă .. Era o sală mare, elegantă, luminată de toate părțile... Iar în mijloc... o masă întinsă... împrejurul ei oameni veseli, femei frumoase, care mă priveau curioși, cu neastămpăr...

Dar unde eram ?... Poate că visam ? Poate că înebunisem ?... Nu ! Nu !...

Imı făcuı o sforțare supremă și distinsei tot, tot adevėrul :

În capul mesei recunoscuı pe prietenul meu de la birt ; lângă fie-care conmesean era câte o femeie ; numai una singură avea un loc gol lângă ea... și aceia... era Lucia ! Ea alergă la mine, mă luă de braț, cătă să mă liniștească. Prietenul veni și el și mă așeză la locul ce'mı păstrasera...

Eram tot amețit, nu înțelegream nimic...

Am aflat tot însă în urmă.

Prietenul meu era șeful poliției secrete. Imı jucase o farsă, pe care n'o voiū uita nici odată. Fusesem urmărit, răpit de la Lucia, adus acolo, 'mı-o aduseseră și pe ea ; iar ca culme a surprindererei, până și pardesiul și bastonul și pălăria le-am găsit atărnate într'un cuiu.

Petrecerea își avea locul într'una din sălile

poliției secrete. Era un banchet, — firește tot secret, — dat în onoarea șefului ei, care descoperise nu știu ce criminali celebri.

Și-acum, să nu zici :

— Poliție, nu glumă !...»

În adevăr, dacă așa o fi fost, avea tot dreptul Alexandru să admire poliția franțuzească ; iar dacă cum-va o fi mințit, Dumnezeu să'i ierte păcatul, căci a murit sârmanul, a murit de câți-va ani ; dar am putea să zicem și noi :

— Minciună, nu glumă !

P E T R A C H E

Să nu vă închipuiți că e vorba de un personagiū ilustru.

Petrache al meu era un porc, fost cu un an înainte purcel de lapte, și ajuns, dupe trei sute șai-zeci și ceva de zile, cel mai aristocrat-burghez al curței, populată de găinăria subsemnatului.

Cocina în care locuia Excelența Sa, avea pe de-asupra un al doilea cat, în stil neoelvețian, pentru adăpostul de noapte al curcanului meu de prăsilă, un ursuz și un bătaios fără pereche, de a cărui vecinătate Petrache se plîngea cu elegiace guițări, ce înduioșeau mahalaua întregă.

Când nu aveaū de mâncare, și Petrache și Solomonescu, — așa 'l chema pe curcan, — trăiau în cea mai desăvârșită armonie. Numai când nu se ajungeaū dovleciū, or foile de salată, or alte trufandale cu trufe desti-

nate domniilor lor, numai atunci se încingea o bătălie că trebuia să sară toate puterile garante, — de la bucătăreasa care nu se mai deslîpea de lângă tingirile ei și pâna la rîndașul care, când îl cătaî era în cărciumă, — ca să despartă pe ambii beligeranți și să-î si-lească să reintre în *stato quo-ante*.

Tractate de pace se încheiau repede și în mod echitabil pentru ambele puteri adverse. Totuși, Petrache se credea tot-d'auna cel năpăstuit, nu pentru că în asemenea împrejurări suferea câte-o lovitură de reteveiu ce-î sângera șoriciul, nici pentru că i se lega uneori botul, ca să nu mai protesteze, ci pentru că nici odată nu i se ținea în seamă noblețea rasei din care descindea și nici măcar meritele-î personale, ambele aceste calități, dupe părerea multor zoologi, fiind considerate ca mai superioare acelorale ale lui Solomonescu, căci, or cât acesta se umfla și se mândrea în pene, nu era și nu putea fi de cât un simplu galinaceu, în vreme ce el, pachiderm, strănepot al mistrețului, se înrudea de aproape cu Ipopotamul, cu Rinocerul și chiar cu Damanul.

„*O! tempora O! mores!*“ exclama el uneori cu elocință ciceroniană, și, blestemând libertatea epocii, care a identificat drepturile tuturilor claselor în fața legii, cădea într'un fel de prostrație, într'un desgust de viață, pe care Lăbuș, câinele meu credincios, îl califica cu epitetul de pesimism.

Și cum n'ar fi vădut toate în rău, bietul Petrache, el, care era om bun, răbdător, cu minte, inteligent chiar, și totuși se vedea persecutat și de soartă și de toate vietățile din prejurul lui?

Inteligența, și'i ar fi fost de ajuns pentru ca să fie mai luat în seamă, cel puțin prin raport la Solomonescu, al cărui creiere nu era măcar rațional.

Cu toate astea, nimeni nu admira superioritatea lui; ba, în momente grele, nu era nici măcar compătimit.

Abia eă, îl înțelegeam une-oră; dar sacrificam prea puțin timp ca să-i dai ascultare, și ast-fel, persecutat de cei mici, ne-ajund pêne la cei mari, se obicinuise cu timpul a'și suferi jugul vieții cu o abnegare demnă de un filosof.

Câte-o dată ajungea ênsă la disperare.

Or de câte oră Solomonescu îi da câte un cioc în creștetul capului, când îi plesnea rîtul cu câte un sbor de aripă, saă îi sgâria ochii cu ghiarele, iar mai vârtos când îi răpea câte-o bucățică bună de din'nainte, Petrache, paraponisit, trist, grohăind a jale, nu mai riposta adversarului seă, nu mai guița elegiac ca să înduioșeze mahalaua, nu mai mușca, nu mai lovea cu colțul; se întorcea abătut, stetea o clipă pe gânduri și o pornea din fundul curței, pas la pas, cu capul în jos, până la ușa bucătăriei, unde bucătăreasa își vedea de treabă.

Dacă 'l primia cu grațiosu-i strigăt de «*Ieși*

afară!» rămânea pe loc, tăcea o roată împrejur și pleca, grohăind și mai jalnic, ca să se ascundă într'un colț al cocinei, de unde nu mai ieșea de cât foarte târziu! Cine poate spune, câte inspirații geniale n'o fi făurind durerea în inima lui!... Când ênsă era primit cu blândete, prindea curagiū; cu o nervositate fără astâmpăr, ca un copil care ar plînge cerënd ceva, se apropia de bucătăreasă, o apuca cu dinții de fustă, și o țara, o chema, o poftea dupe el.

Intr'o zi, i-am spus să'l urmeze.

In ziua aceia Solomonescu îl bătuse cumplit. Bucătăreasa se lăsă a fi dusă... Și o duse, ținënd'o de poale, până în curtea din fund, pe câmpul de bătaie, în locul unde fusese ultragiat, prădat de bucățica lui cea bună.

Solomonescu sta țanțoș, înpănat ca într'un malacov, și făcea volte, învârtindu-se într'un picior. Petrache se opri triumfător... Se uita când la el, când la bucătăreasă, și'l măsură pe el cu dispreț, o îmbia, pe ea, cu rugăminte: *Groh! Groh!*... repeta mereū; adecă: Fie-ți milă, fă-mi dreptate!...

Dac'am ris?... Se înțelege că nu puteam să plîng. Aveam motiv să mă feresc de a fi indus în eroare: părea deștept Petrache, dar era și șiret.

Mă păcălise odată, și de atunci îi ridicasem încrederea:

Intr'o dimineață, Solomonescu îl rănise greu la un picior, dar așa de greu că umbla șchio-pătând. Până atunci nu'l văzusem nici odată în așa hal. Mi s'a făcut milă de el ; l'am mângâiat cu graiū blând, l'am strigat lângă mine, i-am dat ceva de mâncare și, Petrache, Petrăchel, Petrăchiță, l'am petrecut așa până la ușa cocinei, unde a intrat mulțumit să se odihnească. Multă vreme dupe aceia, tot beteag și șchio-pătând, mă căuta, mă găsea, prin curte, prin grădină, își priimia porția de mângăere, păticea de mâncare improvizată, și iar îmi mulțumea, iar pleca. Băgase el de seamă că numai infirmităței lui își datora cinstea și filantropia ce-i făceam și, de nu cum-va mă înșelam, s'ar fi zis că se silea să șchiopete cât mai tare, dacă ar fi putut cu două picioare de o dată.

Veni ênsă timpul când Natura, cel mai bun medic din câți cunosc, îl vindică pe deplin și trebui, firește, să renunțe de-a mai obține mila mea, prin cerșetorie.

Dar nu !... Am zis că Petrache era șiret și tocmai aci e locul a mă explica :

Nu'l văzusem de o săptămână, când îl zăresc de departe, alergând, teafăr, pe patru picioare, printre găinile cu care se juca une ori, ca un vlăjgan între copii.

— Eh ! Petrache ! am cugetat în treacăt, nu mai șchioapătă !

Dar el, repede-repede, porni spre mine ; iar

când i se păru că 'l pot vedea, când se apropria, se lăsă iar pe trei picioare, ridică pe cel șchiop de odinioară, și *șiontâc, șiontâc*, par'c'ar fi fost șchiop de când lumea.

N'apucă să grohăiască, să se milogească, să ceară milă ca altă dată, că'i aruncaiu un huideo ! de nu știu în cotro să fugă; dar ce fugă !..., Îi sfârșiaū câte-și patru picioarele, călcând tipa-tipa pe toate patru sănătoase.

Credeți c'am rîs ? Nicî atunci !

Hotărâsem de câte-va zile să'l facem șuncă, și, cu toată mulțumirea tuturilor, eū stam încă la îndoială. Nu mă puteam obicinui cu idea să mănânc din carnea lui; și pentru pofta celor l'alți, puțin îmi păsa !...

Mi-era milă de Petrache și pace !... De Solomonescu ca de Solomonescu ! dar de Petrache... ași fi dorit mai bine să 'l vîd mort de moarte bună.

Peste trei zile ênsă venea ziua de Ignat.

Toți cu toții, să'l taie și mai multe nu.

M'am făcut că n'aud și i-am lăsat să facă ce-or vrea. Să 'mî manifest sentimentele, mă temeam de ridicol.

Doar cât l'am zărit pe Petrache legat de trunchiul unui pom, și mi s'a părut, că simt în gâtul meu cuțitul ce avea să-i spintece beregata.

În vremea asta ênsă, Petrache părea că lucrează ceva... Apucase frînghia între dinți și rodea, rodea la disperare...

Il observam, de la fereastră, cu un interes crescând.

Intr'un moment, frânghia fu roasă, și ei deslegat, liber, scăpat...

Se uită cu grijă în toate părțile, se scutură odată și... încet, pas la pas, cu capul în jos, porni spre poartă, dar de astă dată fără să grohăiască. Când ajunse în dreptul ferestrei, unde steteam eu, ridică rîtul în sus, făcu o mișcare ca și cum ar fi zis: adio! și ieși pe poartă ne împiedecat de nimeni.

Credeți că mi-a părut rău?... L'am lăsat să se ducă, și dus a fost!...

Sărmanul Petrache! De câte ori e să mă-nânc șuncă, par'că mă tot tem să nu fie din carnea lui!

DIRECTOR

În preziua alegerilor, ministrul chemase pe prefectul Sucescu telegrafic la București.

Dupe ce-î dăduse instrucțiunile cuvenite, îi adăogase cu ton hotărîtor :

— Or ies aî noștri, or dă prefectura !

— Vă asigur de reușită ! răspusesse el și, cam mâhnit în sine, se întorsese la reședința județului, spre a pune în mișcare întregu-i aparat electoral.

Prefectul Sucescu nu era unul din acei funcționari, care se supun orbește la poruncile arbitrare ale șefilor lor. El știa că a face să iasă cu orî-ce preț candidații guvernului, într'un timp când țara era nemulțumită, însemna a se pune în fruntea unei mișcări ilegale, a împieta asupra libertății votului. Averea, pozițiunea lui socială îi asigurau o situație destul de independentă, spre a nu fi nevoit să se coboare la acte condamnate de legi, ca

și de conștiința lui ; dar dacă dăduse o făgăduială atât de solemnă, n'o făcuse nici din devotament către ministru, nici de teama că-și va pierde postul, ci numai pentru interesele partidului, căruia rămăsese credincios din prima zi a vieții lui politice. De alt-fel, tot pentru a servi aceste interese, primise cu mulțumire prefectura Brăilei.

Din acest punct de vedere deci, reușita opoziției ar fi lovit în principiile, în ambițiunea lui de om politic. Trebuia prin urmare, să lucreze în sensul vederilor sale, și atât mai bine dacă ele se potriveau cu ale ministrului. Mijloacele ênsă ce avea să întrebuinteze îl puneau pe gânduri. Cam greu se obicinuise cu maxima : «Scopul scuză mijloacele!» De aceea se resgândi mult până să se hotărască a începe campania.

Odată începută, își stabili cuartierul general la prefectură, unde zilnic alcătuia și pune în lucrare planurile cele mai sistematice.

Intr'o zi dupe ce făcuse mai multe vizite pe la principalii alegători din oraș, se întorcea la prefectură, cam abătut, pentru cuvîntul că socoteala de acasă nu i-se prea potrivea cu cea din târg.

Când vru să intre în cabinetul său, un sgomot neobicinuit, ce se auzi dinăuntru, îl făcu să întârzie un moment de a deschide ușa. În adevăr, tumultul era caracteristic, părărea că scaunele, mesele, întregul mobilier, că-

pătaseră viață și se trânteau unele peste altele, producând o hodorogeală din ce în ce mai surprinzătoare.

Dar un gemet înăbușit îl puse într'o nedomirire și mai mare, și împinse ușa ca să vadă ce se petrece înăuntru.

Inchipuiască-și cine-va mânia prefectului în fața spectacolului ce i-se înfățișă.

Cei două aprozi ai prefecturei,—o pereche de bătrâni din cei mai originali,—se băteau ca două cocoși, răsturnând tot de prin prejur, biruind când unul când altul, cu fețele sângerate și crișnind din dinți cuvinte pe jumătate fără de înțeles.

La vederea prefectului, amândoi se ridicară speriați și luându-și fie-care pozițiunea umilă ce le impunea prezența lui, își așteptau osânda cu resemnare.

Când prefectul îi fulgeră cu privirea-i autorizată și-i întrebă pentru ce se băteau, amândoi răspunseră, âncă îndârjiți și aproape în același timp :

— A atacat pe Ruset, d-le prefect !...

— A combătut pe Brăteanu !

— Și pentru asta vă băteți ? întrebă Surescu, afectându-și mânia și ținându-se a nu pufni de ris !

-- Să-l dați afară ! d-le Prefect !

— Orî el, orî eû !...

— Eșiți amândoi, le strigă prefectul, uimit de naivitatea celor două nevoiași, cari mer-

seseră cu fanatismul până a-și simulge părul și a-și scoate măselele, când nu-și cunoșteau zei lor politici, poate nici chiar din fotografie.

Intr'un minut, bătrânii așezară scaunele pe la locurile lor și se făcură neveduți, aruncându-și încă priviri amenințătoare !..

«Sărmanii nebuni !»... cugetă el în sine, și după ce rîse destul singur, — își începu lucrările din acea zi.

Nu putu să continue ênsă, căci aprodul introduse, fără chiar să anunțe, pe cetățeanul lenache Tăbârcă, fost lipscan, retras de comerț și cunoscut, până și de copii, ca cel mai aprig agent electoral.

Cum îl văzu, prefectul alergă la ușă îl luă de braț și, cu o familiaritate cu care Tăbârcă nu era obicînit în toate zilele anului, îl pofti să stea pe fotoliul său, iar el rămase în picioare, rezemat de capetul biroului.

— Mi s'a spus, d-le prefect, că vrei să mă vezi, începu Tăbârcă, sugîndu-și vîrfurile mustăților. Iată c'am venit. Nici vorbă, sunt îl dintîi pe listă...

— Da ; așa e, onorate domnule Tăbârcă ; ești cel dintîi... Și fiind-că știi de ce e vorba, să mergem drept la țintă. Pe câte voturi compezi ?..

— Păi, dacă e să ți-o spuî pe șleaă... vre-o cins-ce...

— Pentru un oraș ca al nostru cincî-sprezece voturi nu e glumă.

— Cins-ce ; bez nea Ghiță și Cumătru Iordache, care se cam scâlda'n apă tulbure... Dar las pe mine ; îi traduc eū care va să zică....

— Crezi ?

— E he !... Cum de nu !... Păi, să vezi d-ta, le-am ținut și un logos : — Bine, măi, le am zis eū, se poate un român de naționalitate să fie condra guvernului ? Și ce e guvernul, măi ? zic eū, Ispresia nației !... Păi deci, cine e condra guvernului, e condra nației !... Și cine, măi, a făcut nația ? Dumnezeu !... Deci, zic, cine e condra guvernului, e condra nației, și deci condra lui Dumnezeu !... Păi, dacă e așa, creștinii sunteți voi, mă ? Vreți să cumbateți pe Dumnezeu ?..

— Foarte bine, frate Ienache, logica d-tale îmi place la nebunie.

— Nu-î așa ?...

— Admirabil !... Eî, și ? Ce zic alegătorii ?

— Ce să zică !.. Tot ce-oî șce și eū. Nu-măi că eū, de, între noi fie vorba, știu cine 'mî e nația, cine e și guvernul... Apropie-te să'ți spun... Am fost tras pe sfoară !

— De cine ?

— De guvernul trecut !

— Al nostru te va răsplăti cu prisos.

— Eh ! Vezi... Aici mă mănâncă pe mine... Cinsce voturi... Te joci d-neata cu cinsce voturi ?... Iacă, fac și acum tot pentru guvern ; dar să vedem ce face guvernul pentru mine ?...

— Și ce'ți cere inima ?

— D'o cam dată, am un ambiț.. Și uite-te, simpt eu că n'o să mor până nu l-o'i vedea împlinit... Da să'ți spuî : ambițu nu e al meu... e al d-neaiei.. Vrea să'mî zică și mie *don drector*... adică... don drector, cum am zice...

— Ce fel, director ?

— Fie măcar și la pușcărie !...

— Cum ? Director la arestul preventiv ?..

— Acolo, dacă nu 'ți-e cu supărare...

— Dar bine, domnule Tăbârcă, un asemenea post...

— Nu mai umbla la deal la vale... Știu eu ce-ai să zici... D'astea mie să nu 'mî spui... Eu îți dau dipotați la cameră, d-ta hoți la pușcărie.., Taman pe taman... Dă mâna coala și zi noroc... Înțelegi : guvernul e nația și nația e D-zeu... fără asta nu se poate... Alt-fel, sărut mâna și papucii... Votăm cu opoziția !...

— Dar, domnule Tăbârcă, gândește-te bine ce 'mî ceri... Postul ăsta nu e pentru d-ta... Să nu te căești...

— Nicî mort !... Acu's la largul meu. Ș'a-poî ce ? nu's capabel ? Eu 's om cu praxis, donle !...

— Să nu 'ți pară rău !

--- Nu-î vorba d'asta ! Facem or nu ?..

Prefectul se încruntă... Dar când se gândi la cele cincî-spre-zece voturi ale lui, mânia 'i se domoli și 'l reluă cu blândețe.

— Fie, domnule Tăbârcă... Veî fi directorul Arestului ; numai...

— Lasă pe numai... Ne-am învoit ?

— Da ! .

— Atunci sunt al d-neatale. Mă duc să lucrez !...

Și vrînd să plece se opri un minut cu fața bănuitoare :

— Dar dacă m'ei trage pe sfoară?...

— Iti dau cuvîntul meu ! rîspuse Sucescu, deschizîndu-î ușa și conducîndu'l cu aceiași politețe cu care 'l primise.

Apoi rîmîind singur, cugetă în sine :

— Bine, bine !... O să'ți iasă directoria pe nas !...

N'apucă să se așeze pe scaun, când ușa se deschise, lăsând abia intrarea unui bărbat gros, burtos, roșu la față și cu câte o mursă pe fiecare obraz.

— A ha ! făcu prefectul, ridicîndu-se ; d-nul Tănase Gogoasă.

— Tocmai el, Măria ta !...

— Ia poftim de șezi.

— Mulțumim ; staū eū și așa.

— Ba nici de cum. Poftim colea pe canapea și fără altă vorbă, îl sili să stea lângă el, aprinzîndu-î cu un chibrit mucul de țigare, ce se stinsese între degetele lui, galbene și tăbăcite.

— Mulțumim... Acuma, ce e poronca ?

-- Știi că azi am fost pe la dumneata...

— Da ; 'mă-a spus consoarta...

— Dar știi că-î frumușică soția d-tale...

— Imi pare rău că n'am fost acasă...

- Si deșteaptă.
- Pusesem tocmai cep la un tămâios... Dacă nu m'ai trata cu refuz...
- Ah ! Iți mulțumesc... Eū nu beaū vin...
- Bine zică... D-neata faci dipotați... Ia spune drept .. mergi la țeft... N'o mai lua cu șoșeaua cu momeaua... Consoarta 'mă-a spus că...
- Ce?...
- Că... Dar s'o lăsăm pe ea în pace... Ce'i poronca?...
- Fie, dacă vrei !... Câte voturi ai ?
- Nicī unul.
- Cum asta ?
- Pentru guvern nicī unul !
- Dar d-ta treci de guvernamental convins.
- Până mai erī...
- Dar astă-zī ?
- Azi e altă vorbă : sunt opozant pe 4 anī.
- Nu te înțeleg...
- Ce adecă ? Te faci că nu știi prințipurile comerțului.
- Ce sunt alea ?
- Adecă ce?... Crezi că noi stăm înapoi cu politica?... Unde ne vezi așa?... Ehe ! Știm și noi atâta lucru. Comerțul, donle, e inima țerei, și țara trebuie să fie trupul comerțului ; iar guvernul mai lung de patru anī este ruina comerțului și decī al țerei...
- Să'ți spun drept, domnule Gogoașe, de când fac politică, de pncipiile acestea încă n'am auzit.

— De unde era să auzi ? Se vede că d-ta ai învățat politica pe condica lui Caracangéa... Acupă-te donle, cu școala nouă de comerț, și o să vezi care sunt articolele cu prințipuri bune. Cunoști pe Stancu toptangiu ?...

— Par'că...

— E !... Anul ăsta a adus pe fiu-său din 'nă-untru... Știi d-neata ce a învățat el acolo ?... Politica donle, politica..... Ține contabilitatea și scrie la catastifuri mai abitir ca un grămătic... A învățat Constituția din scoartă până 'n scoartă... știe politica pe din afară, ca apa... vorbește ca un avucată...

— Ei și ?...

— Aseară am ținută ră și noi o întrunire. A vorbit și băiatu.. Știi ce-a zis ?... Fraților ! interesul negustorilor e să vînză marfă !.. și cine cumpără marfa ?... Ceii care aū parale !... Și cine are parale ? Aii cu lefuri multe și grase : slujbașii guvernului. Păi, mă rog dneavoastră, ceii care sântără astă-zii la cârmă, numai cumpără nimic, fiind-că s'aū îndestulat, cu de toate... S'aū ințolit, și-aū cumpărat și case.. Acum nu le mai trebuie nimic și se duc de cheltuesc banii peste graniță... Dați jos pe îmibuibați și aduceți pe lihniți. Asta, d-le, va să zică politica comerțului.

— Tare bine ; dar mai știți o vorbă : Schimbarea guvernelor, bucuria nebunilor.

— Ba a oamenilor cu minte.

— Așa dar, dupe părerea d-tale...

— Așteaptă mă rog... Băiatu e băiat. Cu mine e altă vorbă. La drept rezon, prințipurile lui ar trebui să fie și ale mele.,. dacă a'și mai face comerț.

— Dar ?...

— Eă desfac...

— Te lași de comerț?...

— M'am și lăsat... Nu mai pot trăi cu consoarta. 'Mă-a spus-o verde : oră te lași de prăvălie, oră nu mai mâncăm pâine și sare amândoi !...

— Și ce-ai de gând să faci ?

— Păi.. Iaca năpaste pe capu omului... Consoarta mea e pretenă bună cu a lui Ienache Tăbârcă.. îl cunoști... se vede c'a tot auzit'o că bărbat-su vrea să se facă director.. A mea nu, că pe mine m'ar prinde ma bine.. cum s'ar zice, un fel de ambiț, între femeii... Așa, mi'a ros urechile să mă fac director și pace bună...

— Dar se vede că femeile în orașul d-stră suteră de directomanie.

— Ce e aia ?

— Un fel de boleşniță...

— Se poate și asta... Da ce-î faci !... Boală ne boală, așa mă vrea d-neaei... Zicândă, uite, mă dau după guvern, numai să mă facă și pe mine un director...

— Ce fel ?

— Vezi că... făcând socoteala... mă gândesc unde ar putea să mă puie... La prefec-

tură, nu m'ncumet... la bancă, e unul d'ai noștri... la ghimnaziu, nu știu slovă letinească; m'am gândit și eu unde m'aș pricepe... La Pușcărie. Acolo am aface cu hoții. Știu să înjur, îmi prinde mâna la bătae.. M'am hotărît să primesc și-acolo, numai să ved și eu o zi bună cu nevasta...

— Dar știi, d-le Gogoășe, că la penitenciar e mai greu ca ori-unde...

— Nu 'mî-e lrică... Am fost de nu știu câte ori călcat de hoți. Crezi că aū dat ochii cu mine?... Aū fugit de le sfârâiaū călcăele...

— Nu vreaū să zic asta...

— Ori ce-i fi vrînd să zici, țiu să fiu director și atâta tot. In schimb, mă lepăd de prințipurile comerciale și mai aduc unsce voturi pe de lături.

— Asta știu că ești în stare s'o faci.

— Păi dacă'i așa?...

— Vezi că e cam greu...

— Să lăsăm tocmeala. Zi'mî director și sunt d'ai guvernului.

— Să nu te căești.

— N'am de ce.

— O să'ți pară rău...

— Nu mi-a părut rău nici când a răposat consoarta d'intîi.

— Asta însă e alt-ceva...

— Atunci, altă vorbă... m'apuc iar de comerț.

— E nu! Să nu te apuci tocmai acum...

— Imi zici *director* ?

— Ti-oî zice !...

— Vezi așa ! Imi dai la mână vr'o ofi-tanție ?

— Cuvântul meu nu 'ți-e destul ?

— Ba încă prea mult !...

Dupe ce Gogoașe plecă cu zîmbetul pe buze, Sucescu se trânti pe un fotoliu, scărpinându-se în cap și mormăind :

— Proastă slujbă 'mî-am ales ! ..

Puțin îi lipsi să și tragă dimisia pe o coală de hârtie și s'o trimită ministrului, ca semn de adîncă stimă și devotament. Dar interesele partidului, interesele partidului!... Suferea și el de partidomanie!... și nu se putea hotărî la un asemenea act ..

Trebuia sê pue însă capet la pretențiile a-tător directori și se hotărî că, dacă un al treilea va mai veni cu aceeași pretenție, să lase alegerile în voia lor, și întempe-se ori-ce, conștiința era să'i fie împăcată.

Dar cel de-al treilea bătu la ușă. Cum îl vedu intrând, fața-i se însenină. Nu ! Acesta nu avea să-i mai ceară nimic, sau cel puțin altceva de cât o directorie. Recunoscuse într'însul pe marele proprietar Tudose Turtureanu, care nu numai că nu făcea politică, dar se și ferea de dînsa ca de ciumă.

Prefectul se sculă de astă dată cu politețea-i firească, fără afectație, și după ce, într'un chip demn, pofti pe noul seû vizitator pe lo-

cul ce 'i se cuvenea, îl întrebă cu un aer aproape reverențios :

— Cărei împrejurări, datoresc onoarea vizitei d-tale ?

— Unei împrejurări, pe care ași fi înlăturat-o, dacă ar fi fost vorba de mine.

— Și-anume ?

— Nepotul meu, directorul de la arestul județului, s'a însurat săptămâna trecută cu o fată din București...

— N'am știut nimic... a obținut în adevăr concediū... dar eū lipseam din oraș.

— Cred; nunta s'a făcut pe tăcute, între ai casei... Ceia-ce însă voiam să vă rog este să stăruiți și D-voastră sa'i se dea la București o altă slujbă. Am mai vorbit și cu altcineva; dar influența D voastră e mai mare ca toate. . . Tânăru, cum știți, e activ, cinstit, cu carte.—

— Da, știū.

— Prin urmare...

— Vă promit că voi face totul, ca pentru mine, răspunse prefectul cugetând tot-odată în sine: «mai ales că vacanța se face tocmai la timp.»

— Vă mulțumesc, zise Turtureanu, sculându-se să plece.

— Nu vă grabiți, adause Sucescu cu intenție; am să vă cer și eū un serviciū.

— Ghicesc.

— Știu cât sunteți de independent în ceea ce privește alegerile... dar,

— Voiți să vă dați votul?.. Am înțeles. Știți însă că eu ..

— Da, știu, sunteți cel mai mare dușman al politiceii, așa cum se face la noi. Este adevărat că trăind retrași, aveți mai puține desamăgiri... Totuși ați putea fi util țerei... Cu prima ocaziune, v'am putea pune candidatura la primărie, — la senat...

— Hm ! făcu bătrânul cu modestie. Eu, domnul meu, sunt bine așa cum sunt. Lumea mă crede că sunt om deștept... Ce zor am eu să merg acolo, să mă vadă că sunt prost ? Nu. Nu'mi place să'mi dau arama pe față.

— Cu toate acestea, când cine-va are experiență și a văzut atâtea ca D-voastră, prin țările în care a voiajat...

— Eu ? Faceți greșală... N'am eșit nici odată din oraș. Am părerile mele în privința asta: apa s'o vezi în pahar și munții pe hârtie... Nu'mi plac călătoriile, nici pe mare, nici pe uscat.

— Curios....

Nu putu însă să urmeze, căci în sală un sgomot de palme și de trânteli, îl făcu să alerge acolo să vadă ce s'a întâmplat.

Cei doi aprozi se combăteau de astă dată mai înfierbântați ca la început.

A trebuit să sară întreaga prefectură că să'i despartă.

II

Alegerie se terminaseră de câte va zile. Guvernul reușise și aleșii veneau să mulțumească prefectului pentru concursul ce le dăduse.

Sucescu, în cabinetul său, ori de câte ori se deschidea ușa, tresărea și se liniștea iarăși, căci în fie-care nouă vizitator 'i se părea că vede pe vre unul din alegătorii ce aveau să vie ca să'și ceară răsplata.

În sfârșit, Ienache și Tănase se arătară amândoi de o-dată, bruftuindu-se și certându-se între ei :

— Ba mie 'mi-a promis.

— Ba mie !

— Ba mie !...

Iată'î că ajunseră la Prefect, care-î primi cu obicinuita-î politețe, dând fie-căruia câte un scaun în fața biuroului său.

— Eh ! boeri D-voastră, le zise el, ați venit să ne socotim?... Vă așteptam.

— Bine ; dar ași vrea să știu pe care din doi ai legat la gard ? zise Ienache, mușcându-și mustățile cu nervozitate.

— Căci ne-ai făgăduit la amândoi aceeași slujbă, când *drector* nu poate fi de cât unul singur, adăugă Tăbârcă iritat.

— Negreșit, răspunse Sucescu, de vreme ce avem numai un arest.

— Dar asta nu se face....

— Nu ne-a fost vorba așa...

— A cui e vina?... De ce ați cerut amândoi același post !...

— Eă l'am cerut pentru mine...

— Și eă pentru mine.

— Deci, amândoi pentru amândoi....

— Eă l'am cerut cel d'întîiu.

— Și eă cel de pe urmă.

— Vă rog.... nu vă certați .... Lucrul se poate descurca : Or cedați unul în favoarea celui l'alt, or să trageți la sorți !...

— La sorți ! strigă Ienache.

— Eă nu cedez. Să tragem la sorți urmă Gogoășe.

Și amândoi se sculară în picioare, pregătindu-se să-și cerce norocul, pe când Sucescu rîzînd în sine, rupse două fășii de hârtie, scrise pe una *director* și, resucindu-le le băgă în pălărie, întinzînd'o fie-căruia, să tragă câte un bilet.

— Eă sunt ! strigă Ienache, desfăcând sorțul și aruncând cât colo pălăria pe care prefectul o lăsase în mâinile lui.

— Am rămas moflus !... bombăni Gogoășe, clătînd din cap și uitându-se cu parapon la prefect.

— Nu te întrista, d-le Gogoășe îi zise acesta, O să 'ți vie rîndu!... Tovarășul d-tale n'o să stea cât lumea la pușcărie...

— Cum asta ? întrebă Ienache cu nedomirire.

— Eū îmi fac datoria să 'ți mai spun o dată: Nu te 'ncurca cu slujba asta. O să te căiești....

— Astea's vorbe, Umbli să mă sperii.

— Bine.... Eū zic să te mai gândești.

— Ba de loc....

— Fie, dacă e așa.... dar să știi să nu te mai vĕd venind la mine.... Iată-ți numirea!

— Sărut mâna și papucii!... Apoi către Gogoașe: D'acuma, chir Tănase, ai să 'mi zici *don drector* !...

— Numa de te-ar ține ! răspunse Gogoașe, rĕsucindu-și pălăria în mâini și cătând pri-lejul să plece mai de grabă spre a-și ascunde supĕrarea.

— Află însă, d-le Tăbârcă, cum că de azi înainte nu mai ești cetățeanul alegător pe care'l pofteam pe canapea lângă mine. Te găsești înaintea prefectului județului, șeful d-tale....

— Cum adecă?

— Scoală-te'n picioare și ia-ți o atitudine mai respectuoasă.... N'am vreme de pierdut cu d-ta... Dute acum, și treci dupe amiază să depui jurămîntul.

— Să depui jurămînt? N'am jurat de când sunt...

— Aide, aide ; ai să juri că n'ăi încotro... Lasă-mă acum! Și Sucescu întorcĕndu-î spatele, se așeză la biuroū să iscălească niște hârtii, cu care tocmai intrase directorul prefecturei.

Cei doi prietenii se retraseră, făcând câte o reverință stângace și mormăindu-și unul altuia :

— Uite, mă !... Nu mai e tot ăl d'alaltă-erii !...

— Mi se pare mie că te-ai băgat la stăpân!...

Adevărul e că Ienache Tăbârcă nu se aștepta ca lucrurile să iasă ast-fel. De unde era să-și închipuiască el că a fi funcționar al județului, nu e tot una cu a te considera prieten al Guvernului. Deosebirea asta avea să-i dea prin piele, precum s'a și întâmplat. Bine îi zisese el prefectul. De unde până atunci îl primea de la ușă, îl poftea pe canapea, doar că nu'l ducea de subțiori până acolo, și din boerule și frate Ienache nu'l mai scotea, să ajungă el să aștepte câte-un ceas și două la ușă, până să'l primească pentru vre-o hârtie de iscălit, ori să'l ție în picioare, zmirna ca pe un soldat, până citea și iscălea hârtia. De multe ori, nu-i adresa nici un cuvânt, ba abia-i îndrepta câte-o privire, mai rău de cum făcuse el odinioară la tejghetarii or la băeții lui de prăvălie. Iată la ce fiertură îl pusesese pe el ambiția d-neaei... pentru o netrebnică de directorie, ca să auză doar zicându-i-se dom director, că încalte de leafă, n'o lua nici-odată întreagă.... atât se încurca cu socotelile, ba une-ori mai dădea și din pungă,

Lucrul ar mai fi mers el cu chiu cu vai.

căci precum baba din poveste a răbdat să 'i se jupească pielea obrazului pentru frumusețe, așa și Ienache ar fi îndurat nevoile pentru ca să 'i se zică dom director. Dar într'o bună dimineată, se pomeni cu una moțată de tot... Nu știu cum, nu știu ce fel... greșala contabilului, or reaua credință a acestuia, căci despre el, era slab de tot în latinească, ne cum în comptabilitatea dublă, se pomeni c'o anchetă din cele ce era cât pe aci, din bună-tate de director, să'l bage la pușcărie cu mâinile în șolduri. —

«Eh ! acum ce te faci chir Enache !... Orî scoate de la teșcherea două-zeci de mii de lei, or mergi la dubă, pe nemiruite !... Și toate acestea pentru ambițiu dumneaei !».

Cât mai fuse timp, alergă la prefect și cu o umilință că doar nu i se prosternă la picioare, începu să'l roage :

— Domnule Prefect !... Scapă-mă... Scapă-mă de dandanaua asta !... Nu sunt vinovat săracan de mine... A căzut pacostea pe capu meu... Sunt curat ca argintu... alb ca zăpada... Scapă-mă, sărut mâinile !

Prefecul îl privi un moment cu dispreț ; apoi îi zise :

— Ce să'ți fac ? Nu 'ți-am spus eu că o să te căești ? N'ai vrut să mă ascuți... Acum fă ce știi...

— Vai de păcatele mele .. Dar nu 'mă-ai spus că o să se întâmple una ca asta.

— Nicî d-ta nu 'mî-ai spus că ştii comptabilitatea pe răboj.

— Da așa am ținut-o eû cât am fost negustor, și n'am dat nicî un faliment.

— Trebuia să 'ți-o ții înainte tot la prăvălie, iar nu la pușcărie... Eû mi-am făcut datoria... nu poți să te plîngi.

— Așa e ; ai dreptate ; dar, iacă mă rog la d-neata ca la maica precista... Dacă m'aș ruga d'un turc s'ar spurca cu carne de porc. Zău așa !... Nu mai pomenesc de *directorie* cât oiû trăi... ducă-se pe pustii și ea și ambiția d-neaei.. Rămâiū simplu alegător, votez tot-d'a-una cu guvernul, am cinsce voturi, bez nea Ghiță și cumătru Iordache... și nu mai cer nimica în schimb ! Numai scapă-mă !

— Eh ! Acuma e cam târziū...

— Ce târziū ? Nu 'mî'am spășit păcatul cu prisos ? Numa cât m'ai ținut pe la ușa și în picioare ceasuri întregi, 'mî-ajunge și'mî rămâne. Te rog, domnule Prefect, am nevastă și copii !... Nevasta ca nevasta... da copiii, sărăcuții... ce sunt ei vinovați să poarte numele unui pușcăriaș ?

Cuvintele lui din urmă făcură pe Sucescu să rămâie puțin pe gânduri.

Și pe când nevoiașul își aștepta sentința, în acel moment poate mult mai grea ca a justiției, prefectul, cu o blândețe mișcătoare, îi zise :

— Aide domnule !... Nu te mai văita !... Voiū face ce'mî stă prin putință ca să te des-

curc... Dar ia seama bine, numai să te descurc...

De alt-fel, Sucescu luă această hotărîre pentru că 'și imputa și sie'și nenorocirea ce căzuse pe capul lui Tăbârcă. Fără ingerințele lui în alegeri, fără făgăduiala lui d'a face director de penitenciare pe un om a cărui menire era cu totul pentru alt-ceva, acesta ar fi rămas în starea lui de mai 'nainte, iar nu o pată pentru casa și familia lui.

Îi făgădui deci să'l scape, dar dojenindu-se în sine, îi făcu și lui imputările ce merita, asigurându'l că dacă va mai susține și 'nainte altui prefect că *guvernu este nația și nația e D-zeu*, nu se știe dacă acela nu'l va face să meargă drept în pușcărie.

Adevărul e că Sucescu, pe drept or nu, a scăpat pe Tăbârcă de pacostea ce căzuse pe capul lui.

Acesta la rëndul său, nu numai că făcu pe nevastă-sa să'i piară și pofta de drectorie, dar călcă în gura lăcomiei și se hotărî să ducă la biserică în toate Vinerile Patimilor câte o lumînare de-o oca și trei litre.

În cât despre Tănase, orî de câte-orî își aduce aminte de căpcana în care era să intre, bine-cuvintează pe prietenul său că l'a înlocuit cu atâta demnitate.

Singur Sucescu a dat dovezi de mai multă cumintenie; S'a vindicat de partidomanie, și trăește liniștit din veniturile lui.

PROCURORUL

Procurorul Radu Pogoneanu lucra de-aprópe o oră în cabinetul său, rezolvând petițiuni sau formulând concluzii în procesele diferiților împicinați. Peste puțin avea să intre în ședință și încă nu'și terminase hârtiile din ziua aceea.

Nervos, plictisit de prea multă muncă, — îndată ce rămase singur, — trânti dosarele în sertarul biuroului, se sculă depe scaun și începu să se plimbe cu pași agitați în lungul și în latul odăei.

Ar fi zis cine-va că era sătul de atâta procurorie. Îi venea să creadă că toate crimele și delictele se sêvêrșeau pe fie-care zi numai în ciuda și pentru neliniștea lui. Ar fi fost gata să 'și schimbe meseria pe orî-care alta, numai să scape de bocete și vaete, de sânge și foc...

Totuși, într'un timp, fusese ca înnamorat de postul ce ocupa, nu atât pentru cinstea demnității sale, cât pentru leafa de câte-va sute de

lei, fără de care ar fi rămas sărac în cel mai gol înțeles al cuvîntului, el care avea o adevărată averșiune pentru profesia de avocat și ale cărei tertipurî nu le-ar fi putut practica nici odată. Și pentru a se menține în slujbă,—atunci când alții erau supuși la capriciile fie-cărui senator sau deputat din județ, la îndărătniciile prefectului, iar mai tot-d'auna la bunul plac al ministrului,—Pogoneanu făcuse sacrificii reale, luptase în adevăr pentru existență, și meritul lui cel mare era că isbutise să împace pe toți, să fie bine cu toți.

Dar stima și buna voința tuturilor îi foloseau doar atât cât își făcea datoria de magistrat vrednic și integru: toată reputația lui nu i-ar fi fost de ajuns să'l scape de urmările celei mai mici abateri, celei mai neînsemnate greșeli.

De aceia, pentru dînsul, temerea unei astfel de situații, devenise încă de mult o chestiune între astăzi și mâine.

Iată pentru ce Pogoneanu începu să dispere, când își simți puterile sleite... și când se gândea că, dacă dintr'o zi într'alta, și-ar deszice un întreg trecut, printr'o greșală d'o minută, îi venea să se lipsească de procurorie, înainte d'al lipsi alții de dînsa.

Cu toate acestea, răbdarea e cea mai bună filosofie, și Pogoneanu pentru a suta oară reluă hotărîrea să se lase în voia întâmplărei.

Gînditor, cu mâinile încrucișate pe piept, cu ochii împăienjinați, se duse la fereastră, se

rezemă de glaf și privi la lumea care trecea pe stradă, pe jos, în trăsură. Cum ar fi vrut să fie rentier !

Aprodul însă deschise ușa și introduse un individ.

Pogoneanu întoarse doar capul și îl întrebă cu severitate :

— Ce poștești ?

Străinul abia putu să înainteze cu câțiva pași în odaie.

— Ai vre-o reclamație ?

Omul făcu din cap un semn afirmativ.

— Ce ? Te-a bătut nevasta ? Pari pisat... Cu ce te-a bătut?... Aide, spune, despre ce e vorba?...

Dar el nu răspunse nimic, ci se rezemă de un scaun, tot silindu-se să înainteze.

— Ce ai ? îl întrebă mai serios procurorul, mergând către el ; nu poți să vorbești ?

— Mor ! îngână el, cercând mereu să se apropie.

— Dar ce este?... Spune... ești rănit... capul ți-e spart.. ești plin de sânge... Vorbește, răspunde odată...

— Mor, d-le procuror, zise rănitul cu o ultimă sforțare și, drept ori-ce alt răspuns, făcu un semn să îl desbrace de haină, de cămașă, apoi îi arătă spatele să îl vadă.

Procurorul încremenii.

Șira spinărei de la gât până la mijloc era o cangrenă neagră... Spatele îi era plin de răni.

Nenorocitul cercă să vorbească, să spuie ; dar nu mai putu... Şovăi, se apucă de masă, de scaun, căzu jos, gemu teribil şi expiră.

Pogoneanu cercă să'l ridice pe un scaun... dar simţindu-l mort, se înfioră, alergă, chemă, trimise după ajutor, după doctor.... era prea târziu.

Judecătorul de instrucţie venise cel d'întăiu şi trebui să rămâie până în cele din urmă.

Negreşit, se făptuise o crimă .. dar când, cum şi unde? Victima era acolo, în faţa lor, cadavru rece, fără grai, poate chiar fără martori.

Dar criminalul, criminalii?...

Intr'un moment toată poliţia fu în picioare.

Nimeni însă nu ştia nimic, nici o probă, nici o urmă, nici o lămurire...

Mortul rămase necunoscut ; criminalii de asemeni.

Şase luni de cercetări, de spionări nu isbutiră la nimic..

Urmărirea fu părăsită, pentru disperarea procurorului şi a judecătorului de instrucţie.

II

Se întomnase. Era pe timpul culesului viilor. Pogoneanu se dusese să petreacă două zile la via unui vechi coleg de tribunal.

Acolo, pe înserate, stând amândoi pe prispa casei, ascultau pe moş Trifon, vierul, care cânta din caval o doină de seca la inimă.

— Bine 'i tragi, moș Trifone ! îi zise Pogoneanu, după ce isprăvi cântecul.

— He ! Cucoane ! N'ași mai trage să mai trag... că multe-am pătitit în astă viață amărâtă. Iată, cânt și eu să 'mă treacă de inimă rea...

— Da ce inimă rea poți să ai, d-ta care ești așa de fericit ?

— Am fost odată, cocoane ! Alege-s'ar prafu și pulberea de capu cui știu eu !...

— De capu cui ?

— Ia d'al primarului Preda, care m'a mâncat cincî-zeci de galbenași, bani ferecați, mîncal'ar ocna să'l mănânce !... Că tot acolo o să ajungă, ucigașu !

— Dar pe cine a ucis, moș Trifone ?

— Iacă, scăpai vorba !... Pe un creștin al lui Dumnezeu... că știe tot satu... numai stăpânirea nu... Da cui îi dă mâna să crâcnească ?... Ci că'l frige de viu p'al de o pomeni... Da, lasă'l pe pusti !... Să vă mai cânt o doină...

— Ba nu, moș Trifone, zise procurorul tresărind la cuvintele unchișului. Spune-ne și nouă pricina, că noi doar suntem oameni ca d ta ; n'avem a face cu stăpânirea...

— Așa, așa, moșule, adăogă prietenul ; spune povestea, că doar poveste trebuie să fie...

— Păi, dacă zici d-ta, fie ce-o fi...

Betrînul lăsă cavatul la o parte, se sculă după bușteanul pe care ședea și se așeză pe prispă aproape de ei, apoi începu cu glas tainic :

— Păi, boeri dumneavoastră, ci-că era în Dumineca Floriilor. Primarul Preda, cu doi conțilii, beaŭ la cârciuma lui Gheorghe Grecu. In vremea când se găseaŭ acolo, a trecut pe șosea un precupeț, d'ăia care umblă prin sate după găini și oue. Pasă-mi-te bietul om n'a știut cine 'i Preda. A trecut pe lângă el fără să'și ia căciula. Atunci, primarul l'a chemat din drum și drept altă vorbă, i-a dat două palme.. Rumănu, vezi d-ta, nevinovat fiind, s'a îndârjit și el și a ridicat să dea ; dar conțilii l'aŭ apucat pe la spate și l'aŭ bătut de i-aŭ spart capul și i-aŭ frânt oasele. Păi, după aia, ci-că, tot pe bietul nevoiaș l'aŭ ridicat de l-aŭ închis la primărie. Ce s'a mai întâmplat, nu mai știu bine... dar, după vre-o trei zile, a umblat prin sat unu din conțilii, și pe toți ăia care aŭ văzut bătaia le-a spus că nu cum-va să răsufle, că 'i omoară și pe ei... Vezi că creștinul ăla a murit. Intr'un târziu de tot am aflat că l'aŭ ars de viu și că...

— L'aŭ ars ? întrebă grăbit procurorul, având ast-fel toate indiciile ce'i stîrneau bănuiala.

— Așa, ci-că l'aŭ ars.

— Bine, moș Trifone, destul atâta... Povestea d-tale nu face două parale... Or fi scornit-o dușmanii lui Preda...

— Ba nu, zău ; că pot să jur cu crucea în mână, că nu'i scornită...

— Lasă vorba aia și du-te acum ; na un leu, să bei rachiū !

Și bătrânul luă moneta, o cercetă pe față și pe dos, și plecă pe ici încolo, mulțumit că nu i fusese vorba de giaba.

— Ascultă, zise atunci Pogoneanu prietenului său ; plec chiar astă-seară ; zi să puie caii la trăsură.

— Dar explică'mi și mie, ce interes ?...

— Am dat de urmele unei crime...

— Dar las'o încolo și stăi colea !

— Nu... Trebuie să plec... Nu spune nimenui nimic... Să puie caii !

Peste o oră, procurorul se întorcea la oraș în goana a patru telegari, mânați de un vizitiu ager ca și ei.

III

Scopul îi era să ajungă înainte de toiu noaptei.

Se opri cu trăsură la club, unde se aduna tinerimea aleasă a orașului și în special magistrații, cari, în provincie, devin cei mai pasionați judecători de cărți.

Urcă repede scările și intrând prin saloane, căută pe judecătorul de instrucție, pe care l găsi tocmai asupra unei pagubi de câte-va mii de lei.

— Am să ți vorbesc, îi zise Pogoneanu.

— Lasă mâine ! Nu se poate mâine ?

— Nu ! Dis-de-diminează trebuie să plec...

— Unde ?

— Vino și ți voi spune.

Cu multă silă, judecătorul fu nevoit să se scoale. Trecură amândouă în altă sală și, după ce vorbiră acolo mai bine de o oră, procurorul plecă.

A doua zi dimineața era pe drum în spre satul Vârlești; iar trei zile după aceea, către orele un-spre-zece, judecătorul de instrucție, asistat și de procurorul Pogoneanu, lua primul interogatoriū primarului Preda.

Dupe formalitățile obicinuite, instrucția urmă:

Judecătorul.—Ești acuzat că în noaptea de 2 spre 3 Aprilie anul acesta, în unire cu consilierii Sandu și Niță, ai bătut și torturat până la moarte pe un trecător, a cărui identitate nu s'a putut încă stabili.

Prevenitul.—Știu că sunt acuzat, căci alt-fel n'aș fi aci; eu însă, precum am mai spus, nu sunt vinovat cu nimic.

Judecătorul.—Vom vedea. Ascultă, și răspunde la ce te întreb: Adevărat e că în seara de 2 Aprilie, Dumineca Floriilor, te aflași în cârciuma lui Gheorghe Grecul, cu numiții consilieri?...

Prevenitul.—Adevărat.

Judecătorul.—Adevărat este că în acel răs-timp a trecut pe acolo un necunoscut, pe care l'ai oprit din drum?

Prevenitul.—Adevărat.

Judecătorul.—Pentru ce?

Prevenitul.—Pentru că în vremea aceea se făptuiseră mai multe tâlhării prin județ și pen-

tru că aveam dreptul să bănuiesc asupra lui.

Judecătorul.—Și ce-ai constatat?

Prevenitul.—Că era un vagabond.

Judecătorul.—Ce-ai făcut atunci cu el?

Prevenitul.—L'am arestat la primărie.

Judecătorul.—Apoi?

Prevenitul.—Dimineața n'am mai găsit de cât zidul arestului spart; arestatul dispăruse.

Judecătorul.—Și-ai renunțat a'l mai urmări?..

Prevenitul.—Nu. Am raportat d-lui sub-prefect și dumnealui a pus hârtiile la dosar.

Judecătorul.—Dar se zice că pe când l'ai oprit la cârciumă, l'ai bătut crâncen, până ce i-ai spart capul.

Prevenitul.—Nu e adevărat. Pe cât mi-aduc aminte, mi-a răspuns cu obraznicie, și poate că i-oî fi dat vre-o palmă-două.

Judecătorul.—Va să zică, nu știi ce s'a mai întemplat după fuga lui din arest?

Prevenitul.—Nu.

Judecătorul.—Uită-te bine în ochii mei!..

Prevenitul.—Pot să mă uit, că nu mă tem.

Judecătorul.—Cu toate astea, ridică capul și uită-te la mine.

Prevenitul.—Pentru ce?

Judecătorul.—Pentru că un om cu conștiința curată, nu pleacă ochii precum faci...

Prevenitul.—Și eu susțiu că pe nedrept sunt acuzat.

Judecătorul.—Cu toate astea, sunt probe

care dovedesc până la evidență culpabilitatea dumitale...

Prevenitul.—Or fi, dar eă nu recunosc...

Judecătorul.—Sandu și Niță aă mărturisit tot..

Prevenitul.—Nu se poate... D-nul procuror a scris ce i-a plăcut !..

Procurorul (îndârjit).—Ucigașule ! Bagă de seamă unde te afli !

Prevenitul.—Ia și d-ta seama când mă numești ucigaș ! Nu sunt încă judecat..

Procurorul.—Ești ucigaș, și ți voiă dovedi cu însuși gura ta...

Prevenitul.—N'am de spus nimic, mai ales d-tale care vrei să'mi zmulgi mărturisirea cu sila !... Știu și eă atăta lege !...

Procurorul.—Ei bine, vei spune tot, sau voiă merge la pușcărie în locul tău !...

Judecătorul (cătreg procuror).—Ce vrei să faci ?

Procurorul.—Nimic.. Suspendă interogatorul pentru o oră...

Judecătorul.—Fie !..

Și Pogoneanu dete ordin să ducă pe prevenit...

Peste o oră procurorul se reîntoarce în cabinetul judecătorului de instrucție, urmat de Preda, care părea cu totul schimbat... Fața îi era palidă ca a unui mort, abia se ținea pe picioare. Ar fi zis cine-va că suferise cele mai grozave torturi, Totuși, cu o hotărîre de fier,

înaintă până în dreptul unui scaun pe care căzu aproape zdrobit.

— Ce-ai făcut ? întrebă judecătorul pe Pogoneanu cu temere.

— Nimic. A mărturisit.

— Da !... adăogă Preda cu vocea stinsă... eă sunt vinovatul...

— Nu e destul atâta, zise procurorul târându'l până în fața biuroului. Declară aci în scris tot adevărul.

Prevenitul scrise totul în felul cum i se dictă.

— Încă nu e destul, adăogă Pogoneanu ; ai putea să spuï la jurați că ți-am smuls declarația cu torturi... Numește martori, acum îndată.

— Martori... dar...

— Ia seama... numește martori saă...

— Martori sunt Sandu și Niță...

Judecătorul sună și dete ordinul cuvenit. Peste puțin Preda fu trecut în altă odae ; iar cei doi complici fură introduși.

La început, cercară să tăgăduiască, dar când li se arată declarația autorului principal scrisă și semnată de el, amândoi plecară capetele, iar unul din eă zise :

— Apoi, dacă a mărturisit, așa este.

Fură puși să iscălească fie-care câte o declarație, în care citaă ca martori pe cei mai mulți săteni din Vârlești.

A doua zi chiar, martorii eraă aduși cu câr-

dul. Nici unul însă nu voia să mărturisească, până ce nu fură încredințați că ucigașii au mărturisit singuri și până ce nu fură confrunțați cu dênșii. Atunci fie-care spuse ceea-ce știa și ceea-ce auzise.

Din declarația tutulor însă ieșea că Preda în unire cu cei-l'alți două au scos noaptea pe arestat din primărie și după ce l'au stîlcit din bătăi, l'au dus la câmp, unde după o tortură barbară, i au aprins foc pe spinare și l'au lăsat acolo în prada agoniei ; că dacă până atunci nu denunțaseră nimic, era pentru că primarul amenințase cu moarte pe cel ce va scoate un cuvînt. Totul se potrivea cu povestirea lui moș Trifon vierul. Nimeni nu știa însă să spue cum victima putuse să ajungă până în cabinetul procurorului.

Culpabilitatea lor era decî cu totul dovedită. Judecătorul de instrucție dădu ordonanța definitivă și, în cea mai apropiată sesiune, curtea cu jurați avea să decidă.

Radu Pogoneanu era decî satisfăcut. Simțea însă o greutate pe conștiință : Ca să smulgă mărturisirea acuzatului, îl torturase în modul cel mai pedepsit de lege. Se expunea decî la urmări de care, pentru un moment, nu voise să ție socoteală. Mai târziu însă, temerea îl făcu să cugete și să se întrebe : Dacă la ultimul interogatoriū ce-î va lua președintele curței va spune că mărturisirea 'i-a fost smulsă prin tortură ! Dacă va isbuti să comunice și

celor-l'alți, să'l imiteze, și apoi, în fața curții vor menține această ultimă declarațiune !... Ori-cine va fi apărătorul lor, se va folosi negreșit de aceasta, spre a'și făuri o pledoarie strălucită... Curtea poate, în fața altor mărturii, va condamna pe acuzați... Dar el, torturatorul, care devenea criminal ca și ei, ce era să se facă ? care era pedeapsa lui ?...

Ceia ce 'l neliniștea mai tare era că Preda putea să dovedească cu martori că a fost torturat. La reparația sa în fața judecătorului de instrucție, fusese văzut cu buzele sângerate, dinții îi erau încă sfărîmați... Dar dacă magistratul, în fierberea instrucției, nu putuse să mai bine nu voise să vadă, erau alții, care la cea mai mică constrângere, ar fi spus tot.

Până la ziua judecăței, Pogoneanu fu mereu neliniștit de răspunderea celui mai greu abus de putere. Se simțea abătut, descurajat. Totuși, în acea zi, când avea să se aleagă de munca și de viitorul lui, trebuia să fie acolo, să ducă până la sfârșit afacerea, în care, din prea mult zel, se credea aproape compromis.

Dar ziua aceea veni.

După formalitățile obicnuite, după interogatoriul verbal făcut de președinte, după ascultarea martorilor, după confruntările urmate în ședință publică și după rechizitorul oral al procurorului, se dete cuvîntul acuzatului principal.

Președintele, cu vocea gravă, îl întrebă ce

are să răspundă la acuzarea ce i se aduce ; dacă menține declarația de la instrucție și dacă mărturisirea a făcut'o de bună voie și nesilit de nimeni.

Par'că într'adins se făcu o tăcere adâncă în toată sala.

Procurorul, galben ca ceara, se simți tremurând pe scaun ; inima par'că încetase a'i bate. O clipă, un cuvânt, și era pierdut.

Acuzatul, cu glas limpede și sonor, răspunse :

— Nu ! Tot ce-am declarat nu este de cât adevărul. Nu, nimeni nu s'a atins de un fir de păr de capul meu. Sunt vinovat ; trebuie să'mi iaș pedeapsa.

Pogoneanu rămase uimit. In acel moment, ființa întreagă a criminalului se schimbă, pentru el, într'un om cu caracterul cel mai nobil și mai măriminos. El îl adusese acolo, ceruse condamnarea lui, și totuși îl ierta, îl cruța. Sufletul procurorului simți o sguduitură puternică. Îi venea să se arunce pe banca apărării, să pledeze, să înmoaie inima juraților, ca să'l achite.

Advocatul acuzaților însă, după o pledoarie de-aproape două ceasuri, termină cerând circumstanțe ușurătoare.

Președintele rosti cu voce gravă :

— Desbaterile sunt închise.

Jurații, dupe deliberare, deteră un verdict afirmativ, iar curtea, admitând circumstanțe

atenuante, condamnă pe acuzatul Preda la 10 ani de muncă silnică, iar pe complicității lui la câte șase ani fie-care.

Pentru întâia oară Pogoneanu ieși înduioșat în urma unei acuzări.

Nu se aștepta să existe atâta caracter la un criminal.

Nu mult după aceea, demisionă din magistratură și, contrariu aspirațiilor sale, se făcu avocat.

IV

Mărinimia nefericitului condamnat impresionase așa de mult pe Radu Pogoneanu, în cât se simți dator a se interesa de soarta lui.

Dar ce putea să'i facă? Legile sunt aspre și sentințele lor sunt néstrămutate. Nu mai era nici o scăpare pentru bietul Preda. Trebuia să'și facă osânda. În timp de zece ani, nu era să se mai aleagă nimic de familia, de averea lui. Copiii aveau să poarte vecinic rușinea și pata tatălui lor. Fii de ocnaș!.... Tristă perspectivă, trist viitor!...

Și această nenorocire o crease el, fostul procuror, fără de energia căruia, crima ar fi rămas o taină și nimic măi mult. Iată unde ducea ambiția profesiunei lui. Răpise din mijlocul familiei un soț și un tată bun, înfierase un om cu trecutul curat și'l ștersese cu

totul din rëndurile societăței atunci când putea să mai fie folositor ei. Și pentru ce? Pentru a'l pedepsi de greșala unui moment de beție, de exaltare, pentru a rësbuna moartea unui individ necunoscut, și cine știe, poate primejdios lumei în care trăia.

În judecata lui Pogoneanu victima începea să devie călău; iar călăul victimă. Fără obiectul crimei, crima n'ar fi existat; criminalul ar fi rămas om virtos.

Cu toate acestea, nenorocitul suferea toată rigorozitatea ocnei. Singur pe lume, părăsit de ai săi, nesprijinit de nimeni, nu afla un cuvînt de mângâere. Iși târa lanțurile mai grele poate de chiar conștiința ce'l apăsa. Și în mijlocul urgisiților din acel locaș, poate că nu'i rămăsese nici chiar speranța de a revedea soarele libertății.

Sërmanul condamnat!... Ar fi făcut mult pentru el... dar nu avea nici o putere. Toate căile îi erau închise, afară de una:

De câte ori procurorul general alcătuia tabloul de grațieri și reduceri de pedepse, Pogoneanu, alerga, stăruia, se ruga aproape cu lacrimile în ochi pentru condamnatul său.

Procurorul general, om milostiv de alt-fel, dar zelos în împlinirea datoriilor sale, cu multă greutate putu face să se reducă doi ani din pedeapsa lui.

Dar în fie-care an, pe acelaș timp, Pogoneanu se ducea într'adins la București, unde,

cu noi rugăciuni, cu noi stradani, obținea câte o nouă reducere de un an sau doi.

Ast-fel urmând, ajunse un timp când Preda nu mai avea de cât doi ani ca să iasă din ocnă.

Procurorul-general se miră însă când nu mai văzu venind pe Pogoneanu, tocmai atunci când ar fi putut să redea deplină libertate protegiatului său. Negreșit, 'i se întemplase ceva... Totuși, înaltul magistrat se gândi să 'i facă o surprindere : Intre cei grațiați trecu și numele lui Preda.

Pogoneanu zăcuse două luni de-o boală ce-î primejduise chiar viața. In acest timp uitase de rostul condamnatului. Știa bine că mai avea doi ani de făcut ; dar se temuse să nu abuzeze prea mult de bunătatea procurorului-general. Ș'apoi era încă timp.

Intr'o zi, dupe o convalescență de câte-va săptămâni, i se dete voie să iasă din casă. Se îmbrăcase și aștepta să i se aducă o birjă.

In momentul acela cine-va ciocăni la ușă. Cine putea să fie? Fără îndoială, un amic, o rudă... Dar în obiceiul casei era ca fie-care să sune la scară...

Pogoneanu se grăbi să vadă cine este. Puse mâna pe clanță, dar ușa se dădu de perete...

Fu un moment de spaimă și de împietrire. Apoi ca un automat, cu ochii ficși, cu fața

palidă, Pogoneanu se trase câți-va pași înapoi, se isbi de o masă și rămase ca lipit de ea în atitudinea unei statuți.

Preda ! Era Preda !

Negreșit, scăpase din închisoare, și fără să știe cât făcuse pentru el, venea să'l omoare, să se răzbune.

Spaima îl lovi ca un trăsnet. Simți par'că un cuțit în inimă. Voi să strige... dar glasul îi perise, fălcile îi erau încleștate.

Preda încremeni pe loc.

— Eă sunt, d-le Pogoneanu, zise el cu umilire... Am aflat tot ce-ai făcut pentru mine și am venit să'ți mulțumesc...

Dar drept ori-ce răspuns, corpul lui Pogoneanu alunecă, șovăi, căzu jos grămadă.

.....
Când fu readus în fire, Preda dispăruse.

LA DOUË-ZECI DE ANI

Când am cunoscut'o era în doliu.

Bărbatul ei murise de câte-va luni și sărmana văduvă era nemângaiată.

— Vai domnule! îmi zise ea, într'o zi, l'am iubit la nebunie și n'aș putea să'l uit nici o dată. Cu toate astea, trebuie, ași voi să'l uit. Simț împrejurul meu un gol, în care mă rățesc. Dacă s'ar putea ca un altul să'î ia locul în inima mea, oh! atunci, nu știu ce-ași face... dar acel om ar fi în adevăr fericit.

Și privirile ei mă pătrundeau până în adâncul simțirei, ca și cum ar fi voit să'mi stărnească în suflet iubirea încă neîncercată.

Adevărul e că starea ei începea să mă intereseze, să mă atragă: o femeie tânără, frumoasă, avută, care dispera de pierderea primului om ce iubise și care, ca să'l uite, ca să scape de tortura că nu'l va mai vedea nici o dată, ar fi recurs la cel mai sigur mij-

loc ce rămâne cui-va în asemenea împrejurare !

«Dacă s'ar putea ca un altul să'i ia locul!..»

— Și de ce nu!.. cugetaiū în mine, și acel altul de ce n'ași fi eu?...

Ideia aceasta mă urmărea de cât-va timp și n'ași fi întârziat a o încerca în fapt, dacă, zi dupe zi n'ași fi descoperit în vorbele, în faptele, în ființa întregă a acelei femei un ce misterios, neobicinuit, care mă neliniștea, mă ținea pe loc, mă înspăimênta.

Intr'o zi, mă rugă s'o însoțesc la mormîntul bărbatului ei.

La 'nceput am fost surprins, contrariat chiar ; apoi m'am învoit.

Pe drum 'mî-a vorbit în tot timpul. Eū ascultam, dar nu pricepeam nimic..... gândul meu rătăcea ; îi răspundeam din când în când, vag, fără înțeles.

— Ce ai? mă întrebă ea.

Nu 'mî-aduc aminte ce am pretextat... dar fără îndoială, ea mă ghicise : mâna ei se atinse de a mea, o apucă, o strânse ușor, o ținu cu căldură, până ce trăsura se opri la poarta cimitirului.

Acolo se schimbă de-o dată.

Cruntă, posomorâtă, repede ca o nălucă, străbătea cărările, privind tot înainte, în vreme ce eū mă țineam dupe ea, ca un paznic credincios, care veghiază să nu i se întâmple ceva.

Ajunserăm la mormînt.

Mă așteptam să o văd plîngînd să isbucnească în regrete, să zică ceva în fine.

Dar nu.

Privi o clipă fotografia de pe piatra mormîntului; un zîmbet amar îi mișcă buzele, făcu din cap o mișcare nervoasă, apoi îmi zise :

— Să mergem !

Și reluaram drumul pe unde venisem, în aceeași ordine : ea înainte, eă dupe dînsa.

Cînd ne urcarăm în trăsura, fața ei începu să se însenineze.

Pe drum reluă vorba :

— Iartă-mă, îmi zise ea, purtarea mea îți va fi părut ciudată... dar... nu te mira... l'am iubit prea mult... l'am...

Și aci se opri, pentru ca, dupe un minut, să reînceapă iarăși ; dar cu un alt șir de idei.

— Ah ! urmă ea, cât suntem de înapoiată!.. Ce n'ași fi dat unuî doctor... nu ca să'l învieze... nu ; căci știu că nu se poate... dar să'l fi îmbălsămat așa în cât să pară viu, să'l cred că doarme, mereu, tot-d'auna, până la moartea mea. . L'ași fi ținut ascuns, în casă, într'o odaie ; l'ași fi veghiat ziua și noaptea, n'ași fi închis ochii nici odată ! Dar nu s'a putut !... Egipteniî, sunt atâtea secole, aă putut face ca momiile lor, tari ca și piramidele, să dureze până astă-zî... Noi am ajuns cu progresul așa de departe, ne-am supus voinței

toate elementele naturei, sunt doctori cari au isbutit să insufle artificial chiar viața la unele animale, și cu toate astea nimeni, nimeni nu poate face ca omul să aibă cel puțin o moarte aparentă. Un elixir, un procedeu oare-care i-ar putea înpietri chipul, trăsurile feței, corpul întreg, și cu toate astea carnea și oasele lui putrezesc în pământ, sunt date la viermi !... oh ! E 'ngrozitor !...

Șiși acoperi obrazul cu ambele mâini.

În zadar încercaiu să-i schimb ideile, în zadar începui să-i fac filosofie și câte și mai câte teorii, spre a-i dovedi absurditatea dorințelor sale ; ea insista cu încăpățănare, până ce 'mă zise cu un ton aspru și repede :

— D-ta nu știi ; n'ai iubit nici odată !..

O tăcere lungă urmă între noi.

Înainte de a intra în oraș, ea reluă vorba și 'mă zise cu glas duios :

— De ce tacî?... Te-ai supărat ?

— Nu, i-am răspuns semnificativ și urmaiu să tac.

Mâna ei voi să alunece iarăși lângă a mea ; dar de astă dată i-o respinsei involuntar.

— Ha ! ha ! făcu ea, ești gelos !! și ca și cum s'ar fi căit că rostise acest cuvînt, rămase pe gânduri.

Tăcurăm amândoi până acasă.

Locuința ei mă pusese de multe ori în mirare. Mobilierul măi ales dovedea un gust escentric, satisfăcut din toată îndestularea,

dar într'un stil tot așa de ciudat ca și caracterul ei. Ai fi zis că intri într'un arsenal..... în toate părțile arme, panoplii încărcate cu tot felul de unelte ucigătoare; pe o masă, într'un colț, sticle, sticlute, care de care mai artistic lucrate, care de care mai ciudate la formă, ce nu păreau nici de parfum, nici de alte ape cu care femeile împodobesc toaletele lor... Semănau mai mult a șipurî pline cu substanțe otrăvitoare.

Cum urcai scara, sus, pe peretele din față, era o oglindă frumos încadrată, mare cât două staturi de om.

Ajungând înaintea ei, ea se opri.

— Vezi uită-te 'n oglinda asta, îmi zise îndreptându-mă 'n lumina ei, nu-î așa că chipul omului, dacă s'ar putea întipări întocmai așa precum îl vezi în oglindă, ar rămâne nemuritor?... Cu toate astea, omenirea se zice că a progresat. . Fotografia !... Nimic !... cât ași fi dat cui-va să-î poată reproduce chipul așa cum l'am văzut de multe ori, pe când trăia în această oglindă !... Dar nu !...

Și voi să mă ducă în salon, ca să'mi arate o fotografie a soțului ei, isbutită, dar care era totuși foarte departe de realitate.

De astă dată, simțeam în adevăr că deviui gelos.

Nu mi-aduc aminte ce am zis, ce am făcut; dar ea m'a înțeles și de atunci, nu mi'a mai

vorbit nici de îmbălsămarea soțului ei, nici de fixarea chipului pe oglindă.

* * *

Intr'o seară m'am dus să o văd. In ajun o lăsasem cam bolnavă.

Era în salonașul ei, trântită pe canapea, cu capul pe o pernă, cetind o carte.

Cum intraî, se ridică pe un cot; eă îi sărutaiă mâna, iar ea, lăsându-și iar capul pe pernă, îmi zise cu duioșie și îndreptându-mi privirea-î melancolică :

— Ia un taburel și vino, colea, lângă mine.

Pentru întâia dată mă simțeam așa de aproape de dânsa.

Cartea ce citea ne servea de pretext. Era un roman plin de peripeții amoroase. Imi povesti subiectul și începurăm a comenta. La un timp, ar fi crezut cine-va că vorbeam de noi, că eram eă eroul, ea eroina.

Și cum stam cu capul aproape de sînul ei și dupe o tăcere în care gândurile noastre părură că să înțeleg, simțurile noastre că se contopesc, mâna ei îmi netezi pîrul, brațul i-se încovoia pe după gâtul meu, și mă lipi de piept; pleopile i-se închiseră, suspină adânc, mă strânse cu putere; apoi îmi zice cu expansiune :

— Oh ! Dacă-ai ști câtă iubire e'n sufletul meu !..

La cuvintele ei, un fior de fericire străbătu întreaga mea ființă.

— Nu-î așa că mă iubești? urmă ea, cuprinzându-mă mai bine și devenind din ce în ce mai romantică. Spune-mi drept; ești singurul pe care l'aș mai putea suferi lângă mine.... Nu mă întreba de ce? căci n'ași ști ce să ți răspund.... Oh! Sunt sigură că o să fim fericiți.... După ce ne vom cununa, vom pleca pentru câte-va luni.... La 'ntorcere vom trăi în oraș, la țară, unde vrei.. dar să ne cununăm.

Mărturisesc, că la asta nu mă gândisem și nici n'ași fi avut când.

La două-zeci de ani abia ai timp să cugeți la libertate, necum la însurătoare.

Cerul nostru se înora decî înainte de a fi răsărit soarele fericirei. Făcusem o greșeală a tinereței, și totuși rațiunea mă muștra. Nu știam cum să dau înapoi. Trebuia cu toate acestea.

Mă hotărâiui să mint, nu pentru a triumfa, ci spre a mă strecura din încurcătura în care mă găseam.

Răspunsul meu fu vag, plin de naivitate, și comentariile romanului amoros degenerară în reflecții banale, până ce și ea și eu simțirăm că batem câmpii.

Ce contrast, de la sublim la ridicol!...

În seara aceea ne despărțirăm mai afectuoși ca or cînd, dar ca doi prieteni care se înțeleg prea bine și totuși nu cutează să-și spuie ceea ce cugetă unul despre cel-l'alt.

* * *

A doua zi, primii un bilet prin care mă chema la dânsa.

O găsiî în odaia ei de culcare. Şedea pe un scaun, cu cotul rezemat de masă şi avea o înfăţişare întunecată. Galbenă la faţă, cu ochii înfundaţi, cu buzele tremurătoare, părea că meditează un plan sinistru.

— Şezi, îmi zise ea cu hotărârea de a'mi povesti ceia ce avea de gând să facă.

În zadar cătaî să o liniştesc, să-î isgonesc gândurile negre, ce simţeam că o preocupă. Ea mă sili s'o ascult şi trebui să mă supui până la sfârşit.

Cuvîntarea ei se încheiă cam cu aceste cuvinte :

— Nu !... Nu se poate să fim fericiţi pe lumea asta. Douî oameni care se iubesc nu pot găsi fericirea de cât pe lumea cea-l'altă. Am fost o nebună când mi-am închipuit că, la două-zeci de ani, vei priimi să renunţi la libertate, spre a te însoţi cu o femeie de două-zeci şi cinci, văduvă, şi a căreia viaţă e plină de amărăciune. Nu, ştiu bine că te-ai gândit la toate acestea... ştiu bine unde ai voit s'ajungi... Dar, dacă nu m'am înşelat, dacă mă iubeşti, iată, e un mijloc de scăpare. Acolo, nu mai e nici lume, nici conveninţe sociale.

Şi mâna ei se întinse spre masă.....

— Alege !

Două revolve încercate aşteptau hotărârea ei şi a mea, lângă ele erau două sticlute pline cu o licoare gălbue.

-- Glonţul său otrava ! urmă ea aiurând.... Să murim şi ne vom uni fericiţi pe lumea cea l'altă.

Intr'un moment, îmi veni să chem ajutor, dar frica de ridicol, temerea că poate 'mi înscena o farsă, convingerea că mă aflam în faţa unei nebune, îmi opri glasul pe buze, şi apucând uneltele ucigătoare,

— Da ! Să murim ! strigaiū eū, dar mai întâiū mă duc să'mi fac testamentul !

Şi repede ieşii pe uşă, spre a nu mă mai întoarce nici odată.

* * *

Şapte ani dupe aceia, mergeam grăbit pe una din străzile capitalei.

De odată un cuvînt, ca fluerătura unui şarpe, pătrunse ascuţit în auzul meu :

— Laşule !...

Mă 'ntorseiū : Ea trecuse ca un fulger pe lângă mine.

De atunci de câte ori zăresc câte o femeie şi presupun că-ar fi ea, mă abat de departe pe cel l'alt trotuar.

Ce ieftin se plătesc greşelele celor douăzeci de ani !

O HOȚOAICA

Nu știu în ce pension și-o fi făcut educația domnișoara Mița Artureanu, dar, dacă o fi adevărat, cum se zice, că la trei spre-zece ani și-a isprăvit toată învățătura, ba că a fost și prima în toate clasele, slabă nădejde de așa pension și tare cuminte fete trebuie să iasă dintr'ênsul, judecând dupe știința și apucăturile acestui model de elevă.

Domnișoara Mița își luase deja ifose de fată mare, iar îndată ce părinții o luară acasă, n'avură liniște până ce nu'i făcură rochiă lungă.

La patru-spre-zece ani, trebuiră s'o scoată în lume, iar la cinci-spre-zece s'o ducă în baluri.

Educația îi era deci desăvârșită. Nu mai rămânea de cât să cugete la măritiș.

Ce e drept, o aveaū numai pe dênsa, și se știe cât de orbiti sunt unii părinți, când a-

jung să vadă prin ochii unicei lor odrasle, pe care le-a dat'o... dumnezeu.

Bogați și bine văzuți în societate, sperau să facă o partidă strălucită pentru fata lor și de aceea nu se grăbeau a da un răspuns favorabil propunerilor ce le veneau mai în fie-care zi.

Mița însă nu împărtășea părerile lor în această privință.

— O fată, zicea ea, să se mărite până ce nu începe să aleagă prin ea însăși, când învață să judece că ăla e așa, că cel'alt pe dincolo. — I-ai pus rochiă lungă, — dă-o la casa ei, și scapă-te de piatra din casă !... Alt-fel...

— Ce alt-fel? întreba mă-sa, rîzînd de raționamentul ei, pe care îl atribuia sburdălniceii sale naivități.

— Alt-fel, răspundea Mița, nemerește rău, or nu se mai mărită nici odată.

Ingrijat de această precocitate, tatăl veni într'o zi acasă c'o veste bună : spuse într-ascuns nevستی-si că un bun prieten i-a cerut pe Mița pentru fiu-său și că, avînd în vedere starea, poziția, *haracterul* băiatului, îl găsea foarte nemerit să'l facă ginere și că el era hotărît să i-o dea. Numai...

— Numai?...

Era cam prostănac și nu era sigur dacă fata se va învoi să trăiască cu un ast-fel de om, și că, chiar dacă s'ar învoi la început, — avînd în vedere starea, poziția, *haracterul*,

—nu se știe dacă într'o bună dimineață n'ar năzui la o tovărășie mai potrivită cu firea ei, n'ar, n'ar... în sfârșit, nu i-ar pune coarne.

— Asta mă cam pune pe gânduri, zise mama, aducându-și aminte câte ceva din tineretele ei și codindu-se par-că să consimtă la o căsătorie nepotrivită.

Dar, după oare-care chibzuială, își zise că ce e în mână nu e minciună, și de cât un ginere flușturatec, care să toace zestrea fetei, mai bine unu mai prostuț, dar econom și cu avere de la părinți. Se învoi deci cu bărbatul său să dea un răspuns favorabil.

Fata însă nu știa încă nimic. Până să ceară și consimțământul ei,—ea se pregătise deja cu toate cele trebuincioase pentru ca, la orice asemenea împrejurare, să le poată zice : «Prea târziu !»

Cum și ce fel își îngrijise ea de viitor, nu se știe : era o taină. Destul numai că de la o vreme se îndeletnicia cu un zilnic schimb de bilețele între ea și un tânăr locotenent de cavalerie, un roșior cu mustăcioara răsucită, cu care dănțuise de predilecție la mai toate balurile din urmă.

De unde să le dea în gând părinților una ca asta?... Guvernanta Miței nu era nedeslipită de lângă dânsa?... Eșia ea vre-o dată din casă fără dânsa?... Și *madam Fany* era model de virtute, credința personificată.

Dar *madam Fany* avea mijloacele ei de-a

părea ceea ce nu era și de a nu fi ceea ce părea. În tinerețe, nemțoaică fiind, iubise și ea cu temei un vacmaister de ulani și cât de fericită ar fi fost dacă o inimă bună i-ar fi înlesnit întâlnirile, precum ea se milostivise să înlesnească pe ale gentilei domnișoare cu a cărei veghiere era de alt-fel în mod tacit autorizată.

Când părinții hotărâra în sfârșit să comunice Miței fericita lor alegere, ea nici că se mai aștepta la o asemenea surprindere.

Răspunsul ei fu scurt și categoric : primea. Dar tot în ziua aceea, *madam Fany* trebui repede-repede să-i pregătească o întâlnire cu adoratul ei ofițer, întâlnire de care depindea fericirea, viitorul, viața lor poate, și cele-l'alte și cele-l'alte...

Întâlnirea avu loc în seara aceea chiar.

*
* * *

— Ei bine, — ce e de făcut?... întreba cavalerul emoționat până în vârful săbiei ce purta la brâu.

— Să mă furî !...

— Să te fur?...

— Da ! să fugî cu mine... Să fugim amândoi... și... viitorul va alege...

— Dar nu te gândești că?... nu cugești că?...

— Oh ! Nu ! nu mă iubești !... Ești un ingrat... și Nu meriți atâta abnegare...

Și Mița își ștergea ochii de lacrimi, își frîngea mâinile, începea să se căiască.

— Imi pare rău scumpa mea ; te iubesc, te ador ; dar tu nu vezi pericolul la care m'ași expune.

— A ! Va să zică, nu ești capabil de nici un sacrificiu?... De ce ți-e frică?...

— Nu înțelegi că ești minoră și că dacă te-ași fura.. știi bine că legile militare sunt aspre...

— A !? Ți-e frică de legi !... Bine ! Atunci te voi fura eu... Ești major, nu este așa ? Eu sunt minoră... Te voi fura, da te voi tura !... Să vedem, care lege mă va pedepsi...

— Un ofițer de cavalerie furat de-o domnișoară !...

— Și încă ce domnișoară, nu este așa?...

Și amoresații se cuprinseseră în brațe, rîzînd cu lacrimi de bucurie.

A doua zi seară, locotenentul trebuia să se pregătească să fie furat ; dar prin cine, cum și de unde, asta era treaba hoțoaicei ; destul ca el, furatul, să se conforme în totul instrucțiilor ei...

Când se despărțiră, roșiorul își zise în sine :

— Dacă n'ar fi așa de bogată, mai mi-ar părea rău c'o iubesc!.. Dar, întâmplă-se or ce, aventura va face sgomot, va fi unică în felul ei..

* * *

Două zile după aceea, mai toate gazetele publicară la «știrile zilei» următoarea informație :

Un ofiţer furat de o domnişoară.— O răpire ne mai auzită s'a întâmplat în Bucureşti.— Atenţia publicului care se găsea erî seara la şosea a fost atrasă de o trăsură ce a străbătut tot lungul şoselei, în goana cailor mânaţi de o copilă care se afla singură pe capră. Martori oculari spun că acea birjă, —înăuntrul căreia era un locotenent de roşiori, se oprise cu puţin mai înainte la rondul al doilea, şi că pe când birjarul se coborâse de pe capră să caute chibrituri pentru a-şi aprinde felinarele, de-o dată apărură din senin o tânăra fată, care se urcă repede pe capră şi dădu biciu cailor, pornind în fuga mare spre oraş. Unii chiar afirmă că ofiţerul striga cât putea şi că cercase chiar de câte-va ori să sară din birjă. După informaţiunile ce avem, ofiţerul în chestie a fost răpit de domnişoara M. A. şi dus.... nu se ştie unde....

Poliţia cercetează....

Când şeful garnizoanei merse la părinţii fetei să le ceară ofiţerul furat, aceştia rămaseră înmărmuriţi.

Porniră cu toţii să caute prada îndrăzneţei hoţoaiice.

Dar vai! Ajunseră prea târziu !... Nefericitul ofiţer plîngea de ruşine.

Răpitoarea lui trebui să'l ia de soţ !...

BĂTRÂNII

În vremea lui, fusese cel mai renumit profesor de clavir.

De atunci însă au trecut patru-zeci de ani și gingașele lui eleve de odinioară, de mult încă femei și mume, își uitaseră de dânsul, ca și cum nici n'a existat.

Cine să mai cugete la bătrânul Nicolae Strideanu, străin și sărac, pe lumea în care ieșiseră alte generații, alți profesori la modă?

Clavirul, pe clapele căruia degetele-i de maiestru ținuseră atâtea inimi încordate, mișcase atâtea suflete și răpise atâtea admirații, acum abia mai hodorozea sub loviturile mâinilor sale tremurătoare.

Oh! Pasiune de artist! Timp pierdut! I-luzii stinse!...

Puterea îl părăsise cu totul. Doar sufletul îi tresălta câte o dată la auzul sublimelor simfonii executate de alții, așa precum un cal

bătrîn, care a fost în multe răsboaie, își ciulește urechile când, din grajdu'i părăsit, aude sunetul provocător al trompetei.

Uitat, bătrân, în mizerie, țira o viață tristă, cerșindu'și francul pentru existența de-a doua zi,

Aproape căzut în copilărie, își căuta uneori mulțumiri ce te făceau să zîmbești de compătimire.

Primăvara, când șoseaua înverzește, apărea dis de dimineață pe aleele ei, să asculte în tăia cântare a cucului. Huhuitul acestei pasări avea pentru dânsul un farmec divin. Maieștrii lui predilecți dispăreau în fața maestrului solitar al naturei. Și ore 'ntregi încremenea pe câte-o bancă ascultându-l, suspinând, sau căzut ca în extaz.

Iarna, pirotind lângă sobă, când se întâmpla să aibă lemne într'ênsa, asculta țiuitul jeraticului său flueratul stins al gazului, ce se consuma în lampă și, prin închipuire, credea că aude, că execută singur concerte magistrale, imnuri dumnezești.

De câte ori ênsă nu fusese deșteptat din scumpele-î reverii de foamea ce-î mistuia stomachul, de proprietarul ce venia să-î ceară chiria !

* * *

Era într'o zi de Crăciun.

O ființă necunoscută, dar caritabilă, îi tri-

misese căți va franci într'un plic îndoit în patru.

Inima lui plinse de recunoștință, când se gândi că fără mila neașteptată ar fi rămas nemâncat în ziua aceea.

Bucuros, cu sufletul reîntinerit, își îmbracă haina neagră, ce o păstra cu sfințenie pentru zile de sărbători, se dichisi cu îngrijire și ieși din odăița în care stăpânul casei îi îngăduise să mai stea doar în ziua Nașterii Domnului. Alt-fel, ar fi trebuit să măie pe drumuri.

Nu intrase de multă vreme într'un birt. Mâncase luni întregi merinde uscate pe colțul măsuței sau pe hârtia pusă pe genuchi. Pâinea lui adese ori fusese muiată în lacrimi.

În ziua aceea, avea să trăiască și el bine. Negreșit, singur, fără rude, fără nici un prieten... dar, în sfârșit, va mânca o supă fierbinte, o fiertură, își va simți *inima* prinsă și... și se va culca sătul.

Din toate simțurile, instinctul de conservare îi rămăsese aproape integru.

Cu pași șovăitori, cu buzele și bărbia tremurând de nervozitate, își luă drumul, călcând trotuare, traversînd străđi, trecînd dupe colțuri, pînă ce în fine se opri la ușa unei cărciumi, în fundul căreia era o odăiță, păstrată pentru mușterii mai tainici, pentru obrace mai subțiri.

Strideanu deschise ușa, rezemându-se cu

o mână de baston, iar cu cea-l'altă apăsând clanța.

— Un tacâm la *chibzuire* ! strigă un băiat către altul și arătând bătrînului calea către odăiță, ca unui mușteriu care nu mai venise de multă vreme pe la ei.

-- Și lista de bucate ! zise artistul întorcându-se puțin de pe cele două trepte pe care se urcase și cari duceau în odaia de chibzuire, cum se obicînuia acolo a'î se zice.

De cum intră înăuntru, sprîncenile artistului se încruntară; simțea par'că o nemulțumire : unica masă ce se afla în acea încăpere era ocupată.

O femeie, îmbrăcată în zdrențe luxoase, în rochiă de taftă portocaliă și vechiă,—dăruită probabil de cine știe ce cucoană mare,—pe cap cu o pălărie-bonetă, uitată de vreme și de modă,—și ștergându'și nasul cu o basma roșie, își aștepta mîncarea, mișcându'și cu nesățiu sbărciturile unei fețe veștedă și posomorîtă.

— N'o să am loc aci, zise artistul către băiat, care intra cu tacâmul.

Bătrîna, care se pregătea să'și sumeată sprîncenile, ca să'l vază mai bine, îi făcu semn cu un surîs iernatic și cu o mișcare din basma, ca și cum ar fi voit să-î zică :

— Poftim la masa mea , e loc pentru doi.

Strideanu înțelese și, după ce inclină din cap în semn de mulțumire, se apropia de cel

alt căpătîiū al mesei unde birtașul îi așază tacâmul.

— Poftă bună ! grăi el către femeia al căru chip straniū începu să'l îtereseze.

— Și la masa dumitale !...

— Frumoasă vreme azi.

— A dat dumnezeū !...

— Are el grijă de cei săraci ! mormăi Strideanu, făcendu-și semnul crucei și rupend din sfertul de pâine ce i se aduse. Apoi se adresă către băiat :

— O ciorbă de potroace, cu zeamă mai multă !

— Așa cerui și eū, glăsui bătrâna, vrënd să întinză vorba cu conmeseanul ei.

— Ar zice cine-va că ne cunoaștem de când lumea, răspuse el surizend.

— Se poate... Ș'apoi tovărășia e bună câte-odată...

— Dar cum așa singurică singurea, ca o tristă turturea ?...

Bătrâna rîse de gluma lui, și dregendū-și glasul cu o cochetărie ridicolă, îi zise :

— Păi, fiind-că mă întrebî, sunt anî de zile de când duc viața asta... Grea e bat'o s'o bată, dar ce să-î faci ?... Te obicinuești cu toate de nevoie.

— Văduvă, or demoazelă ?...

— Ba văduvă, de nu se mai ține minte.

— Ca și mine. Am fost și eū însurat în tinerețe..... Dar n'am trăit cu nevasta nici

șase luni... Ne-am despărțit ca doi nebuni... E! he!!! Par'că a fost un vis!... Dar s'o lăsam încurcată..... Să facem cunoștință mai de-aproape... Cum trăești? Unde șezi....?

— De un cârd de vreme trăesc singură, cu ce capăt de pe la cucoane.. Milostenie slavă domnului, tot se mai găsește. Trăesc într'o odăiță... Adecă trăiam într'ênsa cu o prietenă... care a murit astă toamnă... Acum plătesc chiria singură.. și tare 'mă vine greu.

— Crez... s'aũ scumpit chiriile lucru mare... Da, fiind că e așa, vezi d-ta, mi-a venit o idee : n'ai vrea să'mi închiriezi mie jumătate din odăița d-tale?

— Vai de mine!... Ce-o să zică lumea?

— Știi că ai haz? Ce-o să zică?... la două bătrâni uitați de d-zeu! Cui o să-i dea în gând?..

— Nu! Asta nu se poate... Să stăm amândoi într'o odaie?... Doi străini, fără să fim măcar rubedenii?...

— Ba s'ar putea foarte bine. Mi-aduc eu patul... Punem un paravan între noi și...

— Dar o să intrăm tot pe-o ușă...

— Ce face, cu asta?... Eũ intru în odaia mea; d-ta într'a dumatăle. Seara, dacă vrei ne culcăm pe întuneric; dimineața ne sculăm înainte de ziuă. Une ori facem sindrofie: vii d-ta la mine, eũ la d-ta.. Jucăm concină, bem cafea, mai facem pasență, mai una, mai alta... Ș'apoi unde pui? O singură chirie, un

foc în loc de două... toate pe jumătate.

— Așa e..... dar lumea, lumea, ce o să zică ?

— Îi tot dai cu lumea.... Par-că noi suntem oameni să ne vorbească lumea...

— Drept ai... dar, uite, vine cu mâncarea.

Și birtașul se apropie cu farfuriile pline cu bucate, din care ieșea un abur ce făcea să tremure buzele bătrânilor ca prinse de firele unui curent electric.

— Ce noroc pe mine ! îngână ea, trăgând farfuria până sub gât și începând să mănânce cu grabire.

— Ce-ai zis ? o întrebă artistul, ocupat, ca și dânsa, cu mâncarea.

— Ziceam că astă-zî 'mă-aū mers toate bine !

— Și cu închirierea odăiei ? nu este așa ?..

— De ! Par'că'mi vine să zic și eū ; hai ! noroc !...

— Vezi așa... Și cât îmi ceri ?...

— Mai întâi s'o vezi și pe urmă ne-om tocmi...

— Va să zică dupe masă, mergem împreună ?.....

— Dacă vrei...

— Vreaū. . numai cu o condiție : să plătesc eū aici consumația...

— Fie... Dar ce o să zică ?...

— Cine-o să mai zică ?... Ce-o să mai zică ? Da bisericoașă ai mai fost !

- Așa am fost de când...
- De când ?
- De când am rămas văduvă...
- He !... eă nu pot să zic tot așa !...

*
* * *

Se înserase.

Bătrâniă plecară din birtul unde mânca-seră și tăifăsuieră multă vreme, și ținându-se unul de altul, când alături când mai înapoi, se îndreptară spre locuința ce din ziua aceea avea să 'i adăpostească pe amândouă.

În tot timpul, femeia cletinase din cap și nu putea să se mire în de ajuns de propunerea ce-î făcuse noul ei cunoscut și de ușurința cu care ea primise. — Dar în sfârșit, n'avea ce mai face ! dăduse cuvântul și trebuia să 'l îplinească. Rușinea ce simțea, gerul ce se înăsprea către seară, îi roșeau obrazii, și din sbârcită și galbenă cum era, un palid rest de frumusețea-î din odinioară părea că reînsuflețește pe chipul ei.

Strideanu, care la toate strâmtorile de tro-tuare, o lăsa să treacă ea înainte, nu se sfa să-î observe trăsurile feței, din ce în ce mai mult, din ce în ce mai nedomirit... O amin-tire vagă, un presimțimânt ciudat, îi turbura mintea, îl apăsa pe inimă, și, din nedomirirea în care se cufundase, mergând și chiar vorbind inconștient, nu tresări de cât când bătrâna îl apucă de mână și 'l duse binișor

după sine printr'o curtică îngustă și întunecoasă, în fundul căreia deschise ușa unei chichinețe, ce semăna mai mult a un coteț de păsări de cât a locuință omenească.

Artistul intră după ea, neîncrezător că putea să existe o mizerie mai cumplită ca a lui, dar bucuros că va putea să trăiască și acolo, în ajunul zilei când proprietarul casei lui îi hotărâse deja darea afară.

Femeia aprinse lumânarea, ce era pe-o ferestruie lângă căpătâiul unui pat de scânduri. Strideanu răsufla puțin. Mizeria nu era înăuntru așa de tristă, precum o întrezărise de afară. Odaia bătrânei era simplă, săracă, mobilată abia cu strictul trebuincios ; dar curată, îngrijită și ținută ca un pahar.

Pe peretele de lângă pat, era bătut un covor vechi de cine știe câte zecimi de ani, dar tot-d'auna nou prin amintirea ce reînprospătau câte-va portrete atârinate ici colea pe de-asupra lui.

Strideanu se apropia, fără voie, de singura parte a odăiei ce atrăgea mai mult curiozitatea.

Ochii lui se fixară un minut asupra unuia din portrete, apoi un al doilea îl făcu să întrebe cu grabire pe bătrână, care'l aștepta să vorbească :

— Știi al cui e potretul ăsta ?

— Cum să nu știu ?... E al bărbatului meu
Ce frumos era !...

— Dar ăsta ?...

— Aici sunt eă, când eram t n r ...

Un fior rece trecu prin inima s rmanului b tr n... Apoi, ochii lui rătăciţi, cuprinşi de o clipire nervoasă, se fixară asupra femeii intr'a c reii locuința venise fără să ştie. Glasul lui slăbit, tremurător abia putu să  ng ne:

— Manino !... Va să zică, eşti Manina ?....

— Da, a a m  chiamă, răspunse la început b tr na cu nedomirire. .. Apoi, uitându-se c nd la portret, c nd la omul ce-  vorbea :

-- Şi d-ta... eşti ?... Eşti... Oh !... făcu ea cu o ad nc  sfişiere de suflet şi 'şi ascunse faţa între mâini, aci pl ng nd, aci r z nd cu hohote :

Cum se desp rtiser  ;.. şi cum se reg se  !

RUHALA

— Vra să zichi, nu cămpărați nimichi de la Ruhla, să chișlig și iū civa?... Nimichi?... Nicī cămeși cu danteluț, nicī chimizon, nicī puntulonī cu hurbuțichi?...

Și Ruhala, cu sufletul mâhnit, își legă bocceaua cu trei noduri, o lăsă jos și se așeză pe un scaun să se odihnească, în mijlocul unei familii, care de obiceiū târguia de la dēnsa.

— Să fiū cu purdon ! reluă negustoreasă de albituri, adresându-se celei mai în vērștă dintre cucoane, am ustenit, zu așa, cucuniță dragă. Totă zuulica umblu dupu ghișeft și nu pot să capăt nicī un buchitic di puine. Ci să mă fac?... Să fur nu știi, cudoș n'ai fost în viața niū, meșteșug n'ai vēțat... cumpēr și vund. Nu ști cum alți aū năroc la chișlig și prichipseală. Alaltueri, Haia, vara niū, ai ghi-

sit pu uliț un sută de lei. Iu umblu tată zi-
ulichi și nu ghisesc nimichi.

— Nicî n'ai să găsești ; 'i zise una din cu-
coanele de față.

— Pote chi si ghisesc, di ci nu? Poî, dum-
nevoastră, n'ați auzit di Ștrul tinicgiu?

— Ștrul tinichigiu? N'am auzit.

— Ștrul, care s'o facut hoț și ai ajuns
pestre ministriile de la împărat? Pote chi a-
sta să fii basnă, dar nu este basnă.

— Basmu? Spune-ni'l și nouă.

— Bichiros. Ștrul asta ai fost tinicgiu.

Și, ci să vezi, mă rog, Ștrul ai murit de fa-
me cu balabuste și cu copchii a lui.

— A murit?

— Adichi, nu ; ai vrut să mor ; da l-a scă-
pat pu el un mare năroc.

— Cum?

— Cu tinichirii, nu chișliga nimichi. N'a-
vea si cumper nicî un căpațin di vusturoi,
Așa, s'ai dus el la rabin.

«Ei veî ! a zis Ștrul, ci să mă fac, chi mor
di fame».

«Fa-te hoț !» a zis rabin la Ștrul.

«Mi-i frichi !» a respuns el.

«Daca ți-i frichi, mori de fame !»

Și Ștrul ai plecat cu imnă cât un purec.
Ci să facă el ? Să mară di fame?... avea fri-
chi ! Să se facă hoț?... avea frichi !... Dache
ai vuzut și vuzut, Ștrul s'ai făcut hoț ! Adi-

chi cum? S'a'i dus el la un talharoi, la codră și a spus Ștrul la el:

«Mo'i, talharoi, si nu m'a bați, chi iu am venit si spun civa. Haham a zis la mine: Fa-te hoț!... și iu ai venit să m'a faci hoț... da mi-i frichi!...».

Talharoi a ris pu el; da pu urmă l'ai făcut hoț. Ștrul, chind ai pus mun pe pușchi, ai strigat: *Ghevald!*... dar talharoi a suflat pu el, și Ștrul n'ai chezut. Atunci, talharoi ai mers înainte, și Strul dupu el. Dar chind ai vrut să fur civa, talharoi remunea îndărăt și pu Ștrul trimetea înainte. Dar Ștrul, astă-zî frichi, muine frichi, s'a vuțat cu batai și a n-ceput să meargă tot-d'a-una el intêiū. Intr'o nopte, toți talharoi ai vrut să fură tată a-veea de la un mare chicon. Ai făcut un tunel din pădur, până de desubt la casă, și ai trimis pe Ștrul, singăr, să asculta ci faci chicon pu vreme aceia. Strul s'ai dus pu subt de tunel, până la dușmele și... ei vei! ce-ai auzit Ștrul?... Ai auzit lucră mare; da n'ai murit de frichi. Si videt, cucanița dragă, chicon ala la un loc cu alțe, facea plan să omor pu imparat, și adichi cum?... chind imparat vine acolo ei să dea la el cafea cu utravă. Strul atât a trebuit... A ieșit dupu tunel afară și foră să spue nimichi la talharoi, le-a lăsat pu ele la dracu, și el ai fugit drept la imparat. Dupu ce a spus la el tot, imparat a bagat pu el la pișchirie.

«Da di ci mǎ bagǐ pu mine la pișchirie?.. a zis Ștrul, du-te acula, și dachi n'ai să mori, vina niũ să fie !

Imparat n'ai avut di lucră și s'a dus la chicon ala mare. Chind a dat la dumnealui cafe, imparat a dat la gazdă să guste, și gazdă di frichi ai băut și ai murit. Și vezi, atuncǐ, cuconiță dragă, chind imparat ai venit la Ștrul... L'a sarutat pu el, 'i-a dat un pung mare cu galben și l'ai facut postě tot tinicgii....

— Dar ziceai adineaori că l'a făcut mai mare peste miniștri ?

— Și adichi, ci?... Nu-ĩ tot ună?... Poti chi este și mai civa. Ministri s'ai schimbat multǐ d'atuncǐ ; dar Ștrul ai rămas tot mai mare peste tinicgii !..

Și ridicându-și bocceaua pe umeri, Ruhala o porni pe ușă cu zîmbetul pe buze zicând :

— Aghie !

CEASORNICUL

Safta și cu Țuțuianu trăiau ca neoamenii. Nu e vorbă, se căsătoriseră de tineri ; dar ea primise să se mărite numai cu o condiție: «Năstase să doarmă 'n patul lui și ea într'al ei.

Așa, chiar în prima zi dupe cununie, când soțul ei încercase să 'și calce făgăduiala, Săftica îl lovise în cap cu sulul de la pat și, ca pedeapsă, îl trimisese să se culce tocmai pe canapeaua din sufragerie. Pe vremea lor însă lumea era mai rușinoasă ca astăzi și nu se ducea să ceară divorțul chiar a doua zi după nuntă, pentru cutare or cutare motiv. Deci, Năstase Țuțuianu, după ce încercase în nenumărate rânduri să strice condiția, pe care la început o luase drept glumă, văzu că nu poate s'o scoată la căpătâiu cu Săftica lui și fiind-că ea era bogată iar el sărac, din care pricină o și luase, se hotărâ de voie de nevoie să trăiască cu dânsa ca fratele cu sora.

Dacă prietenele ei ar fi știut'o, nu numai că ar fi rîs de dînsa ca de ceva ne mai pomenit, dar 'i ar fi dat cu tifla. Ea însă nu găsise cu cale să stea la vorbă cu dînsesele despre afaceri ce nu le priveau, și nici Țuțuianu nu se plînsese nimănuî, nici chiar soacră-si, de ciudata fire a nevestei lui.

Cu toate astea, Săftica în gîndul ei știa ea ce știa... Ce? Nu cum-va dacă se măritase, trebuia musai să primească lîngă dînsa pe un om care, or cît de frumos ar fi, la urma urmei e tot bărbat? Un ăla cu mustăți, care poartă pantalonî și bea tutun... Ș'apoi, mai știi, i-o fi mirosind picioarele, o fi horcăind cînd doarme, o fi făcînd urdori la ochi, i-o fi venind cine mai știe ce... o fi... Dă'l în colo !... Firește, e bun și el la ceva. De pildă cînd îți vine poftă să te duci la plimbare, te rezemî de brațul lui și nu 'ți mai trebuie baston; cînd ești bogată și el nu face nimic, îl pui să 'ți socotească avutul, să 'ți tomească vizitiî și să 'ți certe slugile; ba 'l mai pui să 'ți tragă și ghetele cîte-o dată; îl trimieți prin târg să 'ți cumpere panglice și horboțele, să 'ți dreagă giuvaericelele la giuvaergiû, în sfârșit să 'ți facă de toate, ca un intendent; — dar, să 'l primești să doarmă lîngă tine, să 'ți miroasă a picioare or a tutun, să 'ți horcăe la ureche, să te lovească în somn cu cotul să.. .... ași fugi d'acolo !... Astea sunt bune pentru femeile proaste, care cînd vîd

bărbatul par'că sunt fermecate, pentru femeile care se mărită și se desmărită numai ca să sufere dobitocește netrebnițiile mai multora pe rând ! dar pentru o femeie cu minte ca Săftica, unul și e chiar de prisos ! Auzi d-ta, să primești bărbatul lângă tine ! Da să 'l asvârli să nu se vază.... Cel mult să 'l ai ca un hamal, să muncească din zi până 'n noapte ca să te ție și să te îndestuleze. Dar mite când ești nevoită să 'l mai ții și pe el ?.. Pe canapea... în sufragerie !..

Și dese ori cam acolo dormea bietul Năstase Țuțuianu ; căci, dupe ani amărâți de căsnicie uscată cu Săftica lui, învățase el să doarmă une ori și prin mahalale. Ce-î faci ?.. Săftica îl primea să doarmă în patul din odaia de alături cu a ei, numai când îl vedea că moțâie înainte d'a veni vremea de culcare, și aceasta se întâmpla mai tot-d'auna după câte-o noapte petrecută până la ziuă prin știutele mahalale.

De-alt-fel se înțelegeau destul de bine, și gospodăria lor mergea de minune. Se obișnuiseră așa, și trăiau de multă vreme, până ce începură să încărunțească amândoi. Casa le era casă, masa masă. Primeau mosafiri și se duceau și ei pe la oameni. Ba une ori făceau și soarele, la care pofteau chiar tineri, țivilii și militari. Sastei îi plăcea să vorbeacă cu toți și bărbatul său o lăsa să glumească

în felurite chipuri, ba chiar să se sbeguiască cu tinerii mai zburdalnici...

Știa el ce știa...

— Ascultă-mă, Săftico, îi zise el într'o zi, când vei muri, am să te îngrop cu beteală ca pe fetele mari !

* * *

De-o săptămână, Năstase lipsea la țară. Se dusesese să ia arenda de la arendașul moșiei, care, cum sunt arendași, întârziase peste termen.

Săftica își trecea zilele când la o prietenă, când la alta. Intr'o dimineață se găti să se ducă la biserică.

Când să 'și pue ceasornicul, pe care 'l punea foarte rar, ia'l de unde nu-î !

De obicei îl ținea într'un papuc atârnat de covorul patului. De-astă dată nu-l găsi nici acolo, nici prin toată casa.

— Să știi, își zise Săftica, mi l-a furat Ioniță ! A ! tâlharule, stăi că ți-arât eă ție !... Ioniță ! Ioniță !...

Feciorul de casă veni repede, speriat de strigătele stăpăni-si.

— Poftim, cuconiță !...

— Ceasornicul !

— Ce ceasornic ? Care ceasornic ?...

— Iute, se scoți ceasornicul, că 'ți scoți ochii...

— Dar nu știu de nici un ceasornic, săracul de mine.. Ce se fac eū cu el?...

— L'ai furat hoțule, pungășule; stai că ți-arăt eū ție!... Vino mai aproape!...

Și'l scotoci prin toate buzunarele, îl pipăi pe sub subțiorii, pe subt căptușala hainelor.. dar de geaba! Ceasornicul nu era.

— Acum uite! scoate-ți ghetete! ..

— Dar cuconiță...

— Scoate, când îți zic!...

— Vai de mine și de mine ce păcate aū căzut pe capul meu! ..

— Așa! Scoate și gheata cea-l'altă!... Nu, nu se poate, tu l'ai luat. .. Or ceasornicul, or îți tai nasu cu foarfecele...

— N'am luat cuconiță, sărut mâinile... n'am luat ..

— N'ai luat?... Stai că vėz eū dacă n'ai luat... Inchide ușa!... Vino 'ncoa... Desbracă-te!...

— Ba asta n'o fac înaintea d-tale!....

— Desbracă-te, scoate haina... și jiletca... și pantaloni!...

— Cuconiță...

— Na! dacă-i așa!...

Și-i dete o palmă de i se roși obrazul...

Bietul fecior de frică să nu-i mai cărpească vre-una, își scoase și pantalonii...

— Ia se vėd acuma, nu e ceasornicul la tine?...

Și începu să'l pipăe peste cămașă de sus

până, jos, doar de-o da peste ceasornic ascuns ori legat unde-va pe piele...

De-o dată Năstase, pe care nevastă-sa în furia supărării ei nu'l auzise că vine, deschise ușa și intră în odaie.

Bietul om rămase ca trăsnit în fața unei ast-fel de scene.

— Ce faci, Satto?... strigă el ca un Otelo în culmea celei mai mucalite gelozii.

Ea, fără să se turbure, îi spuse toată pricina în câte-va vorbe și doar că nu plîngea de necaz că nu 'și putuse găsi ceasornicul.

— Ești afară dobitocule! se resti Năstase zăpăcitului fecior, care fugi din odaie așa cum se afla.

— De ce l'ai gonit? strigă Safta, — mi se pare că tocmai dedusem peste ceasornic..... L'am atins chiar.

— Bată-te, Săftico, să te bată!... Ceasornicul e la mine.

SCÂRȚ

De unde să'și închipuiască Iordăchel cum se fac ghetetele cu scârț?...

De mic copil purtase în tot-d'a-una încălțăminte gata.

Băbacă-seă, — un băcan din mahalaua Dobrotesei, om de alt-fel foarte dichisos și cu grijă de copii, nu'l slăbise nici o dată din curele. Il ținea strâns ca pe o fată mare.

Tênerul împlinise șai-spre-zece ani și încă nu se pomenea să'și târguiască el singur haine, ghetete, ori alt-ceva. Trebuia să meargă de brâu cu *băbaca*, așa-î zicea el, — dênsul să aleagă, dênsul să tocmească. Ș'apoi, nu era el care plătea?

Nu e vorbă, puțin îi păsa de epitropia băbacului, cât timp îi cumpăra tot ce'i trebuia; dar cum era să'i spună lui că are poftă de o pereche de ghetete cu scârț?... Era foarte rău băbaca!

Vezi că ghetetele cu scârț îi trebuiaă neapărat. De unde până unde îi mirosise băiatului a dragoste. Făcea curte unei fete de mahala și, musai, vrea el ca fata să audă de departe când îi trece dumnealui pe sub ferestre. Militar nu era să și sdrângăne custura; să și atârne clopoței nu putea; să fluere nu i venea; deci în ghetetele cu scârț își pusese toată nădejdea.

— Știi una, babacă, — zisese el într'o dimineață, eă nu mai port ghete gata. Uite-te, de-abia d'o lună le-am cuperat pe-astea și le-a căscat botul. Mai bine să'mi poruncesc.

Auzise el de la cine-va că ghetetele cu scârț, nu se găsesc gata, ci că cismarii, dacă le poruncești, știu să pue un meșteșug, un fel de marafet, care scârțae mai tare sau mai încet, dupe cum îți place.

— Ce ți-a mai venit și ție să porți ghete de porunceală? îi răspunse babacă-său. Asta-i fudulie.

— Ba nu, dar...

— Te-ai cam scrântit, fătu-meă. Dacă ghetetele de la pantofar nu te țin, apoi să ți cumper de la căvăfie... alea le porți și un an.... Nu daă eă atâtea parale. Să mă slăbești.

— Dar băbacă, băbăcuță, îți făgăduesc să le port și p'alea un an... Cum viă acasă iaă papucii... N'am să le rup nici o dată... zăă așa... băbăcuțule...

— Aide, aide! par'că ai fi mă-ta când mi-

orlâe ca o mătă... Bine, să 'ți poruncesc... Numai să dea aghiută să le rupi, că costă taman îndoit ca ale de târg.

— Sărut mâna, băbacă... îngână băiatul, dând să 'l apuce de cele cincî degete lungi și osoase !

— Lasă, lasă... mî-oî pupa-o altă dată. Când te-î întoarce de la ghimnaziu, să mergem la un cismar.

La unu după două-spre-zece, Iordăchel mergea cu smerenie la stînga babacului, care avea să 'l ducă la chir Niță, cismar subțire din ulița Văcăreștilor.

Meșteșugarul stetea în mijlocul prăvăliei, rozînd la semințe de dovleac, pe cînd, într'o odaie din fund, se vedeau pe ușa întredeschisă calfele și ucenicii, cari băteau la cue și trăgeau la tigheluri de li se smuceau mâinile din coate.

— Ia să'i ei măsură, zise babaca, adresându-se către cismar și arătînd pe băiat c'o mișcare din umăr, dupe ce mai întaiu dete cuvenita bună ziuă.

— Să'i luăm, răspuse chir Niță, desfășurînd o fâșie de hîrtie lungă ca d'un cot și ascuțită la vîrfuri.

— Cât costă ?

— Pofțiți simple or bizețuri ?

— Cum o fi, bun să fie.

— Bizețuri, bizețuri, rosti băiatul.

După măsură și tocmeală, babaca plecă

după treburi, iar Iordăchel o apucă spre școală.

Cum văzu ênsă că tat-su coti după un colț, repede se întoarse înapoi și intră ca un speriat în prăvălia cismarului.

Acesta tocmai trecea comanda la catastif.

— Știi una, d-le Niță?... Să'mi pui la ghetе o pereche de scârț. Cât o fi, plătesc eu pe de-asupra... dar să știm numai noi...

Cismarul zîmbi pe sub mustață... Se uită bine la băiat, îl cântări din tălpi până'n creștet stătu un moment pe gânduri și-apoi răspunse :

— Vezi că, bun lucru vrei d-ta.... dar cam greu... Scârț !... Va să zică vrei scârț?... Să 'i facem și scârț !... Numai, știi d-ta cum se face ?

— De unde vrei să știu... Mă-a spus numai cine-va că d-stră, cismarii, puneți un meș-teșug, un marafet...

— Așa este... punem... dar știi ce punem ?

— Nu.

— Să'ți spuî ; ghiata fie ea cât de croită, nu scârție doamne ferește dacă nu'i pui în talpă...

— Ce lucru ?

— Ceva icre negre cu unt-de-lemn și cu lămâie.

— Ce spuî ?

— Tocmai așa... Imi trebuie să cumpăr cam vre-o litră de icre și...

— Ia stăi, că băbaca e băcan, 'ți aduc eu ce 'ți trebuie...

— Așaaaa? Păi dacă-i așa, ce stai de vorbești?... Adu'ncoa să 'i trag eu un scârț, să'i meargă pomina...

— Va să zică icre, unt-de-lemn și lămâie... Cam cât să fie?

— Cât o fi, bun să fie...

— Și când îți trebuie?

— Azi, ori mâine...

— Bine, dar numai noi să știm.

— Numai noi!

Și fără să mai lungească vorba, băiatul plecă spre școală cu inima plină de bucurie și lăcându-și planul ca a doua zi dis de dimineață să intre în băcănie când toți vor dormi, să ia tot ce'i trebuie pentru scârț.

Așa se și întâmplă.

Drumul la școală îi era pe lângă cismăria lui chir Niță. A doua zi pe la șapte dimineață, intră la dânsul cu buzunarele pline de lămâi și ținând la subțioară un pachet în care era cam vré-o oca de icre și un clondir de unt-de-lemn.

— Cam mult, zise cismarul, stând să bufnească de râs; dar nu face nimic, o să scârție mai tare.

Tocmai atunci văzu chir Niță cât era băiatul de prostuț; căci o dată cu capul nu'și închipuia că un copil care învață la școală să nu'l tae capul atâta lucru măcar. Dar ce-i

păsa lui ! Dupe ce plecă Iordăchel, chemă pe nevasta-sa, mai chemă pe cârciumarul de-a-lături și unde mi'ți trântiră o salată de icre negre, cu lămâie și cu unt-de-lemn mult, mult și unde făcură o zacuscă cu pelinaș de la cârciumar, de le scârțiau măselele de mestecuș.

Peste o săptămână ghetetele fură gata. Și vezi, minunăția dracului, scârțeau, scârțeau ca cel mai scârțitor scârț după fața globului. Ce e drept, bietul chir Niță își plătise zacusca cu vârf și îndesat : stricase nu știu câtă talpă, până să brodească o pereche care să scârțeie.

Bucuria lui Iordăchel când se văzu în picioare cu marafetul care avea să dea ștafeta drăguței lui !

Babaca însă nu gândea tot așa. După ce dăduse el atâtea parale pe ghete de porunceală, să mai auză și scârț-scârț la urechi ! Nu ! Să piară scârțul din casa lui !... Băgase el de seamă că tare-î plăcea scârțul băiatului; dar n'avea ce-î face.... să 'și pue pofta'n cui.

Intr'o dimineață, Iordăchel își trase ghetetele și voi să plece... dar, unde-î scârțul !... Muțise de tot....

— Eî lucru dracului ! cugetă el... Se vede că tot nu i-am dat destule icre... orî că le-a mâncat jumătate.

De unde să-î dea lui în gând că băbacă-

său îi muiase de cu seară ghetele în apă caldă?...

De atunci însă sunt ani la mijloc.

Azi, Iordăchel e funcționar la una din autorități. Cu casa șade tot în mahalaua Dobrotesei, în casele rămase de la babaca, iar chir Niță, cismar subțire, nu s'a mai mutat din vechea prăvălie

De câte ori trece pe dinaintea prăvăliei și vede pe bătrânul cismar în ușă, par'că i se pare că tot râde, și-și pleacă ochii în jos, merge cu pași grăbiți și... n'ar mai purta ghetete cu scârț, măcar de i le-aï da de geaba.

LA BĂI

I

Prin ce mijloc isbutise Scarlat Tuțuianu să iasă doctor în medicină, se mirau toți colegii săi, cu deosebire aceia care la cursuri nu'l văzuseră de cât foarte rar, iar la clinicele de prin spitale aproape de loc. Era un mister, fără îndoială, cunoscut doar de profesorii înaintea cărora dăduse doctoratele și susținuse teza.

Totuși, pentru nedomirirea tuturilor, noul Esculap, își asigură diploma în toc, se puse în haine negre și cravată albă, își potrivește pe cap o pălărie 'naltă de la Fain, iar la poarta locuinței sale din strada Zinelor atârână profesionala tablă neagră cu litere poleite :

Doctorul Scarlat Țuțuianu

Medic și Chirurg

*Consultațiuni de la 12-2 p. m.
Pentru săraci gratis.*

Și ast-fel pregătit, spre a veni în ajutorul omenirei suferinde, se așează cu gravitate în fața biuroului său, aci răsfoind în neștire un formular de ordonanțe, aci tresărind la cel mai mic șgomot, sau potrivindu-și gulerul, la orî-ce huruitură de birjă, la orî-ce apropiere de pași pe stradă. Iși aștepta omul clienții, mai ales că era foarte nerăbdător să dea și el măcar o rețetă, să facă *saftea*, cum s'ar zice pe negustorește.

Cu toate astea, trecu o zi, două, nouă, și nici măcar un ofticos descurajat de toți ceilalți doctori nu se arătă.

Debutul era cât se poate de prost; dar nu pierdea răbdarea.

Când cine-va îl întreba :

— E ? Merge ? Merge ? ..

— Așa și-așa, răspundea el, ca și cum ar fi dat să se înțeleagă că face isprăvi mari, dar că totuși nu era încă mulțumit.

Lumea începuse să'l cam vorbească ; iar confrății, mai răutăcioși ca lumea cea-l'altă, îl luaă zilnic în rîs, ba când era vorba să spe-rie pe câte un bolnav, îl amenințau că'l vor lasă în căutarea lui Țuțuianu.

Dar gloria omenească e fără mărgini și nu-mai cine n'o caută n'o găsește.

Țuțuianu, dupe multă chibzuință, între cei patru pereți ai cabinetului său de consultații, ajunsese la concluzia că pricina neizbândeii sale, era procedarea lui greșită.

«Nu e destul să fii doctor bun, își zise el, trebuie să te cunoască oamenii, și ca să se întâmple una ca asta, trebuie... trebuie reclamă, reclamă multă prin gazete. Am s'o fac! Doctorii trebuie să aibă oare cari meșteșuguri, oare-cari *trucuri*, cum zice francesul, fără de care nu se pot ridica, fără de care nu se pot susține. Or trebuie să ai clientelă multă și aleasă, or slujbe, slujbe grase și cât mai numeroase; să fii cumulist cum am zice... Dar și pentru asta trebuie reclamă, influență și câte și mai câte!.. Dar reclama, reclama, e mai nemerită ca toate.»

Și a doua zi chiar porni pe la gazete:

Maî cu parale, maî cu făgădueli de servicii doctoricești, isbuti să se vază anunțat în câte-va ziare:

»*Doctorul Scarlat Țuțuianu, strada Zînelor No. 99: dă consultațiuni în toate zilele de la ora 12 la 2. Pentru săraci gratis.*»

Câte-va zile în urmă, o gazetă publică la informații:

«Unii confrăți au răspândit știrea că doctorul Țuțuianul părăsește capitala, spre a se duce, în timpul verei, la una din stațiunile

balneare din țară. Desmințim acest sgomot, Distinsul nostru medic și chirurg va rămâne în capitală, spre a fi la dispozițiunea numeroasei sale clientele, dând și consultațiuni la domiciliu în strada Zinelor No. 99.»

— Perfect !. cugetă Țuțuianu. Acest *truc* e cel mai bun... O să curgă ! o să vie cu duhiumul !... Și o să moară de necaz onorabilii mei confrăți !...

Cu aceste iluzii, doctorul se instalează în fața biuroului său, și, a doua zi chiar după reclama din urmă, *țărărrrr*, clopoțelul zărnii la scară.

— În sfârșit ! exclamă Țuțuianu, sigur că era un client.

În adevăr, peste două minute, servitoarea introduse pe vizitator.

În fața medicinistului, apărură un tânăr de vre-o 30 de ani, bine înbrăcat, cu manieri, distinse, dar ras la mustați ca un actor.

— Domnu ?... întrebă Țuțuianu ridicându-se în mâini, ca un orator care stă să-și înceapă discursul la tribună.

-- Frontispiciu Paradoxescu, răspunse tirerul, salutând.

— Cum ați zis ?...

— Mă numesc Frontispiciu Paradoxescu...

— A ! Înțeleg.. Imi pare bine... Pofțiți vă rog mai aproape... Să vedem... De ce suferiți ?...

Și doctorul, luându-i de mână, îl trase spre fereastră, mai la lumină.

— Eū?... Nu sufer de nimic,

— Atunci, doamna soția dumitale, părinții d-tale, vre-o rudă, vr'un prieten? Să mergem sunt gata.

— Nu, domnule doctor; n'am venit pentru asta...

— Dar pentru ce? întrebă el schimbându-și tonul și cu măhnirea vedită în obraz că scăpase ocazia de a debuta.

— Eū, domnule doctor, urmă străinul, sunt artist, artist dramatic... Duminecă am beneficiu la Dacia, și veniam, dacă nu vă supărați, dacă... știți la asemenea ocașiuni... este vorba de... cu alte cuvinte... v'ași ruga să'mi luați un bilet de lojă...

— Lojă?... bilet?... Eū nu merg la teatru, d-le, mă ocup cu știința...

— Cu toate acestea, poate merge familia d-voastră...

— Nu sunt familist.

— Totuși, pentru artă, pentru încurajare...

— Da, da; ai dreptate... Dar nu pot, nu pot acum; altă dată, cu altă ocazie...

— Regret, d-le doctor, — reluă actorul cu măhnire, pregătindu-se de-a face dreapta 'n-prejur ca să plece.

— Și eū domnul meu.. Altă dată, om veda, poate voiū veni singur la casă

Și cu o răceală doftoricească îl petrecu până la ușă unde actorul își arătă spatele îngânând:

— Nu face nimic... Vă salut !

Țuțuianu trânti ușa după el cu semnificație.

— Obrasnic !... murmură el ; eă n'am făcut nici o vizită pe cincă lei și dumnealui cu loja !...

Dar abia se reazeză pe scaun și servitoarea veni să anunțe că o doamnă cere voia să'i vorbească.

— Cere voie ? își zise el.. Nu intră fără voe ! Asta o fi actrița actorului... iar beneficiu... Cu toate astea, se adresă servitoarei, poștește-o...

De astă dată se înșela.

Doamna Vasilichia Pieptănescu, venia în adevăr să'l consulte.

— Domnu doctor Scarlat Țuțuianu ? întrebă ea cu glas dulciū și prelung.

— Da, doamnă, răspunse doctorul cu un ton grav, eșind de astă dată până înaintea vizitatoarei.

— Imi pare bine.

— Asta nu e actriță, cugetă în sine Țuțuianu.

Apoi, cu un gest etichetos îi arată un scaun, pe care ea șezu.

— Doamna suferă de ceva ?

— Vai ! da, domnule, doctor.

— De mult ?

— Cam de mult, răspunse ea, cătând să'și înăbușească un suspin.

— Să vedem doamnă, despre ce este vorba?

— Am auzit, doctore..... pardon, domnule doctor...

— Mă rog, ziceți'mi doctore, îmi place mai mult.

— Am auzit, doctore, că d-voastră faceți minuni.

— Se zice, doamnă, se zice....

— Am cetit chiar într'o gazetă că în vara asta nu plecați nicăeri și rămâneți espre în București, pentru a da consultații bolnavilor care au trebuință de băi.

— Nu tocmai așa, dar în sfârșit...

— Eă, doctore... da, doctore, ași voi să mă duc și eă la băi... așa că...

— Nimic mai ușor... Numai aș dori să vedem de ce boală suferiți.

— Să vedeți?...

— Negreșit, alt-fel, de unde pot ști la ce băi să vă trimit?...

— Așa e; dar, vezi, la asta nu m'am gândit.

— Cum adecă?

— Nu m'am gândit că trebuie să vedeți, adecă să...

— Să vă examinez...

— Știu prea bine; dar...

— Dar?...

— N'am nici o maladie..

— Atunci?...

— Oh ! Doctore ! Nu sufer de nimic ; cu toate astea, sufer, sufer cât n'aveți idee... Și dacă nu vă supărați, v'ași ruga...

— Ce doamnă ?

— Să mă trimiteți la Lacul-Sărat.

— Se poate ; dar nu înțeleg...

— E și nu e nevoie să înțelegi... Destul să vă spun că bărbatu-meu merge la Călimănești...

— A ! înțeleg acum ... De ce însă la Lacul Sărat și nu la altă parte ?...

— Pentru că... îmi place la Lacul Sărat.. Știți, clima... poziția...

— Dar, doamnă, la Lacul Sărat nu e nici clima, nici poziția frumoasă... din contră, e...

— Așa e, alt-ceva vream să zic... Când place un loc, totul îți pare încântător în locul acela. . Ș'apoi, să vă spun drept, — am un scop pentru care voi să mă duc acolo.

— Atunci e alt-ceva... Înțelegi însă bine că profesiunea mea de doctor...

— Știu ce voiți să spuneți... nu vă permite să...

— Negreșit... Sunt obligațiuni profesionale, în contra căror...

— Nu mă îndoesc, cu toate astea...

Și închipuita bolnavă, scoase dintr'un portmoneu o hârtie de o sută, pe care o puse pe colțul biuroului, apoi urmă :

— Nu mă îndoiesc că în afară de datoriile profesionale, aveți și puțină inimă. Vă

asigur că recunoștința mea va fi fără margini... Gândiți-vă că, fără a pierde nimic, puteți face fericirea a două ființe; sau, fără a câștiga nimic, puteți pricinui nenorocirea lor.

— Atunci e ceva grav, doamna mea?

— Tot așa de grav, ca cea mai gravă boală, doctore...

— În cazul acesta... De și'mi vine destul de greu, vă asigur, spuneți-mi, ce pot face?

— Nimic greu... Treceți chiar azi pe la mine, iată adresa mea: dupe ce mă veți examina, îmi veți recomanda cu tot din'nadinsul să fac băi la Lacul Sărat.

— Față cu...

— Cu bărbatu meu...

— Dar îmi cereți...

— Un sacrificiū...

— Cam mare, doamnă.

— Oh! nu! Doctore.... Recunoștința mea va fi eternă.

Și Pieptăneasca aruncă tînerului o privire galeșă, mai expresivă ca un discurs. Apoi se ridică de pe scaun.

— Fie, doamnă! Voi face și asta... Numai v'ași ruga pentru discreție...

— Oh! Cât pentru asta!... Ne-am înțeles, nu este așa?

— Perfect.

— La revedere deci!

— La revedere.

Dupe plecarea ei, Țuțuianu rămase cam

contrariat de felul cum debutase în cariera lui. Totuși întinse mâna spre suta de lei ce îl aștepta pe colțul biuroului, o îndoi în patru, se mai uită încă o dată la ea, ca și cum și-ar fi zis: «scump dar face» și cu o ciudată expresie de regret, zise cu glas tare :

— Urită meserie 'mă-am ales !

II

Domnu Stamate Pieptănescu e *prim* lipscan în strada Colței.

Când cine-va zicea Stamate și mai adăga și Pieptănescu, apoi se știa că e vorba de cel mai cinstit negustor din piață, de cel care fără să dea nici o dată faliment, își agonisise o avere de peste o jumătate de milion... Era un om cu dare de mână, nu alt-ceva.

Numai, vorba ceia: cine are noroc la câștig, n'are la dragoste ; și bietul domn Stamate ! de ce-î fusese frică tocmai peste aia dăduse.

Vezi, nu credea el că omului, ce-î e scris, în frunte-î-e-pus. Dar odată și-o dată tot era să se convingă.

Ca negustor cu parale și cu vază în târg, ba încă mai mult, ca unul ce fusese, în tinerețe, de multe ori la Taxid, când la *Lipsca* când mai știu eu pe unde, și învățase nemțește, că zicea *Gudinaht* și *ih habe di ere* mai abitir ca un vienez, se simțea demn de

respectul ce i se dedea și se silea să stea napristan la înălțimea demnității sale.

În toate isbutise să încalice, cum am zice, pe situație; numai cu însurătoarea, fie vorba între noi, o cam buclarisise.

Ca fie ce lipscan care se respectă și are aspirații pentru viitor, își exercita profesia cu omenie și aspira ca înt' o zi, — când va atinge cel puțin milionul, să se retragă din negustorlâc și să intre în *soțietate, în politică*, să se aleagă consilier, și cine știe, deputat or senator. În asemenea situațiuni, Pieptănescu trebuia să se deprindă a face față cerințelor, dar mai ales convenințelor societății din care 'și propunea să facă parte.

De aceia, cugetă el, că o soție crescută și instruită în pension îi era de prima trebuință. Nu întêziă decî a se însura cu fata unui alt negustor, tot așa de înfumurat ca el, și care, pentru mai multă garanție de solidaritate și de onestitate, fusese educată la *Călugărițe*.

Roadele ostenelei și ale sărguinței acestor demne matrone pentru a scoate soții virtuose și mame iubitoare, începură să se vază la Vasilichia, din chiar primul an al căsnicieii cu respectabilul ei domn Stamate.

Nu știu de câte ori fugise de la domiciliul conjugal spre a se duce la... mămițica, sub cuvînt că bărbatul ei e mojic și grobian, de vreme ce nu 'i face de cât o toaletă pe sezon, pe câtă vreme rafturile lipscăniei sunt

pline de mătășării; că n'o duce și pe dânsa măcar la un bal, la un Paris, or la o Buda-Pestă! că în fine trăește numai pentru a strânge avere și iar avere, ca și când o s'o ia în groapă dupe dênșii. În zadar Stamate cercase să'i explice că dupe ce 'și vor lega bine samarul, nu vor face de cât să petreacă; în zadar îi destăinuise scopul ce urmărea de a o face consiliereasă și poate deputăteasă or senatoreasă; de geaba o luase de mai multe ori înapoi de la casa mamîțichei, unde lumea rea mai spunea că se mai pripășea și câte un mamîțoi; în zadar bietul făcuse tot ce 'i stătuse prin putință ca să aducă liniștea în casă și cumînțenia în capul nevesti-si; a trebuit, la urma urmei, ca tot el să plece capul sub evanghelie și fiind că o și iubea ca un orb, se obicînuise să sufere și să tacă, și, ce aduce ceasul n'aduce anul, într'o zi, dupe șapte ani de căsătorie stearpă, se pomeni și cu un copil, un drăguț de băiat, pe care toată lumea îl știa al vecinului, numai el îl credea al lui.

Dar în sfârșit, omul este vită bună; rabdă 'n piele și tace. Așa răbda bietul Stamate Pieptănescu. Ba une-orî i se părea ziua anapoda, când nu se întâmpla câte un pui de gâlceavă.

Dupe una alta, venise și timpul băilor. Biet Stamate suferea de rinichî și doctorii îl orînduiseră la Călimănești. Vasilichia suferea și

ea de ceva... după spusa ei, de oare care dureri *înăuntru*; dar, după adevărul adevărilor, de boala dragostei; căci, la urma urmei, dragostea e mai cumplită de cât își putea închipui doctorul Țuțuianu, care fix la orele 4 p. m. se înființă la domiciliul clienței sale.

— Stamate, strigă Vasilichia, de cum auzi pașii pe scară, ăsta e doctorul.

— Să poftească, mormăi el printre dinți. Eă nu'l cunosc; vorbește tu cu dânsul.

— Ba nici de cum; vreaă să fii și tu față la consult; știi, o să mă examineze mai cu atenție... Ș'apoi...

Dar nu sfârși vorba, când Țuțuianu apăru în capul de sus al scării. Stamate îi eși înainte, urmat de Vasilichia.

— Am fost chemat la d v, zise el după ce salută, șiși puse pălăria în cuier.

— Da, d-le doctor, răspunse Stamate, eă am ajuns să nu mai am încredere în nici un doctor; dar nevasta, fără supărare, a auzit de renumele d-voastră, și eă care i'am adus gazeta cu pricina, am consimțit să...

— Mă bucur, d-le, mă bucur.

Și câte trei intrară în casă.

După consult, doctorul eși urmat de Stamate, care'l petrecu cu vorba până la scară.

— Va să zică, cu ori ce preț la Lacul-Sărat?

— Neapărat; alt-fel nu garantez.

— Înțeleg, înțeleg; dar nu se putea la o altă bae, împreună cu mine?

— Ba s'ar putea : du-te și d-ta la Lacul-Sărat.

— Să fac băi?

— Nu. Dar ca să fii la un loc cu d-na.

— Păi, am nevoie și eu de băi.

— Firește că ai.

— Atunci?...

— Alege între a te căuta și a fi la un loc cu cocoana.

— Ba mai bine să'mi vëz de sănătate.

III

Zece zile după aceia, Stamate își împacheta mai multe tîrgueli tocmai în fundul prăvăliei ; căci a doua zi avea să pornească la Călimănești. Pe nevastă-sa o petrecuse în ajun la gară către Lacul-Sărat. Era de dimineață și nu începuse încă să vie mușterii. Dar fu nevoit să lase pachetul la o parte și se îndreptă spre ușe în întâmpinarea unei doamne care intrase.

— Sărut mânușițele, cucoană Sofițo ! zise el cu o familiară respectozitate ; dar, ce vînt te aduce pe la noi așa de dimineață ?

— Aveam să fac niște « ampleturi » Plec mâine.

— Unde ?

— La Călimănești.

— Ca mine.

— Așa ? plecî și d-ta ?

— Hotărâtor. Dar Sotirache ?

— La Lacul-Sărat.

— Ca Vasilica mea.

— Ce fel ? Dumneaei la...

— S'a și dus...

— Ca și Sotirache.

— Cum ? A plecat deja ?... Și nu m'a spus nimic ; a tot venit pe la mine, dar curios...

— Mai mult de cât curios, mie nu'mi place această potrivire, zise Sofița, legitima jumătate a lui Sotirache Berbantoglu, bancher în strada Lipscani.

— Ce fel, cuconiță Sofițo, bănuiești ceva ?

— Mai mult de cât bănuială ; sunt sigură că cucoana d-tale o să'mi strice casa.

— Asta nu se poate... Da, să intrăm mai în fund, că aici o să ne audă băieții.

— Las' să audă .. Vezi d-ta șarlatanul, pleca cu d-neeii ; știa bine că are să fie și d-ei acolo, și dumnealui ascundea....

— Ia tacă cucoană Sofițo, d-ta 'mi ataci consoarta în onorul d-nei.

— Ești legat la ochi, d-le ! eū barim știū și spionez de mai multă vreme ; dar d-ta nu vezi nimic...

— Păi de ce nu 'mă-ai spus și mie, cucoană Sofițo ?

— Eū să'ți spuī ?... Aide de !... sunt sigură că așa este... Și vezi d-ta, pe noi ne-a trimis la Călimănești, și d-lor...

— Mă rog, pe d-ta cine te-a trimes ?...

- Ia doctorul ăla, cum îi zice? Țuțuianu...
- El?
- Da.
- Eh! făcu Stamate lovinduse cu palma peste genunchi, — acum încep și eu a bănuî.
- Să știi că nu e lucru curat... Țuțuianu!
Tot ăla a trimis și pe nevasta la Lacul-Sărat...
- Și pe Sotir tot el...
- Mă rog, aici e vr'o drăcie la mijloc...
- Mai mult ca sigur..
- S'o descurcăm!...
- S'o.
- Aidem la Țuțuianu...
- Știi unde șade?
- Știu! ulița Zênelor No. 99. Dar știi una?
Mă duc mai bine eu singur.
- Ba merg și eu..
- Cucoană Sofițo! Ce o să zică lumea?
- Zică ce-o pofti! Voi eu să'i scot ochii!...
- Să'i sgăriî obrazul felcerului ăluia, care strică casele oamenilor, care se joacă cu noi ca cu păpușile... Afurisitu...
- Vorbește mai încet, cucoană Sofițo.. o să ne auză băeții...
- Dar n'aude, nu'i vezi că's tocmai în fund?
- Atunci să mergem amândoi, zise cu hotărâre Stamate, luându'și pălăria; apoi adresându-se către un băiat:
- Nae, oprește o birjă și spune să ridice coșu.

Peste puțin, bănuitoarea pereche porni în trăsură spre doctoru Țuțuianu.

Pe drum ce-i veni în gând lui Stamate :

— Știi ceva, cucoană Sofița ? De ce ne-om fi turburat noi de pomană ?... Mi-a nălucit o idee, zic.

— O idee ?

— Da De vreme ce lor le-a plăcut să se ducă la Lacul-Sărat, de ce n'am merge și noi la Călimănești ?

— Știi că ai haz ?... răspuse Sofița plecând ochii rușinată.

— Ba nu zău... eu găsesc că am face mai cu minte așa...

— Și mi-o spui, uita-așa, *neta scheta san fason*.

— Eu așa sunt. Ia să întoarcem noi birja de unde am plecat și mâine, *tiutuca* la Călimănești... Nu știi d-lor ce o fi făcând ; eu nu bănuiesc până nu văz cu ochii... Noi însă să fim siguri de noi... Zău așa cucoană Sofița... Aide s'o facem și p'asta... Eu să-ți spun drept, așa avea mare evlavie la d-ta ..

— Ia tac Stamate, că mă faci să rîz !...

— Rîzi dacă vrei, 'mi-ești dragă și pace ! Să zic birjarului să întoarcă ? ..

— Eh ! n'ai haz, zău așa !... Te treci cu gluma.

— Ba nici o glumă... Intoarce birjar !

— Stamate.

— Sofița !...

Și țoc ! o sărută pe'nfundate.

— Și iaca-așa ! Tot suntem noi stingheri.

Atât tuse de nemerit planul lui Stamate, că cucoana Sofița Berbantoglu nu mai putu de nerăbdare, până a doua zi, să plece mai repede la... Călimănești.

De ce boală o fi suferit, numai doctorul Tuțianu o fi știind. Pieptănescu ênsă a constatat că pentru boala dragostei cele mai bune băi sunt acelea unde nu poți să te duci decât cu nevasta altuia.

Berbantoglu poate confirma și el adevărul.

— In cât despre alegerea stațiunii, a se adresa la :

Doctorul Tuțianu

Medic și Chirurg

Strada Zinelor, No. 99

Consultațiuni de la 12-2 p. m.

Pentru săraci gratis.

Pentru sezonul viitor amatorii să profite de ocazie.

BOSTONEALA

Stamate Pârlici, toptangiū în piața mare, avea obiceiū să'și facă socoteala tejghelei în toate serile, înainte de a închide prăvălia. Alegea hârtiele și argintul de-o parte, iar gologanii îi făcea fișicuri, pentru ca a doua zi să-i schimbe la zaraf sau să'i dea nevستی-si pentru cheltuiala zilnică.

Intr'o seară, deschizând tejgheaua, văzu ca nici-odată, că nu avea ce să numere, căci cheltuiala îi fusese mai mare ca deverul din acea zi. Cu puțin mai 'nainte plătise un cont pentru nevastă-sa, care nu numai că 'i sleise tot bănetul dupe vînzare, dar încă trebuise să scoată și din casa de fer restul până la împlinirea sumei de mai multe sute de lei.

— Așa ceva nu mi s'a mai întîmplat, cugetă el în sine; nevastă-mea o să mă scoată la selemet!

Și, supărat, încuiă tejgheaua goală, porunci

băeților să închiză prăvălia, își trânti pălăria pe cap și trecu drumul la Ilie Bucată, renumit pânzar în tîrgul Bucureștilor.

Acesta moțăia rezemat de rafturi, pe când băieții jucau țintarul pe un scaun de lemn, tocmai în fundul prăvăliei.

Stamate îl deșteptă din piroteală și, drept bună seara, îi făcu următoarea întrebare:

— Ia spune-mi, frățioare, știi tu ce e aia *bastoneala* ?

Ilie sgâi ochii la vecinul său și, dupe o clipă de rîzgîndeală, îi zise cu surîsul pe buze:

— Ce te-a găsit, Stamate, de 'mi strici liniștea, ca să mă întrebî fleacuri?...

— Cum, fleacuri?... Se vede că și tu ești ca mine îndărăt cu politica... Și eă credeam să aflu de la tine ce mîncare de pește e *bastoneală* aia ; căci, uite, de azi de dimineață mă silesc să-i dau de căpătăiu și nu pot cu nici un chip.

— Ia stăi, bre, urmă Bucată; nu cum-va fac pe prostu ? Păi, ce o să fie alt-ceva de cât... baston... bastoneală.. Adecă, bătae cu bastonul.

— Ași! N'are-aface. Nu e vorbă aici de bătaie... Alt-ceva trebuie să fie.. Dar, dacă nu știi, — noapte bună! Mă duc să aflu de la Ițic Zarafu... Așa suntem noi... Alergăm la ovrei pentru toate nevoile.

Și toptangiul vru să plece.

— Ia mai așteaptă, vecine, îi zise Ilie, o-prindu'l. Lămurește-mă și pe mine ce vrei să

faci cu *bastoneala* matale? Se vede că e vre-o marfă, de vreme ce ai nevoie de ea.

— Nicî de cum! Bastoneala de care ți vorbesc e un marafet de cucoană... Dar să ți spui...

— Vezi așa!...

Apoi Ilie Bucată se plecă spre Stamate, ca să asculte deslușirea. Acesta, la rîndul său, se apropia de urechia lui, ca și cum ar fi a-vînd să-i spuie un mister, și începu:

— Ne sărăcesc muierile, onorabile!

— Istorie veche, iubitul!

— Or să ne dea faliti!

— Știu, săracul de mine!

— Și noi le ascultăm ca niște neghiobi.

— Ce să le faci!

— Cum, ce să le faci? Să deschidem ochii în patru, că nu mai e chip!

— Să-i deschidem.

— Da; acum, orî nicî-odată! vorba cîntecului... Dar să vezi ce mi se întîmplă mie: De câtă-va vreme, Profirița mea a luat'o anapoda. Știi, cu vizitele... când la una, când la alta. Aă început și negustoresele noastre să maimuțească pe ciocoalice, par'că noi suntem ca ciocoi, care n'aă altă treabă de cât să 'și strice casele unii altora. Vezi, d'aia o să ajungem rău, vai de noi!...

— Toate bune; astea le știu eă... Dar uiți *bastoneala*; căci despre dînsa vreai să mă deslușești...

— Stăi, că ți spui... Așa zicînd, a început

și ale noastre să primiască visite la zile anumite... Una are Marțile, alta Joile, mai știu eu care Vinerile și așa mai departe. Duduna lui Ghiță Cușac, cherestegiul de, are Sâmbetele... Și nevastă-mea nu lipsește nici-odată. Nu e Sâmbătă să nu se ducă la Cușăcloaia... S'au împrietenit la cataramă, și barem dacă ar fi cu vr'un folos; dar tot cu pagubă, frate, tot cu pagubă! Pe fie-care lună altă rochie, alte pălării, alte mode...

— Dar spune-mi, omule, istoria cu bastoneala! îl întrerupse Ilie cu nerăbdare. Ce-mi trebuie să știu ce face nevastă ta... Par'că a mea nu face tot așa?... Lasă astea, și ajungi mai repede la bastoneală.

— Asta vreau și eu... Decî, ca s'o scurtez, azi de dimineață m'am pomenit în prăvălie cu Safta Doftoreasa, a răposatului întru fericire doftoru Maruliadi.

— Ei și?

— Venise să târguiască ceva flaneluri, una alta; și, din vorbă în vorbă, o întrebaiu ce mai face, cum mai petrece... «Cum să petrec? îmi răspunse ea; toată săptămâna mă plictisesc; doar Sâmbăta mă duc ziua la *madam* Cușac, unde se adună mai multe dame și cavaleri și unde se *bastonează* amirabil...»

— Ce face?... întrebă Ilie cu oare-care bănuială.

— Se bastonează!

— Hei! Ucigă-te crucea drace! asta n'am mai auzit'o.

— Nicî eû. Dar, vezi drăcia dracului e că se duce și nevastă-mea și că, firește, nicî vorbă, mi s'o fi bastonând și dumneaei ca cele-l'alte.

— Păi!... Dar ia stai, stai... Sâmbătă zică? Sâmbăta se întâmplă treaba aia? Uite mă! Știi că are haz! Acum viū eū d'acasă... Nu cum-va și nevasta mea s'o fi ducând tot acolo, căci și dēnsa pleacă în toate Sâmbetele la vizită...

Apoi, apucând pe Stamate de braț, adaogă cu o voce misterioasă:

— Vecine, se încurcă ițele. Bastoneala aia nu e lucru curat.

— D'apoi... Vezi că de ce vream eū să știū de rostul ei. Dar să nu ajung eū acasă teafăr, de noiū afla chiar astă-seară cum și ce fel mi se bastonează d-nealor... Cum dracu uitaî să întreb pe doftoróia!

— Și, va să zică, se adună și cavaleri la cucoana Cușăcloaia?

— Păi, asta-î asta! Alt-fel ce mi-ar păsa...

— Dar Cușac, ce-o fi zicēnd? E la corent cu...?

— Cu bastoneala?

— Eh?

— Nu crez. Și el, ca noi stă toată ziua la chereștegia lui.

— Ba, eū bănuesc că știe, de vreme ce face

marafetul e la el acasă, ziua namiaza mare...

— Știi una, zise Stamate cu hotîrîre, hai-dem la Ghiță.

— Bine zică; să 'nchid prăvălia și să mergem.

Puțin dupe aceia, cei doi vecini plecară la chereștegia lui Ghiță Cușac, care era într'o suburbie cam depărtată de tîrg, dar nădăjduiau să-l găsească încă acolo, căci Ghiță nu închidea de cât foarte târziu, avînd mai în toate serile socoteli cu antreprenorii cari îi cumpărau chereștea.

* * *

Ghiță Cușac e un bărbat scurt și gros, roșu la față, cu urechile cam lungi; dar bun de suflet și politicoș lucru mare. Cum văzu pe cei doi prieteni intrînd în prăvălia lui, se sculă de lângă teigheaua căptușită cu tinichea, pe care tocmai făcea niște socoteli cu tibișirul, și se îndreptă bucuros spre dînsii, întrebîndu-i ce mai fac și ce vînt îi aducea pe la dînsul.

— Iaca, suntem sănătoși, încep Stamate; numai că veneam să-ți cerem o deslușire...

— Băiete, strigă Cușac unui ungurenaș, care sta cât colo în ușa prăvăliei;—adu două scaune la boieri.

Apoi, urmă către ei:

— Să vă deslușesc, scumpilor; tot ce poftiți, spre slujba d-voastră!

— Vorba e, ascultă și nu-ți fie cu supărare, zise Stamate Pârlici, așezându-se pe scaun.

— S'avem pardon, onorabile ; dacă e pe supărate, spune-mi mai repede și d'a dreptul despre ce e vorba...

— Mai întâi, spune-ne, ai obiceiul să te duci ziua p'acasă ?

— Din seară 'n seară.

— Te 'ntreb, ziua ?...

— Nu. Dejurnez la prăvălie ; 'mă-aduce cu sufertașul.

— Tot ca noi, îngână Ilie Bucată.

— Nu te-ai dus nici o-dată Sâmbăta peste zi ?

— Adică ?...

— Nu știi ce se petrece pe vremea aceia la *matale* acasă ?

— Ba știu !

— Ce ?

— Nevasta primește vizite cu bufet... Știi, dumnealor, de, învățate ca la pansion, le place să trăească alt-fel ca noi ..

— Asta-i și mai legat la ochi ! șopti Stamate la urechiâ lui Ilie, apoi urmă către Ghiță :

— Păi bine, *bastoneala* aia... știi ce e ?

— Bastoneală ?... haber n'am... A ! ba da ! am auzit pe nevastă pomenind așa o vorbă... Dar par'că nu e cum îi ziseși... Se cam potrivește... Nevasta 'i zice... *bos.. bo... boston !*

— Asta-i !... Tocmai așa i a zis Doftoróia... da ; zicea că cucoanele se bostonează cu cavalerii la d-ta acasă.

— Ia tacă !..

— Ba nu, zău, dacă ești la corent, urmărlie către Ghiță, spune-ne și nouă ce e bostoneala aia ?

— Știu eă, n'am stat să întreb... o fi vre-o împletitură, vr'un fel de lucru de mână.. Pasămite că cucoanele când se adună la sindrofie, lucrează, ca să le treacă vremea... D'aia și nevasta aduce tratație de la Fialcoski, să-și măclătească gura de cocleală.

— Hm ! făcu Stamate nedomirrit ; vezi că, ce o fi căutând și cavalerii la bostoneala d-lor, dacă ar fi numai un lucru femeiesc..

— Ași, cavaleri !.. De unde o măi scoseși !.. Cucoane, d-le, cucoane... fuste goale !..

— Așa ; da e și fusta nevasti-mi p'acolo, zise Stsmate rînjind.

— Și-a nevasti-mi ! repetă Ilie.

— Păi, atuncea, și-a nevasti-mi !... adăogă Ghiță rîzënd.

— Bravo nouă !... exclamă Stamate Pârlici. Să ne luăm tus-trei de mână...

Convorbirea lor fu întreruptă de intrarea unui domn, ce părea că e strein, dupe chip și dupe vorbă. Era un architect frances, care venea să plătească o datorie.

Cușac se sculă dintre prietenii și termină afacerea cu architectul. Dar când acesta era să plece, Stamate se îndreptă spre dēnsul, se recomandă dupe cum găsi el de cuviință și-l rugă să-i explice dacă cum-va știe ce e aceia

boston, *bostoneală*, și anume ce fel de categorie de meșteșug e.

Tus trei negustorii înconjurară pe frances, care nu se dete în lături de la o explicație atât de ușoară.

Le spuse că bostonul e un joc de cărți : dar că mai e și un danț, care se chiamă tot așa ; un fel de vals în trei pași cu figurî... sau mai nemerit un fel de ceardaș unguresc, de și e o mare deosebire între boston și ceardaș ; că se joacă în perechi : o damă și un cavaler... Dar avantajul acestui danț, adaogă francezul cu oare-care derizie, este că damele și cavalerii pot să-și ție mâinile uniî la spatele altora, fiind-că se țin de mâini pe la spate, și că pot să vorbească în tihnă și să se curteze fără nici un control, conversația la dans fiind o cerință a buneî educații, și un mijloc de a-și arăta spiritul în același timp. «Bostonul, mai zise architectul, este un joc ca tôte jocurile, avênd mai ales scopul de a apropia mai mult perechile care se iubesc sau care vor să se iubească, și, eû care sunt dușmanul tutulor danțurilor între bărbat și femeie, consider deci și bostonul ca un ce immoral și rușinos, mai ales pentru femeile măritate ; căci fetele cel puțin nu datoaresc fidelitate nimenuî.»

Dupe aceste explicațiuni, architectul își luă seara bună și plecă.

Un fel de stupoare de nedescris se zugrăvi

pe fețele celor trei bărbați, care se uitaū cu înțeles unii în ochii altora.

— Imoral !... rosti Stamate, ca un ecoū al unui cuvînt pronunțat puțin mai 'nai te.

— Rușinos !... urmă Ilie pe acelaș ton..

— Destulă cinste!... încheia Ghiță, scui-pându-și flegma din gâtlej.

— Așa e ? le strigă toptangiul Nu vă spuneam eu ? Iacă-vă bostoneala !... Dar tot mai bine bastoneală, cum îi ziceam eu... că ce de bastoane i-ași mai trage cucoanei Profiriți ! Hauzi.. Noi muncim toată ziua la prăvălie, și d-nealor mi se bostonează acasă !...

— Păi !. . urmă Ilie, și încă cu cavaleri !. .

— Poftim ! izbucni Ghiță ; mie mi se frige limba 'n gură, și nu mă 'ncumet să beau o bragă și dumneaei își tratează marțafoii cu bufet de la Fialcoski !...

— Eh ! reluă Stamate domolindu-se ; cum o croim ?

— Cu bastoneala ?... răspuse Ilie...

— Aia e vorbă ! zise Ghiță, neplăcându-și această părere... Bătaia numai e bună nici la alegeri.. dar mite pentru nevestele noastre... ș'apoi, să vă spuiū una : mie par'că nu'mi vine a crede până ce n'oiū vedea cu ochii.

— Bine zici, adăogă Stamate... să ne încredințăm mai întâi, ș'apoi...

— Da ; să le prindem cu mâța 'n traistă...

— Și, cum ?

— Sâmbătă,— adecă mâine, să mergem pe

negândite la mine acasă și dacă-o fi așa, atunci...

— Ce-o să facem?...

— Lasă că vë 'nvăț eă... Acum ênsă s'o ținem secret ; dar secret, știi. . să nu care cum-va să simtă nevestele...

— Bine, zise Stamate.

— *Amirabil!* adăogă Ilie.

Și câte trei prietenii se despărțiră.

* * *

Adevărul e că ast-fel se petreceau lucrurile acasă la Ghiță cherestegiul, adecă la madam Cușac, cum s'ar zice.

În toate sâmbetele, de la trei dupe două-sprezece, salonul se schimba într'o adevărată sală de bal. Peste-o duzină de nobile dame și tot atâți nobili cavaleri se adunau, ca să petreacă și în special să joace *bostonul*, un danț foarte la modă de cât-va timp. Între tinerii mai tîvilechii erau: Tofel Microscopescu, locotenent de cavalerie, Mimișor Cupidoneanu, judecător de tribunal, Sever Azbuke, profesor de letinească, Mișu Paraipan, telegrafist, Nenicu Praforescu, fecior de banî gata și alți câți-va monșeri aleși pe sprînceană. Buchetul sexului frumos era cules din *aristocrația* negustoreselor în frunte cu nevestele celor trei prietenî.

Petrecerea se începea tot-d'a-una dupe această întrebare a d-nei Cușac :

— Bostonăm?

Toți și toate răspundeau în unanimitate:

— Bostănăm ! Bostonăm !...

Madam Chiriachița Bucată se așeza la Piano, și începea valsul. Telegrafistul Mișu, care în vătase bostonul de la complect, făcea pe profesorul acelor care încă nu'l știa, și tărăboiul începea, c'o gălăgie și un haz nespus, în mijlocul veseliei și al rîsetelor de ambele sexe.

Petrecerea aceasta însă degeneră în ultimele zile într'o adevărată orgie ; căci la capitolul bufetului se introduse un paragraf în care era vorba despre oare-care șampanie, ceva mai mult de cât puteau să ducă bureții din capetele nobilelor dame. Dupe câte-va pahare, complimentele și curtenirile banale ale tinerilor se schimbau în adevărate atacuri indecente și nesărate la adresa *șarmantelor dame*, care toșuși rezistau ca niște redute... înainte de asalt.

În Sâmbăta din urmă, *bostonul* rămăsese în linia a doua. Conversația în *tête à tête* începuse nu numai în salon, dar și prin principalele odăi ale casei : madam Bucată leșina de ris la piano, pe când *capitenul* îi spunea echivocități pe un scaun lângă ea ; madam Pârlici făcea filosofie asupra amorului lângă Mimișor, pe o canapea dintr'un ungher al salonului ; madam cutare repeta valsul în trei pași, lăsată în toată voia pe brațul telegrafistului ; cutăriță își scosese un pantof ce o strîngea, în salonașul de alături, ajutată de tînărul

Praftorescu : o alta se descheia la corset în fața oglinzei din buduarul d-nei Cușac, cedând sfaturilor unui tîner doctorand în medicină și care venise dupe ea să vază dacă în adevăr fusese ascultat ; toate în fine făceau cîte ceva în serviciul bunului gust al igienei ; numai d-na Cușac poftise pe învățatul Sever Azbuke până într'o odaie mai din fund, ca să-î arate acolo niște bibiluri lucrate de mîna ei, și pentru care căpătase premiul întîiū la pansion.

Tocmai atunci sosiră și cei trei *soți-muschetari*, țăntoși ca niște cozi de mătură și roșii la față ca trei sfecle gemene.

Cînd ajunseră în salon, Stamate și cu Ilie își recunoscără nevestele, fără să aibă, pardon, cunoștință cu cei doi monșeri de lângă ele. Dar numai era vorba aci de pardon. Toate perechile încremeniră, ca la vederea unei ciu-me cu trei capete...

Ghiță Cușac, ca omul în casa lui, se uită dupe nevestă-sa și n'o vëzu nicăeri. Trecu din odaie în odaie, și dispăru prin ușa celei mai din fund.

Peste un moment, se întoarse în salon, galben la față, cu capul mai bleg ca de obicei și cu brațele bălăbănind ca smulse din încheieturi... Apoi, se adresă celor două prieteni, care tocmai să pregăteau să înceapă o crudă morală pe spetele scumpelor d-lor consoarte...

— Stați, bre ! le strigă Cușac !... Nu vă su-

părați de ce-ați auzit cu urechile, că eă m'am speriat de ce-am văzut cu ochii !..

— Și ce-ați văzut ? îl întrebară toți și toate, alergând la dânsul...

— Ce am văzut, am văzut... Dar dacă asta o fi bostoneală, apoi dobitocul de franțuz n'a știut ce spune...

— Dar cum ? ce fel ?

— Bostoneală curată, iubiților, curată bostoneală !

DE ÎNCHIRIAT

Aproape cu două luni 'nainte de Sf. Gheorghe, se lipiseră bilete de închiriat pe la ferestrele caselor din București. Cele mai multe apăreau ca niște vitrine de băcănie, pe care se anunță felurite trufandale, pe afișuri de felurite mărimi și culori.

Samsarii își dau întâlniri cu proprietari și chiriași; casieria viza mereu contracte; era o fierbere pe străzi și prin case; or cine avea dreptul să bată la ușă, să intre, să observe până în cel mai mic colț al celei mai neînsemnate odăi; ori-cine putea să stea de vorbă cu proprietară, cu chiriașă, — cunoscut, necunoscut.

— În sfârșit! își zise Turel, oftând din adâncul inimei; iată timpul când pot s'o văd d'aproape, să-i vorbesc și poate chiar să-i strâng mâna!

Și, în adevăr, ce timp putea fi mai priin-

cios pentru el, să'și vadă iubita în chiar locuința ei, sub același acoperământ, aproape de ea, față în față?

Lorica locuia, cu muma și fratele ei, într'o casă, la ferestrele căreia, abia după doi ani, Turel văzuse bilet de închiriat.

Doi ani aproape o iubise el numai din ochi. O văzuse întâi, trecând p'acolo, tocmai când își uda florile de lângă geam, la începutul unei primăveri, cântând, ca o privighetoare mânănită, o arie din Traviata. Ii plăcuse așa de mult, că a doua zi trecuse iar, și iar, până ce simți că o iubește, că fără dânsa nu mai poate. Și oare de ce n'ar fi iubit'o?.. Era tînăr și frumos... Viitorul îi părea cam nesigur, căci era sărac și orfan.. Dar inima nu întrebă nici o-dată ce ești și cât poți; dă năvală acolo unde știe că sunt mai multe piedici, și-adesă ori, cîntînd să le învingă, cată chiar să și le facă mai mari.

Era multă deosebire între poziția lui Turel și a Lorichei; el știa bine, cercetase, aflate; dar la vîrsta de 25 de ani, un tînăr abia trece de copilărie și deci iluziile 'i sunt încă nevătămăte.

Se hrănea cu speranța de copil nebun; se simțea 'n putere a o face să'l placă și ea, să'l iubească, să'l ia de bărbat.

De-aceia, trecea pe la ferestrele ei de mai multe ori pe zi; câte o-dată cu ochii în pământ, altă dată îndrăzneț, fixînd privirea a-

supra ei, galeșiū, iubitor, melancolic. Când o văzu întâia oară că-î surîde, — surîs de batjocoră poate, se simți așa de fericit, că nu mai trecu zile întregi pe la dînsa, de teamă să n'o găsească rece, nepăsătoare, posomorîtă ca mai 'nainte, și ast-fel pentru un minut de fericire să se plătească cu ceasuri și zile de întristare.

Din ce în ce își simțea sufletul schimbat: dragostea ușoară 'i se îneca într'o patimă puternică, dorul liniștit d'a o vedea se'ngropă într'o pornire sêlbatică d'a o simți la pieptul lui, a o strînge, a o poseda.

Dar când cugetă matur, când își dete bine seama că ea e bogată, sus pusă, și el sărac, din popor, inima i-se strînse ca un pumn sub o impresiune dureroasă și primele lacrimi ce picară din ochii lui fură ca întâile boabe de rouă sub întâiele raze de soare. Până atunci numai iubise așa.

Șapte luni trecuse în aceiași stare de luptă cu sufletul sêū, care iubea, aci cu voia aci fără voia lui, care se sbuciuma între speranță și descurajare, care-î striga «du-te de-o vezi» când el ar fi voit să fugă până și de amintirea ei.

Nopți întregi se închidea între cele patru ziduri ale odăiei lui, gândindu-se ce să facă, cum să se apropie de dînsa: și când adormea, se deștepta îndată, visându-se cu dînsa în brațe, și pentru ca să nu-î dispară acea închipuire dulce, reînchidea ochii, nu se mișca

din loc, ca doar să readoarmă, doar să i-se reîntoarcă visul.

Zile întregi bătea pietrele depă strada ei, depă străzile pe unde știa c'o întâlnește, că doar să'l vadă, să'l ghicească, să afle cine e și ce vrea.

Cu toate astea, Lorica știa încă de mult; îl vedea tot-d'a-una, îl ghicise foarte bine; dar, inima ei, la fel cu ale multora din semenele sale, nu-i spunea nimic deosebit, de cât că e iubită de un om, a cărui slăbiciune îi mulțumea vanitatea, dar nu atingea amorul ei. Il lăsa să o iubească și-atâta tot. Când stătea une-ori cu coatele pe fereastră și'l vedea trecând, rămânea acolo până ce s'apropia bine și atunci, c'un suris însemnător, se trăgea 'napoi, se ascundea după perdea, reapărea din nou, și ast-fel se juca cu biata lui inimă, ca pisica cu șoricelul prins de cursă, iar nici cum de ghiara ei.

O! Dacă Turel ar fi fost mai îndrășneț!... Atunci ar fi fost alt-ceva... Nu 'i-ar fi dat mâna să se joace cu soarta lui. Dar el, el așteptase doi ani aproape, pînă să vadă că se lipise bilet de închiriat la fereastra casei în care locuia Lorica, cu muma și fratele ei.

* * *

În acea zi, se îmbracă mai cu îngrijire, se pieptăna mai frumos, își drese glasul de cu dimineață c'un ou crud, și se hotărî să se

ducă, să bată la uşă, să intre în casă, cu toate că erau abia zece ore de dimineaţă. Nu era oare de închiriat? Nu intrau samsari peste samsari şi lume peste lume? De ce n'ar fi intrat şi el? Ea era să ştie pentru ce a venit... Dar atât mai bine!... Sfârşescă-se la un fel!... Dar dacă va fi spus mumei ei, fratelui ei; dacă şi dênşii îl vor fi ştiind cine este? Cu ce obraz va sta în faţa lor? Cum le va vorbi? Ce-î va întreba?... Ei! Dar! în sfîrşit, casa e de închiriat... Şi dacă vor şti că nu e pentru el,—le va spune că e pentru alt cine-va, pentru o soră, pentru o mătuşe, pentru o rudă... numai să intre, numai să'î vorbească!

Cugetând ast-fel, ajunse la intrarea casei. Puse degetul pe butonul soneriei: era stricat. Ciocăni de câte-va ori: nu eşi nimeni. Uşa intrărei era întredeschisă; intră în sală. Uşile de la toate odăile ce răspundeau aci, erau deschise; dar nu văzu pe nimeni; nu 'l auzise nimeni. Intră într'o odaie, în a doua, în a treia: nimeni. Inima începu să'î bată; era ametit. Stătu pe loc, se uită de jur împrejur, să vadă unde se află... Un instinct firesc la început, apoi însuşi vederea lui, îi spuse că se afla chiar în odaia de dormit a Lorichei.

— O! Nebunie a sufletului! beţie a simţurilor şi a imaginaţiei! Perdelele de la pat, abia întredeschise, lăsaū să se vadă aşternutul, cald încă, în care se odihniise corpul ei mlă-

dios și plin de voluptate; cearceaful par'că păstra încă formele ei rotunde și feciorești. Mirosul ce se topea în aerul proaspăt din odaia, miros de femeie castă, miros caracteristic fetelor mari, produs de asudeala unei pieluțe neatinsă nici de vânt nici de patimi, mirosul cel mai delicat din câte există și pe care nimeni nu 'l a putut imita—se urcă de o-dată prin nări la creeriă lui și 'l înbătă, îl zminti ca cel mai puternic narcotic.

Îi veni să se repează asupra pernelor pe care ea 'și lipise fața, să le coprindă în brațe, să le strângă, să le sărute, să fugă cu ele, strigând: «sunt pernele ei! le iubesc și sunt gelos de ele!... Dar, apropiindu-se, picioarele i-se împleticiră în ceva moale și ușor. Era cămașa ei... cămașa ei decoltată, cu dantelețe, cămașa care păstra încă la piepți formele sînurilor ei rotunde și tari. Ca un nebun furios, luă cămașa în brațe, o sărută de mai multe ori, și-o lipi pe obraji, o ghemui, o sărută iar și iar, o mușcă cu dinții, o sfișia în bucăți și începu să plângă nervos, fără lacrimi în ochi, schincind și zbatându-se într'o furie voluptoasă pe care numai cine-a încercat'o o poate cunoaște.

De o-dată însă, trântitura unei uși îl făcu să tresară din fierberea în care căzuse și înlemni pe loc, cu pumnii la gură, pe când fășiile cămășii erau risipite prin toată odaia.

— Pe cine cauți aici, d-le? Îi zise răstit un glas de femeie bătrână.

— Casa... de închiriat..

Atât putu să îngâne nefericitul, în judecata căruia coborise cel mai des întunerec.

— Dar cum ai intrat, pe undă ai intrat?... Ești un pungaș!... Veniți încoa... Gheorghe!... Ștefane!... Un hoț.

Și pe când muma Lorichei striga ast-fel, Turel, ca un adevărat făcător de rele, se furia ca o nălucă pe lângă ea, se năpusti în curte, apoi în stradă, și pênă ce slugile să 'i ia urma, el se făcu nevăzut.

Lorica intră și ea în odaie și se miră mult cine fusese hoțul care nu furase nimic, și care-î sfișiase cămașa ast-fel?

— Iute, striga bătrâna și fiul ei,—care venise tocmai din fundul curței,—să 'l prinză, să 'l dea pe mâna poliției!

— De prisos! zise atunci Lorica, cu mintea înseninată, vi'l dau eu pe mână, veniți cu mine!

Și eși repede cu capul gol, urmată de cei doi servitori, cari nu mai știaū încotro s'apuce.

Ea prevăzuse o nenorocire, și 'n dispera-rea ei, uită și prejudecată și tot.

Intră în curtea vecină, ajunse în fundul ei și împinse cu putere în ușa unei odăi, în care știa de mult că locuește Turel.

Era și timpul: Nenorocitul apucase tocmai revolverul să se împusce.

Ea 'l desarmă, și, fără să 'i dea timp să se desmeticească, îl târâ de mână până-acasă.

— Iată hoțul! strigă bătrâna furioasă.

— Nu! răspunse Lorica; e logodnicul meul..

DRAGOSTE DUPE CEARTA

Amândoi tac. Aristița brodează, stând pe canapea; Leonida citește o gazetă, p'un scaun, lângă fereastră. Se plictisesc unul de altul. În fine, ea rupe tăcerea:

— Azi am trecut pe strada Viespi; la fereastra casei lui Vârlea, am văzut un copil; îl ținea doica 'n brațe.

— Ei și?

— Cum *ești* și? Nu ghicești nimic?

— Ași! nu se poate. Vârlea s'a însurat astă toamnă, abia sunt șase luni.

— Și eu îți spun c'am văzut un copil. . doar nu sunt oarbă.

— Și ce deduci din asta?

— Ce deduc! Înțelegi foarte bine!

— Nu înțeleg nimic. Sau mai bine nu vreau să'nțeleg. Se poate foarte bine ca copilul să fie al vre-unei rude, al vr'unui vecin.

— Nu se potrivește. Ce să caute doica cu

copilul în brațe la tereastră casei lui Vârlea? Nu vezi că e cu ochi și cu sprâncene? Aă plămădit maioua înainte nuntei, copilul e al dragosteii.

— Ce 'ți pasă ție! Nu cum-va o să moralizăm noi lumea? Vezi-ți mai bine de lucru, și lasă-mă să'mi citesc gazeta...

— Așa! Când e să vorbești cu mine, te apucă de gazete...

— Și ce vrei să vorbesc cu tine? Eă nu mă ocup de casele oamenilor. Poftim; ai vėzut un copil... o doică... Astea sunt fleacurı. Te-ai apucat să numeri lunile de când s'a însurat cutare, or cutare; ba să-ı bagı de sémă că aă și copii înainte de vreme... Da aibă căți or vrea și când or vrea... Nu'mı ține nici de cald nici de frig. Cel puțin de 'mı-ai spune ceva mai serios... Dar, numai fleacurı și iar fleacurı.

— Vezi bine, cu tine nu mă poate să vorbească cine-va... toate sunt fleacurı. De ce-o să vorbesc, dacă n'oi vorbi de oameni? Ș'apoi, sunt lucrurı care te fac să rızı fără voie. Buneoară copilul lui Vârlea... Și să mă zici că Vârleanca a crescut la călugărițe... Da așa sunteți voi bărbații, acoperiți toate relele.

— Noi le acoperim și voi le stărniti.

— Și ce? vrei să zici că copilul nu e al Vârlenilor? Puı capul pe tăetor că e al lor.

— Părere.

— Nici o părere. Semăna leit cu tat-su.

— Atât mai bine că nu semăna cu vecinu. Nu cum-va vei fi vrînd să semene cu mine, când abia cunosc de căciulă pe Vârlea și Vârleanca d-tale? Mă mir la ce-î fi susțiind prostii; nu poate să fie copilul lor. Cine știe al cui o fi.

— Ba al lor trebuie să fie.

— Nu.

— Ba da.

— Eî nu, nu!

— Ești încăpăținat. Îți place să mă contradici. De cât-va timp, nu faci de cât asta. Or ce'ți spui, îmi răspunzi anapoda. Îți mărturisesc, m'am săturat cu-așa viață.

— Și eî nu mai puțin.

— Așa? De ce m'ai luat atunci? Pentru asta m'am măritat, să-mi amărăști zilele? Mai bine rămâneam fată! Când e să petrec și eî, tu pleci; ba la club, ba la întruniri politice, ba la Fialcovski. Nu e destul că toată ziua îți pică mucu la tribunal, cu procese fără procese, acum 'mî ai început și seara cu fel de fel de minciuni. A! dar stai dacă merge treaba așa! Am să caut și eî pe cine-va să mă distreze. Până când cu viața amărâtă? Astăzi nu poate să mai fie o femeie cum se cade. Trebuie să'ți rizi de bărbat, dacă vrei să te iubească. Am să rîz și eî, am să petrec, am să. .

— Să faci bine să'ți potolești pofta, că pre legea mea te trimet la tătână-tu cu borfe cu tot. Ce mă tot ameninți ca o femeie de uliță? Aîde, rizi, petrece, pleacă, du-te!

— Se vede că asta cauți. Negreșit nu poți să 'mî-o spuî altfel, de cât făcîndu-mî ce 'mî faci, ca să mă disper, să 'mî iaŭ câmpii... Dar nu te teme, nu e nevoie să mă gonești: mă duc eŭ singură la tata; să știi, și am să-î spuî... am să mă plîng de toate câte 'mî faci.

— Și ce-ai să-î spuî? Că te uiți pe la ferestrele oamenilor d'abia însurați de câte-va zile și le arunci pe spinare copiii altora? Că 'mî pretinzi să fiu de aceeași părere cu tine, și că pentru asta eŭ... In sfârșit, fă ce vrei... Lasă-mă 'n pace!

Leonida aruncă gazeta cât colo, își ia pălăria și se gătește să plece. Aristița se scoală repede și 'l întâmpină:

— Unde pleci?

— Să răsufli!

— Așa?... Mă duc și eŭ să răsufli!

— Unde?

— Ce-ți pasă?

— Ba 'mî pasă!

— N'ai nici un drept să'ți pese. Dacă d-ta mă lași singură, este că nici nu vrei să știi de mine.

— Dar mă duc dupe treburi!

— Dupe treburi!... Ai, se vede, vr'una la mahala!

— Și d-ta se vede că'ți cauți vr'unul la...

— Leonido!

— Aristițo!

— Ce ți-e?

— Dar d-tale ce ți-e ?

— Mă insulti!

— Mă scoți din răbdări!

— Ești un poltron, un șarlatan, un...

— Na!

Și Leonida ridică palma să dea... Aristița se ferește și cu toate că nici n'o atinge, începe să plîngă.

— Așa! Mă bați? Vrei să mă bați? Nu'ți e rușine să ridici mâna asupra mea?... Hm? Hm! Hm!

Și se trânteste pe canapea cu fața în jos, schincind și tremurând cu nervi cu tot.

Leonida trânteste ușa dupe el și pleacă repede. Ese în stradă, cotește dupe colț, o ia la stânga, apucă la dreapta, rătăcește vr'un sfert de ceas, se întoarce iar acasă.

Ea stă încă cu fața în jos pe canapea; dar n'o mai aude plîngînd. El se apropie de dînsa:

— Aristițo!

Nici un răspuns.

— Aristițo, dragă!

Tăcere continuă.

— Aristițo!

Ea mișcă puțin din umeri, Leonida se apropie mai mult, o cuprinde cu brațul de mijloc; cu cea l'altă mână o pipăie pe ochi să vadă dacă aș lacrimi.

— Aristițo, întoarce-te să te vîz.

Ea se strînge de canapea. Leonida o cuprinde cu amîndouă brațele și o întoarce cu

fața spre el. O sărută pe frunte, pe ochi, pe buze. Îi lipește capul cu sila pe pieptul lui.

— Aristițo, vorbește-mi! Iartă-mă! Mai ești supărată pe mine?

Ea deschide un ochi, îi deschide pe amândoi; se uită la dânsul lung, duios, ridică un braț, le întinde pe amândouă, îl ia de gât, îl sărută.

— Ești un urâcios! Mă faci să plâng!

— Te iubesc!

— Minți! Nu mă iubești! Îți rizi de mine.

— Ba tu nu mă iubești! O! Dacă m'ai iubi, nu m'ai supăra.

— Dar știi bine că te supăr, tocmai pentru că te iubesc!

— Nu pot să te ved stând departe de mine. Uite, îmi vine să te supăr, să te cicălesc, să te .. numai să te fac să ți ești din răceala în care cazî une-orî.

— Dar să mă faci șarlatan..

— Și tu să ridici mâna să mă bați...

— O! drăguța de ea! cum ai fi crezut?...

Și-o sărută, o desmiardă, o strânge la piept.. până la miezul nopței.

Când se trezesc din beția dragostei, Aristița îi netezește părul, îi mângâie barba, îl întreabă cu ochi dulci:

— Eî, ce zică? Al cui e copilul?

— Ce să zică? O fi al dragostei, dacă cumva Vârlea s'o fi certat vr'o dată cu Vârleanca înainte nuntei... E așa de dulce dragostea dupe ceartă!...

BILETUL DE LEGITIMAȚIE

Numele, Lili Mândreanu ;
Profesia, liberă ;
Locuința, strada Zmeilor No. 10 ;
Etatea, 22 de ani ;
Statura, zveltă ;
Părul, negru ;
Ochii, albaștri ;
Nasul, potrivit ;
Gura, mititică ;
Bărbia, rotundă ;
Fața, durdulie ;
Alte semne . . .

Aci, tânăra Petrache Durduleanu, angajată la Primărie, se opri cu scrierea biletului de legitimație. Trebuia să mai puie dacă d-ra Lili Mândreanu, care stetea pe un scaun lângă masa lui de cancelarie, mai avea vr'un semn, în afară de cele descrise mai sus.

Se uită bine în fața ei, își pleacă ochii pe re-

gistrul cu biletele, ar fi voit par'că s'o întrebe dacă mai are și alte semne, și, ca și cum s'ar fi temut să nu facă vr'o indiscreție, muiă bine condeiul în cerneală și scrise 'nainte :

Alte semne, n'are.

Lili avea trebuință d'un bilet de legitimație. Pentru ce ? Nu voise să spuie. Cunoștea pe Durduleanu din vedere ; ochii i se umplură de bucurie, când află că e el care liberează biletele. Se duse drept la dânsul... Imprejurul lui aștepta o mulțime de lume. Cum o văzu, lăsă pe cei l'alți, îi întinse un scaun, o poști să șează ș-'i liberă ei întâi biletul.

* * *

A doua zi, o întâlni pe drum ; își luă pălăria până la pământ ; ea îi surise și-'i mulțumi.

Altă-dată, la teatru, se întâmplă în stal lângă dânsa. Pentru întâia oară, vorbiră prietenește.

Corpul lui Petrache tremura lângă al ei. Vorbiră de piesă, de actori, de public, de ei amândoi, multe și de toate. Era deșteaptă Lili, și frumoasă.

La sfârșit, îi propuse s'o conducă până acasă ; era singură.

— Până la poartă ! zise ea ; mătușă-mea e în stare să mă certe.

— Mătușă d-tale ?

— Da ; eă n'am nici mamă, nici tată. Dânsa m'a crescut de când eram de două luni. Oh ! o stimez foarte mult... N'ai idee ce femeie bună

e... Mă lasă în voia mea ; sunt liberă să fac ce vreau, să mă duc or unde, ziua ca și noaptea... Numai, trebuie să știi, tocmai libertatea asta m'a făcut să merit încrederea ei. N'ași măhni-o nici o dată... O ho ! Știu eu ce sunt bărbații ! Niște mincinoși ! Nu se mănâncă ce vor ei !... Uite, chiar d-ta... dacă nu te-ai purta așa de politicoș cu mine, te-ași urî, te-ași disprețui ! Dar mite să îndrăznești la ceva... te-ași da pe mâna var-distului.

Și Petrache asculta cu un fel de uimire tot ce spunea drăgălașa Lili, care, pe nesimțite, se apucase de brațul lui și mergea alături de dânsul pe trotuarul de pe Bulevardul Elisabeta.

Era, ce e drept, torturat de neputința d'ăi spune măcar două vorbe mai dulci. Ea 'i tăiasse pofta... E he ! Dar și el știa ce sunt femeile !... Tocmai acelea care se țin mai tari, acelea cad mai ușor... Trebuie numai să fii dibaci... Să le ei așa cum le place... Pe unele mai repede, pe altele mai cu binișorul... Lili era din cele domoale... Și Petrache o luă pe departe. Cât merseră, îi vorbi « moși pe groși » despre cer, despre lună, despre poezie, ba chiar despre D-zeu. Aci era aproape s'o scrîntească ; Lili nu era evlavioasă .. Incepu să rîză, și'l lovi cu degetul peste gură.

— Tacă că-mă pierd iluziile ! îi zise ea în glumă.

Dar Petrache răsuci repede vorba :

— Dacă e așa, să vorbim de dracu... Am vrut numai să încerc dacă ești bisericoadă.

— Asta așa e ! mă și grijesc câte o-dată ; dar de hatârul mătușichi ; înțelegi bine, e lucru mare să știi să te porți cu bătrânele. Ce este mai mult sau mai puțin o linguriță cu vin ? Și îi face multă plăcere !... Trebuie s'o ascult. Nu doar că m'ar desmoșteni ; dar... e ! în sfârșit, ce știi despre dracu ?

— Despre dracu?... Uite, știu că chiar el dacă te-ar avea la braț, așa cum te am eu, ți-ar spune din fundul inimei : «Imi plăci și te iubesc !...»

— Sărmanu dracu ! Cum l'ași mai da pe mâna vardistului ; dar, vezi, de d-ta par'că 'mă-milă !... O să te las mai eftin ; uite, am ajuns la poartă, noapte bună ! Sărută-mă o-dată, și du-te de te culcă !...

Petrache rămăsese uimit, — ca tînărul care simte că iubește întâia oară o fată în adevăr frumoasă. Până s'o sărute el, ea îl luă de gât și'l sărută pe obraz :

— Na, fiind-că ai fost cu minte !

Si repede trânti poarta dupe ea, lăsându'l afară pe trotuar.

Sărutare fuse orî-ce fuse ! Obrajii lui ardeau ca doi tăciuni ; inima-î bătea cu furie și fiorii îl furnicaū de sus și până jos.

— Nătăfleată ! își zise Petrache, dându-și un bobârnac în nas, asta se chiamă poezie ?... Cu-

rată prostie !... Să te sărute fetele în loc să le săruți tu pe ele !...

Și tânărul Durduleanu se îndrumă spre casă, cu gând să se culce numai de cât și să viseze că o sărută și el pe Lili, cum ea l'a sărutat pe dânsul.

*

Vremea trece cum nici gândești. Astă-seară visezi în somn, mâine dimineață visezi aieva, la anul par'c'a fost de când lumea.

Un an de zile, nici umbra nu se ține de om cât s'a ținut Petrache de Lili. Dar, azi of ! mâne of !... femeie ești, inimă ai, milă ți se face ! Ce pagubă mare !... Doar n'o fi moarte ? Mai mare sperietura ! Ia, vorba aceea, «o înțepătură de ac !...»

Dragostea lor începu mai cu temeiū, din ziua când între dênșii nu mai rămase : «ba vreaū, ba nu vreaū !...»

Se dederă în brațe unul ultuia, ca doi copii gemeni, care nu se despart de cât când le bate ceasul să iasă la lumina zilei ; ast-fel și ei se despărțeau când zorile îi vesteau la ferestre, că e aprópe să se deștepte «mătușa».

Dar, nu știu cum se făcu că, într'o zi, bētrâna mirosi a «Făt Frumos» prin casă ; și de atunci, adio libertate ! Nu mai lăsă pe Lili să doarmă singură în odaia ei de la stradă. Auzise într'o noapte deschizēdu-se ferestrele.. Vēnt o fi fost, hoți o fi fost... nu era în sfirșit lucru curat. Lili trebuia să doarmă în odaie

cu ea... să nu mai iasă nicăieri singură... vrea nu vrea, trebuia s'o asculte ; de unde nu, altă vorbă ! Cu cinstea casei ei, nu se joacă or cine !

*

— Dar bine, mătușică, îi zise Lili într'o zi, ți-am spus că nu vreau să mă mărit cu d-nu Năstase. Pe Petrică îl iubesc, pe Petrică îl vreau.

— Vorbă să fie ! Dacă n'ași ști ce se petrece în casa mea, ași zice că tocmai cu Petrică al d-tale steteai de vorbă în noapțile când mi se părea că aud deschizându-se fereastra... Norocire că am avut presimțire, în vis... poate că ai fi făcut și una ca asta !...

— Dar mătușică...

— Să mă ierți !... Altu nu găsea să ți placă?.. Petrică ! Petrică ! Zi'i Petrache, Petre, cum l'a botezat popa ! Am aflat eu cine este .. Un conțopist la Primărie ! Dacă ar fi măcar șef de masă !... Dar chiar așa, ducă-se pe pusti ! Ai să ieși pe Năstase, or de nu, du-te golăneată dupe mațe fripte al d-tale !... Auzi ! Să nu cabulipsești la un negustor, colo, cu isihia și caleasca lui ; ci să te înnebunești dupe un ghiorlan flămând ca ăla !... Ei nu, zău ! Mă scoți din sărite ! Nu ți dau zestre și pace !

— Dar când ți-o spune că m'am logodit cu Petrică, și că chiar ..

Lili își ascunse fața între mâini și începu să plîngă.

Mătușa rămase ca o mută... Nu mai găsea

cuvinte cu care să'și arate mânia și indignarea.

Eh ! nu !... izbucni ea peste cât-va ; anatema să fie și somnul, și visul meu, și tu, și rădăcina tuturilor Petricilor dupe fața pământului !... N'ai să'l ieși și n'ai să'l ieși ! Fac eu pe Năstase habar să n'aibă de ce-ai făptuit ! Or Năstase, or să mă duci la groapă !... Dupe ce te-am crescut de la țâța mămii, dupe ce te-am învățat, te-am înzestrat, tocmai când să mă bucur și eu, tu vrei să mă omori ? Aide, omoară-mă ! Lovește-mă cel puțin cu ceva, să mor mai repede !...

Și bătrâna începu să plîngă cu hohot.

Când Lili se aruncă de gâtul ei, zicându'i : « iartă-mă mătușică ! » prin sală se auzi zgomotul unor pași greoi : era Năstase lipscanul, care venea să întrebe : « pe când logodna ? »

*

De două-zeci de ani, Petrache Durduleanu n'a mai înaintat în slujbă.

O suferință, necunoscută de nimeni, 'i-a veștejit moralul și 'i-a ucis or-ce ambițiune.

Cu coatele înțepenite pe masa lui de cancelarie, scrie mereu la bilete de legitimație :

- Numele*, Lili Mândreanu ;
- Profesia*, spălătoreasă ;
- Locuința*, Oboru-Vechiū ;
- Etatea*, 42 de ani ;
- Statura*, cocârjată ;

Părul, cărunt;
Nasul, ascuțit;
Gura, prelungă;
Bărbia, turtită;
Fața, veștedă;
Alte semne . . . . .

De o-dată se oprește, uitându-se țintă în fața femeii ce stă sfirșită înaintea lui.

— Lili!... zice el, recunoscând ultimele trăsuri ale frumuseții de odinioară.

— Eă, eă sunt! îngână femeia, recunoscând pe Petre și abia putându'și opri lacrimile.

— Hei!... exclamă el c'o nepăsare ciudată,
 — eă am stat prea pe loc, și tu ai mers prea departe!...

PRĂSLEA

Il numiau Prăslea, fiind-că era cel mai mic din trei copii ce avea Radu Bolozan, locuitor în satul Albești, om tîner de alt-fel, dar rămas veduv prea de timpuriu.

Intre cei-l'alți copii, Prăslea singur era deșept, cu toate că abia împlinise șase ani și cu toate că frații lui erau numai cu câte câți-va ani mai măricei ca dînsul.

Băețel legat la corp, grăscian și rotunjour la obraji, viu la privire și sprinten la umblet, când îl întâlnea, cu capul gol și cu fața pârilită de soare, cu o cămășuță de pânză atârîndu-i pînă mai jos de genunchi-î fără pantaloni, te apuca mila de el, mai ales când se lăsă pe șezut, ca să 'și scoată câte un mărăcine, sau vîrf de surcea de prin tălpile picioarelor lui ruginii și vecinic desculțe.

Pricina era că umbla mult, în toate părțile, toată ziua. Încotro te întorceai, cu Prăslea

te întâlnea: pe șosea, la ușa primăriei, la a bisericeii, până și la a cârciumei; iar în ogradă arendașului când intra, cucoana 'l mîngâia, 'i dedia câte o bucată de pâine albă, îi lipea câte un lat de pălmușoară la dos, și 'l trimetea pe aci încolo. În toate părțile Prăslea căsca gura, ca și cum ar fi vrut să învețe și să priceapă rostul lucrurilor și să 'i între în cap de ce se adună rumâni la Primărie, de ce merg la biserică, de ce se înbată la cârciumă, și, mai presus de toate, pentru ce boerul are tot-d'a-una pâine albă, pe câtă vreme ei acasă n'aũ une-orî nici mălîgă.

Adevărul e că tatăl său, după ce că era un om slăbănog și bolnăvicios, mai avea pe cap și o lipsă cumplită, fiind cel mai sărac dintre toți țeranii din sat. De la moartea nevastă-si mai ales, căzuse într'un așa fel de zăcere, că babele doftorese, cu toate descântecele lor, nu putură să-i dea de leac.

De nevoile lui numai Prăslea părea că pătimește: de multe orî, când Bolozan zăcea pe o rogojină la umbra casei și pe când ceilalți frați umblau prin sat după jocuri, el singur se așeza la căpătăiul tatălui său îl privea cum îndură, îl asculta cum geme și, din când în când, se scula să-i dea câte puțină apă, singura doctorie ce putea să mai taie căldurile bolnavului.

Când baba Mușă, o vecină care locuia la a

doua casă de ei, venea să le aducă câte-ceva de mâncate, Prăslea alerga înaintea ei, o apuca de poalele rochiei și se ținea după ea, zicându-i :

— Dă, lele, ceva tătuchi să se scoale !

* * *

Intr'o dimineață, Prăslea rodea dintr'un codru de mămăligă rece, la ușa ogrăzei, pe când tatăl său după o noapte de chin și de nesomn, adormise abia atunci pe o pătură în tinda casei.

Din sus, de pe șosea, veneau mai mulți bărbați, între care era primarul și alți doi îmbrăcați nemțește : arendașul și sub-prefectul ; cei-l'alți, fără îndoială, erau vătășei.

Băiatul, când îi văzu, eși mai în drum, ca să privească la ei : dar când ceata se îndreptă spre poarta lor și vru să intre în curte, Prăslea la început se dete înlătură cu nedomi-rire, și apoi se luă și el după dênșii ca să vază ce aveau să facă.

Primarul, un țeran vînjos și cu nasul cătând pricină, apucă cel dintâiu înainte și pătrunse în casă, urmat de sub-prefect și de cei-l'alți.

— Scoal'măi trântore ! se resti el către bolnav ; nu s'a făcut încă ziuă pe la tine ? Ha! la muncă, să faci zilele boerului.

— Sunt bolnav, săracan de mine ! îngână Bolozan, ridicându-se pe jumătate.

— Aș ! bolnav ! strigă zapciul răsucind între degete un baston electoral.. Astea sunt prefăcătoriî, ca să scapi de muncă... Haide, cârmește-o, c'am plecat să vă adun cu to-roipanul !

— Nu pot, cucoane, zac de patru luni...

— Mofturi ! zaci de lene ! Săi de acolo, că se usucă bucatele boerului pe câmp.

— *Malista!* zise arendașul, un grec de alt-fel scrupulos în înteresele sale ; se usuca bucaturile pu câmpo.

— Doamne, Dumnezeule ! se rugă bolnavul, cătând să se ridice și abia ținându-se pe picioare.

— Nu clefeti, îndrăcitule, strigă din nou zapciul ; mișcă-te că te aștern !

— Da stai, cucoane, că doar nu e pe vremea zaverei ; dacă e vorba pe așternute, poftim bate-mă, omoară-mă, să scap o-dată.

— Nu te văita, câine ; că-ți rup oasele !

— Rupe-le, că s'o găsi vre-odată cine să le rupă și pe ale d-tale !

— Cum ai zis ?

Și zapciul, începând a'l înjura de toate cele sfinte și ne sfinte, 'i croi câte-va bas-toane, de'i trosniră oasele. Apoi tot el strigă către vătășei :

— Pe el : măi ! La seceră !... să'l gădesc acolo.

Pe când vătășeiî se repeziră asupra'i și'l scoaseră afară în loviturî și îmbrânceli, sub-

prefectul lăsându-și victima în mâinile lor, plecă împreună cu cei-l'alți, ca să repete în altă parte aceeași scenă poate; căci era o vreme când ast-fel se scoteau țărani să muncească al boerului.

La toată acea scenă brutală, Prăslea, care intrase în tindă pe nesimțite, se ghemuise pe după stâlpul vetrei și tremura acolo de frică. În tot timpul însă își ținușe privirile ținute asupra zapciului, și, dacă 'i-ar fi stat lui în putere, l'ar fi sfâșiat în bucăți.

Cu toate astea, chipul aceluși om, pe care nu'l mai văzuse nici-odată, îi rămase întipărit în minte, și l'ar fi recunoscut dintr'o mie.

În seara acea, Bolozan se întoarse acasă, zdrobit și sfârșit de chinul muncei și al bătaiei ce, suferise. Se culcuă să zacă, și zăcu, până, ce după trei zile, muri.

Copiii cei mari îl plânseră cu țipete, căci își dedeau seama de ce va să zică să rămâi singur pe lume. Dar Prăslea, fără să-i curgă din ochi o singură lacrimă, părea că nici nu simte lipsa tatălui său. Ș'apoi orfanii nu rămaseră cu totul singuri: baba Mușă se mutase în casa lor, ca să-i îngrijească până s'or face mari.

Intr'o zi, Prăslea, trecând pe șosea, se întâlni cu omul care bătuse pe tatăl său. Se luă după el, și, ca un cățeluș rătăcit, care urmărește pe un străin, se ținu după dânsul ca și cum ar fi vrut să vază unde se duce.

Sub-prefectul se ducea la stația drumului de fier, la doi pași de sat, de unde avea să pornească la capitala județului.

Prăslea îl urmări până în gară. Acolo, trecând printre mulțimea de călători, se așeză pe o peatră și stătu până ce plecă trenul. Văzuse pe zapciū urcându-se în vagon, îl privise mai mult de o jumătate ceas și îl urmărise cu ochii până ce trenul dispăru în depărtarea drumului.

* * *

Două săptămâni după aceea, Prăslea urmărea iarăși pe sub-prefect, care pleca din nou din sat. De astă dată nu se mai opri în gară. Înainte de plecarea trenului, se duse departe în susul șinelor, aproape de întâiul canton dupe gară. Acolo se opri cu fața în spre locul de unde avea să vie trenul, se uită câtva înainte-î ; apoi începu să culeagă burueni și frunze uscate, pe care le făcu morman între șinele pe care avea să treacă trenul.

Negreșit, în ura-î de copil, căuta, simțea nevoie să se răzbune poate, nu pe omul din pricina căruia murise tatăl său, dar pe acela care-l făcuse să tremure de frică în ziua când venise la ei.

«La apropierea trenului, va pune foc uscăturilor, vagoanele se vor aprinde și el, omul pe care-l urmărise mereu, va arde, va dispărea din ochii lui, că să nu-l mai întâlnească.»

Dar iată, sgomotul roților pe șine se auzia din depărtare: fumul eșia în coloană groasă pe coșul mașinei, un fluierat ascuțit despică aerul... Trenul venea, se apropia...

Prăslea scoase câte-va chibrituri dintr'o hârtie ce ținea strâns în mână, mai potrivi uscăturile, le dete foc și așteptă. I-se păru că flacăra nu e tomaî la mijloc și că trenul nu va trece peste ea: zapciul nu va putea să piară.... Se duse lângă foc și începu să'l potrivească.

Trenul însă își urmă drumul cu o iuțeală din ce în ce mai mare. Încă o secundă și primele roți aveau să treacă peste flacăra încă ațâțată de răsbunătorul copil. Dar acea secundă trecu.... Mașinistul dădu un signal, pu-se mâna pe frîul de oprire, dar era prea târziu... Prăslea picase deja sub greutatea roților și... trenul își urmă drumul cu un fluierat asurzitor.

VISTAVOIUL

Incopcat în bluza-î de aba cafenie, cu corocul șepcei tras până peste ochi, cu mâinile încrucișate pe piet, Neagu ședea pe pragul porței, uitându-se în susul drumului, numai așa într'o doară, ca să nu i se poate zice că nu face și el ceva.

Din când în când lua câte un bulgăre și svârlea în câinii ce se mirosea în drum, or chiema câte un bragagiū în chip să-î cerce marfa, dar fără să cumpere nimic, saū, ca de obicei, se lega de câte o slujnicuță ce trecea, spuindu-î câte alea nesărate ce învățase pe la cazarmă.

Ar fi dat mult să se repeadă până la cărciuma din colț să tragă un mititel, or să bea o drojdie, dar n'avea para 'n pungă, ș'apoi stăpâniī aveau să sosească dintr'un minut într'altul și... doamne ferește, țin'te Neagule! dacă nu l'ar fi găsit acasă.

Vezi că una socotise el și alta nemerise. Când fusese trimis vistavoii la căpitanul Pri-coleanu, își închipuise că va trăi mai bine ca la cazarmă. Se bucurase c'a scăpat de instrucție și, mai mult ca de ori-ce, de ghionții de sub fălci ai lui don sergent. Dar se înșelase: de unde credea că o să doarmă toată ziua și că o să domnească în voia lui, se pomeni cu muncă în toată regula. . Ș'apoi, cum era să-î dea lui în gând că o coconiță, frumoasă și tânăra ca a căpitanului, o să fie mai cicălitoare și mai rea ca ăl mai năpraznic don sergent ?

Vezi că, nu numai căpităneasa, dar or care alta, nu l'ar fi suferit așa de trântor și necioplit cum era, și de aceea îl certa mai în toate zilele, ba încă une ori îi lipea și câte-o palmă dupe ceafă.

În zadar își dedea toate silințele să scoată om dintr'ênsul, pentru ușurința trebilor casei, și, cine știe, pentru binele lui la o vreme. În zadar și cu vorba și cu faptul îl hățuia ca pe un cal năraș care își schimbă pèrul dar năravul ba: Neagu era tare de urechi și avea pielea groasă. Se supunea că n'avea ce face, răbda că n'avea cui spune, dar în sufletul lui era nemulțumit, măhnit, paraponisit că nu putea dupe masă să doarmă măcar un ceas cu burta la soare, să se îmbete cel puțin o dată pe săptămână.

Și cu glas de nătâng, mormăia adese-ori :

— Amărată viață !

De șease luni nu-i se spusese o vorbă mai dulce, nu-i se făcuse o singură poftă !... așa i se părea lui.

Stăpâniî, plecând de-acasă, îi porunciseră să facă nu știu ce trebă; dar el, dându-se a lene, ieșise în poartă și acolo petrecea de unu singur, până ce adormi cu capul rezimat de stâlp.

Pe când visa la colaci, se pomeni scuturat de umeri. Sări în sus ca năuc, se îndreptă în poziție și era cât p'aci să facă la *stânga mpre...* când un hohot de rîs îl opri pe loc:

— Stăi mâââ! îi strigă o namilă de soldat, care 'l apucase de braț și rîdea cu mare haz.

— Ce, mă leat? Tu eraî?...

-- Eă...

— Credeam că e don căpitan...

— Sireacu! Tot cu frica în sîn!

— Vezi că...

— Nicî un vezi... Aî tîi sunt la aî noștri... Aă de gînd să stea, cum bag de seamă... Ia hai colea să bem o j'mate.

— N'am parale...

— Fac eă ciste...

-- Ce spuî, mă?

— Zăă așa! Aidem.

Și amândoi vistavoîi plecară la cărciumă. Acolo se așezară la o masă și ciocniră în sănătate... reghimentului!...

— He! zise Neagu dând din cap, tot mai

bine la reghiment!... Barim acolo, te bat ai noștri, nu muierile!

— Ce spuî, mă? Tot te mai bate?

— Da cum nu?... Ia chiar azi mi-a dat o scatoalcă...

— Și-ai răbdat'o?

— Ce să fac?... Dac'ar fi numa asta... Uite, am pus de gând să scap de robie... O să spuî căpitanului, or să mă trimeată la cazarmă îndărăt, or mă omor!...

— Ia fugi mă!... Nu cum va ești prost?...

— Ba tocmai așa!... De ce sînt prost?...

— Ești prost, fiind-că știu eu de ce; ți-ași spune, dacă-ai vrea... una...

— Una? ce?...

— Hâ! hâ! hâ!... făcu cel-l'alt rânjind; n'ai băgat tu de seamă ceva așa... Din ce pricină te bate stăpân'ta?

— Ia din te miri ce...

— Vezi, aia-î-aia... Te bate că doar te-o desmetici... Dar tot ce spuî eu, ești prost de dai în gropi...

— Alei!... O fi!... Da spune-mi pentru ce?...

— Păi! Al de-a fost înaintea ta... Ivașcu de...

— Nu l'am apucat...

— Âla trăia bine cu cucoana...

— Cum așa?...

— Păi... cică... de, știu eu?... cică se ținea cu el...

— Ce spuî, mă?

— Așa cică... Lasă că nu'l bătea nici-odată,

dar căzuseră âncă pe capul lui toate bunurile pământului... Ce parale! Ce una alta!...

Neagu se scărpină în cap cu nedomirire, apoi zise:

— De, leat, mai știi, o fi fost... Pasă-mi-te, cine dracu să-și închipuiască una ca asta... Da tu ce crezi?...

— Eă nu pup crucea... Da, am auzit și eă... gura lumii...

— Spune drept câte o-dată...

Și uitându-se unul în ochii altuia, mai detără câte un pahar peste cap.

— Știi una, mă Ioane, zise Neagu, căscându-și nările ca un cal, eă o să încerc, și de o fi așa...

Apoi își îndesă șapca pe cap.

— Să'mi spui și mie.

— Aia-î vorbă... Știi, gura lumei...

— Du-te naibii!... Că prea ești prost!...

— Prost ești tu!...

— Ba tu!...

— Ba tu!...

Și începură în glumă să se lovească cu șepcile, de crezu cărciumarul că o să se bată în serios.

Când, în sfârșit, se despărțiră, Neagu se întoarse acasă și se puse pe gânduri. Ar li zis cine va că cine știe ce planuri face...

Când stăpâniul lui se întoarseră, el le ieși înainte cu o vioiciune nepomenită lui. Se mi-

rară când îl văzură ast-fel. Nicî o-dată nu fusese așa de sprinten și de desghețat.

Cu toate astea, toată noaptea nu putu să doarmă: se svârcoli ca o năpărcă... Capul îi ardea; temerea și îndoiala îl torturară până la ziuă... Ce să facă? Cum să încerce? Dar dacă ceea ce îi spusese Ion era numai o scornitură de la el?... Nu!... Nu e fum fără foc.... Nu'l bătea pe el cucoana numai degeaba așa!. Și încă cu cât necaz! S'a sfîrșit... Trebuie să fi fost adevărat!.. Și el, el, care nu pricepuse nimic!... care avea toate fericirile de-a gata și nu știuse cum să se folosească de ele! Dar s'a hotărît! știa el ce e de făcut!... Va vedea el Ion și cuconița și chiar don căpitan că nu e așa de prost cum îl socotea!...

II

Căpitanul Pricoleanu pleca din când în când din oraș dupe afaceri de-ale regimentului.

Lia rămânea singură acasă câte două și trei zile, când nu se întempla să-i vie poftă să'l însoțească.

De alt-fel, nicî temerea, nicî gelozia nu se ivise încă în fericita lor căsnicie de aproape șapte ani. El de 40 de ani, ea de 30, se iubeau, ca și cum ar fi fost la jumătatea vârstei, ca doi copii. Nimeni nu se îndoia de mulțumirea traiului lor, și când în lume se pomenea de dênșii, nu se vorbea de cât de bine.

Lia se obicinuise cu lipsirile de câte-va zile ale soțului ei, și dacă se hotăra adesea ori să rămâe acasă, era pentru că, așteptându-l, să-i pară dragostea și mai dulce la întoarcere.

Intr'o seară, — dupe plecarea lui Pricoleanu, pe care l' petrecuse la gară, — stătea lungită pe o sofa, cetind o carte, ca să-i treacă vremea până la ora culcărei.

Ființa ei întregă părea părăsită în moli-ciunea unei piroteli dulci, ciudate, neînțelese... Poate că citind romanul ce ținea încă în mână, își amintise de primele zile ale amору-lui ei pentru acela care în acel moment lipsea de lângă dânsa; poate că simțirile-i măngâiate de ideia unei dulci revederi, caută să și adoarmă dorințele până în clipa tot-d'una atât de dorită. Ori cum, ochii Liei se împaienginară, se închiseseră, cartea îi scăpă dintre degete, mâna i se lăsă în neștire pe piept... adormi.

Culcată ast-fel, în capodul ei de muselină albă și moale la pipăit, cu fața-i drăgălașă, încântător încadrat de părul ei negru și mătăsos, cu sînul palpitând ușor în somnolența-i bine-făcătoare, cu un corp de veneră desăvârșită, luminată feeric de licărirea lampei cu *abat-jour* roșatic, părea făcută, într'adins ca să încânte, să uimiască, să turbure și să răsvrătească simțirea ori-cui ar fi văzut'o.

Cât dormi, în tăcerea și singurătatea ce-o

înconjuraă, nu și putu da seamă; trebuie ênsă să fi fost de vreme, căci servitoarea nu venise âncă să i facă patul... dacă nu cum-va o fi fost și ea adormită... Dar, într'un moment i se păru că visează, că cine-va, așezat pe un taburel la picioarele ei, o mângâia, și, cu glas desmerdător, o chema pe nume, o ruga să se deștepte.. În lupta somnului cu o asemenea părere, se mișcă puțin, se întoarse pe o parte și urmă să doarmă.. Visul ênsă o urmărea din ce în ce mai pronunțat, mai îndrășneț, mai aproape de realitate... Se întoarse cu fața în sus. De-o-dată ênsă tresări ca în prada unui vis urit... De astă dată, simți că cine-va îi pipăie picioarele... Se rezimă d'un cot și vru să se scoale. Dar n'apucă să se ridice, și indignarea, apoi spaima o făcură să scoață un țipăt înăbușit, ca dupe somn. Visul nu era vis.

Neagu, cu ochii holbați, cu corpul tremurând, cu mâinile întinse spre ea, îi apăru fioros, înspăimântător, ca un ucigaș care se repede să omoare. Oh! Negreșit, venise s'o sugrume, s'o asasineze, să se răzbune poate pentru că 'l certase, îl bătuse; să fure, s'o prade, pentru că o credea bogată.

— Ajutor! strigă ea disperată și căutând să scape din mâinile lui.

— Nu striga cucoană!..

— Săriți!

— Tacă, cuconiță, c'o să'ți pară bine!..

— Săriți că mă omoară!...

— Nu te omor!... Tacî c'o să'ți pară bine!...

Și în schimbul acestor strigăte și cuvinte înăbușite, lupta devenea mai crâncenă, mai înversunată.

Ea gemu de groază; el de neputința d'a o face să înțeleagă.

— Cuconiță!... Cuconiță!... repetă el, nu striga, nu striga, c'o să'ți pară bine! și c'o pornire de fiară o apucă puternic d'ambele brațe.

O îndărjire de leoaică se descrie pe fața tinerei femeii, când simți în fine ce voia mișelul. Curajul îi reveni și, c'o putere ce au femeile în ast-fel de momente, se smulse din mâinele lui, îl imbrânci cât colo cu capul de-o masă și alergă spre ușă țipând.

Servitoarea, veciniî, lumea ce trecea pe drum alergară...

Neagu încremenise năucit într'un colț al odăiei; cercă să fugă, dar fu prins, dus, târât, aruncat în închisoare.

Scandalul devenea public... Lumea vorbea, comenta. Lia spuse tot bărbatului ei, care venise a doua zi chiar, chemat prin telegramă.

Un asemenea caz se consideră ca unic în lume; un ast-fel de mișel trebuia să fie sfâșiat de viū... Avea să fie ênsă judecat, condamnat, nimicî...

Dar apărarea lui, un cuvînt al lui, ar fi zdrobit pentru tot-d'a-una liniștea amărâtei fa-

miliă... Mărturisirea lui Neagu, confruntarea cu Ion, probe, pleadorii, scandal public, rușine neiertată... la ce ar fi dus, dacă nu la neodihna nefericitei perechi?...

Fatalitatea ênsă îngrijește de toate, chiar atunci când oamenii nu știaū de unde le va veni rēul ca să se poată apăra.

Când sentinela intră în închisoare să scoată pe culpabil, îl găsi spânzurat cu brăul de-o grindă.

Murise, fără să lase nimic dupe el.

Singurul om care'l regreta fu Ion, minciunosul leat, care'i pricinuisse un ast-fel de sfârșit; dar și ei îl plânse pe tăcute.

A doua zi ênsă gazetele de pe a tunci fură la înălțimea lor: mai toate strigară pe același ton:

«Tortură în armată !... Mizerie ! Cruzime !
Barbarie în oștire!...»

Sërmane! gazete!...

CIORBALÂC

Toată lumea îi zicea «sergentul» încă de pe când fusese în oștire. Vezi că, sergent ca Dumitru puținii aũ fost și aũ să fie! Porecla asta i-a rămas lui ca o pomină despre vrednicia cu care 'și făcuse datoria de militar și despre mândrețea cu care 'și purtase la mânecă galonul de fir galben.

Toți oltenii îi zic și până astă-ză «don sergent», iar cei cari 'l întâlnesc pe ulițele capitalei, vânzând zarzavaturi, ori fructe, ori altă marfă, în cele două coșuri atârinate de o cobiliță nituită cu ținte galbene, mai ales cei care aũ făcut miliția subț el, își duc mâna la căciulă, salutându'l militărește și 'și fac o fală, când Dumitru, oltean și el ca dênșii, îi oprește în drum și 'i întreabă «cum merge vânzarea?»

Nalt, uscățiv, cu mustața bălaie, cu ochii verzi și vioi, poartă tot-d'a-una o floare la

urechiă, prinsă sub căciuliță c'un ac cu gămălie; iar hainele lui oltenești, curate și albe ca zăpada, mersul lui repede și cam clătinitor, surîsul ce are tot-d'a-una la marginea buzelor, privirea-î blândă dar pătrunzătoare, te fac să crezi că omul ăsta nu e un precupeț care umblă cu coșurile în spinare ca să 'și câștige pâinea, ci cât pe aci să bănuiești că e vr'un Făt Frumos, ca de pe vremea basmelor, care s'ar fi prefăcând a negustor, ca să poată pătrunde mai lesne la cutare împărătiță a cutărui împărat.

Așa e Dumitru, astă-zî, când din cinstea militărească de odinioară nu-î a rămas de cât porecla de «sergentul», poreclă la care ține foarte mult, mai ales că și-a săpat'o cu bri-ceagul chiar pe cobiliță și pe toartele coșurilor, ca să se cunoască dintr'ale celor alți olteni.

Sergentul Dumitru știe așa de multe că, deștept și vorbăreț cum e, de-ar sta să'ți povestească, să'l tot ascuți și să nu'ți vie să mai pleci de lângă el. Spune și iar spune... de-ale oștirea mai ales. Une ori însă îl cuprinde un fel de mâhnire și de rușine ascunsă de meseria lui de precupeț. «Eh! suspină el, eu n'am fost făcut să vînz salată și ridichi; am învățat la școală, și când am intrat în oștire, aflasem că dacă ești sergent, guvernul îți dă slujbă și poți să ajungi ceva! dar după ce am mirosit că pînă să capeti

un post de scriitoraş, mori de feme şi te latră câinii ciocoilor la care trebuie să te căciuleşti,—am încălţat iar opincile, şi am luat cobiliţa pe spinare, şi zău, par'că n'ar trebui să'mi pară rău. Cel puţin, oiū strânge ceva părălute pentru ale bătrâneţei şi ducă-se pe pustiî ciocoii şi scriitorial!»

Şi are dreptate sergentul... O să facă parale. Puţinî sunt dibaci ca el. Une ori ştie să tragă şi pe sfoară. Dar îţi place. Pentru o înşelătură la cântar, îţi spune o mie şi o sută de braşoave, cu care, chiar dacă te-ar înşela sută la sută, tot tu care 'l ascuţi eşti câştigat.

E destul să'ţi spue povestea cu *Ciorbalâcul* şi să nu mai ai vreme să te uiţi că'ţi cântăreşte cu o litră mai puţin la oca.

Povestea ciorbalâcului, este o păcăleală ce a tras sergentul unor bulgari, pe timpul războiului.

În noaptea de 6 Septembrie 1877, cu câteva zile înainte de luarea Griviţei, sergentul Dumitru se afla cu regimentul pe lângă satul Sgaleviţa, unde se lucra pe capete la ridicarea unor noi metereze pentru bateriile ce se aşteptau să sosească. Până la ziuă nu se culcase nimeni. Dimineţa, soldaţii şi ofiţerii erau îmbăcsiţi de ţerână şi rupti de oboseală.

Fie care se odihni pe unde putu. Dumitru, mai cu dichis ca cei-l'altî, se duse în sat la o casă de bulgari, cu care intrase în vorbă

c'o zi mai 'nainte și care o rupeau cât colo pe românește.

Badea Ignat și cu Devoica lui fuseseră multă vreme prin țara Românească, făcuseră ceva avere cu grădinăria, și pe atunci trăiau în Sgalevița, mai cu belșug și mai mulțumiți ca tot-d'a-una.

Vezi că Dumitru îi dibuise el bine; dar nu'i plăcea de fel zgârcenia lor; căci nu s'ar fi îndurat să-i dea nici un codru de mămăligă uscată. Bunii oameni, de treabă oameni; priimitori de nevoie poate; dar dacă i-ar fi dat voie să doarmă pe prispă, când ajungea vorba la d'ale mâncării, începeau să se vaite că n'aũ, că sunt săraci, că n'aũ mâncat nici ei de două zile.

În dimineața aceia, sergentul era lihnit de foame. Dacă ar fi deschis vorba să le ceară ceva, știa din 'nainte la ce s'ar fi așteptat. Se hotărî deci să-i păcălească. Înainte de-a ajunge la ei, luă din drum un petroi la subțioară și intră în ogradă.

— Noroc bun, Bade Ignate! zise el, așezând petroiul pe prispa casei.

— Să gu dai dumnizev! răspune bulgarul, uitându-se mirat când la Dumitru, când la bolovanul ce adusese.

— Bun chiatră să puniș pă ȩarză! zise Devoica, intrând și ia în vorbă și netezind cu degetele petroiul cenușiu și în trei colțuri.

— Bun o fi, lele Devoico, îi răspunse ser-

gentul; dar e  n'am adus'o ca să  i-o pu  d-ta pe varză... Am e  alt g nd cu ea...

Ce  doi soți se uitară cu temere unul la altul.

— Da  afară, bre gean m; nu mi treaba la menea asta buluha !  ncepu bulgarul, cam cu supărare, cam cu frică.

— Da lasă-l în pace, m  fr tu !... Asta-  m ncarea mea; am să fac din el un ciorbal c, cum n'a i mâncat voi de c nd sunteți.

— Ciorbal c?... Caco  to c iorbal c?...  ntreb  Ignat cu nedumerire.

— Ciorba be! zise Devoica, vr nd să explice bărbatului său  n elesul cuv ntului.

Bulgarul se scărpina în cap. Dumitru urmă:

— O să vezi tu numai dec t... Asta-  m ncare fran uzeasc ... Numai, uite, n'am în ce s'o fierb... Dacă 'mă-ai da un ceavn, o să  nve i  i tu cum se face.

— Ciorbal c! Ciorbă! Ima cu  tir, ima cu lap t; ama cu chiatr ?.. Da  bre Devoica ceavn, asta fran uzeasca, ot Paris, să va am  i noi.

— Mul umim! zise Dumitru luând ceavnul  i a ez ndu'l pe pirostrie, peste un foc ce'l făcu 'n bătătură.

Apoi, umplu vasul cu apă, spălă piatra, o puse  n untru  i se a ez  turce te în fa a focului. Ce  doi soți veniră lângă el  i priveau cum apa începea să fiarbă în clocote.

— Să vezi, Bade Ignate, ce mai m ncare e asta!...  i-a  da  i d-tale măcar să gu ti; dar sunt fl m nd ca un lup  i...

Bulgarul își simțea scuipatul uscându-i-se în gură. Tare ar fi avut poftă să soarbă odată din ciorbalăcul franțuzesc, măcar să-și știe gustul...

— Vezi, urmă Dumitru, dacă m'ai ajuta să'l facem cu tot șartul, mai mai că ți-aș da câte-va linguri... Bucate ca astea mănâncă boerii numai la zile mari... Eū am avut un moș care și-a vândut doi boi, ca să mănânce numai odată ciorbalăc de ăsta...

— Alei!... Să gu facem... Ama cum să gu facem?

— Dacă i-am pune puțină untură și nițică sare, ar eși curat franțuzesc. N'eī fi avēnd d-ta, așa din întēmplare, din toată sărăcia?

— Este! Este! întrerupse femeia, căreia i se deschise poftă să mănânce și ea din ciorbalăcul sergentului...

— Poate că vei fi avēnd și câți-va cartofi? Ai? ce zici, lele Devoichițo? Ia vezi...

— Pote treba și morcoi?

— Și morcovi!...

— Și ceapătă?

— Și... și!... Și nițel pătrunjel... și vre-o doi ardei, dacă e...

— Adu și ardei, cuzum! strigă Ignat, bucuros că o să mănânce franțuzește... și âncē cu ardei.

Peste puțin, Devoica se întoarse aducēnd oala cu untură și cu șorțul plin de zarzavaturī.

Unde mi'ți trânti Dumitru de toate în ceaun,

știu colo cu belșug, și unde mi'ți făcu o ciorbă grasă și gustoasă, de se uitaū bulgarii cu poftă cum fierbe în clocote și cu stele pe de-asupra, că par'că în adevăr nu mâncaseră de două zile.

— Știi ce, bade Ignate? zise sergentul când fiertura tu gata; hai să facem tovărășie dreaptă: pune d-ta mămăliga și eu ciorbalăcul, și să mâncăm cu toții.

Ignat primi bucuros. Era în stare să dea și o vadră de vin; atâta poftă îi făcuse ciorbalăcul sergentului, mai ales când auzise că moșu-său își vënduse doi boi ca să mănânce o-dată.

Puse Devoica de mămăligă; scoase Ignat o ploscă cu vin și, pênă una alta, se așezară la masă.

Pe la jumătatea mâncării, incepu bulgarul să încrunte sprincenele. Așa ciorbă mâncase el de sute de ori; grasă era, pipărată era, bună era! dar unde-î sta frațuzeasca? Asta vrea el să știe.

Dumitru mânca și bea, fără să vorbească; ce e drept, era și flămând. Dar, la isprăvit, după ce nu mai rămase nimic în strachină, bulgarul se uită în fund și nu văzu pietroiful. Atunci pierdu răbdarea și se întoarse către sergent:

— Ama ciorbalăc unde be?

— Ciorbalăcul?... A rămas în ceaun!

Și d'al de astea, multe-a făcut sergentul Dumitru.

OFTICOSUL

Par'că 'l vëd și-acum, uscat, cu fălcile a-fundate, cu bărbia și umerii obrazilor eșiți, cu ochii sticloși plutind în orbite, cu urechile străvezii, cu vinele gâtului vinete și umflate, tușind și ținându-se cu mâna de piept.

Par'că 'l vëd ridicându-se în pat, vorbindu-mi de viață, de fericire, de aspirațiile lui, de viitorul lui, și din când în când scuișând câte-o bucată de flegmă amestecată cu sânge, în batista ce-o ținea neconținut la îndemână.

Par-că s'a fotografiat în memoria mea, cu conture și umbre neperitoare, — atât nu pot scăpa de urmărirea închipuirei lui!

Maî bine, nu l'ași fi cunoscut!

Mi-a fost prieten cu toate astea:—ne-am iubit cum puțin colegi de școală s'aũ iubit vr'o dată.

La început, am stat într'o bancă,—ne pregăteam lecțiile amândoi, — ne plimbam îm-

preună; mai târziu am locuit chiar într'o casă.

Până la o vreme am trăit într'o desăvârșită armonie. Cum se iviră simptomele boalei, deveni nervos, susceptibil, supărăcios, gâlcevitor, rău chiar.

Nu-î mai intra nimic în voie; slăbise, din gras și rumen cum era; cădea pe gânduri, nu vorbea ceasuri întregi, nu mai învăța.

Când îl întrebam ce are, răspundea că n'are nimic; se irita chiar când simțea că-î presupuneam boala.

Ca să mă convingă că e sănătos, făcea felurite escesuri,—se culca târziu, se scula de dimineață, mânca și bea mult, se îndopa cu tot felul de mâncăruri nesănătoase și contrarii boalei lui, umbla îmbrăcat subțire pe vremurile cele mai aspre și când îl sfătuiam să-și schimbe felul vieții, se supăra și nu-mi vorbea câte-o zi sau două.

Cu tot binele ce-î voiam, n'am izbutit să-î atrag asupra-mi de cât o dușmănie ascunsă, un fel de invidie și ură, care se manifesta sub o formă bizară prin toate faptele lui față cu mine.

Ca și cum ar fi voit să fiu bolnav ca el, să zac, să mor ca el,—întrebuința toate mijloacele prin care credea că mă poate molipsi.

La masă,—îmi punea paharul lui din'nainte, să făcea că gustă din băutura mea, îmi schimba furculița, lingura, șervetul; seara, îmi schimba

perna,—mă învelea cu plapoma lui, pretecs-tând că e mai groasă, — ca și cum eu ași fi fost bolnav și el sănătos.

Când mă întristam, văzându-l ast-fel, părea că 'mă-ia grija, îmi spunea că sunt bolnav, mă trimetea la doctor, îmi recomanda să mă caut.

Une ori, ca să mă distreze, — zicea el, — începea să-mi povestească despre trecutul stră-moșilor lui, îmi lăuda meritele lor, îmi des-tăinuia aspirațiile lui. Cea mai mare demni-tate în stat, lui i s'ar fi convenit; averile cele mai proverbiale, el avea să le aibă; femeile cele mai frumoase, la picioarele lui aveau să se închine.

Îmi venea să-î plîng de milă; dar n'am mai putut trăi cu dînsul; a trebuit să ne despărțim.

Am găsit un prilej, și l'am făcut să se mute în altă casă; acolo mă duceam din când în când, să-l ved. Mă primea rece, ceremo-nios, apoi lua câte o carte în mână și-o răs-foia, fără să citească, și fără să-mi vorbească.

Nu m'am mai dus multă vreme pe la dînsul. Când am simțit că-l doresc, m'am dus să-l ved; dar nu l'am mai găsit. Unde se mu-tase, ce devenise?... am aflat foarte târziu, târziu de tot.

Când a plecat din casa unde îl știam, a in-trat ca pedagog la un institut.

Strămtorarea îl silise să alerge acolo.

Tatăl său murise, de când era încă în fașă; mumă-sa trăia la Câmpina, — cu un venit foarte modest, din care îi trimitea și lui câte-va zecimi de lei pe lună. Il chemase de multe ori să se întoarcă acasă, dar nu voise s'o asculte.

Cu curiozitățile boalei, i se înmulțiseră și trebuințele, așa că nu-î mai ajungea să trăiască cu ce avea.

La institut, directorul prinse, în scurtă vreme, simpatie de dânsul; îl sfătuiă, îl îngrijea ca p'un prieten. Il lăsa ceasuri întregi în biblioteca lui, și-l îndemna să se instruiască. Nu-î cunoștea gradul boalei și credea că i se vor risipi gândurile. După un an, îi încredință cursul Științelor Naturale la clasele de gimnaziu, și se bucura, văzându-l că-și îndeplinește bine sarcina. Devenise intim cu toți profesorii și familiar chiar cu soția și fiica directorului.

Fu destul să nască într'ênsul o patimă, o dragoste fără speranță, ca să se apropie și mai mult de abisul ce aștepta să-l înghiță.

Se înamoră la disperare de fiica directorului. Ș'apoi, de ce n'ar fi iubit'o?... Nu era el mai frumos și mai curajos ca Făt Frumos din basme? Nu avea el să ajungă deputat, ministru poate? Era sărac... dar socru-său avea să-î dea zestre, cu care să plece în streinătate, să se vindice, — să învețe, să se întoarcă erudit. Ii era destul să câștige inima fetei, și restul venea de sine.

Ceasuri întregi se frământa cu asemenea idei, dar nici o dată nu cuteza să facă un pas înainte.

Fata era tână, frumoasă; dar crescută ca toate cele de astăzi, la pensioane, cu idei aristocratice, pline de fumuri, disprețuind tot și ne iubind de cât propria lor vanitate, gata a se mărita cu cel d'ânteiu venit și hotărîtă a se divorța la prima ocaziune.

În fața unei ast-fel de ființe se afla nenorocitul, care întindea punți peste abisuri, ridică scări pînă la cer.

Intr'o iubire adevărată ênsă, ajunsă pînă la pasiune,—curtezanul cel mai îndrăzneț, nebunul cel mai desechilibrat, își pierde cutezarea, și ar fi în stare să se lupte c'o armată; dar e tot-d'a-una timid cu aceia pe care o iubește.

O iubia decî, și trebuia să i-o spue.

Ideia aceasta îl turbura mai mult și-l făcea din zi în zi mai trist, mai bolnav.

Toți găsiră într'ênsul o schimbare prea repede. Îl căiau, îi acuzau boala, îi preziceau moartea, dar nimeni nu presupunea alt-ceva.

Ce-î păsa lui de toată lumea! Îi era destul să știe dênsa, iubita lui. Dar cum, prin ce mijloc s'o facă a'l înțelege?

Înt'o zi, pe cînd stătea gînditor, c'o carte în mână, fica directorului trecu pe lângă dênsul, și-l întrebă, la ce se gîndește?

Femeile aū tot-d'a-una un instinct preves-

titor, care le trădează tot-d'a-una pe acei de care sunt iubite.

La întrebarea ce-i făcu, el găsi prilejul să-i spue prin cuvinte momentan inspirate, că, la ce s'ar gândi la alt-ceva dacă nu la dânsa.

— Și eă credeam că te gândești cu ce să-ți faci coșciugul!.. îi zise ea batjocoritoare, și întorcându-i spatele cu dispreț.

Vorbele ei îl râniră așa de grozav, că rămase cu fălcile încleștate.

Din acea zi, starea lui în institut deveni pedepsitoare. De și fica directorului avusese cel puțin prudența d'a nu spune nimănui cele întâmplate,—totuși, lui i se părea că toată lumea știa, — că tatăl fetei se uita urât la el, că pênă și servitori i îl năpăstuiesc și-și bat joc de dânsul.

Cugetă să plece de-acolo. Dar pênă să se hotărăscă, boala luă proporțiuni mari, așa că directorul îl sfătui într'o zi să se ducă undeva, la țară, la aer,—la Cămpina, la muma lui.

Nu mai avea încotro; trebui să plece.

Iși adună rufele, hainele, cărțile, tot ce avea,—își luă rămas bun de la toți, și când se sui în trăsură, zise birjarului, cu un glas de cadavru ce scoate din plămâni ultima cantitate de aer:

-- La spital !...

Când am aflat că zăcea acolo, m'am dus să-l vėd. M'a recunoscut îndată și mi-a povestit întâmplările prin care trecuse.

Era sfârșit cu totul: uscat, cu fălcile afundate, cu bărbia și umerii obrazilor eșiți, cu ochii sticloși plutind în orbite, cu urechile străvezii, cu vinele gâtului vinete și umflate, tușind și ținându-se cu mâna de piept; dar ast-fel, se ridica din pat, să-mi vorbească de viață, de fericire, de aspirațiile lui, de viitorul lui și din când în când scuipa câte-o bucată de flegmă amestecată cu sânge, în batică ce-o ținea neconținut la îndemână.

Am plecat de lângă el cu lacrimile în ochi, făgăduindu-i că mă voi duce și-a doua zi.

M'am ținut de cuvânt. De astă dată, l'am găsit într'un delir spăimântător. Se, sculase pe jumătate în pat, și vorbea ast-fel ca și cum peste un minut avea să plece după afaceri mari, după isbânde colosale. Peste un ceas se mai liniști; se lăsă pe pernă și-mi ceru să-i dau o oglindă.

Trimisei-i să-i aducă una. O luă cu ambele mâini și se uită într'ênsa, — o întoarse în mai multe feluri, — își netezi părul, se oglindi iar... și iar; apoi mă chemă aproape și-mi zise la urechie:

— Adu-mi un fotograf... vezi, sunt mai bine astăzi, — obrazii mi s'au mai rumenit... am poftă de mâncare, ași putea să umblu... adu-mi, te rog un fotograf, să-mi scoată portretul, să-l trimit mamei, să se bucure și ea... Nu este așa că o să-mi aduci?... Și apoi să mergem diseară la Teatru... nu uita să ieși

două staluri în banca întâiu... După spectacol, vom merge să supăm... N'ai idee cum mi-e de foame... Aci, la spital, parcă hrănesc vrăbiile, așa îți dă de puțin... Spune să-mi dea ceva de mâncare... mi-e foame... mi-e foame...

Internul de serviciu porunci unui servitor, să-i aducă de mâncare...

Iuă din mai multe feluri câte puțin, apoi se lăsa din nou pe pernă. — Ași avea poftă de pepene; să-mi aducă un pepene verde...

Ne prefăcurăm că trimitem să-i aducă. Ne uitam toți la el, așteptând din minut în minut să expire.

Ochii i se împăienjinară, buzele-i învinetiră și părea că nu mai răsuffă.

De-o dată, c'o tremurătură nervoasă, cu pumnii strânși, cu fălcile încleștate, se ridică în sus, și, ca și cum ar fi vrut să se ție cu dinții și cu unghiile de viață, se târi pênă la marginea patului, se dete jos și ceru hainele să se îmbrace.

Il sprijinirăm de brațe, întrebându-l:

— Unde vrei să te duci?...

— Acasă, — la Cămpina... la mama... o să-î pară bine când m'o vedea... O să-mi facă o ciorbă acră, cum n'am mâncat de multă vreme; am s'o mănânc fierbinte, să mă încălzesc... am să...

Atât putu să mai zică, și muri pe brațele noastre.

FROSA

Un om care a rîs în toată viața lui, când ți se întîmplă să'l vezi o dată plîngînd, ți se pare atît de ciudat și atît de comic, că lacrîmile cele mai înfocate, te fac să rîzi cu poftă și mai mare.

Cucoana Frosa a rîs aproape trei părți din viața ei, și dacă astă-zî, la vîrsta de cincî zeci de ani, ar vedea-o cine-va plîngînd și dacă ar ști pentru ce plînge, nu 'și-ar putea ține rîsul, or cît de posomorît ar fi.

Nu plînge ênsă 'n tot-d'a-una. Are momente pe care se vede că le caută singură, căci de cîte ori, la operă, se cîntă Trovatore, dînsa e nelipsită.

Ascunsă în colțul unei loji, singură, saă cu cîte-o prietenă, ascultă cu luare aminte, și cînd vine momentul își pune batista aci la ochi, aci sub nas și plînge... plînge de i se rupe inima.

Mulți poate au văzut-o și s'au întrebat cu nedomirire, care să fie cauza acestei sfâșieri sufletești ; căci muzica e frumoasă, atingătoare, dar rare ori până la lacrimi ; iar nedomirirea e și mai mare, când Frosa plînge, sughițând în aceiași vreme.

Ei !... Nu plînge ea 'n zadar ; căci, de și a trăit o jumătate de veac, trebuie să aibă un foc în inimă, pe care vrea să'l stingă și nu poate de cât prin lacrimi.

Era un timp, când Frosa nu plîngea și nu venea nici odată la operă, să asculte pe *Trovatore*. Pe atunci lucrurile erau cu totul altfel, și numai de vre-o doi ani, ea care fuse tot-d'a-una veselă, devenise măhnită și când rîdea, rîsul se cunoștea de departe că e prefăcut.

Pe atunci, Frosa avea un amant pe care'l iubea cu toată înflăcărarea celor patru-zeci și opt de ani ai săi. Ș'apoi, Gogu era tînăr, frumos, deștept, ștregar ; avea, într'un cuvînt, toate calitățile, pe lângă faptul că era student la drept. Nu e vorbă, vîrstele erau nepotrivite ; dar Frosa invidia principiile bărbătești și le adoptase ; prin urmare, pretindea că femeia trebuie să aibă aceleași drepturi ca și bărbatul :

— De ce, zicea dînsa, un bărbat de cincizeci de ani, poate să fie soțul unei copile de cincîspre-zece, și o femeie de patru-zeci și

opt să n'aibă dreptul la un băiat de douăzeci și unu?...

Și pe acest temei, ea nu se sfia de a spune la toată lumea, că Gogu al sēu e încă cu dinții de lapte, precum nici o dată nu 'și închipuia că ea ar fi putut să'i fie mumă.

Amândoi petreceau de minune.

Când eșea de la curs, la care se ducea foarte rar, Gogu venea la Frosa și șezând pe genunchii ei, își cetea articolele din cod, pe care dēnsa le interpreta pe dos, comentându-le prin glumele cele mai de spirit. De aci, pornea un șir de desmerdări, de jocuri copilărești, de sărutări călduroase, ca și cum Frosa ar fi fost numai de cincisprezece ani.

Une ori, Gogu, vrēnd s'o necăjească, o lua de mână și-o ducea în fața oglinzei, unde sta alături cu dēnsa, și isbucnea într'un hohot glumeț și bajocoritor tot de-o dată.

Frosa nu se supăra. Ea se cunoștea destul de bine; ș'apoi, știa că dēnsul glumește.

Era ēnsă un contrast simțit între ambele ființe ce 'și declarau amorurile cele mai frumoase.

Frosa era o femeie înaltă, uscățivă, cu nasul ascuțit, dar cu bărbia rotundă; cu buzele tivite, exprimând un aer obraznic; părul, albit în mare parte, era vopsit dupe cum se obicinuește; cu toate astea, cei patru-zeci și opt de ani nu'i luaseră tot din frumusețea de odinioară.

Gogu avea o înfățișare comună, dar cu oare care expresiuni deosebite. Rotund la față, cu ochii albaștri, cu părul și mustățile cam bălane, la corp gras și mărunțel. Când mergea pe stradă, cu pălăria lui înaltă și cenușie, pusă pe ceafă, or cât de departe ar fi fost, îl recunoșteaî numai de cât.

Despre caracterul amândoura, dacă Frosa ar fi fost cu câți-va ani mai tânăra și s'ar fi găsit un popă să'i cunune, — n'ar fi stricat D-zeu două case.

În ultimele vremuri, când Frosa reușise a'î da o bună educație, Gogu deveni cam sceptic, violent, brutal une-orî. Nu'î se mai făcea nimic pe voie. Prietenii lui îi vorbeau cu sfială și mulți începuseră să'l ocolească.

Chiar Frosa 'l giugiulea mai rar, căci une-orî primea câte un pumn, de'î trozniau oasele.

De obicei, seara, Gogu ședea la o masă — dupe care ridica acoperământul, alături cu o bucată mare de cașcaval, și cu un pahar de bere, cântând din armonică bucăți din opere și danțuri naționale.

La intervale mușca din cașcaval, sorbia din bere, trăgea câte-o înjurătură Frosei, — care ședea în fața lui pe un scaun, — și iar cânta. Așa că, berea, cașcavalul, armonica și înjurăturile lui Gogu, deveniseră o petrecere de toate zilele, iar când se întâmpla o zi să scape neocărită, 'î se părea că 'î lipsește ceva.

În zilele din urmă, Gogu învățase câte-va

părți din Trovatore, pe care cu cât le cânta
mai cu foc, cu atât berea și cașcavalul se con-
suma mai mult, cu atât Frosa primia mai
dese injurăturile.

Nu trecu însă mult, și Gogu, lovit de-o
boală neașteptată, muri.

Iată pentru ce, când cucoana Frosa ascultă
la operă pe Trovatore, își pune batista aci
la ochi, aci la nas, și plinge... plinge de-î se
rupe inima.

UN MILION PE ZI

Era o iarnă sëlbatcă. Vântul vuvuia cu putere și clătina acoperișul casei în care locuiam. Fulgii de zăpadă, ce picaū în neregulă și în vârtejuri fantastice strëbătënd prin spärturile geamurilor ce abia se mai țineaū, pătrundeau în odaie și formaū pe lângă ferestre straturi groase de omăt. 'Mî-era frig. Așezat în fața sobei, în care ardea pe sfîrșite un foc întretinut de câte-va bețe, mă gândeam la starea mea mizerabilă și 'mî treceaū prin minte nenumërate cugetări, nenumërate visuri, care de care mai ciudate.

Iluziunile mele clădeaū punți peste mări și oceane, înăltaū trepte până la înălțimea cerurilor, săpaū pământul până în adâncul în care fierb metalele, rëscoleau muniții, strëbăteaū câmpiile urmărind un ce, pe care 'l simțeaū, dar nu puteaū să 'l atingă. Ca mulți visători, căutam piatra filosofală. Și aveam dreptate:

focul era aproape să se stingă și soba ar fi devenit mai rece ca un sloi de gheață; patul de odihnă mă aștepta într'un colț al odăii; dar salteaua de paie, singura ce 'l acoperea, 'mi-a zdrobit oasele și noaptea întreagă ași fi făcut'o fără somn. Mă gândeam să aștept dimineața, umblând prin odaie ca să nu simț mult frigul; dar dimineața, mă îngrozea și mai mult. Lumina ei m'ar fi tîrît afară din locașul meu, și acolo... lume, lucș, bogăție;... iar eū, un biet sērac acoperit cu cāte-va zdrențe. Ziua ca și noaptea aveaū pentru mine același destin. Dar, dacā cea din urmă mă privea numai cu ochiul posomorît al naturei și al mizeriei, cea dintēiū ar fi îndreptat asupra mea milioane de ochi sclipitori, mēndri, ironici, uniū rîzēnd de înfāțișarea mea sāraca, alții plāngēnd de starea mea umilitā. Noaptea 'mī pārea mai bunā de cāt ziua: cel puțin, nu 'mī era atāt de foame, mai ales, cānd sub vālul întunericului puteam să adun de prin prejur cāte-va surcele, ca să 'mī aprinz focul și să staū gānditor înaintea lui.

Ce soartā!... Sā 'ți treci viața pe gānduri și să prevezi cum bătrāneța 'ți va bate la ușā să 'ți povesteascā sosirea apropiatā a morței.

A! nu!... Nu voiam să mor!... Nu trāisem āncē fericit, spre a putea cu mulțumire să mor nefericit!... Nu!... Tinerēța mea era în primul an al vērstei mele, soarta ar fi fost neomenoasā lovindu-mē.

Dacă 'nainte mea ar fi curs isvoare de aur, ași fi strigat sunt pentru mine, aș ascultat glasul neobosit al dorinței mele. — Aur!... In acel moment îl vedeam cum ardea, topindu-se în flacăra din sobă; mă năpusteam spre el; dar răscolind, găseam cenușa caldă și fără valoare, precum erau simțirile mele calde și fără resunet. — Aur! Il zăreau ochii mei la fie ce sclipire fantastică a focului său a zidurilor, îl respira plămâni mei la fie ce sorbire de aer rece și pătrunzător, îl pipăia degetele mele la fie-ce atingere; dar nimic! Nicăirea nu 'l puteam afla. Și când privirile 'mă se linișteau din ardoarea ce pune a un vël asupra lor, regăseam mizeria împrejur, dezgustul pe buze, disperarea în suflet. Și disperarea zbu-ciuma teribil pieptul meu slăbit de suspine și degerat de frig.

Focul din sobă își dădea sfârșitul, iar zăpada și vântul băteau din ce în ce mai tare prin geamurile mele, ca și cum natura întregă s'ar fi revoltat asupra-mă, persecutându-mă ca pe un ocaș condamnat la moarte.

Membrele 'mă înghețaseră, corpul meu căzuse în nesimțire; numai mintea, numai ea se lupta între răbdare și suferință, între viață și moarte.

Pagini neșterse de istorie se resfoiau în creierul meu, fapte mărețe cercau să mă îmbărbăteze, fantasme cu fețele de-aramă 'mă apăreau neclintite, — și Satan, rînjea în pragul

ușei, ținând pactul legendar în mâna stângă și condeiu blestemat în cea dreaptă.

O Goethe!..., Dacă-ași fi putut să deviu un nou *Faust* și să creez din umbra mea un nou *satan*, o Goethe!... visul meu s'ar fi împlinit și n'ași fi avut nevoie să citesc zile și nopți întregi. Nu mă mai gândeam la nimic!— Geniul răului îmi apărea în fie ce obiect, până și în mâinile mele, pe care le vedeam galbene și uscate, ca ale unui schelet.

Satan, se deștepta în sufletul meu.

Satan, rosteau buzele mele tremurătoare;

Satan!... strigă în fine disperarea mea.

Și iată'l!...

Frumos, precum nu 'l-ași fi crezut nici o dată.

Slab, negru, cu oasele feței îndoite și cu ochii de flăcări, dar încântător și plin de farmec.

— Și ce?... Un pact cu Satan?...

Profanare! Blestem!...

O nu!... Nu 'l-am cunoscut de la prima vedere. Ar fi fost să 'mă ia sufletul prea de timpuriu.

Nu 'l-am cunoscut, de cât în momentul când îl cunoscusem prea mult. N'am știut că este el, de cât atunci când am auzit ultimul său cuvânt.

Iată cum:

Repetasem de multe ori numele său; îl chemasem din toate puterile, dar îmi apăru numai dupe ce pierdusem speranța.

În acel moment capul mi se apleca spre piept și mă întrebam cu durere: «Așa, dar, nu am nici o speranță?...»

— Numai una! îmi răspunse o voce de la spatele meu.

M'am întors.

Un om, îmbrăcat în negru, mă privea zîmbind și aștepta un cuvînt, unul singur.

— Cine ești? Ce cauți? îl întrebaiu atunci, cu sânge rece, ca unul ce mă așteptam la orî-ce.

— Cine sînt, vei afla mai târziu. Ce caut, gîndește-te și vei afla.

— La ce să mă gîndesc?

— La fericirea ta?

— Și tu?..

— Îți voi da tot ce vei cere!

— Un cutremur coprinsese ființa mea întreagă. Mă 'ngrozii de astă-dată. Dar nu mai aveam timp de gîndit.

— Spune-mi, ce ceri de la mine? mă întrebă omul în haine negre.

— Aur!... mult aur!... îi răspunsei cu ochii setoși de bogăție.

— Il vei avea! În fie-care dimineată vei afla sub perina ta o pungă cu aur. Spune-mi énsă cât poți să chîeltuești într'o singură zi?..

— Un milion?

— Crezi?..

— Două, dacă vrei!

— Nu!... Unul e deja prea mult!..

— Fie!... ziseiū cu hotărîre. Dar tu ce poți avea de la mine?

— Nimic, îmi răspunse omul în negru.... Condițiunile mele sunt ușoare: în ziua în care nu vei putea să cheltuești un milion, vei fi silit să mă urmezi!

— Unde?

— Veï afla atunci!...

— Bine! Primesc!...

Intr'un moment, odaia se umplu de lumină; zidurile începură să cază bucată cu bucată... și 'mprejurul meu...

O! Satan!... Cât sunt de splendide palaturile tale!...

Ca într'o feerie mă văzuî travestit într'un costum elegant, iar pașii mei călcaū a lene pe covoarele unor salóne bogate și populate cu femeile cele mai frumoase, care staū în grupuri ici și colo, ascultând vorbele de spirit ale vr'unui bărbat curtenitor. Toți și toate păreaū că mă cunosc. Mă salutaū ca pe stăpânul casei, și eū le răspundeam cu amabilitate silită, părându-mi-se la început că e o deridare a geniului care mă aruncase nepof-tit în mijlocul acelor oameni. Cu toate acestea, veni un moment, când mă convinsei că nu e o închipuire a ochilor mei, dar, că tot ce se petrecea era dulce realitate... Atunci începui și eū să rîz, să vorbesc, să petrec, mai ales cu femeile, și lucru ciudat, toate pă-reaū că aleargă numai dupe mine. Eram con-

vins: devenisem sclavul lui Satan; dar ce 'mi păsa! La ce 'mi-ar fi folosit o viață de mizerie, când un ceas de fericire prețuiește de o mie de ori mai mult.

De sigur, eu, milionarul, dădusem un bal prietenilor mei, în saloanele mele, în onoarea lui Satan, care în acel moment, negreșit că rinjia ascuns sub crețurile unei perdele, făcând socoteala zilelor ce mai aveam de trăit și a milioanelor ce trebuia să 'mi dea în fiecare dimineață.

Pe la miezul nopții, invitații mei începură să plece perechi—perechi, până când în cele din urmă rămăsei singur cu o femeie frumoasă ca un ânger. Ea veni lângă mine, 'mi spuse câte-va cuvinte pe care nu le-ași fi înțeles, dacă nu ași fi știut că este opera marelui satan... Acea ființă drăgălașe 'mi vorbea de iubire și vocea ei resună atât de dulce în inima mea, că perdui tot dezgustul ce 'mi inspirase la început periculoasa mea transformare.

Mă așezai cu dânsa pe o canapea de damasc vișiniu, iar în câte-va momente, inimile noastre păreau că se cunosc de o vreme îndelungată. Câtă fericire, cât farmec se scurgea în sufletul meu încetul cu încetul. Satan chiar, s'ar fi căit de gelozie, că 'mi-a procurat o pereche atât de fermecătoare.

Cum am petrecut până la ziuă, nu vă voi

spune. Dimineața însă, milionul mă aștepta sub căpătâiul meu.

Toată ziua n'avusei altă grijă de cât să cheltuesc milionul în stânga și în dreapta, având grijă de-a nu 'mă rămâne nimic dintr'ensul până la miezul nopții. Ast-fel, am petrecut mai multe zile, fără să simt greutatea condițiunei lui Satan; căci tot ce se găsea în lume mai frumos, mai scump nu lipsea din palatul meu.

Servitorii, aveam cu sutele; grajdurile erau pline cu cai de toate rasele, grădina înțesată de păsările cele mai scumpe, saloanele mobilate cu un lucș ne-măi auzit, persoanele cele mai ilustre veniaū în toate serile la balurile mele; iar dacă treceaī pe tot lungul stradei și întrebaī de proprietarul cutărei saū cutărei case, pretutindenī Ńi se răspundea cu numele meu. Cumpărasem jumătate orașul, aveam teatrul meu, circul cel mai renumit din Europa, opera cu artiștii cei mai mari, într'un cuvînt, n'a egzistat în anelele bogaților, unul mai mare ca mine. Cel din urmă din servitorii mei putea să facă împrumut regelui saū să-ī clădească un stat în stat. Femeile mă iubeaū de la cea mai frumoasă până la cea mai spirituală. Dar în această privință, eram om de ispravă, nu iubeam de cât pe una, pe aceia pe care Satan 'mī o dedese de soție, în noaptea transformărei mele. Negreșit, blestematul, 'mī era și naș, pe lângă cele-l'alte toate.

Așa că, de câte ori venea să mă văză când eram singur, nu-î ziceam de cât: nașule!...

Ast-fel, în mai mult de-o lună, devenisem unicul în toată lumea. Nu știam pe ce să mă cheltuesc milioanele ce 'mî veneau cu atâta înlesnire. Veni un timp, când așî fi dat un milion pe-o țigare.

Nu 'mî aduc bine aminte, cu câte milioane Satan mă înscrise la catastiful său; știu numai că într'o dimineață, toți servitorii se înfățișară înaintea-mî rugându-mă să-î ert, dar că sînt nevoiți să mă părăsească, de oare ce s'au îmbogățit în destul ca să fie și ei stăpâni. Toate rugăciunile mele, toate supărările mele au rămas în zadar. Nu voiaŭ să mă rămăe și pace!.. Ba încă 'mî spuneau, că dacă 'mî pare rău că s'au îmbogățit dupe urma mea, sînt gata să 'mî dea jumătate din averea fie-căruia, numai să-î las să se ducă.

Bieții oameni! Ei nu știaŭ că le-aș fi dat de zece ori pe-atât, numai să nu mă părăsească; căci drept să spun, hoți ca ei nu mă puteam găsi în toată lumea: îî alesesem unul și unul, toți pușcăriași isteți care să mă fure cât se va putea mai mult.

Le spusei că le înzecesc lefurile, dar în zadar!.. Par'că vorbiseră cu Satan. În fine le dădui drumul și luaî alții în locul lor. Ce nenorocire pentru minel!.. Era un ce fatal, ca toți să fie cinstiți. Zvirleam aur prin toate părțile și ei în loc să îl ia, mi-l aduceau îna-

poi. Incepusem să nu mai am pe ce cheltui. Frica începu să mă turbure, și toate risipele ce făceam nu mă ajutați la nimic.

Intr'o zi, mă hotărâi să cumpăr toate casele după marginea Dâmboviței, și pentru acest scop cerui nașului satan, să 'mă dea leafa pe-o lună înainte. Afacerea se și făcu. Devenisem proprietarul unui lanț de șandramale, pe care le plătisem cu 30 de milioane.

Dar ce 'mă păsa!... Aveam o lună asigurată din viață. Cât pentru cele ce urmați, mai era timp de gândit.

Cu toate aceste, când nenorocirea e să fie, poți să întrebuințezi toate mijloacele, reușești s'o întârzi, dar nici o dată s'o înlătorezi.

Se întâmplă, că Onorabilei Primării să-î vie în gând să canalizese Dâmbovița, pentru care scop se votă proiectul de ecspropiere a tuturilor caselor dupe malurile ei; așa că într'o zi mă pomenii cu câte-va milioane, pe care, în disperarea mea nu mai știam pe ce să le dau.

Seara se apropia, și milioanele ședeau par'că țintuite de mine. Vedeam miezul nopții apropiându-se, vedeam pe Satan rînjitor înaintea mea, și nu știam ce să fac!... Eram disperat.

Cum se înoptă, pusei milioanele, ce erau în hârtie de bancă, într'un portofoliu, și le aruncai pe fereastră, crezând că Satan nu va bănui.

Intr'adevăr, până la 11 ore nu mi se în-

tâmplă nimic. Incepusem să mă liniștesc. Ședeam pe un scaun lângă masă și fumam dintr'o țigare, pe care în ajun o cumpărasem cu câte-va miș de franci. De-o dată ușa se deschise și un sergent de stradă intră cu un pachet în mână, pe care 'l depuse pe masă lângă mine.

Cum îl văzui, încremenii...

D'abia putui să înțeleg ce 'mă spunea aducătorul aceluși pachet; de sigur ênsă că el văzuse pe cine-va aruncându'l pe fereastră, și găsimdu'l, mi 'l aducea, ca fiind de bună credință.

În disperarea mea, n'am știut să-i mai răspunz nimic.

Când m'am deșteptat din agonia în care mă aflasem, sergentul dispăruse.

Mă sculați, voind să mă duc în apartamentul iubitei mele, unde de sigur, mă aștepta, — dormind.

Dar la ușă, mă întâlnii față 'n față cu Satan.

— Iată contractul nostru ecspirat, îmi zise el c'un hohot batjocoritor.

Trăznetul ar fi fost mai puțin îngrozitor de cât vocea hidoasă a demonului.

— A!... urmă el, am crezut că cel puțin prin tine să 'mă pot ușura păcatul ce mă apasă de atâtea veacuri!... Am crezut că dându-ți milioane, vei avea grijă de mumele văduve, de copiii orfană, am socotit că 'ți vei aduce aminte de starea în care te aflați, și, că

vei ajuta pe semenii tei de atunci!... Dar nu!..
Ai căutat să sătură numai postele tale și nu
te-ai găndit nici o dată la *caritate*, pentru
care ai fi putut cheltui orî-câte milioane!
Fie!... Ești mai rău ca fii Infernului! Ești
vrednic de mine!

Unghiile demonului se înfipseră cu putere
în brațul meu; simții o zguduitură puternică,
și atunci . . . . .

M'am deșteptat! —

BRACACILA

Imi iaŭ libertatea de a vă prezinta pe amicul Brăcăcilă,—cobor tor din neamul Fa-raonilor, în v rst  de cinc  an   i în perspectivă lucrător la binale.

Iată'l: a a cum 'l-a i v zut poate adese ori, îmbrăcat în durabilul costum al goliciunei  i înarmat cu spiritul cel mai  ndr snet îl ne-ru in rei. E gol în toată puterea cuv ntului; dar nu vă sup ra i... e numai de cinc  an . A i citit, de sigur, pe Musset, în nenum rate r nduri,  i fiind-că faptul c' a i reluat citirea lui îmi dovede te că nu v'a i supărat pe d n-sul, c nd v'a  nf i at pe Hasan în acelaș costum, tocmai c nd ieșea din baie, 'mi vine să cred că mă voi bucura de aceia  indul-genă, mai ales că eroul meu nu e vrednic de a scandaliza, afară numai de nu v'ar p -rea desgust tor.

Ce să fac însă?... E un pui  de  igan,  i

nu e vina mea dacă părinții lui n'au avut politeța de-a pune o perdea unui realism prea din cale afară.

Și să nu vă mirați, dacă vă voiți spune, că Brăcăcilă se aseamănă întru cât-va cu Hasan din Namouna, în acest moment solemn de recomandare. V'aduceți aminte, că Hasan ieșise tocmai din baie ; — ei bine, Brăcăcilă simte aceiași plăcere de-a fi ieșit dintr'o băltoacă de noroiu, și precum eroul simțualului poet era acoperit de un strat de mirezme orientale, ast-fel și micul meu țigănuș este acoperit de un strat de nomol cenușiū, ce sticlește la razele galbene ale soarelui.

E de prisos a vă mai spune, că originalul copil e mai mulțumit ca ori-care altul ; căci pe când Virgil, Liliță, Georgel, Costică și alții, toți feciori de boeri, au grija jucăriilor și a bomboanelor, Brăcăcilă n'are altă grijă de cât a aștepta tojul soarelui, ca să se așeze pe marginea trotuarului de lângă bina, și să se scarpine 'n cap cu nesațiū său să 'și treacă unghiile de-a lūngul corpului, simțind nespusa plăcere de-a 'și potoli ast-fel furia sângelui, ce circulă cu mîncărime prin întreaga lui ființă.

Dacă e frumușel său slut, — dacă e sănătos său prăpădit, asta nu ne-ar interesa cătuși de puțin, de oare-ce, bietul om, este prea mic, pentru a fi colaboratorul vr'unei fantezii simțuale.

Tot ce pot să adevăresc, este că, de-ar fi cu câți-va ani mai mare, sarcina de cărămidă 'i-ar sta de minune pe spinare și că greutatea ei 'i s'ar părea nimic, pe lângă sărăcia și mizeria de care ar fi în stare să 'și dea seama.

De-o cam dată, el nu cugetă la nimic din toate acestea, ci, așezat pe o lespedă de piatră, aruncă, din când în când, câte-o boabă de cireașă, — din câte-va ce are în mâna stângă, — unui câine, care șeade alătura cu el și 'i linge degetele picioarelor.

È un tablou natural și atât de admirabil, în cât un pictor, copiându'l, ar face un cap de-operă, studiând pe d'o parte ochii sticloși și mina ce face copilul, iar pe de alta mulțumirea câinelui și nerăbdarea cu care 'și așteaptă boaba de cireașă.

Pe când țiganul își împărțea cireșile cu dobitocul care sta la picioarele lui, treceam pe acolo, ducându-mă spre casă, ce era în apropiere. Brăcăcilă mă văzu și întinse spre mine mâna în care ținea cireșile. Eū crezui, că vrea să 'mă facă aceiași cinste, pe care o făcea câinelui. Zimbii de naivitatea lui și vrusei să 'mă urmez drumul. De-o dată însă 'mă întinse mâna cea goală, îndreptându'mi și o privire rugătoare. Atunci, înțelesei că această gesticulare era în semn de a 'mă cere ceva. Dar, fiind-că trecusem câți-va pași de dânsul, nu m'am mai întors ca să 'mă fac datoria de om milostiv. Pe când mergeam,

de o dată aud în urma mea rostogolindu-se ceva, ca un ghiem, ce venea dupe mine și mă urmărea din ce în ce mai repede. Mă 'ntorseiū și vėjuiū pe micul țigan, încolăcit ca un șarpe și dându-se tumba la spatele meu.

Puțin lipsise să 'mī fac cruce, de nu m'ar fi podidit rīsul și mila ce 'mī insuflă acea creatură prin goliciunea sa trupească și sufletească.

Băgaiū mâna în buzunar și 'i detei o monedă de aramă, potrivită cu vârsta sa.

Ast-fel, mă crezuiū scăpat de un urmăritor, periculos cu sine ênsuși.

Dar mă înșelam.

Cum ajunseiū în poarta curții, mă pomeniū din nou cu dēnsul, ținēndu-se dupe mine și căutând a lua o atitudine de mulțumire, vrēnd să 'mī arate toată recunoștința și tot devotamentul ce credea că 'mī datorește.

Îmī luasem beleaua, chiar cu bunătatea mea. Cu toate acestea, mă oprii în loc și 'l privii ca și cum ași fi voit să cobor în fundul sufletului său mic și sēlbatic.

Mă pomenii atunci cu acea dorință de-a observa și studia întocmirea naturei, ca unul ce obicīnuesc să 'mī culeg subiectele din cartea acestei autoare de geniū supra-omenesc.

Și iată-mă, scriitorul în fața subiectului, căruia numai înfloririle 'i lipseau.

Dupe ce 'l întrebaū cum îl chiamă și dupe ce 'i făcuiū mai multe întrebări, îl poftii în

casă, ca pe un mosafir de care începusem să fiu interesat.

I se păru lui ciudată amabilitatea mea, și cu toate că primi să șează pe un scaun, așa despuiat cum era, mă privea cu un aer neîncrezător.

Adevărul e, că unul din prietenii mei, care mă aștepta acasă, remase uimit, neștiind cauza acelei vizite bizare, dar eu, dupe ce făcui o sumedenie de întrebări micului Brăcăcilă, dupe ce 'mă făcui studiul psihologic și social asupra acestui tip comico-tragic, — îi detei vr'o două prăjituri ce aveam din întâmplare pe masă și 'l trimisei să le împartă cu câinele, care, de sigur, îl aștepta pe afară.

Se vede ênsă că observările ce făcusem, nu erau îndestulătoare subiectului meu, căci iată ce se mai întâmplă.

A doua zi, când mă întorsei iar acasă, nu'mi putui ține rîsul, când văzu pe acelaș omuleț, șezând în pragul ușii mele și așteptându-mă cu un aer serios, părând că 'mi spune cu privirea :

— Mă vezi?... Iar am venit !

De 'astă dată fusei mai generos. Ii detei câte-va zdrențe, pe care puindui-le la subțioară, îi făcui vînt pe ici încolo, avînd alte treburi de cât aceia de a mă ocupa de el. Vizitele nu se terminară ênsă numai cu atât.

A treia zi îl găsi iar în pragul ușei. Aveam de gînd să'i tai cărărușa, dar îl văzu

înțolit ca un flăcău botezat și 'mă închipuii că a venit să 'mă arate hainele pe care măsă i le potrivise din zdrențele ce 'i dădusem.

I le admirai, așa în cât să 'l fac să se bucure de noua lui înfățișare, și după ce 'i mai deteiu un gologan și ceva de ale mâncării, îl condusei ca pe un vizitator distins.

Când la poartă ce să vezi?... Câinele 'l aștepta cu urechile ciulite și cu botul mirositor prin aer.

Inchipuiți-vă, de generozitatea mea abuzău două ființe de odată: una care mă spiona pe la poartă, iar alta, care mă aștepta tot-d'una în pragul ușei.

Și lucrurile aū mers așa de departe, că într'o săptămână sau două, începusem să am o distracție cu acei vizitatori, care ar fi sfârșit prin a mă supăra, dacă n'ași fi descoperit, că micul țigan venea mai mult de recunoștință de cât de interes; căci de multe ori, când îi dedeam câte ceva, mă refusa foarte solemn.

Intr'o zi, venii acasă supărat.

Figura arămie a lui Brăcăcilă îmi apăru la ușe, cutezătoare și glumeață.

Supărat cum eram, îl luaî de spate și 'i arătai drumul pe unde venise.

Trecuse aproape o jumătate de oră de când intrasem în casă, și mi se părea mereu că aud ceva fâșietor și câte un scurt suspin înăbușit,

Mă uitaî pretutindenî prin casă, pênă ce descoperii că faptul se petrecea afară.

Deschisei ușa. Era într'adevăr o scenă dramatică ce mi se înfățișa.

Micul Brăcăcilă ședea pe prag, suspina, vărsa lacrimi și 'și băga pumniî în ochi, vrënd să 'și șteargă lacrimile ; iar câinele, care nici o dată nu cutezase să intre până-aci, de astă dată era lângă tovarășul său, se gudura pe lângă el și 'l neteza cu laba, ca și cum ar fi voit să'l mângâe.

Dăduî supărarea la o parte și făcuî totul ca să 'mî împac prietenul, care plecă apoi spre a veni iar... și iar, pênă ce într'o zi nu'l mai văzuî venind.

Ce se întêmplase ?

Se terminase binaua din apropierea locuinței mele și părinții lui Brăcăcilă, plecând, îl duseseră cine știe pe unde.

Dupe mult timp, întâlniî pe muma lui și o întrebaiu de vechiul și bizarul meu prieten.

— A murit, îmi răspunse ea, a murit de inimă rea !...

Apoi ștergându-și lacrimile, dispăru.

Eû n'am vărsat nici o lacrimă, dar 'mî-am zis, că omul la orî-ce vîrstă, — chiar atunci când instinctul înlocuește rațiunea, nu moare de nenorocirea în care se află, ci de nenorocirea de-a 'și aminti c'a fost altă dată fericit.

MIMI, BAŪ

Îți plîngea inima de bucurie, când îi vedeai pe amîndoi bătrîni, și iubinduse ca doi tineri, urmărindu-se ca doi porumbei, desmerdându-se ca doi nebuni înamorați.

Cînd i-am cunoscut, albiseră și el și ea.

Nu'mi puteam stăpîni rîsul, cînd îi surprindeam făcându-și curte, cîtînd să se îndatoreze fie-care și dînd se înțelegea tuturor că dragostea adevărată între soți e numai aceia care rămîne tînăra pînă 'n bătrînețele lor. Dar era ceva firesc, nesilit, în tot ce făceau ca să placă mai mult unul altuia. Pretutindenî îi întâlneaî împreună ; la vorbă, nu se împrotiveau nicî odată ; la fapte, ce hotăra bărbatul, nevasta găsea că e sfînt ; la petreceri, unde le dorea Maria, Barbu se îndruma într'acolo.

Nașii lor îi botezase cu nume creștinești ; dar ei înțelegeau creștinismul întru a face

fapte bune ; numele, or care ar fi, nu schimbă nimic din mărinimia saŭ mișelia celor care'l poartă.

Din primele zile ale căsătoriei lor, — și se luaseră tineri de tot, — el gâsia mai dulce să-î zică *Mimili* ; ea îl dezmerda mai cu foc, chemându'l *Baŭ*.

Mimili și Baŭ ajunseseră de pomină în cerul în care trăiau. Toți îi judecaŭ dupe plac în fundul cugetărilor lor : unii îi admiraŭ, alții îi învidiaŭ ; mulți își făceaŭ cuvînt de glumă când nu erau de față. Dar demnitatea părului lor alb și împunător deștepta respectul pînă în spiritele cele mai desmățate.

Nu-î simțise nimeni să se fi certat vr'o dată, în timpul lungilor anî de căsnicie exemplară. Li se întâmpla poate une-orî să se supere între ei, din cine știe ce glumă, or jucărie de îndrăgostiți ; dar supărarea nu ținea mult ; dacă trecea de două zile, apoi mîhnirea le era serioasă de tot ; căutaŭ care mai de care prilejul să se împace. În timpul supărării, la masă, ședeau unul în față altuia, își ziceau cu un ton solemn domnule saŭ doamnă, se serveau ca doi cunoscuți din aceea zi, care în ceremonia unui prieteșug întâmplător, se spionează între ei, ca să vază dacă inimile lor sunt făcute să se lege în intimitate.

La cel din urmă prînz saŭ dejun, în timpul supărării, ajungeau demni de a fi trecuți

în cea mai scrupuloasă carte de manieri elegante, ai fi crezut că se află la o masă de gală, unde mișcarea cât de mică trebuia să fie măsurată, măiestrită. Dar de-o dată, din culmea unei ceremonii banale, după desert, își aruncau șervetele de-o parte și rămâneau cu ochii țintiți unul asupra altuia. Se priveau lung, buzele începeau să le zîmbească, și întocmai cum face copilul când bagă capul prin deschizătura ușei ca să amăgească pe cineva, Barbu își lungea gâtul înainte și cu un ton duios și prelung îi zicea:

— Mimili!...

Ea, și mai copilăroasă, izbucnind de râs, îi răspundea :

— Baŭ!...

Și se apropiaŭ, se luaŭ de gât, se sărutaŭ, se împăcaŭ.

Ziua, Baŭ se ducea în oraș după treburi. Mimili rămânea acasă, singură, chemând din când în când vr'una din servitoare, ca să-i poruncească ce-va, și dându-se adesea unor cugetări, ce-i dispăreau îndată ce bărbatul ei se întorcea. Se gândea cum de nu le dăduse D-zeu măcar un copil, cu care să-și facă mai fericită vârsta bătrânețelor, căruia să-i dea toate îngrijirile, pe care să-l îmbrace cum nu mai e altul, să-l crească cum nimeni n'ar ști afară de ei, să-l învețe, să-l introducă în lume, să-l însoare dacă ar fi băiat, s'o mărite dac'ar fi fată. Oh! care părinți și-ar iubi mai

călduros copilul, și ce copil și-ar respecta mai mult părinții!

Dar de-o dată, când tocmai acele cugetări erau gata să se pornească în lacrimi divine pe fața ei bătrână dar plină de dorinți, — câte-va ciocănituri se-auziau la ușă, și bărbatul ei, de-afară, așteptând ca ea să-i zică «intră», o striga cu un ton glumeț și prelung:

— Mimili!...

Iar ea, din năuntru, îi răspundea cu același ton:

— Baă!...

Une ori, ca să se'nveselească mai mult, încuia ușa pe din afară, și pe gaura cheei, o striga tot ast-fel pe nume de nenumărate ori, iar ea îi răspundea; — și, Mimili, Baă, se repetau unul după altul pe tonuri care de care mai variate, mai glumețe, mai dezmierdătoare. Erau ca două pisicuțe, care într'o parte și alta a unui gard, se *minesc* și se chiamă în limba lor nepricepută.

Așa bătrâni, trebuia să-i cunoști în toate amănuntele vieții, ca să poți povesti lung, ademenitor despre dênșii.

Dar,—oh! trist semnal al soartei comune!... Veni ceasul când trebuiă să se despartă pentru veci, când moartea nu ține socoteală că sufletul mai poate trăi în corp încă multă vreme.

Maria se îmbolnăvi. Cât a 'ngrijit'o bătrânul, câți doctori i-a adus din cei mai de frunte,

câte nopți n'a închis ochii lângă ea și câte lacrimi aŭ curs de sub genele lui albite! Dar toate aŭ fost în zadar! Ea închise ochii cu un suris amar, rostind un «Baŭ!» atât de sfășietor, că inima cea mai tare, în fața unei astfel de priveliști, s'ar fi sguduit de milă pentru bietul bētrân și de ură împotiva cerului.

A doua zi, nemângâiatul soț mergea între rude și prietenî, în urma dricului încărcat de coroane, și atât suferea, că-î venea să zică ciocilor: «Mai încet! Mai încet! Nu 'mî-o duceți așa de repede la groapă!»

Astăzi, când se duce la cimitir, să-î îngrijească de flori, să-î pue coroane, rămâne zdrobit lângă mormēntul ei,—aruncă privirea într'o parte și într'alta, ca nu cum-va să fie cineva să'! auză, și cu un ton ce nu se poate imita, o chiamă:

— Mimili! Mimili!

Dar lacrîmile îl înăbușesc, și așteaptă în zadar să mai auză:

— Baŭ! Baŭ!...

DRACI, DRACI, DRACI...

Sînt pe lumea asta nenorociri, la întîlnirea cărora ar trebui să te înece plînsul, și cu toate astea rîzi pînă la lacrimă.

Sunt manii care, încuibându-se în creierul bietului om, mișuiesc cu atîta furie și-i fată atătea monstruoziități, că 'l aduc sërmanul într'o așa stare, îl împing la așa fapte, că nu mai știți, e bolnav în realitate sau se preface.....

Am văzut atîți maniaci, și oare cine nu vede în toate straturile societăței noastre? mă întîlnesc zilnic cu atîți nebuni, că ași avea dreptul să nu mă impresionez la întîlnirea vr'unui rătăcit pe calea lungă a seninei cugetări. Cu toate astea, boierul Năstase m'a făcut să'mi pară că 'nnebunesc eu însu-mi, într'o zi de 1-iu Aprile.

Nu știu cum, nu știu de unde, mă moli-

psisem și eă de mania iubitorilor de cãini. Vẽzusem la cine-va un cãțeluș din rasa șoricarilor, drãguț, mititel de' l cãlcai în picioare, și 'mă venise pofta sã am și eă unul. Nepu-tẽnd sã 'l capet de nicãeri, anunțaiũ la vr'o douẽ gazete, cã sunt doritor d'a cumpẽra un ast-fel de dobitoc, și cu toatã nerãbdarea mea, nici un vẽnzãtor nu se arãtã.

Intr'o zi de înteiũ Aprilie dis de dimineațã, imă veni o scrisoare; o deschiseiũ și cetii:

Domnul meũ,

Sub-semnatul avẽnd de vẽnzare un cãine ca cel ce ați anunțat la gazete, vi 'l pot procura în bune condițiuni.

Boier Nãstase

Strada... No...

Uitãndu-mă cã i-iũ Aprilie e ziua pãcãle-lilor și nerãbdãtor d'a avea dobitocul cãt mãi repede, mẽ îndrumaiũ spre originalul Boier Nãstase, care 'mă scria, și ajunseiũ în strada și la numẽrul arãtat în scrisoare.

In curte imă eși înainte o slujnicã bẽtrãnã, cãreia 'i spuseiũ cã am priimit o scrisoare și cã.....

— A! d-ta ești cu scrisoarea?..... poftim înãuntru la boierul; e cam bolnav..... dar..... poftim înãuntru.

Adevẽrul era cã scrisoarea ce priimisem, 'mă-o trimiseserã prietenii ca sã mẽ pãcã-

lească, și că scrisoarea de care înțelesese servitoarea era cu totul alta, trimisă unui doctor; dar, în fine, neștiind cum merge treaba, deschiseu ușa odaiei în care era boierul și intrau.

De-o dată un glas de bătrân, venind din fundul patului, mă opri pe loc:

— Stăi!... Nu te mișca! îmi strigă acel glas; apoi urmă:

— Să nu te apropii, că te nopădesc furnicile! nu te mișca că te 'ncalecă draci!.....

— Ce furnici? Ce draci? întrebaiu eu încremenit.

Nu mai era nimeni în odaie, afară de bătrânul boier Năstase, care, lungit în pat, da din mâini și din picioare, ca apucat de năbădăi.

De și surprins de modul cu care mă priimise, mă apropiaiu de dânsul și ziseiū:

— 'Mi-ai scris, domnule, că ai un câine...

— Ce câine, d-le! Draci! Draci!... Furnici!...

Mă uitaiū mai bine la dânsul, și atunci înțelegseiū ca aveam aface cu un nebun.....

Vruseiū să plec, dar curios cum e omul, cătaiū cel puțin să nu 'mă fie drumul de geaba, să aflu ce se întâmpla cu draci și cu furnicile.

Mă apropiaiū și mai mult de patul bolnavului, și, fără voia mea, mă pufni rîsul:

Boierul Năstase, cel puțin așa credeam eu că 'l chiamă,—întins în pat avea, o umbrelă

deschisă d'asupra capului; pantalonii erau aduși jos până peste picioare și legați cu curele; mâinile îi erau tot asemenea vârate în mânecile cămășei, legate și ele cu sfóră grósă; ai fi crezut că este ciung și olog...

— Ce ai boerule? îl întrebaiu eü.

— Ce să am! d-ta nu vezi ce de draci sunt împrejurul meü.... Ia te uită, ce de furnici.... Am deschis umbrela să nu mai plouă furnici, și ele îmi intră pe mânecile cămășii, pe sub pantalonii..... M'am legat cum mă vezi și tot de geaba... Dar draci?... uite, unu, doi, trei, zece, o sută, o mie....

— Eü nu vëz nimic.....

— Nimic... Nimic!... da nu 'i vezi, chiorule!..

— Ba, da! îi vëz... unu, doi, trei, zece, o sută, o mie... Dar de unde-aü venit atâtea?

— Știü eü?... Azi dimineață, a venit un drac cu un cazan la spinare.... Mi l'a pus în mijlocul casei, și-aü început să iasă din el, draci, draci, draci, draci, draci.... uite.... uite unul d'asupra umbrelii.... piei! ucigă-te crucea!... Vezi, iată unul pe sobă, îmi dă cu sic... iată altul pe sub picioarele d-tale, păzește-te să nu 'ți intre în pantalonii... Da nu simți, bre omule?... Ei poftim! unul s'a apucat de coadă și se învârtește în loc..... Da drăcoaica asta, n'o vezi? a făcut în pat la mine draci, draci, draci, draci.... Ia-ascultă domnule, ia o lopată și vin de rănește fur-

nicile astea..... N'am mai vezut așa drăcărie și furnicărie ca la mine!.....

Luaiū o lopățică de la gura sobei și mă făcuiū că rănesc furnicile, mai apucaiū un baston de după ușă, și începuiū să croiesc în dreapta și în stânga, ca și cum ași fi gonit dracii.

Bêtrânul părea că răsufală și 'mă zise:

— Iti mulțumesc, tinere.... D-zeū te-a trimis pe ziua de astăzi... Ai mei nici nu vor să mai dea prin casă, zic că sunt nebun.... Dar spune, n'ai vèzut cu ochii d-tale dracii și furnicile?.....

— Vèzut, boerule, vèzut!.....

— Ei, uite așa 'mă pate suflețelu toată ziua și noptica, — și ai mei nu vor să mă crează..... unde mă întorc, tot draci... la masă draci, în pat draci..... în dulap draci... uite-ī iar aū început să vie.... Iaca, stai să-ī vezi bine și d-ta..... Ține!... pune mâna pe el, s'a așezat turcește la picioarele mele.... m'a apucat de pantalonī, trage.... imi desleagă curelele.... Nu 'l lăsa! Nu 'l lăsa!.....

Și cu o furie de leū, bêtrânul se sculă în mijlocul odăiei, se deslegă la mâini, începu să dea cu tot ce îi eșia înainte, mă croi și pe mine c'un scaun peste picioare, așa că nu știui cum să fug mai repede. In curte, mă întâlni iarăși cu servitoare, căreia 'i ziseiū :

— Da de ce dracu nu 'mă-ai spus că stăpănu-tèu are draci?.....

-- D-ta de ce ești doctor? să 'l vindecî...

— Ce doctor? de unde doctor?... Era vorba d'un câine....

— Ce câine, d-le? draci!... draci!...

— Ai dracului draci! bombăniî eû, eșind din curte și uitându-mă înapoi, de teamă să nu primesc vr'o nouă lovitură peste picioare.

Când ajunseiû acasă, în locul câinelui după care plecasem, mă văzuî la subțioară c'o evanghelie cât toate zilele. O luasem din repeziciune de pe masa boierului, ca să mă apër, ca cu o pavază, de loviturile lui, și, de zăpăcit cum fusesem, plecasem cu ea la subțioară. O deschiseiû, ce să vezi? *Vămile Vězduhului*. La fie-care două trei foî, erau zurgăviți sfinți și draci... Vezi, d'aia vedea boier Năstase numai draci, draci, draci... Cetise prea mult *Vămile Vězduhului*.

Dar bine,—prieteniî mei dacă voiaû să mă păcălească de i-iû Aprilie, de ce m'aû trimis tocmai la boier Năstase?

Știți pentru ce?

Pentru ca să am și eû cu ce vă păcăli..

Căci, să vă spun drept, boier Năstase de și o fi existând, — eû nu l'am văzut nicî odată.

M A R I U

Patima îl orbise cu totul.

Dacă ar fi fost omul cel mai fără conștiință, criminalul cel mai însetat de omor, vipera cea mai veninoasă, fiara cea mai turbată, și tot n'ar fi ajuns până la acea culme a răutății, în cât să voiască a-și face lui însuși nenorocirea care n'are altă scăpare de cât sinuciderea. Egoismul, chiar egoismul îi dispăruse! Se tortura și își otrăvea simțirile, cugetarea, cu gemetele cele mai mișcătoare, cu gândurile cele mai negre.

În zadar sângele i-se oprise de câte-va ori în inimă, în zadar îi străpunsese creierul ca cu vârful unui cuțit, în zadar nervii lui se înfioraseră de cel mai iernatic cutremur, în zadar și sufletul și mintea îi spusese: «N'o mai iubi, căci ne-ai obosit!»

El iubea.

Fără îndoială, nu femeia, nu chipul și far-

mecile ei îl făcuseră să devie omul cel mai de plîns, — căci adese ori iubirea cea mare, cea supraomenească, ce degenerează mai tot-d'a-una în patimă, nu umărește frumusețea și frăgezimea unei femei. — dar acel ceva pe care amoretzatul nebun îl scoate din sufletul său ca să i-l strecoare într'al ei, acel grăunte din care răsar o mulțime de împrejurări și piedici, acel ideal pe care poetul îl seamănă mic, și'l cultivă, îl crește până ce devine mare, până ce se întinde așa de departe și se ridică așa de sus, că devine pe dată un colos de nenorocire.

Și oare, nu erau pe lumea asta femei cât stelele depe cer, și cât nisipul depe malul mării? Nu puteau să'l iubească și ele, care de care mai frumoasă, care de care mai gata a'împărtăși din comorile frumuseței și ale frăgezimei ei?.. Dar nu!... Ce-î pasă lui de celelalte femei! Pe Dida o iubea el. Intr'însa își pusese acel ideal, pe care 'l crescuse, zi cu zi, în timp de câți-va ani, și care mai curînd de cât s'aștepta, devenise ca un monstru al nenorocirei.

Povestea acelor câți-va ani e scurtă, căci repede s'au strecurat pe firul vieții lui, întreprupt de multe suferinți și reunit de nodurile unor nădejdi aproape stinse.

Copilărise cu Dida de la vîrsta de șase ani. Părinții lor erau vecini: numai un zaplaz vechiu de scânduri le despărțea curțile. La

un timp, se văzură mai rar: Dida intrase la pension; Mariu mergea la școală. Mai târziu el plecă în străinătate. La început doriau jocurile; în urmă începuseră a se dori unul pe altul. Dar nu mai aveau nici una, nici alta.

Se schimbaseră așa de mult: ea devenise o fată frumoasă ca o cadră și veselă ca o primăvară; el, un tînăr chipeș ca un brad și pătrunzător ca o rază de soare.

Părinții ei erau bogați și trăiau; ai lui fuseseră săraci, și muriseră. Tot ce i-au lăsat, d'abia i-a fost d'ajuns să-și termine studiile. Cum se întoarse în țară, nu se așeză la un loc pînă ce nu văzu mai întăiu pe Dida. Din acel moment, avîntul către viitor se innaripă într'ensul, și, cu hotărîrea unui om care pregătește ceva, căută să-și facă un căpătâi, și apoi să-și pue planul în lucrare.

Sunt iubiri cari se nasc de la prima vedere. Iubirea lui Mariu, era crescută din copilărie, — avea dreptul mai mult ca ori-cine să-și ceară iubita de nevastă.

Dar, o! amăgire!... Iubirea nu-ți confirmă drepturile, dacă 'n mijlocul societăței în care trăești, nu ți-ai făcut un rost mai hotărît ca al celor-l'ați, dacă în fața cerințelor vieții, nu pari mai apt de cât altul a le satisface.

Umblase șase luni, cu titlurile la subțioară, să capete un post; dar când văzu că protecția e singurul titlu ce se cere, și el numai pe acela nu'l avea; când se văzu umilit la ușa

cutăruî său cutăruî om al zilei, se revoltă asupra soartei lui, se scârbi de omenire, — și alături de iubirea ce începuse a i-se maturi în suflet, se așază și vânățul pesimism, care 'n scurtă vreme îl făcu posomorît, nervos, prieten cu singurătatea, dușman al zgomotului.

Retras în odăița lui, — a cărei chirie în ultimul an nu mai avea cu ce s'o plătească, — se gândea ceasuri întregi la mizeriile vieții și, în mijlocul nălucirilor ce nășteau din imaginația lui bolnavă, îi apărea chipul drăgălaș și surizător al Didei, care venea par'că să'l mângâie și să'l adape cu noi speranțe. Dar, când rațiunea i-se limpezea, când își aducea aminte că ea poate nici nu ghicea nenorocirea lui, că părinții ei, la care se ducea din când în când, par'că nici nu cutează să'l întrebe de starea lui; că la încercarea de a le cere pe Dida, l'ar numi cutezător și i-ar spune chiar să nu le mai vie prin casă; — când își închiupia că era timpul s'o mărite și că altul... ochii i-se umpleau de lacrimi, mintea i-se întuneca, își strângea tâmplele, își apăsa pumnii pe inimă, și, ca să nu-l lovească nebunia, pleca pe drum, rătăcea ceasuri întregi. Seara, se întorcea târziu; patul i-se părea prea moale pentru corpul lui nenorocit și nemernic, se trîntea pe jos, mușca covorul umed de lacrimi, se svârcolea ca un șarpe tăiat în două, până ce, spre ziuă, adormea acolo, nemâncat de câte o zi întreagă.

Intr'o dimineată, se deșteptă, înseninat de o idee: de ce oare n'ar spune Didei toată nenorocirea lui? De trei ani, de când se întorsese din străinătate, o vedea mai în fie-care săptămână, — îi vorbea familiar... nu 'i arătase nici o-dată intențiunea lui adevărată... Dar cum se putea ca ea să nu'l ghicească? De ce se uita une ori în ochii lui, de se pierdea într'înșii? De ce îi tremura glasul, când rămânea numai amândoi și 'i spunea câte ceva? De ce 'l ruga să mai șadă, când el se scula să plece? Nu!... Era peste putință ca să nu'l iubească. Și dacă 'l ar fi iubit?... Nu s'ar fi măritat nici o-dată cu altul. L'ar fi luat pe el!... Părinții ei, bogați, influenți, iar fi deschis porțile viitorului. L'ar fi cumpărat, este adevărat, — dar meritele lui erau reale, conștiința i-ar fi fost împăcată. Trebuia dar ca Dida să știe tot; ea singură putea să'l scape; în mâinile ei sta viitorul, fericirea lui.

Toată ziua nu mănăcă, dar de astă dată de bucurie, de mulțumire. I se ridicase par'că o piatră depă inimă.

Seara, bucuros cum nu fusese de mult, — se îndreptă spre locuința Didei, și tocmai când intră pe poartă, văzu că afară, pe stradă, în fața casei, erau mai multe trăsuri, care așteptau acolo. Trecuse pe lângă ele, și uimit cum era de ideea lui, nici nu le băgase de seamă.

N'apucă să sune clopoțelul de la intrare, și o slugă îi veni înainte:

— Nu sunt boerii acasă! îi zise ea c'un ton înțepat și grăbit.

— Ce fel nu sînt acasă? Věz lumină! zise el, neîncrezându-se în vorbele slugei.

— E! sunt acasă... dar aũ mosafiri; nu primesc pe străini...

Și vězînd nedomerirea lui, îi mai adaogă:

— Logodesc pe domnișoara.

Atât îi fu destul! Nu mai întrebă nimic și plecă. Iși aminti numai că, cu câte-va zile înainte, Dida 'i vorbise rece și cě, la plecare, nu l-a mai oprit ca altă dată. Acum știa pentru ce.

II.

Odaia în care locuia Mariu, era o mansardă, a cărei fereastră răspundea pe coperișul unei case vecine. Une ori, noaptea, pisicile care tropăiau și miorlăiau pe învelitoarea acelei case, făceau un sgomot supărător și veniau să'i sguide geamul, ca și cum l'ar fi rugat să le deschidă, să se adăpostească și ele lângă dînsul.

În seara aceia, el uitase fereastra deschisă. Palid ca un mort, cu buzele tremurînd și răsufînd greu de repezeala cu care urcase cele trei scări, — intră în odaie și 'și plimbă ochii abătuti de jur împrejurul ei. Ar fi zis cine-va că durerea împietrise în sufletul lui, și că un vînt furtunos îi spulberase fărâmurile, ast-fel

era starea lui de ciudată și de grea, față cu lovitura ce primise.

Nici lacrimi în ochi, nici oftări pe buze. Inșă un cearcăn vânăt-roșu i-se zugrăvise pe lângă orbite; dupe tremurătura mâinilor și dupe căutătură, ai fi zis că e un nebun, care suferă de mania sinuciderei, care caută o armă și nu găsește.

Orașul întreg începea să reintre în tăcerea lui de noapte. Un *hauuu* prelung și depărtat se pierdea din ce în ce și se stingea ca la distanță de-o poștă de locul unde nenorocitul se afla de câte-va minute.

Era zgomotul mulțimei de căruțași, de precupeți de tot felul, care cu coșurile goale în spinare, se depărtau spre marginile orașului, către locuințele lor, către odihnă. Și acel zgomot, ce înfioră une-ori, semăna cu vuetul ce produce o piatră căzută din gura unei ocne până în fundul ei.

Mariu se apropia de fereastră și ascultă, ascultă până ce niște miorlăituri ascuțite îi izgoniră din auz ultimul vuet pierdut. Atunci o pisică, cu părul negru catifelat, s'apropia de dârsul, învârtind coada și hârâind ca un fus care toarce. El o chemă la dârsul, o mângâie d'a lungul spinărei, și caută prin casă să-i dea ceva demâncare. Intr'un dulap, găsi o bucată de pâine uscată și puțină brânză. Făcu câte-va lărămituri și le aruncă pisicii, care intrase deja în odaie. Fără voia lui inșă,

simţi ducându'şi mâna la gură şi muşcând din codrul de pâine şi din brânza acoperită cu un strat de mucegaiu. Instinctul foamei îl biruise.

— Cât sunt de nenorocit! strigă el, izbucnind într'un hohot de plâns şi aruncând pâinea pe care curgeau lacrimile lui.

Pisica, în loc să se repeză dupe codru, ridică capul în sus şi 'şi aţinti asupra lui privirile-î sclipitoare... Aî fi zis că suferia şi ea, auzind hohotele lui disperate. Se apropie de el, îl zgârâie cu laba pe picior, ca şi cum ar fi voit să-i zică: «taci, nu mai plânge!»

— Serman dobitoc! îngână el, luând-o în brate, el mă compătimenteşte... iar oamenii!...

Plînsul îl podidi mai tare.

— Mamă! Mamă! strigă atunci nenorocitul ca într'un acces de aiurare.. şi eşi repede, trântind uşa dupe el.

A doua-zi, când i se găsi cadavrul pe mormântul mamei lui, toţi se întrebau cu mirare:

— Pentru ce s'o fi împuşcat?

PLOȘNIȚELE

— Imi dai fata, boerule?

— Coltuc!... Ți-am spus că eă nu'mi daă copila după *mațe-fripte*, ca d'al de tine! Fete destule! Caută-ți una de nasul tău! Eă vreaă ginere, nu fleac.... negustor colea, get-beget, om al trebi, și cu părăluțe.... Nu 'mi țin mie de cald rococourile și zangavișurile. Gospodărie la cataramă și belșug.... asta 'mi trebuie mie. M'ai înțeles, or ba? .... Și să faci bine să mă lași în pace... că de unde nu, îți daă cu tifa, maimuțoiule ce ești!.... Ce mi-te tot ții după mine cu pretenderipseala?... Alt-ceva nu știi să vorbești?

— Nu te supăra, coane Petrache; nu ți-am făcut nici-o pagubă, dacă ți-am cerut fata.... Dar nu înțeleg de ce să nu 'mă-o dai?... De-asta ai crescut'o în pension, ca s'o măriți după unul care s'o pue să-î tragă ghetele?....

— Să tragă, maimuțoiule! Așa a făcut neam

de neamu ei... Par'că mumă-sa,—D-zeu s'o ierte,—nu 'mă-a tras mie de câte-orî și ciorapii? Ei, și?... Rău i-a fost, D-zeu s'o ierte? Ș'apoi cine'mi suntem noi, ca să scoatem coarne? Bunică-meu vindea roșcove cu cărucioru; răposatu babaca, a fost mai toată tinerețea *pazarghidian* la o locantă, și când îl trimitea stăpănu-său la târguială, o pleca, na-na-na cu coșu 'n spinare. Ba la întoarcere se mai încărca și cu câte-o burtă de vacă, cât o manta d'ale mari, și nu-î a fost nici-o rușine. A dat norocu de s'a procopsit; și cu toate astea, eu nu m'am apucat să-î toc bănișorii, cum fac *monșeri* de astăzi. Am intrat de mic la lipscănie... Steteam în ger, la ușa prăvăliei, de 'mă crăpau palmele, ca să chem mușterii; și, *mă neică* 'n sus, *mă neică* 'n jos, se umplea prăvălia cu mușterii... Jupânului îi mergea treaba... Lefșoara mea sporea, și într'o bună dimineață, cu ce-am avut eu, cu ce 'mă-a rămas de la babaca, m'am făcut negustor... M'a lovit câte-va toane, și-am înzecit capitalul... Dar ce stău eu, de 'ți îndrug?... Nu-ți dau fata și pace!

— Dar bine, tată socrule...

— Tătănă-tu !... Du-te dracului cu socrie-ți cu tot... or vrei să mă scoți din țîțini... N'am mai văzut așa obraz gros... Eu îi spuî să mă lase în pace, și el mă socrește *uî ne uî*. Sictir-Sin, pușlama !. . *Dostonu-dostosu* ! Pieî dina-intea mea, puștiule, că te cârpesc !...

— Dar nu da așa din mâini, coane Petrache, în mijlocul cafenelei ; ne vede lumea ..

— *Sichimea* la toată lumea ! Nu'mi dă ea mie să mănânc ! Să nu mai vii altă dată să sezi la masa mea, și nici prin casă să nu'mi mai intri, că ți rup picioarele !... Acuma, haide, *pașol!*...

* * *

Bătrânul întoarse spatele ; iar bietul ténér se sculă și plecă, mormăind printre dinți : «Lasă că ți-o fac eu ție, hahaleră bătrână !»

Petrache Pastramagioglu, era tocmai așa precum singur se descrisese, cu adăogire numai că 'și trăgea pronumele de la străbunică-său, care se vede că fusese pastramagiu în vremea lui. Nevastă-sa, cocoana Elenca, murise de inimă rea, de bunul trai se vede ce dusese cu procopsitu-î de bărbat. Singurul copil ce avusese cu dênsa, era Bița, o fată ca de vr'o nouă-spre-zece ani frumoasă și zglobie, pe cât era tată-său de urit și de ursuz. Trăită de mică în pension, în contact cu fete bine crescute, dobândise o educație mai mult saū mai puțin superioară, și în totul deosebită de aceia ce ar fi priimit acasă. Când își făcu însă anii de învățătură, trebui, cu voie fără voie, să se statornciască cu tată-său acasă, unde petrecu ultimii doi ani cu of și amar. Iși pusese toată speranța în măritiș ; și ca naiba, or cine venea s'o ceară, pleca fără nici

un răspuns ; căci bătrânul gonea pe toate pețitoresele și pe toți pețitorii, fie ei de meserie sau de prieteșug, spuindu-le că fata e încă necoaptă.

Intr'o zi, Bița se îmbolnăvi. Tat-său chemă un doctor neamț, căci nemții, zicea el, aș rămas în țară dupe vremea ălor cu căadă și băbacă-său îi spusese că oameni de ispravă ca *nemții cu coadă* nu mai sânt alții.

Doctorul, stăpân de alt-fel pe meșteșug, ghici numai de cât boala fetei. Li ieșiseră pe obraz pe la sbuțiori, niște buboaie cât alună... dar de unde proveneau ele ? aci era pricina.. Neamțul, după ce le examină bine, chemă pe Petrache d'o parte, și-î zise cam misterios :

— Să spuî la *tumtă* trept, cucon Petrache... Asta *pupoî* la fata *tumtăle*... are doftorii... abăr doftorii al *tumnealui* es ist kain la spițării...

— Cum, adecă ? Spițeru nu mai are doftorii ?...

— O ! Nein !... Vrei să zic, asta doftorii nu se gădesc la spițerii...

— Da unde s'o fi găsind ?...

— Mein Got !... La un borbat... Fata al *tumtăle* trebuî măritești...

— Vai de mine, d-le doftor !... asta să fie ?

— O ia ! o ia !... Trebuî măritești...

* * *

— Scazmos !... bombăni Petrache în urma

doctorului, care plecă cu surîsul pe buze. Auzi d-ta doftorie?... Aşaaa!... S'a întors lumea cu josu 'n sus!... Puteam să mor şi să nu aud una ca asta!... Va să zică, trebuie măriteşti!... Da, o fi ştiind el ce spune... S'o fi schimbat sângele în omenire... Dar ce dracu! că nici noi n'aveam limonată 'n vine!... Cu toate astea, ce să fac? Trebuie măriteşti!

Din acea zi, conştiinciosul părinte era mereu în căutarea doctoriei. Nu-î venea însă să-şi dea fata dupe or şi cine... Îi trebuia lui get-beget, un negustor, om al trebi şi cu părăluţe; dar negustorii pe care îi ochise el, ştiindu'l aşa ursuz şi vîzîndu-î fata crescută prea la modă, nu se încumeteau de fel să 'ia de socru. Despre Alecuţă Glonţăreanu, pre-tendentul de la cafenea, nu era nici vorbă!... Mai bine la mănăstire, de cât s'o dea dupe dînsul! Era de alt-fel băiat cu slujbuliţă, am-ploiat la minister; dar putea să fie dat afară şi pe urmă? Ce? Să'l hrănească şi pe el?... Să-î dea şi lui de buzunar?... Il cunoştea, nu e vorbă, încă de când trăia cocoana Elenca, de vreme ce era prietenă cu muma lui; ş'a-poî fata şi băiatul copilăriseră împreună, se jucaseră d'a *mija-patca*, d'a *ineluş-învêrtecuş*, d'a... Toate bune... dar era golăneţ... Şi-o dată cu capul n'ar fi primit o asemenea căsătorie. Se lupta bătrînul cu firea, ziua şi noaptea; când, într'o zi, văzu că nu-î mai ese fetei nici un buboi.

— Ei tacî ! își zise Petrache ; mai e vreme !
Să caut mai îndelete.

* * *

Intr'o seară, viitorul socru fără ginere, trimise vorbă să-i cheme pe vizitiu, căci avea să-i dea o poruncă. Acesta veni.

— Ascultă, bre Ignate, mâine dis de dimineață, să pui caii la droșca cu pernele cafenii ; o să plecăm la țară.

— Nu se poate, cucoane !

— Cum, nu se poate ?

— Să vezi d-ta ce păducherniță e 'n droșca aia, ți se face përul măciucă...

— Ce spui, mă ? tu ești beat...

-- De unde beat, cucoane ? Hai de vezi și d-ta... Niște ploșniți, ia tuma p'ășa de mari... Fălfăe ca într'un furnicar... și sînt toate grase și umflate, parc'au supt ia acum sânge din trup omenesc...

— Mașirt, calpuzanule ! cui spui tu minciuni ? Ți-e lene s'o scuturi, și umbli cu brașoave !

— Ba nu zëu, cocoane... Hai de vezi, și de n'o fi așa, să mă bați, să mă omori...

Bêtrânul ieși furios c'o lumânare în mână și peste puțin se reîntoarce singur, crucindu-se și bombănind...

— Maaamăăă ! ce păducherniță ! Ploșniți cât o linte d'a mare !... Și roși ca și postavu ! Pe cine dracu o fi mîncînd de's așa grase ?...

Vezi, asta nu'mi intră mie în cap... Cum să se prăsească ploșniți, într'o trăsură, ținută 'n șopron d'atâtea luni, unde nu șade nimeni? Ași ! ferească sfântu ! Asta e un semn, ca ploaia cu broaște ! Ia ascultați, bre, Ignate, Nicolae, Ioniță, puneți apă fiartă de opăriți droșca ; băgați să fiarbă și un șir de ardei roșii... Aide, — să stărpim dihăniile... Brrr !.. mi se scutură carnea... Ce păducherniță ! ce ploșnițarie ! Unde ești Bițo, — Safto, Tinco ? Auziți minunea minunilor... ploșniți în droșca a cafenie !...

Cele două servitoare remaseră și ele uimite; dar Bița, p'aci-p'aci să pufnească de ris, îi zise cu un glas prefăcut de neîncredere :

— Ia fugi, tătiță, cum se poate?...

— Iaca se poate ! Dar, fă bine să nu mi te duci și tu să vezi, să nu 'mă-aduci vr'una prin casă... Voi fetele aveți lipici pentru gângăni...

* * *

Intâmplarea ploșnițelor frământă cugetul lui Petrache multă vreme. A doua zi, plecă la țară cu trăsura cea nouă, dar, și la ducere și la întoarcere și săptămâni întregi dupe aceia cu cine se întâlnea, spunea, povestea, minunea nununilor, ca ceva nemaî pomenit. Unii își închipuiaă că bătrânul a înebunit ; alții îl luau în ris și toți aflaseră din gura lui povestea ploșnițelor, afară de Alecuță Glonțăreanu, care a aflat'o încă de a doua zi noaptea chiar din gura iubitei lui, Bița.

Tênerul pretendent la mâna fetei, din minutul când se despărțise de tatăl ei la cafe-nea unde îi mormăise vorbele : « Lasă că ți-o fac eu ție, hahaleră bătrână ! » nu se mai văzuse pe nicăeri. Amenințarea lui avea un înțeles. Și care putea să fie altul, de cât acela d'a lua pe fată și fără voia tatălui ei ? El o iubea ; știa că și dânsa 'l place. Făcuse deci toate putincioasele ca să se întâlnească pe ascuns. De obicei, să vedeau la o mătușă a Biței, unde ea se ducea serbătoarea mai în toate dupe-prânzurile. Dragostea ajunsese cam departe... Nu mai rămăsese de cât să pice amândouă în genuchi la picioarele tatălui ei, ca să i ceară iertare. Dar până să găsească minutul propice, vremea trecea, și ei ajunseră de se întâlneau regulat la câte două sau trei... seri.

* * *

Intr'o seară, bătrânul veni ostenit acasă și se culcă mai de vreme ca de obicei... Frământat însă de gânduri, — unele mai deosebite ca altele, — nu putea de fel să închiză ochii. Se sbătu în pat ca un pește, până pe la miezul nopței... La acea oră, cine 'și poate închipui că un bătrân ostenit să nu doarmă ? Tocmai când era să ațipească, auzi deschizându-se în coridor ușa odăiei ficei lui. Iși ascuți auzul... Pașii ușorii ai Biței se depărtau prin coridor. Nu era ântêia oară când o auzise

eșind... Dar de multe ori i se părea că se întorsese numai de cât; alte ori până să se întoarcă, el adormea. De astă dată însă, somnul îi peri cu totul... Ascultă, ascultă, că doar să se întoarcă. Trecuse însă ca la un ceas, dupe socoteala lui, și Bița nu se mai auzea întorcându-se.

— Ei, lucru dracului! își zise bătrânul; ce-o mai fi și asta?... S'o fi întors și eu n'am auzit'o... Ia să vedem...

Se sculă din pat, își îmbracă halatul, își îndesă scufa pe cap, intră cu cioantele în papuci, și se duse în odaia Biței.—Nimeni.

— Ei, bată-te Bițo să te bată!... Mi se pare mie că... Ași! Nu se poate... Dar să vedem...

Căută prin toate odăile; eși în vârful degetelor prin coridor,—căută prin săli și sălițe, prin cămară, prin... Dar degeaba! Bița dispăruse. Luă o lumânare și chibrituri în buzunar; se strecură, abia pășind, până 'n curte... Impresură cu o privire tot întunericul, încenușat de razele lunei, ce tocmai apăruse de sub un nor, și, ca o cucuvae care vede numai noaptea, zări ușa șopronului cu trăsurile întredeschisă...

Inima i se împuțină cât un purice... Creerul îi fu pătruns d'o idee vânătă: — bănuise la început, dar acum părea sigur că se petrecea ceva în protiva cinstei lui. Îi veni să se repează ca un tigru înăuntrul șopronului; dar se stăpâni, și s'apropiă iarăși în vârful dege-

telor. Cum ajunse la ușă, trase un chibrit, aprinse lumînarea și intră repede înăuntru.

Gurile iadului de-ar fi izbucnit, nu l'ar fi trăznit mai grozav, ca rușinea ce l'încremeni pe loc.

Bița și cu Alecuță adormiseră în droșcă, strânși în brațe.

La zgomotul ce făcu bătrânul, tresăriră amândoi, și fălcile li se încleștară, de nu mai știaū ce să zică.

Dupe câte-va secunde, bătrânul, revenindu-și în fire, le zise c'un ton ca la teatru :

— Ce-î faci acolo, bre puștiule? .. Tu ai crescut'o, tu o îmbraci, tu o hrănești? Nu vë e rușine obrazului la amândoi!... Și eū povesteam la toată lumea minunea minunilor, și mă miram cum s'aū prăsit ploșnițele 'n droșcă!... Ptiū?

Și-î scupă pe obraze, cu scârba unui om care nu mai are la 'ndemână alt mijloc de răzbunare...

* * *

Dacă le-a dat voie a se cununa, or s'aū cununat fără voia lui, se poate afla la ofițerul stărei civile. Destul că bătrânul s'a îmbunat să le dea o parte din zestre.

Rëutăcioșii însă de prietenī, or de câte ori îl întâlnesc, îl întreabă cam în zeflema :

— Eī, coane Petrache, ce'ți mai fac ploșnițele?

ȘTRENGARUL

Lulu era un băiat frumos. Oacheș, cu ochii negri, cu sprincenile încondeiate, cu mustața mijindă, grăsuliu și zvelt... iată potretul lui. Profesia : locotenent la roșiori, mare ștregar și dibacî vânător de porumbițe.

Cum scăpa de la cazarmă, te pomeneaî cu el pe Podul-Mogoșoaie, străbătând trotuarul în sus și în jos, salutând prietenii în stînga și în dreapta, făcînd ochi dulci cuconițelor, vîduve și măritate, căci de domnișoare nu s'atingea. Pe ciocoi, îi lovea cu cotul ; pe boerî... le făcea loc să treacă ; de câte-un tip rîdea de se strîmba.

Nu'î scăpa însă nici-o zi, în care să nu facă vr'o strengărie.

Odată, se plimba cu câți-va prieteni. În fața lor, cu vr-o două-zeci de pași înainte, venea un domn chipeș, bine îmbrăcat, ca de vr'o 50 de ani.

— Ce'mi dați, zise el prietenilor, să'l iau în brațe și să'l sărut ?

— Ași ! Nu se poate !

— Ba se poate... Veți vedea !

Domnul ajunsese tocmai în dreptul lor.

— Neeene Iancule !.. nene Iencuțule !.. strigă Lulu c'o bucurie de copil, și înlănțui brațele pe dupe gâtul aceluï domn, sărutându'l drept în gură.

— Ce Iancu ? care Iancu ? Unde Iancu ? Nu mă chiamă Iancu ! răspunse domnul, descleștându-se din brațele acestei cunoștințe neașteptate.

— Cum ? Nu ești nenea Iancu de la Vâlcea ?

— Nicî un Iancu, d-le ! Nicî-o Vâlcea ! Ai greșit adresa.

— Vaaa ! domnul meu, iartă-mă ! Grozav semenî cu nenea Iancu de la Vâlcea !

Și presupusul nenea Iancu își urmă drumul rîzînd el însuși ; iar prietenii lui Lulu se rezemaū de zidul caselor, ca să nu leșine de rîs.

Altă dată, trecînd pe lângă vr-o doamnă venerabilă, se făcea că e grăbit, se oprea o clipă în dreptul ei, își lua chipiul, intona un respectuos :

— Sărut mâna, doamnă !

Și pornea repede 'nainte.

Biata femeie, îi mulțumea, își întorcea capul înapoi să vadă cine o salutase, și 'și ur-

ma calea, întrebându-se: «Cine-o fi fost? Cine-o fi fost?»

Și câte d'astea făcea mai la fie-care plimbare; une-orî și câte două pe zi.

* * *

Intr'o seară, singur, fără prieteni, — căci mai toți îl părăsiseră, de teamă să nu le facă vre-o rușine, — se învârtea de colo până colo în fața Teatrului Național.

Nimeni! Nicî o cunoștință.. nicî un nenea Iancu, nicî o doamnă venerabilă, d'abia din când în când câte-o porumbiță.

Ce folos! se săturase de vânătoare fără vênat; căci. cântecul vechi: «Cu sabia zângănind, cu mațele ghiorăind! Nu se prindea și pace!

Trist și melancolic, el, care rîdea tot-d'una, începea să se gândească la însurătoare.

De-o dată, de dupe colț, apară un bărbat matur, scurt, gros, cu barba rară, ciupit de vërsat.

Lulu își apucă sabia într'o ținută reverențioasă, își duse mâna la chipiș și se repezi la dînsul.

— Domnule, mă iartă... îi zise el.

— Ce poștești?

— Ești bun să'mi spuî unde șade doamna muma d-tale?

— Ce-ai cu dînsa?

— Voesc s'o felicit d-le, s'o felicit....

— Pentru ce ?

— Cum ? Nu știi pentru ce ?...

— De unde vrei să știu...

— Pentru c'a fost în stare să facă un om așa de urât ca d-ta !

— Haide, d-le !... îi zise necunoscutul, ești un ștregar ; dar îmi plăci... Ești singurul om care a îndrăznit să 'mî-o spue în față !... Cum te chiamă ?

— Din botez, Alexandru ; fetele 'mî-aũ zis Lulu și Lulu sunt și până astă-zî... Locotent Lulu, precum vezi... Dar d-ta?...

— Vrei să știi cine sunt?... Lasă pentru mai târziu ; dupe ce vei afla unde staũ... Mă vei felicita pe mine în locul mamei... Dacă nu te duceai unde-va, vino cu mine.. Imi plac prietenii ca d-ta.

*
* * *

Dupe un ceas, Lulu era bun prieten în casa urâtului.

— Imi crapă obrazul de rușiné, d-le colonel, când mă gândesc ce nebun sunt !.., O s'o pat într'o zi cu ștregăriile mele.

— Aide, nu te mai tângui !

— Ș'apoî, să nu te recunosc ?

— Cum era să mă recunoști ? Sunt anî de la răsboi .. d'abia ieșiseși din școală, și eũ sunt de mult pensionar.

— In slârșit, m'ai ertat, nu e așa ?

— Nu ! Nu te voi ierta, până ce nu 'mî

vei dovedi că te-ai lăsat cu desăvârșire de ștregarii.

— Iti jur...

— Eî ași ! Frică-mi-e ! Asta-î moștenire de la tată-tău. E ! Ce poznaș mai era !... Dar ce brav militar... Nu pot să'l uit ! Sërmanul camarad... a murit pe brațele mele ! Când și-a dat sufletul, 'mă-a zis : «Nu las dupe mine de cât pe fiul meu... Fă ce poți pentru el !... Am fost un ingrat... bunul colonel ! mă iubea ca pe un frate !... Dar e și vina ta.. De la răsboi, nu te-am mai văzut... Unde era să te caut ?

— Este adevărat, am suferit mult de atunci... am fost persecutat chiar...

— A ! dar iată fata mea... Să vedem... o să mă felicitî ?

— Nu mă mai lua în rîs, colonele; întîlnirea d-tale m'a purificat par-că de toate greșelele...

— In același timp, Fila, fica colonelului, intră în salon, întorcându-se de la mătușă-sa.

— In fața ei, Lulu se simți că renaște.... Nu mai era ștregarul din'nainte. Tânărul cel mai prudent ar fi părut mai puțin cuminte ca el.

— Vezi așa te vreaü ! îi zise colonelul, la plecare, dupe ce petrecură toată seara împreună. Vino cât de des pe la noi... De când sunt văduv 'mă-e grozav de urât seara... și dacă n'ar fi nici fata mea... Vino, te rog !

Toți don-juanii de trotuar se miraū că nu mai vĕd pe Lulu pe Podu Mogoșoaie. Prietenii lui îl uitaseră aproape, și dacă chiar *nenea Iancu* l-ar fi întâlnit vr'o dată, nu l-ar mai fi cunoscut : atât devenise de serios și de cumințe.

Ștregăria din urmă îl pusese pe gânduri. Dacă într'o zi, în loc de un om bun ca colonelul, ar fi primit o lecție rușinoasă ? Ce s'ar fi făcut, el, care deja se credea persecutat ? De la ștregării, omul cade la stricăciuni, la vițiū... Ce s'ar fi ales de rangul lui, de viitorul lui ?...

Ast-fel cugeta el, or de câte ori, serile, se ducea la fostul camarad al tatălui său, care'l primea cu cea mai părintească bunătate și 'l poftea dese ori la masă.

Câte trei, el, colonelul și Fila, petreceau seri întregi, discutând, făcând muzică, distrându-se în cea mai dulce viață de familie. Când între ei se afla și câte-va rude, trecea de miezul nopței și par'că nu le mai venea să se despartă.

Fila era abia de șapte-spre-zece ani. Intâiul bărbat strein ce vĕzuse mai des în casa părintească era Lulu Soreanu. La început îl plăcu, în urmă îl iubi... Simțea că soarta ei era legată d'a lui. Când tatăl ei o întrebă, dacă-ar vrea să se mărite cu dĕnsul, ea plecă în jos ochii ei cei negri, se roși pe obrajii albi și dulci ca fagurul de miere, și răspunse abia șoptind :

— Da !...

De câte-va zile, Lulu era căpitan. Intr'o duminică seara, era poftit la masă la colonelul.

— Cum să 'ți mulțumesc !.. zise el intrând. Am aflat cui datoresc 'naintarea mea ..

— Nu mie răspunse tatăl ; mai întâiu meritelor d-tale, și-apoi, — arătând pe fiica sa, — iată cui !...

— D-tale d-șoară ?

— Da ! Da ! urmă colonelul. N'o întreba pe dânsa.. ea nu 'ți va spune.. Am simțit că vrea să fie la brațul unui căpitan și am stăruit în locul ei... Ești mulțumit ?...

Lulu tăcu.

— Ingratule ! Mai vrei ceva ?... Eî bine, fii fiul meu !.. Sunt bătrân, și am nevoie de-o îndoită mângăiere...

— Tată !.. ziseră cei doi tineri într'un glas aruncându-se de gâtul bătrânului, în ochii căruia se iviră două lacrimi de bucurie.

— O nu ! Nu încă ! Promite'mi mai întâiu că nu vei mai face nici o ștregărie.

— Ba da ; numai una ; una singură.

— Care ?

— Dupe cununie, eū și cu Fila ne vom înbrăca băețește și amêndoî ne vom duce...

— Unde ?

— La fete !..

— Ștregarule !..

SOTIE ȘI AMANTĂ

Elena Filioreanu, cu toate că împlinea doi ani de când se măritase cu avocatul Scarlat Filioreanu, cu toate că, la începutul căsniciei, deosebirea de caractere promitea un desnodământ funest, totuși, prin prudența și blândețea ei cea mare, isbutise a trăi încă cu dânsul, ba chiar a statornici o așa zisă armonie conjugală, ce, din zi în zi, părea că devine și mai perfectă.

Se zicea, — lumea e rea în asemenea prvințe, — că însoțirea lor fusese mai mult o afacere, de cât o căsătorie în adevăratul ei înțeles; că Filioreanu, având mai mulți creditori de cât prieteni, nu se interesase atât de calitățile miresei, cât de zestrea ei, și că. — dacă una ca asta s'ar putea crede, — ceruse deja oare-care aconturi, înainte chiar de a se face convenita logodnă.

În așa coedițiuni, orî-cine își putea închipui

sfirșitul unui asemenea târg, ce, — cu puține rezerve, — nu era cel d'ânteiu, nici cel de pe urmă în marea piață a raporturilor noastre sociale.

Sustin ênsă unii că mai curînd se desfac căsătoriile din dragoste, ca acelea întemeiate pe calcul și chibzuială.

Tot ast-fel cugeta și Elena când se hotărâse a lua de bărbat un om mai pozitivist de cât toți aceia cari, până la dînsul, îi făcuseră paradă de sentimente; iar convingerea ei se formă pe deplin, îndată ce porniră împreună pe îngusta cărare a vieței comune.

Ajunsese chiar în acel moment când o femeie, dupe timp de nesiguranță, se încredințează, cu drept cuvînt, că viitorul îi este în fine cimentat cu o sinceră și neperitoare afecțiune.

Dar acei care fac zicătorile sunt adesea nedrepti; ei aũ potrivit de minune că:

«Ce știe satul

«Nu știe bărbatul;

Nu aũ zis ênsă nimic despre o femeie, de al cărei bărbat vorbește toată lumea, și numai ea nu aude.

Adevêrul era că Elena Filioreanu n'ar fi dat nici un crezêmint gurilor rele, căci multe auzise la începutul căsătoriei, dar puține fuseseră adevêrate. Ș'apoi soțul ei îi inspirase atâta încredere, că însăși mărturia ochilor ei

nu ar fi convins'o îndestul, când el s'ar fi abătut un singur moment de la datoriile lui.

Dacă 'l întreba unde se duce, când se va întoarce, în glasul ei nu era nici temere, nici bănuială: se interesa pentru el, nu pentru dânsa... Gelozia n'o mușcase încă de inimă. Lipsa or prezența lui, le socotea ca foarte firești: cea d'ânteiu având de scop a îndulci pe cea de-a doua.

Ducerea la tribunal în toate zilele de la 11 până la 4, plecarea într'un oraș sau altul, pentru două sau trei zile, dupe cerința proceselor, erau lipsiri obicinuite, de care Elena nu se plîngea nici o-dată. Dacă regreta ceva, era numai că soțul ei își alesese o meserie obositoare, căci de multe ori sosea prăpădit de sdruncinarea.. trenului, și îl sfătuiă chiar că, mulțumită venitului de trei-zeci de miî de lei ce'i aducea zestrea, ar putea prea bine să se lase de dânsa.

Ambițiunea ênsă era argumentul lui cel mai puternic: «Un bărbat care crede numai în zestrea nevestei, e un trîntor!»

Pe această sentință, ei țeseau une-orî teorii întregi, cari de cari mai contradictorii și mai haslii.

Câte-o-dată chiar, în încăpăținarea de a se convinge, alergau în camera unde era biblioteca, luaū autori, gesticulaū, rêsfoiaū, dar nu găseaū nimic în această privință.

Dupe aprinderea unei asemenea discuții, dupe hohote de rîs din partea lui și o bizară consternație din partea ei, Filioreanu, ca concluzie a argumentărei, înhăță la subțioară ghiosdanul cu dosarele și o plecă spre tribunal.

Elena îl petrecu până la ușă, îl amenință că nu se va da învinsă și apoi, întorcîndu-se în salonaș, se așeză la clavir, ale cărui clape nu le atinsese de multă vreme, căci vai!... măritișul e marele rival al acestui scump instrument din vremea fetei.

Cercă să cînte.

Memoria n'o mai ajuta.

Deschise pe rînd mai multe bucăți...

Degetele'i mergeau cu greutate. O umbră de jale trecu prin sufletul ei, odinioară plin de ideal, pe poezie.

Și, pe cînd, răpită de gânduri, cu degetele amortite pe clape, se privi fără voie în luciul răsfrîngător al clavirului de abanos, își văzu chipul ca într'o oglindă și tresări, înfiorată de un simțiment straniu, rece, neexplicabil... Era urită! Da!... Nu se crezuse nici odată frumoasă... Era chiar sigură de contrariu... De ce ênsă tocmai atunci, din senin, fără nici un motiv, mintea ei se înegura, ca atinsă de un presimțiment nefast?

Un zîmbet instinctiv fulgeră pe buzele ei; fața 'i se lumineă. Nu!... Era, în adevăr, urită! Dar avea, în schimb, ceva blînd, dulce, seducător în surisul, în privirea ei...

Pe când reflecta ast-fel, un sgomot de afară o făcu să se ridice.

Pe scară se auzeau vociferări ce semănau a ceartă.

«Deschide!...

«Nu e acasă...

«Ba este!

«Ba nu!...

«Ba da!..»

Apoi, un amestec de protestări și de dueli, urmate de hodorogeli ce se apropiau pe scară în sus, până la ușa antreului.

Elena alergă la sonerie și apăsă butonul de mai multe ori.

Peste puțin, servitoarea apăru în pragul ușei:

— Cuconiță, două străini vor să intre cu orî-ce preț... întreabă de domnu; vor să vorbească cu dumneata.

— Ei bine, lasă'i să intre... Să vedem ce vor. Servitoarea se supuse.

* * *

Colonelul Titu Prigoreanu nu se scula nici o-dată înainte de ora unu după miezul zilei.

Acest obicei îl contractase din timpul când fusese prefect de poliție, — post pe care îl ocupase nu mai mult de trei-spre-zece zile, și când nopțile îi erau foarte des turburate, fie de trebuințele serviciului, fie de mânuirea foștelor, cu cari încă se îndeletnicea, mai vîrtos de când fusese nevoit să se retragă la pensie.

Abia isprăvisese cu căneala ciocului și năclăirea mustăților cu pămădă ungureasă, când ușa odăei se dete de perete cu atâta furie, că onorabilul colonel în retragere scăpă oglinjoara ce ținea în mâini.

— Unchiule! strigă femeia care intră, îmbrăcată în desordine și înfocolită pe cap, până peste ochi, cu o dantelă spaniolă.

— Ce e, Eleno? De ce vii așa speriată? Ce s'a întâmplat?

— Unchiule! mai zise ea și se lăsă zrobită pe un scaun.

Apoi, cu un ton adânc, aproape dramatic, ieșit din fundul pieptului, adăogă:

— Sunt nenorocită!..

— Dar ce ai? Pentru Dumnezeu!..

Și colonelul se apropie de dânsa, ridicându-i dantela de pe ochi.

— Sunt disperată!..

— Pentru ce?..

— Batjocorită;..

— De cine?.. Dar spune o-dată!..

— Scarlat mă înșeală!..

Chipul bătrânului, un moment îngrijorat, se însenină; apoi, cu ironia-i caracteristică:

— Hm! făcu el.. Te înșeală!... La ce?... La concină?...

— Nul! Mă înșeală într'un mod nedemn... mizerabil... are-o amantă.

— Numai una?... Hm?... Eă aveam câte trei, patru...

— Așa e; dar d-ta n'ai fost nici o-dată în-surat.

— Și ce face cu asta?

— Face foarte mult... Dar în sfârșit... Al Mizerabilul!.. Sunt furioasă... Imi vine să plîng! Scapă-mă. unchiule!.. Scapă-mă!.. Invață-mă ce să fac?

În acest timp, colonelul îi observa figura, ca și cum ar fi voit să citească într'ênsa gravitatea impresiunii ce'i făcuse o asemenea descoperire. Apoi luând'o de ambele mâini, o așeză lângă el pe canapea.

— Aide, nepoțică... fii cu minte... Nu te speria de atâta lucru... Eū dac'ași fi în locul lui Scarlat..

— Iar?...

— Mă rog... Vream să spun că.. dar, în fine... pehlivanul!... O să'l judec eū... lasă'l pe mâna mea! De aceea te-am crescut eū și 'ți-am păstrat zestrea?... Ca să te înșele el și.. Lasă!... Lasă!... Tu ce zici că e de făcut?..

— Unchiule dragă... De la moartea mamei, d-ta 'mî-ai fost ca un părinte... În d-ta 'mî-e toată speranța... Scapă-mă, unchiule, căci îl iubesc și... nu voiū să mă despart de el.

— Bine, bine... Dar explică-te mai lămurit. . Zici că are o amantă?

— Da.

— Cum ai aflat?

— Azi dimineață a plecat la tribunal... Pu-țin dupe aceea, aū venit să'l caute doi din

clienții lui; dar ce clienți!... Doamne! niște mitocani, dă'i cu lanțurile groase la brâu și cu degetele pline de inele. Unul din ei doar rînjea pe sub mustață; cel-l'alt mai guraliv, pe când vorbea, spiona cu ochii prin toate părțile... Imi adresa niște cuvinte, par'că ași fi fost o femeie suspectă.

«Unde este d-nu Scarlat? întreba el, l'am căutat pe acasă și am aflat că e aci.

«Dar aici e casa lui, 'i-am răspuns eu.

«Știm noi, știm noi, adăogă el.

«Și eu sunt soția lui.

«O fi. Dar noi cunoaștem doar pe cucoana Fifița, consoarta d-nealui. . stem și în vizită cu famelia.

— In sfârșit unchiule, ce să 'ți măi spun?... Mitocaniî aceia, în prostia lor, mă luaă pe mine drept ceea-ce nu eram: amanta lui.

— Dar cucoana Fifița aceea?...

— Probabil, trece de nevasta lui!...

— Auzi ticălosu!

— A! Oamenii aceia! Nu pot să'i uit!... O-brasnicii... Dar nu! Ei 'mă-aă deschis capul... le sunt recunoscătoare! Luându'i de scurt, am aflat că Fifița aceea e fata unui samsar, Bâsgă Marafetescu; locuește în strada Portăreilor, No. 6. Oho!... i-am aflat bine adresa... Ceea ce m'a înfuriat ênsă măi mult, a fost încă-păținarea acelor oameni de a nu înțelege că eu sunt adevărata nevastă a bărbatului meu... Eșind pe ușă, cel măi guraliv a zis celui-l'alt,

«Vezuși, mă, țiiitoarea, ce înșiptă e!... Da ce lux! ce una alta!» I-a auzit jupâneasa.

— Ce spuî?...

— Tocmai așa...

— Ei, și, ce-ai făcut?...

— Turburată, neștiind ce fac, m'am îmbrobodit cum mă vezi, m'am aruncat într'o birjă și...

— Și?...

— Am spus birjarului să mă ducă în strada Portăreilor No. 6.

— Și-apoi?

— Când am ajuns în dreptul casei... m'am temut să intru..., se putea întâmpla un scandal... Firește, la acea oră, el nu putea fi acolo... Ah! Dacă ași fi fost sigură că'l găsesc.. Mișelul!.. Dar nu! Am fost prudentă... M'am întors acasă.. M'am răsândit... am plîns singură ca o nenorocită... M'am apucat să cânt un marș funebru... am rupt coardele clavirului, am... Ah!... Trădătorul! Iată pentru ce pleca dumnealui atât de des prin provincie!... Iată de ce 'mî venea zdrobit de oboseală!... Negreșit, Fifîța lui! Iubita lui! Nerușinatul!... Iar eû, îl credeam, îl compăttimeam... îl iubeam!..

Și Elena isbucni într'un plîns nervos; își ghemuia dantela, își răsucea mânușile, îi venea să-și mușce pumnii.

— Liniștește-te, Eleno, îi zise Prigoreanu, de astă dată cu serioșitatea unui părinte. Im-

prejurarea nu e atât de grea cât ți se pare... Ascultă,—voiū face tot ce 'mă va sta în putință să readuc liniștea și fericirea căsniciei voastre... Numai, fii cu minte, fă-te că nu știi nimic... Nu-î arăta nici o mâhnire.. Voiū căuta să-l vĕd chiar astă-zî, saū... știū eū ce trebuie să fac... Dar, e bine să te găsească acasă; întoarce-te și așteaptă-l...

— Să-l aștept! dar cu ce inimă... cu ce ochi!..

— Aide, aidel!... Făgăduesc să l scap de femeea aceea; mai întâiū, nu suntem încă destul de siguri...

— Ba eū sunt mai mult de cât sigură.

— Voiū vedea... Acum du-te... De seară viū la masă la voi...

— Ah! Unchiule, îți mulțumesc.

— Fii cu minte.

— Voiū fi!...

Și Elena îl apucă de umeri și se ridică în vârful picioarelor...

— Sărută-mă, să am putere.

— Copilă ce ești!...

Apoi, dupe ce o petrecu până la trăsură, Prigoreanu reintră în casă și începu să se pimbe de colo până colo.

— Biata copilă!... îngână el, și se trânti pe un fotoliū să se gîndească.

— A! O idee!...

Și se sculă repede, scrise un bilet și îndată îl trimise la adresă.

Dupe ce dejună, colonelul trecu în salon. Pe când aștepta nerăbdător, ușa se deschise și intră un tînăr ca de vre-o 28 de ani, un tip bine cunoscut de vizitatorii cofetăriei Capșa, și mai ales de birjarii muscali, cari nu evită nici o-dată a'l saluta, ori de câte ori îl întălnesc d'alungul podului Mogoșoaie. Imbrăcat dupe ultimul jurnal de modă, cu ghețe de lac și tindichiat ca o păpușe de vitrină, junele Bibică Mijlocescu înaintă către Prigoreanu, răsucindu-și mănșile în mână, dar totuși păstrînd o ținută respectoasă și gata a primi porunci.

— M'ai chemat, domnule colonel.... Iată biletul.

— Da, ștregarule... Te-am poftit.

— Sunt foarte onorat.

— Ce mai faci?..

— Iaca... tai frunză... Aștept de nouă luni, și nimic. Făgădueli și numai făgădueli... Sunt dator pînă în gît... Nu cum-va a sunat ceasul?... Fie ce o fi! Nu m'am mulțumit comisar și am ajuns pe trotuar... Acum, ași primi zău așa, chiar sub...

— Sub?...

— Sub comisar.

— Vai de capul tău!..

— Ce să fac?... Zău dacă am în buzunar mai mult de 60 de bani... N'am putut măcar să viū cu birja.

— Săraca riia!... O să ajungi rău, vai de

tinel... Dar să lăsăm astea... Știi de ce te-am chemat ?...

— Aî vorbit cu ministru...

— Nu.

— Atunci ?...

— Așteaptă... Șezi colea...

— Mă rog... Staă eă și în picioare...

— Ba nu, șezi...

Mijlocescu se așeză pe muchia unui scaun.

— Aștept porunca.

— Ia spune-mi tu mie, cunoști bine Bucureștii ?

— Ce vorbă ? Trei ani de poliție și nota bene mutat din secție în secție!

— Din pricina isprăvilor tale... Dar în fine, știu că ești băiat deștept...

— Se zice..

— Eî bine, ia adu-ți aminte... ai auzit cumva de una Fifța ?

— Starea civilă ?

— De.. cum să-î zic ?... fata unuia, Bâsgă Marafetescu, samsar... Trebuie să fie cunoscută de vreme ce ..

— De vreme ce ?

— E cam așa...

— Domnule colonel... Mă eî drept ?...

— Drept ceea-ce ești.. Băiat muchelef și craidon, cum eram și eă la vârsta ta...

— Cu toate astea, acum...

— Acum nu!... Afacerea este ast-fel... E vorba de Fifța aceea... Uite ce e : și dacă n'o

cunoști, trebuie să-î faci cunoștința : și dacă nu știi unde șade, cată să afli unde șeade... Scrie adresa : strada Portăreilor No. 6.

— Am scris... Pe urmă?..

— Pe urmă ? Iată 500 de lei pentru cheltueli mărunte : birje, tratații, bacșișuri și alte marafeturi. Ia informații, intră în fond, fă-î cunoștința și imediat vei avea alte cincă sute pentru cheltueli extraordinare; o mie pentru cel d'intêiū chef la Ferăstrêū și alte două mii pentru primul proces-verbal de iubire recipă, total patru mii, bez Vlașca și Teleormanul.

— Dar scopul ?

— Scopul .. îl păstrez eu...

— Cu alte cuvinte, 'mă ceri?...

— O slujbă, în schimbul aceleia ce voiū face să ți se dea în curând, ca să poți duce greutatele Fifitei tale.

— Prea frumos... dar nu pricep..

— N'ai nevoie să pricepi... scopul e umanitar.. Bagă de seamă, ai un rival... un bărbat însurat, căruia 'i port mare interes... Luându-î amanta, îl redaî nevestei sale.

— A! Înțeleg acum. Cuiul nou scoate pe cel vechiū. Bine te-ai gândit... Lasă-î pe mine. Fifita, strada Portăreilor, No. 6.. M'am și amoretat de ea.. Să vie cincă sute!...

— Iată arvuna.

— Și cei mulți înainte... Dacă e vorba p'așa ceva...

— Fă economie.

— Pe cât posibil... De cincî-or cincî . Nul.. In cincî zile nu 'mî ajunge... Pe poimîne!... Respectele mele...

— Isbîndă bună!...

Și Bibică Mijlocescu eși repede și ușor ca un vrăbioiū într'un picior.

— Una la mînă! își zise colonelul și se așeză cu coatele al fereastra din spre grădină, ca să facă noi planuri.

Nu de geaba a fost el trei-spre-zece zile prefect de poliție.

* * *

Cine nu s'a ras măcar o dată la «Briciul lui Cuza», i se poate zice cu drept cuvînt că n'are idee de adevărata artistică bărbie-reală.

La «Briciul lui Cuza» este firma unui salon de ras, tuns și frisat, ce ființează de mulți ani în București, într'una din prăvăliile de sub hotel Union din strada Academiei

Cum și de unde a conceput patronul friseriei ideea firmei sale, nu este dat ori cui să o știe. Destul că trecând pe din'aintea localului, privirile 'ți sunt atrase de un brici gigant, atârnat d'asupra ușei, subt o tăblie care poartă cuvintele cunoscutei firme.

Dacă trebuința *de a te face frumos* te îndeamnă să intri înăuntru, vederea 'ți-e iarăși isbită de mai multe tablouri atârnate pe pe-

reți, între care două litografii mari, reprezentând una pe Vodă Cuza, iar cea-l'altă pe Elena Doamna. Ceea ce 'ți place mai mult este înfățișarea patronului un bărbat bine făcut, cu fața vioae și interesantă, de a cărui bărbie atârnă până la piept un cioc lung și cărunt, așa precum îl purta în viață-î mai sus pomenitul domn al țerei românești.

Aceasta explică întru cât-va noima firmei în cestiune, căci mulți susțin că respectabilul patron este un cuzist înfocat, lucru de care nici dânsul nu pare a se da în lături.

Afară de asta, ține precum se vede ca firma să fie reprezentată și înăuntru cu același stil și aspect, cu aceeași expresie și demnitate.

E simpatic patronul, isteț, diplomat și plin de haz la vorbă. De aceea, prăvălia lui e tot-d'a-una înțesată de bărbii și capete ce așteaptă să fie rase ori tunse.

Când te vede intrând, îți apare cel dintâiu, dintre numeroșii săi lucrători, îți face un compliment, și, cu o politeță egală pentru toți, te poștește pe un scaun, să aștepti *două minute*, căci mușterii fiind mai tot-d'a-una mulți, trebuie să îngădui până te va ajunge rândul, după cum ai intrat întâiul, al doilea și așa mai departe, ca la moară.

Și dreptul acesta de prioritate e păstrat cu sfințenie la «Briciul lui Cuza» sub privegherea patronului, care nu 'ți ar da preferință față de un altul, sosit mai înainte, chiar dacă

tu ai fi ministru și acela un biet scriitorăș or
amploiat de prăvălie.

O fi existând saū nu egalitate în fața legei;
dar înaintea «Briciului lui Cuza» toate băr-
biile sunt egale.

Pentru acest cuvînt, nimeni nu are drept
sa se supere. Fie-care își aștepta rîndul, și
dacă ai norocul să brodești într'o Sîmbătă,
apoi cele *două minute* ale patronului se fac
une orî *două-zeci*; totuși nu te plictisești a-
șteptînd, căci multe și mărunte vei fi auzind
și vei fi aflînd de prin lume, dar și mai multe
și mai mărunte auzi și afli, stînd pe cana-
peaua or pe scaunele de pae ale friseriei din
strada Academiei, cu firma la «Briciul lui
Cuza».

Advocatul Scarlat Filioreanu era și el unul
din clienții acestui reputat stabiliment.

Intr'o Sîmbătă, pe cînd își primea perda-
ful în fața uneia din oglinzi, alături de el se
rădea un tîner a cărui înfățișare îl contraria,
fără să 'și dea seama pentru ce. Acesta vor-
bea cu un altul, ce aștepta pe un scaun în fa-
ța lui. Convorbirea lor, de și discretă, era însă
destul de tare ca să poată fi auzită de Fili-
oreanu.

— In sfîrșit, i-ai suflat-o!.... zicea cel din
urmă către cel care se rădea.

— O ho!.. Și încă cum! Acum chiar, mă
duc pe la ea: deseară mergem la chef.. a-
vocatul ei nu vine... e însurat... Ș'apoi, Fifța

nu'l iubește de loc... 'Mî a declarat categoric că'î dă cu piciorul, de nu'î cumpără o casă pe numele ei... Ș'apoi... ce'mî pasă... Știi, nu e de lepădat o amantă cu mobilele, casa și venitul asigurat.... Cât despre rivalul meu.... nu-î voiî face onoarea să'l provoc în duel... Fifîța îl va da pe bete, imediat ce'l va pune bine la mână.

— Mi se pare că te cam lauzî...

— Vrei o probă? Iată inelul ei... 'Mî 'l a dat ieri noapte, dupe supeu...

— Ce spui?

— Mai mult de cât atât... A rupt în fața mea portretul amantului pe care 'l a batjoricit într'un chip... Iată-î bucățelele.

Filioreanu, care ascultase cu mare atenție, la auzul acestor cuvinte, se îngălbeni ca ceara, și se ferea cât putea ca să nu fie recunoscut, după crâmpetele fotografiei, pe care cei doi tineri cătau să le potrivească la locul lor.

În momentul acela lucrătorul care 'l rădea, îi scoase șervetul de la gât în semn că operația era terminată. Filioreanu se sculă mașinalmente, aruncă o privire furișă împrejurul său, apoi luându-și palăria din cuier, eși repede pe ușă, opri primul birjar ce 'î eși înainte și se aruncară în trăsură, zicându-î:

— Mână iute!...

Eraū 5 ore dupe prânz.

Colonelul Prigoreanu, care de cât-va timp venea foarte des să-și vază nepoții, se afla cu Elena în biuroul lui Filioreanu unde așteptaū intoarcerea lui de la tribunal.

Elena, care începuse să crează în presimțiminte, din ziua când descoperise că bărbatul ei o înșeală și când fusese atât de tristă, simțea acum o veselie nespusă. Vorbea, glumea, se juca aproape ca un copil.

— Ah! Unchiule! zicea ea; nici o-dată n'am fost așa de dispusă ca astă-zi. O să se întâmple ceva... sunt sigură

— N'ai teamă. In tot cazul, rău n'o să fie. Bibică al meu s'a purtat ca un Don Juan... Peste puțin Scarlat va fi al tău... Am destulă experiență.. Am văzut atâtea pe lume!... Bărbaților le place să umble ca liliicii după fluturi... dar când se păcălesc, se întorc iarăși la cuiburile lor Mai deună zi, întâlnii pe unul care era cât p'aci să se despartă de nevastă-sa.. pentru o dragoste de mâna stângă... Dar, nu știū cum s'a întâmplat că l-am văzut la braț tot cu nevastă-sa . firește, în ciuda dragostei care umbla să-î strice casa... A! vezi, dacă și femeile ar fi prevăzătoare, n'ar mai exista asemenea scandaluri.

— Ce vrei să zici?

— Eū cred că dacă bărbații se abat de la datoriile virtuței, e tot din pricina nevestelor... Nici o ființă nu e atât de variabilă, ca

acest soiū de biped, în capul căruia imaginația joacă un mare rol. Ce vrei! De multe ori natura învinge rațiunea. În firea lui, bărbatul e atras de tot ce e nou, necunoscut pentru dânsul Monotonia, uniformitatea îl saturează, îl desgustă. Ca femeie, poți fi ânger de bunătate și de virtute, dacă nu știi să-i satisfaci varietatea capriciilor lui, dacă nu isbutești să-i pari astă-zī alt-fel de cum ai fost erī, dacă nu-l faci să te vadă tot-d'a-una așa cum nu te-a cunoscut nici o-dată, dacă în fine, nu întrupezi acea varietate de grații și de sentimente de care un bărbat nu se satură nici când, — riscī să-l depărtezi de tine, și-l condamni să caute la alta, dacă nu la altele, aceea-ce crede că nu găsește, aceea-ce ar voi poate să găsească la femeia cu care, de voe saū de nevoe, s'a hotărât să împartă restul vieții. Bănuiesc că tu 'ți-ai neglijat bărbatul, saū cel puțin ai crezut că toată iubirea constă întru a'i fi credincioasă...

— Din contră, l'am iubit foarte mult.....
'i-am dat dovezi.

-- Asta încă e rău. — A'l iubi, chiar cu pasiune, fie; dar a'i-o spune, așa cum poate ai făcut-o, a'l convinge, a'i da totul, ne lăsându-i ceva la care să mai spere, este a'i slei ori-ce farmec viitor, este a'i deschide toa'ă ușa unei comori, pe care după ce a golit-o, nu mai are ce căuta, și pleacă aiurea după alta... căci nu dobândirea fericirii

te face fericit, ci emoțiunea ce resimți pînă să ajungi la dînsa... Și apoi, omul e ca acel cățeluș, căruia dacă 'i dai toată bucata, o înhață și pleacă pe aici 'ncolo... Dăi mai cîte puțin, dacă vrei să mai revie. — Dacă, în adevăr, ast-fel ți-ai manifestat iubirea, urmările sunt foarte firești... Bărbatul tău, va reveni, sunt sigur; cată însă ceva nou pentru a'l atrage... Nimeni n'a scris adevărata artă a iubirei; femea însă se naște cu ea.. Puțină aplicare, mai multă sîrguință, și talentul ese la iveală.. Dar ce stau de vorbesc! lucrul e clar... Scarlat place pe alta, pentru că 'i-ai dat prilejul să facă comparație între tine și aceea. Cât timp nu cunoști lumina nu fugi de întunec... Tu l'ai ținut în cel din urmă, și l'ai lăsat să vază pe cea d'ntăi. Dă-i și una și alta în propriul său cămin, și orbirea de astă-zî îi va dispere..

— Dar cum să fac?.. Teoriile d-tale 'mî deschid capul, dar nu 'mî dau calea ce trebuie să urmez.

— Vrei să ți-o spun?... Fii tot-d'odată soția și amanta lui.

— Oh! Doamne!... Dar noi, sêrmame fete, pregătite cu totul pentru alt-ceva, de cât pentru măritiș, de unde vrei să știm atâtea meșteșuguri pe care nici profesorul de Franțuzească, nici dascălul de Clavir nu ne învață.

— Mă faci să riz... Nevoia e cea mai bună învățătoare. Este adevărat că te-am crescut

ca pe cele-l'alte; dar, dacă tot-d'a-una ași fi judecat ca astă-zî, dacă nu m'aș fi temut de ponosul acelora care ies din comun, dacă în fine ai fi fost fata mea, de viitorul căreia ași fi fost avut singur dreptul a răspunde, te încredințez, ai fi unica femeie ideală, la care poate visa un bărbat... Acum însă e târziu... la vârsta ta, nu pot începe cursul unei educațiuni, pe care ași fi putut'o da unei copile treptat în desvoltarea ei. Aceea-ce atunci 'ți s'ar fi părut natural și indispensabil vieței, astă-zî te-ar surprinde, și cine știe poate a-și pierde în ochii tîi considerația, pe care, cu tot caracterul meū, mă mândresc că 'ți am putut'o inspira. Acum, consultă-te pe tine, și stăpânindu-ți inima, lasă rațiunea să vorbească.. Dar, iată, sună cine-va... De sigur, e el... Joacă-ți rolul ca și până acum. Mă duc să-î deschid...

Și Prigoreanu ieși în sală; dar cum întoarse cheia, ușa se crăpă și Bibică Mijlocescu apăru înaintea lui.

— Cum? Tu aici? Ce cauți?

Ștregarul gâfăia, tremura, nu știa cum să înceapă.

— Mă iartă, colonele; am aflat că ești aici și... am venit... Te rog ajută-mă, previno o nenorocire... Fără mine, biata Fifța ar fi fost pierdută... moartă de bătaie... M'a lovit și pe mine..., dar am dat și eu...

— În cine?

— În el... în amantul ei...

— Nenorocitul..

— N'ai teamă; scandalul a fost pe tăcut.. dar...

— Ce dar?

— Mai dă-mi ceva parale.. Ca s'o scur-tăm, m'am înțeles cu ea să fugim amândouă din București.

— Iată, ține. Plecați și întoarceți-vă cât mai târziu..

— Numai atât?

— E prea destul. M'ai spetit... Altă dată...

Și colonelel, împingându-l cu ușa, pe care o încuiă la loc, reintră mormăind printre dinți:

— «Ce rușine!... Ce rușine!...»

Apoi, Adresându-se Elenei :

— Scump, dar face! De acum primește-ți bărbatul și păzește-l mai bine...

— Unde e?

— Trebuie să vie îndată. Dacă ți-o părea cam abătut, nu-i cere deslușiri.

— De ce?

— Și dacă n'o fi spetit, totuși, suferă.

— Ah! Unchiule !... Nu mai spune! Imi vine rău! scapă!!

— Lasă'l... Așa 'i trebuie!... Destul trag și eu de două luni de când mă lupt cu planurile și cu cheltuiala...

— Dar eu, care l'am suferit lângă mine, fără să 'mi pot versa focul măcar o-dată...

— Te călca datoria să o faci... Alt-fel, a-

jungeați la divorț... Dar iată, sună iar... De astă dată e el...

— Deschide'i.

— Nu, îmi vine să rîd... du-te tu...

— E de prisos... I-a deschis jupâneasa... L'auz în sală... Mă duc înainte-î.

— Am cam întârziat, zise Filioreanu, intrînd pe ușa, și ridicînd din umăr, ca și cum ar fi cătat să'și astîmpere durerea.

— E lovit țeapăn, se gîndi colonelul, pe cînd avocatul se îndrepta să'și pue ghiosdanul pe biuroū. Se scarpină unde'l doare.

— Astă-zî, urmă Filioreanu, am avut un proces care sper că va fi cel din urmă...

— Cum asta? întrebă Elena cu nedumerire.

— Un proces afurisit... plicticos... Abia îmi simt capul.

— Zi mai bine spinarea! cugetă Prigoreanu, care se apropiase de fereastră.

— Și ești ostenit rîu?

— Da și nu... M'am hotărît însă să mă las de advocătură...

— In fine! Ai ajuns la vorba mea! strigă Elena cu o bucurie vedită.

— Mă pregăteam de așa ceva... Acum sunt decis...

— Va să zică nu mai mergi la tribunal? Nu mai pleci prin provincie? Oh! Cât sunt de fericită! Slavă domnului! avem cu ce trăi. Trei-zeci de mii de lei venit...

— Mă iartă, răspunse Filioreanu, care în

acest timp schimbase câte-va cuvinte cu colonelul ; mă iartă, n'am vrut să zic asta.

— Ce fel ?

— Mă las de advocătură: dar, știi vorba mea: «bărbatul care speră în zestrea nevestei, e un trântor».

— Ce vei face atunci ?

— Uitasem să 'ți spuî... Acum câte-va zile, ministrul 'mî-a propus postul de membru la curte, ce este vacant...

— Și ?

— Azi 'i-am răspuns că primesc... Măine face decretul.

— Așa dar, tot te mai duci la tribunal ?

— La curte... De la 12 la 4.

— Dar restul ?...

— Il vom petrece împreună... nedespărțiți.

— Oh! Ce fericire!...

Și Elena, sărindu-î de gât, începu să'l sărute pe o parte și pe alta.

In acest timp, colonelul care se prefăcuse că reșfoește un volum, se apropia de dênșii.

— Mă iartă, unchiule, urmă Elena, că am dat drumul expansiunei mele!... Dar bucuria... Mulțumirea...

— In adevăr, adăogă Filioreanu, nu știu cum, dar îmi vine și mie s'o sărut! iac'asa!

— Bine, bine... zise Prigoreanu, înțeleg eă așa ceva... dar nu v'am vëzut nici o-dată atât de iubeți. . se vede c'a rămas un rest din luna de miere.

Apoi, mormăind în sine și :

«Dacă nu cum-va drojdiî din dragostea cu pricina».

— O fi, unchiule; mai știî ? rămas pe fundul paharului...

— Dar știți una ? zise colonelul potrivindu'și buzele.

— Mie 'mî e foame... și mai vîrtos 'mî e sete...

— Să dea la masă.

— Până atunci, eî ași crede să închinăm câte un păhărel în sănătatea noului consilier de curte.

— Vivat! făcu Filioreanu repezindu-se în sofragerie și aducînd singur serviciul de țuică...

— În sănătatea lui și fericirea amândorora! închină colonelul cu plin.

— Pentru reîntoarcerea bărbatului! zise Elena, gustînd dintr'un pahar.

— Și regăsirea soției! urmă Filioreanu.

— A soției și a amantei! adăogă ea cu neînfrînarea unei bacante.

— Cum ? întrebă Filioreanu, schimbîndu-se la față.

— Până acum ți-am fost numai soție, d'acum îți voiî fi și amantă.. Nu te mira... Aceasta e baza unui nou sistem de educațiune ce am de gînd să inaugurez.. Voiî începe prin a fi însu-mî eleva mea.. Te voiî pune în curent.. Acum, încă un pahar!

— Vivat!...

— Trăiască soția și amanta !

Thürman

ORGIE

Era în ajunul anului nou.

Așteptam cu nerăbdare să vie seara, ca să mă duc la teatru, unde aveam să mă întâlnesc cu mai mulți prieteni.

La opt ceasuri, mă înființai în stalul meu.

Nici o-dată ca atunci *Faust* nu 'mi-a părut mai bine cântat de opera italienească.

Abia apucam, între acte, să schimb câteva vorbe cu prietenii și repede alergam la loc să ascult actul următor.

La miezul nopții, când cortina se lăsă pentru a nu se mai ridica în acel an, îmi făcui loc prin lumea care se înbrâncea să plece, și mă întâlnii, la ieșire, cu toți prietenii, ca să ne ducem .. unde?.. Nici noi nu știam.

În noaptea de... *revelion*, cum e obiceiul a se zice, toată lumea își face de petrecanie. Și bogat și sărac, caută se se înveselească, să 'și facă inimă bună, în nădejdea că anul

ce vine va fi mai mănos și mai dătător de fericire.

Așa aveam de gând și noi să facem... Dar, fiind-că nu ne sfătuisem din vreme, ne apucase toiuł nopteii fără să știm unde și cum vom sărbători tradiționala îngropăciune a vechiului an, căci despre cel nou, puțină nădejde aveam într'ensul... Eram mai toți într'o vârstă când scepticismul pătrunde mai cu furie în sufletul omenesc.

Strânși roată, lângă stâlpul unui felinar, începurăm a pune proiectele la vot și, ca la cameră, toate se vota și nici unul nu se pune în aplicare. Piedica era, că unul dintre noi, — cel cu punga mai groasă, — tăcea și nici aproba, nici nu desaproba... Părea însă că 'l frământa o idee, și nu știu pentru ce, se codea să ne-o spuie.

De odată, o hotărâre repede îi descreți fruntea de poet,—căci, lucru ciudat, era un fel de poet cel cu punga mai groasă, — și făcându-ne să ne uităm toți în gura lui, ne zise :

— Haideti la mine acasă !

Propunerea se votă în galop. La dânsul acasă! Negreșit, unde am fi petrecut mai bine? De și, ca tineri, făcuserăm fie-care în viață câte mai multe duzini de ștengării, totuși nu eram dintre aceia cărora le plac orgiile în vileag, în câte un loc public.

Intre patru pereți e mai misterios.

Năvălirăm cu toții într'una din băcăniile ce erau încă deschise la acea oră.

Peste puțin eșirăm, ducând fie-care la subțioară sticle de șampanie, de vinuri streine, de tot felul de băuturi delicioase și îmbătătoare.

Casa poetului era în apropiere. Locuia singur într'ênsa: n'avea nici părinți, nici rude.

Cum ajunserăm, un servitor bătrân ne ieși înainte. Stăpânul său îi dete tot ce aduceam, și, dupe un ceas, trei-spre-zece conmesenî erau rënduiți împrejurul unei babilonii de sticle și de vase cu tot felul de mîncări.

Poetul sta în capul mesei.

Pe la sfîrșitul supeului, anfitriionul nostru începu să amuțească.

— Gheorghe ! strigă el bătrânului care ne servea ; umple cupa asta cu vin !

De două-spre-zece orî o umplu și ne dete să bem fie-căruia pe rînd.

Care mai de care ne uitam mirați la vasul în care servitorul turna câte-o sticlă întregă de vin de cotnarî și tot nu se umplea.

În adevăr, vasul avea o formă bizară : semăna c'un craniu cîptușit pe din afară cu argint și lustruit pe din'năuntru. Dinții, complecți și tari în alveolele lor, albeaū ca niște sîdefuri între ornamentele de argint ce acopereaū restul feței.

Poetul, umplu cupa pentru a trei-spre-zecea oară, dupe ce sărută de mai multe orî cele

două șiruri de dinți, ridică craniul și închină :

— În memoria celei care a purtat această căpățână !...

Și bău tot vinul dintr'o dată.

Două-spre-zece exclamații răspunseră într'un glas bizarului toast ce se ridicase.

Apoi, fie-care întrebă :

— A cui e ? Cine-e ?

— Craniul acesta, reluă poetul așezându-se pe scaun, alcătuește o istorie întreagă...

— Povestește-ne-o și nouă !

— De ce nu !... Acum șapte ani, tata și mama aū murit amândoi în câte-va zile. Era aproape să înebunesc de durere. Umblam ca un rătăcit, nu mai știam nici unde mă duc, nici ce fac. Plecam noaptea la cimitir și plângeam pe mormântul lor, până ce cădeam zdrobit acolo... O ! Nu vă mirați !... Cine nu și-a iubit părinții cum i-am iubit eu pe-ai mei, nu e stare să mă înțeleagă... Există însă o mângâiere mai mare ca toate : vițiul. M'am aruncat în brațele lui, ca să uit, să nu mă sufer, saū mai bine, să măucid, să mor și eu ! Soarta însă nu voi să mă trimită în așa stare lângă părinții mei. Intâmplarea imi scoase înainte o femeie. Era frumosă ca un ânger, și coruptă ca un demon. Am găsit'o în noroiul depravărei, am smuls'o din brațele a o sută de desfrânați și am iubit'o, eu singur, cât n'aū iubit'o toți ei pe rînd. Zile și nopți întregi petreceam amândoi, sărutându-ne și

desmierdându-ne cu toată furia tinereței. Parcă era să se isprăvească pământul și ne temeam să nu rămânem cu dragostea nesăturată ! Iarna mai ales, ne culcam de cum se însera și adese-ori ne sculam din pat tocmai a treia zi, când ne covârșea foamea saună când trebuia să preînoim aerul din odaie. O astfel de viață ne slăbi ca niște schelete și lumea, — dacă am fi eșit prin lume, — ne-ar fi luat drept doi morți și sa'r fi îngrozit de noi. În toamna aceluși an, iubita mea se îmbolnăvi greu și în câte-va zile muri. Cea ce simții atunci, nu era nici jale, nici durere, nici disperare... era un fel de nebunie, de turbare... Semănam cu o fiară flămândă, însetată dupe carne, dupe sânge... O !... Nu vă speriați ! N'am mâncat cadavrul iubitei mele și nici nu-i-am supt sângele.. Dupe ce am făcut toate formele pentru înmormântare, n'am chemat nici preot, n'am dus'o nici cu convoiul la cimitir... Nu !.. I-am zmulș përul, i-am tăiat carnea bucată cu bucată, i-am curățat oasele și 'i-am scos creierii; am fiert'o în cazan și 'i-am preparat scheletul ca autopsierul cel mai îndemânatic. Il păstrez și astăzi, îl iubesc și 'l venerez, dupe cum toți credincioșii din lume nu iubesc și nu venerază moaștele celui mai sfânt dintre sfinți. Craniul ei, .. iată'l. Umpleți'l cu vin, să 'nchinăm în memoria ei !..

Nenorocitul, cu fața aprinsă, cu ochii plini

de lacrimi, cu buzele tremurătoare, goli țeasta a doua oară până în fund și căzu sub masă beat mort de vin și de durere.

Toți incremenirăm. Băusem din craniul iubitei lui.

Atunci o orgie îngrozitoare se încinse între cei-l'alți.

A doua zi, când fie-care se sculă depe unde căzuse, prin toată odaia se împrăștiă un zăngănit de sticle și de pahare sparte, călcate sau zvârlite dupe 'ntâmplare.

Când el cercă să se ridice, craniul ce era lângă picioru-i se rostogoli, și se isbi de ușă c'un pocnet de oală dogită...

STOMACUL CERE

— Morții cu morții ; vii cu vii ! stomacul cere !

Așa zicea nesăturatul Spiridon Topală, or de câte ori năștea saū murea câte cine-va în familie și zăpăceala împrejurării nu'l lăsa să-și vază de regulata lui mâncărică și beuturică.

Nu era tocmai mâncăcios, dar s'ar fi ospătat la trei mese, una dupe alta, începând de la supă și până la friptură, și dacă l-ai fi întrebat :

— Ai mâncat, nene Spiridoane ?

— Am făcut o zacuscă ; ți-ar fi răspuns el și s'ar fi poftit singur la a patra masă.

Și nu doar că era din vremea celor cu șapte pite și-un pitoiū ; dar, dacă 'și schimbase anteriul și șapca cu cozoroc pe-o redingotă neagră și-o pălărie cu marginile cât urechile unui vieri, stomacul îi remăsese credincios vechilor obiceiuri ale bunicilor săi, care stăteau la

masă pe marginea patului său a unei sofale mari, pentru ca să le fie mai aproape, dupe cel din urmă pahar de vin chipriotic, să se lungească pe spate, slăbindu-și cingătoarea pantalonilor și dând voe stomacului să macine în-delete.

Din frați și veri, avea o mulțime de nepoți și strănepoți ; ocolise pe la ferestre la nașterea fie-căruia. Din unchi și mătuși, avusese o sumă de rubedenii ; își șterșese nasul cu basmaua lui de doi coți și un rup, la vecinica pomenire a tuturilor. Dar, odată faptul împlinit, dupe ce copii nășteaū și bătrânii mureaū, pofta de mâncare îi venea pe loc, și începea :

— Morții cu morții ; vii cu vii ! stomacul cere !

* * *

Cocoana Frusina, nevasta lui, era jinduită să se ducă cu dânsul la vr'o sindrofie.

Pretutideni o făcea de rușine.

N'apuca să șează un sfert de ceas pe scaun ; nu ajungeaū să se adune toți mosafirii, că numai începea către gazdă, cam în glumă cam în serios :

— Par'că aud sunând ceva lingurițe, pahare, cesci... N'êți fi având de gând să ne dați dulceață ? Mie par'că mî-ar fi sete.

Mai întru târziu, când invitații se așezaū la *loton*, or la *otus-bir*, se strecura pe lângă urechia gazdei și-î șoptea :

— E rost de ceva mezelic ? salam... ghiudem?... Vr'un picior de curcan?... Auz sunând niște farfurii... Mie par'că mî-ar fi foame.

Avea pregătit or n'avea, gazda trebuia să scoată câte-ceva de prin fundul cămărei, așa că, din pricina unor ast-fel de supărări, biata cocoana Frusina era jînduită să se mai ducă cu dînsul la vr'o sindrofie.

* * *

Cînd erau poștiți la câte o nuntă, Spiridon n'avea răbdare pînă să i se citească biletul. Puțin îi păsă lui cine se însoară sau cine se mărită ; la ce biserică sau la ce ceas era cununia. De cum lua nevastă-sa biletul să'l citească, el începea :

— Ia vezi, scrie și la masă ?

Așa că dacă invitația era numai pentru biserică, să se fi cununat și Soarele cu Luna, el tot nu s'ar fi dus.

* * *

Îi muriseră cincî copii, toți crescuți gata ; flăcăi și fete mari ; la toți le mîncase din po-mană. Cel de-al șaselea, un tânăr frumos și plin de viitor, muri la vrâsta de două zeci și șase de ani. Plîngeau pînă și vecinii care 'l vîzuseră numai trecînd pe lângă porțile lor. Spiridon, dupe ce vîzu mortul gătit și așezat pe catafal, întrebă dacă masa era gata. Dar, într'o ast-fel de jale, cine se mai gîndea la sto-

macul lui? Dacă văzu așa, răzbi tocmai la o rudă de-al șaptelea rând. Acolo găsi masa pusă. Se pofți singur, zicând :

— Mortii cu morții ; vii cu vii : stomacul cere !

* * *

Până la cele mai adânci bătrânețe, Spiridon Topală și a respectat și și-a iubit stomacul. — O boală fără leac îl trânti însă la pat și 'l ținu pironit pe saltele mai mult de două luni. In ultima săptămână nu'și hrănise corpul de cât cu câte-va lingurițe pe zi cu apă sau cu lapte căldicel. Se uscaser ca o lingură de post. Era în agonie ; cu toate astea, nu-î perise încă graiul și cunoștința. In cel din urmă minut, ca printr'o minune, se păru că prinde putere, ceru să'l ridice pe perne ; ar fi zis cine-va că moartea și-a schimbat hotărârea. Nevasta lui se apropiă de dânsul, îi vorbi, el îi răspunse , îl întrebă dacă ar vrea să mănânce ceva ; dar el o privi lung, înmărmuri ochii asupra ei ; apoi, îi dete peste cap, pronunțând cu glas sfârșit :

— Vii cu vii ; morții cu morții ! Pământul cere !

DOUĂ MUME

Iarna începuse de timpuriu. Toată luna lui Noembrie ninsese mereu și noaptea Sfântului Andrei povârnise asupra capitalei furia unor viscole năpraznice. Casele erau acoperite de pături groase de zăpadă; pe străzi și prin curți se înălțau mormane albe, pe care vijelia le pornea în vârtejuri, le isbea de uși și de ferestre și le ridica apoi în văzduh ca pe niște trombe gigantice; gerul, frate de cruce al mizeriei, orgolios și semeț, insulta răbdarea trecătorilor, cari mergeau grăbiți în timpul nopței, pălmuindu le obrajii cu pete vi-nete și roșii. O iarnă atât de grea nu se pomenise de mulți ani: plesneau geamurile în cercevele și se lipeau degetele de clanța ușei; lupii chiar, lihniți de foame, cutează să intre până în ulițele mărginașe ale orașului. În noaptea aceea, mulți săraci și-au ars până și lăvițele de prin casă, spre a se putea încălzi;

mulți alții au fost găsiți dimineața înțepeniți pe lângă vetrele lor.

Pe un ast-fel de timp, aproape de miezul nopții, Maria și Matei Robeanu, înveliți cu blăni groase, se întorceau acasă. Cum se apropiau de poartă, Maria se opri d'o dată și se strânse cu frică de brațul bărbatului ei; o umbră, negrind pe zăpada din fața porței, îi spăimântă vederile și o făcu să stea pe loc.

— Ce este? întrebă Matei.

— E ceva acolo, jos!

Robeanu îi lăsă brațul și se apropia.

— Hei! Ce faci acolo? se resti el, lovind cu piciorul într'un corp ce părea că e al unei ființe omenestii.

Drept răspuns, auzi un gemăt înăbușit, ca al unui om în agonie. Se aplecă și, la lumina produsă de albeața zăpezei, putu să distingă ce era.

— O femeie căzută jos, zise el, întorcându-se către Maria, care se apropiase deja.

În adevăr, în fața porței, o femeie zăcea trântită în zăpadă, strângând la sîn un copil și acoperindu-l, în neștire, cu marginile unui șal de lână.

— Mor!... putu să zică acea femeie și limba i se împletici în câte va cuvinte fără înțeles, semănând mai mult a niște horcăituri ieșite din piept.

Copilul părea înghețat în brațele ei.

Cei doi soți se grăbiră să le dea ajutor.

noaptea sfântului Andrei, trecură repede ca un vis.

Orî cine intra în casa Robenilor, ştia din 'nainte să aflu mai târziu că dânsii făcuseră una din acele fapte generoase, ce rar se întâmplă oamenilor bogați și fericiți. Acești doi soți, mârniți la începutul căsătoriei că nu aveau copii, — din ziua când împrejurarea le scoase din 'nainte copila unei femei sormane, își uitară singura părere de rău ce turbura orizontul senin al căsnicieii lor, se înduioșară de soarta acelei copile, o crescură cu grijă părintească și o instruiră într'unul din cele mai bune pensioane.

La vârsta de șapte-spre-zece ani, Fulvia dovedise că merita dragostea și îngrijirile binefăcătorilor ei. Pe de altă parte, Susana se ținuse de cuvînt: vrednică și cinstită, făcea toate slujbele casei, și recunoștința către stăpânii săi îi era cu atât mai mare cu cât aceștia nu-i înstrăinaseră simțimintele copilei și nu-i luaseră dreptul d'a purta dulcele nume de «mamă». Era apoi așa de fericită, în cât i se părea că visează când își vedea fata îmbrățișată și iubită de toate familiile care o cunoșteau. Când Robeniî plecau cu dînsa la plimbare, la teatru, în lume, o admira cât de frumos era gătită, îi venea s'o sărute de mii de ori, să se arunce la picioarele protectorilor ei, neștiind cum să le arate mai multă recunoștință, și adesea îi petrecea până la

poartă, și privea în urma lor lung, departe, pînă ce nu se mai zăreau. Atunci, cu ochii plini de lacrimi, se întorcea în odaia ei și acolo plîngea, plîngea de bucurie, de fericire.

Une ori, când salonul se umplea de rude, de prieteni, în mijlocul cărora Fulvia, veselă, și îndatoritoare, făcea de obicei onorurile casei, Susana găsea prilejul să intre de ne-numerate ori, — dacă era vara, să deschidă sau să închiză ferestrele, dacă era iarna, să puie lemne în sobă sau să potrivească focul, — și nu se putea sătura ascultînd'o cu câtă dulceață și pricepere discuta cu toți și cu toate. Când Fulvia cânta la piano, ea se rezema pe furiș de o ușă secretă ce răspundea în salon, și acolo, nevăzută de nimeni, cu inima înmărmurită, asculta câte o simfonie din Haydn sau câte un concert de Schuman, pe care Fulvia le executa cu un talent surprizător, și aștepta sfârșitul, ca să vadă ce impresie a produs asupra ascultătorilor. Când auzea pe unii bătînd din palme, pe alții făcîndu'i laude, iar pe cei mai mulți rugînd'o să le mai cînte, biata femeie nu mai putea de bucurie, și, ca să nu se trădeze prin vr'o exclamație, sau vr'o mișcare că era ascunsă acolo, fugea în odaia ei, cu ochii plini de lacrimi, și plîngea, plîngea... dar de astă dată nu de bucurie; de durere. I se părea așa de grea bariera ce o despărțea de fiica ei în minutele cele mai fericite !

Pentru dânsa tortura cea mai mare era atunci când, în fața străinilor, trebuia să vorbească de Fulvia, sau să-i spuie chiar ei câte ceva. Cum s'o numească?... Cum s'o cheme?... Toată lumea știa că e mama ei; ar fi putut să-i zică : Fulvia, cum făcea când erau singure. Dar între mulțimea de tot felul, în fața domnișoarelor de vîrsta ei, a tinerilor care o admiraū, să-i zică pe nume?... ea, care cu puțin mai 'nainte le 'ntinsese tava cu dulceață?... îi venea greu... nu putea... și, buzele-î stăpânite de o voință hotărîtă, rostea din fundul inimei cuvintele cele mai dureroase pentru dânsa : «Cuconița Fulvia !»

În inimile celor care auzeau, se produceau diferite impresii : unii o compătineaū ; alții rîdeaū pe ascuns ; pe fețele unor domnișoare mai ales se zugrăvea un fel de orgoliu triumfător, iar buzele mumelor se mișcaū ca și cum ar fi zis : «sărmana femeie :»

Dintre toți însă, un tîner, Locotenentul Ionel Viperescu, fiul unei vechi prietene a Mariei, resimțea greutatea acelor cuvinte, nu atît pentru mămă, cît pentru fiică și inima 'i se întrista pe dată ; se retrăgea în vre-un colț, cădea pe gînduri sau răsfoia în neștire un album, pînă ce, din întemplantare, dedea peste portretul Fulviei, în fața căruia rîmînea mut, absorbit, cu privirile înecate într'o melancolie adîncă. O ființă îl urmărea în secret, îi observa mișcările, își fixa ochii asupra lui,

se apropia de dânsul, îl surprindea uitându-se la portret și repede se întorcea, amestecându-se 'n mulțime. Era Fulvia.

— Iar ești trist? îl întreba dânsa, când i se părea că n'o aude nimeni.

— Nu, răspundea el; mă gândeam...

Și restul convorbirei se urma din ochi, din bătăile inimei. Sufletele lor își răsfrângeau în taină amănuntele celor mai adânci simțuri. De iubire nu 'și pomeniseră nici o dată; totuși, se iubeau.

III

Erau nouă ceasuri de dimineață, când Maria Robeanu auzi pe cine-va sunând la intrare. Cu puțin mai 'nainte, Matei și Fulvia plecaseră în târg.

— Cine să fie? cugetă ea.

— D-na Viperescu! zise Susana, intrând repede să vestească pe stăpână-sa.

— Așa de dimineață?... Poștește-o 'n salon.

După câte-va minute, cele două prietene își strânseseră mâinile cu o afecție prefăcută.

— Iartă-mă că vii așa de dimineață, începu Olga Viperescu; dar am să'ți vorbesc. Îmi pare bine chiar că te găsec singură.

— Ce-ai să-mi spui?

— Nu ghicești?

— Nu.

— Atunci, îți voi spune d'a dreptul. Fiul meu iubește pe Fulvia.

— Nimic mai firesc !...

— Dar și ea îl iubește pe dânsul.

— Atât mai bine pentru amândoi !..

— Zi atât mai rău ! Nu 'nțeleg să glumești cu lucruri serioase ! trebuie să m'ajuti să evităm o primejdie.

— O primejdie ? Exagerezi...

— Numește în sfârșit cum vei vrea consecințele unui amor nepotrivit. Știi foarte bine că fiul meu nu e nici de rangul, nici de pozițiunea ficei unei servitoare, ca s'o poată lua în căsătorie.

— N'are de cât să n'o ia !

— Ce fel ? Imi place să cred că nu va primi să fie amanta lui !

— Negreșit că nu !

— Atunci, pentru ce ai permis în casa d-tale vizitele atât de dese ale unui tânăru, care nu putea fi nici bărbatul, nici amantul unei astfel de fete ?

— Această întrebare te rog s'o faci soțului meu ; el singur e răspunzător de vizitele ce primește.

— Va să zică știe și el !

— Nu cred !

— Răspunsurile scurte și înțepate ce'mi dai, imi dovedesc că ești complice într'o înscenare, pe care, — dacă n'ar fi vorba de d-ta, — aș numi-o nedemnă !

— Dacă în fața soțului meu ți-ai fi exprimat furia orgoliului de mamă, cu aceleași cuvinte

cu care ai ținut să-mi confirmi rangul și pozițiunea d-tale, te asigur că el ți-ar fi răspuns mult mai scurt și mai categoric. Cum? E vorba de un simplu amor, — și 'mi vorbești de primejdii! Se 'ntâmplă o potrivire de simțiminte, și'mi discuți ranguri și pozițiuni!... Ei! doamne! Par'că-am desfășura intriga unui roman!.. Dacă ți se pare că fiul d-tale e prea nobil prin naștere pentru o fată îndestul de nobilă prin creștere și caracter, n'ai de cât să'ți ieși măsurile cât mai e timp; eu, te-asigur, am prins de veste prea târziu. Nicî nu m'am gândit vr'o dată la o asemenea căsătorie. Intru cât privește pe bărbatul meu, ași dori ca el nicî să presupue dragostea fiului d-tale pentru Fulvia. Cât o iubește de mult, s'ar simți adânc rănit de ostilitatea ce arăți fericirei sale. El nu recunoaște deosebirea între nașteri obscure și acele făcute la lumina prejudecăților, cu toate că une-orî acestea pot fi mult mai condamnable ca cele dintîi. Pentru dînsul ca și pentru orî-ce om cult, noblețea nu constă în naștere, ci în caracter. Iată pentru ce n'am ascuns nimînuî cum și de unde ne-am însușit această copilă.

— Ați făcut rău! In societatea în care trăim nu se va găsi nicî un tîner care să facă acte respectoase unei femei... căreia 'i ați îngăduit să poarte încă numele de mamă. Ce relații, ce cunoștințe va avea alături c'o femeie în care s'a infiltrat mirosul de bucătărie! Nicî odată

nu trebuie cine-va să aibă aspirațiuni mai presus de treapta socială în care s'a născut.

— Cu toate astea, întrerupse Maria c'o blândețe înțepătoare, fiul d-tale pare a nu împărtăși aceleași idei.

— Fiul meu? E un nebun!... Nu se va însura fără voia mea. L'ași desmoșteni! cu atât mai mult, nu'mi va aduce în casă mirosul de leșie și de vase murdare!

— Destul, doamnă! destul! Fă ce știi!... Ești stăpână pe fiul d-tale.. Dacă nu e prea târziu, Fulvia 'l va uita; o voi face eu să'l uite.

* * *

Dupe cât-va timp, Matei Robeenu era foarte nedomirit de aceia ce se petrecea împrejurul său.

Susana se schimbase cu totul. Apucăturile ei deveneau din zi în zi mai ciudate. Căzuse într'un fel de veselie neobicinuită: rîdea de orî-ce, îi venea să cânte, să facă glume... Ar fi zis cine-va că e ființa cea mai mulțumită. Cu toate astea, dacă te uitați bine în ochii ei, sau o ascultați cu luare aminte, ghiceați că subț acea veselie se ascundea o melancolie spăimântătoare. Disperarea o târise până aproape de nebunie.

În ziua când venise Olga Viperescu, ea auzise toată convorbirea acesteia cu stăpână-sa, din odaia de lângă salon. De atunci, s'ermana mămă își blestema ființa și ar fi dorit să dispară

din lume, ca să nu mai fie o piedică atât de grea la viitorul fericit al fiicei sale. Disprețul acelei femei îi zdrobise toată credința în oameni și D-zeu. Ecoul cuvintelor ei îi junghia auzul și-o gonia ca un blestem pe nețermuritul ocean al disperării. Ii venea să se omoare... Oh ! Dacă ar fi putut, numai câte-va cuvinte i-ar fi fost de ajuns să înfierceze orgoliul cu care o umilise acea femeie nesocotită și rea... Dar acele cuvinte, chiar dacă le-ar fi spus, îi era peste putință să le adeverească. Șai-spre zece ani de minciuni și de prefăcătorie s'ar fi ridicat să nimicească cel mai mare adevăr ce ar fi spus vre-o dată. Un singur om poate ar fi crezut'o, și acela îi blestemase de mult numele și ființa.

Ca să și ascunză tortura, nu'i mai rămânea alt loc de cât mormîntul, și când cugeta că, din fundu'i negru și umed, nu'și va mai vedea copila, pentru care trăise până atunci, groaza o coprindea cu fiori de nebunie și în locul lacrimilor ce călocoteau în pieptul-î, izbucneau frigurile unei bucurii prefăcute.

Fulvia, nebănuind nimic, nu era tristă decât pentru că nu văzuse pe Ionel d'aproape două săptămâni, și dacă, în singurătatea ce căuta, simțea licărindu'i în ochi câte-va lacrimi de dor, acele lacrimi n'apucau să i pice pe obraji, căci se uscau în focul speranței și al iluziilor ce'și făcea. Când însă auzi pe Maria vorbindu-i de dânsul ca de omul cel mai rău și mai pier-

dut,—inima 'i se închisese, ca o privighetoare într'o colivie de fier, și toată iubirea 'i se înecă în lacrimi, ca un izvor limpede într'un curent turbure și furios.

Maria prevăzuse furtuna ce stârnea în sufletul copilei și ca să înlătore urmările ei, cugeta neconținut, plănuia în taină și adesea ori își trăda turburarea chiar în fața bărbatului său, căruia nu 'i destăinuise nimic. «Femeile sunt mai prudente» își zicea ea ; dar ca să nu 'l mâhnească, într'o zi, își închipuia să 'i spue tot ; mai târziu însă,—când vor pleca în călătorie,—ei amândoi și Fulvia ; aștepta numai timpul priincios să 'i propue acea călătorie.

Robeanu urmărea neconținut schimbarea celor trei femei. Negreșit se întemplantase ceva fără ca el să știe. Dar ce ? Tihnit din fire și prea puțin curios, aștepta ca taina să se desvelească de sine... Nu putea să fie cine știe ce!

Cu capul între mâini, pe biuroul din odaia lui de lucru, citea un ziar. De o dată ochii 'i se opriră mai lung asupra câtor-va rânduri:

«Alaltăeri a încetat din viață George Viforeanu .. un mare proprietar din Moldova, care lasă o avere însemnată. Singura moștenitoare se zice că e o fiică a sa, care a dispărut de mult din casa părintească, fără ca cine-va să 'i știe de urmă. Se crede că trăește».

— Ciudat! cugetă Robeanu, recitind acele rânduri... George Viforeanu... George Viforeanu... un nume cunoscut... Dar de unde ?...

Poate vr'un vechiū client... Câte procese n'am plectat prin Moldova! Cu toate astea...

Se sculă depě scaun și se lungi pe canapea. Prin minte-ī treceaū felurite amintiri. Oamenii cei mai puțin curioși aū une ori momente cu totul contrarii.

— Ei, nu! își zise Matei, sārind dupe canapea. Numele āsta 'mī e cunoscut, trebuie sāl gāsesc...

Deschise un dulap, luā un teanc de hārții, le rēscoli; luā un al doilea, un al treilea; le īmprāștiā toate pe masā. De-o datā, dete peste o hārție albastrā, īngālbenitā...

— Dar asta? Biletul de botez ce l'am gāsīt īn curte.

Il reciti c'o atenție grābitā:

Nume de familie: Viforeanu
Pronumele: Eugenia
Nāscutā la
Frica d-luī George Viforeanu
Și a d-nei Irina Viforeanu

Apoi urmā:

— Eugenia! o chema Eugenia! De unde biletul āsta... la noi? Mario! Mario! strigā el, strāngēnd māna īn care ținea petecul de hārție.

Maria ānsē nu'l auzi. Susana care trecea prin salā, īntrā sāl spue cā d-na Robeanu era īn grādinā. Matei se īndreptase tocmai cu biletul īnainte.

— Biletul meu! zise Susana, întinzând mâna să'l ia, și repede 'și o trase înapoi.

— Biletul tău? Hârtia asta e a ta?

— Da, nu... Da... îngână ea turburată și întinzându-se să apuce hârtia.

— Pe tatăl tău 'l chema George Viforeanu? Te cheamă Eugenia?

— Da, răspuse ea cu hotărîre. Mî-am schimbat numele.

— Nenorocito! strigă Matei apucând'o de amîndouă mâinile. Ți-e frică să vorbești? Dar știi tu ce însemnează biletul ăsta?

Susana tremura. Căzu în genuchî.

— Scoală-te, adăogă el; tatăl tău a murit...

— A murit?...

— Da, și tu ești singura lui moștenitoare.

— Doamne! Doamne! putu să zică ea și-un hohot de plîns îi înecă glasul.

— Când își veni în fire, povesti lui Matei toată întîmplarea, cum plecase de la părinți. Fugise cu un tîner, după care părinții ei nu voiau s'o dea în căsătorie. Muma ei murise curînd după aceia, de durere și de rușine. Tatăl său o blestemase și nu voise s'o mai vază. Omul pentru care se sacrificase, o părăsise în mizerie cu un copil la sîn.

* * *

Ionel Viperescu era bolnav de două săptămîni.

După o dispută crîncenă cu muma-sa, ie-

șise călare afară din oraș, să'și mai aline su-
părarea. Era tocmai în ziua când Olga Vipe-
rescu fusese la Maria. Când ea se întoarse
acasă, găsi pe Ionel gemând în pat: îl trîn-
tise calul. Zece zile abia putuse să'și miște
piciorul. Când mumă-sa îi povestise scena
dintre ea și Robeanu, îi veni să înebunească
de supărare. Zilele cât stătuse 'n pat 'i se pă-
reau că nu se mai sfîrșesc. În tot timpul se
gândise la Fulvia.

Indată ce putu să umble, se duse repede
la Robeanu; acesta tocmai se ducea cu Susana
în grădină să spuie Mariei și Fulviei ceia ce
se întâmplase.

Ionel Viperescu îl întâmpină în ușă și'l rugă
să se 'ntoarcă. În câte-va minute, îi spuse tot:
cum iubea pe Fluvia, cum mumă-sa se opu-
nea la căsătoria lui cu dânsa și cum în fine
era hotărît s'o ia cu or ce preț, numai dacă
și el, Robeanu, ar fi consimțit.

— Dacă și ea te iubește, zise Matei, sur-
prins de această mărturisire neașteptată, nu
ved pentru ce nu v'ați lua.

— Dar mama se opune din toate puterile...
Înțelegi bine pentru ce... A avut chiar o dis-
pută cu d-na Robeanu în privința aceasta.

— Nu știu nimic... nu m'a spus.

— Bine a făcut. N'ași fi dorit să te neli-
niștească din cauza mea

— Din protivă. — poate că aș fi făcut pe
muma d-tale să'și schimbe părerile. Pe cât

știu, 'mi-a dat dovezi că are multă încredere în sfaturile mele.

— În afacerea asta ênsă, nu cred că ar fi fost tot așa.

— Crezi?

— Cel puțin așa presupun.

— Atunci, ce este de făcut?

— Eă m'am hotărît. Nu vreaă să știu de nimic. Iubesc pe Fulvia și voi s'o iaă. Ce 'mî pasă de lume și de convenințele ei! Mama ei va fi și a mea!

— Ești un tînăr de inimă! îi zise Robeanu, strângendu-i mâna. Ascultă, vei fi mai fericit de cât te așteptaî. Vei afla cât de curând pentru ce. De-o cam dată, întoarce-te acasă și înduplecă pe d-na Vipirescu să vie deseară aci cu d-ta. Spune-i c'o rog eă să vie.

— Dar...

— Nicî un dar... Știu că ai dori să vezi pe Fulvia; dar interesul e tocmai să n'o vezi... Nu mē întreba de ce... Fă cum îți spun... Aide, fii cu minte; la revedere pe deseară.

Ionel nu știa ce să 'și închipuiască. Vorbele lui Matei, taina ce ascundea, îl puneau în nedomirire. Să vie cu muma sa!... Să nu vază pe Fulvia!... Ciudat!... Eh! dar în sfîrșit, Matei știa el ce spune... Iși luă bună ziua și plecă repede. Până a nu ieși din curte, se tot uita înapoi, ca doar să zărească pe Fulvia; dar în zadar.

Matei, cum rămase singur, expediă grabnic

câte-va telegrame cu răspunsuri plătite, apoi vorbi mult timp cu Maria și cu Susana.

Seara, familia Robeanu, adunată în salon, aștepta răspunsurile telegramelor, ce soseau pe rând. Câte-va rude se aflau de față. Sosi în fine o ultimă telegramă, prin care se stabilea pe deplin identitatea Susanei.

Când Ionel veni cu muma-sa, Matei îi primi de la ușă. Se făcu o tăcere adâncă.

Toți se uitați la această femeie, orgolioasă și egoistă, în portul și mișcărilor căreia apărea pretențiunile cele mai aristocratice. Ar fi zis cine-va că lumea adunată acolo îi purta o mare stimă, cu toate că în realitate nimeni nu putea s'o sufere. Numai Susana, care sta mai la o parte, o privea cu un fel de mândrie triumfătoare, ca și cum i-ar fi zis: «Acum e rândul meu să te umilesc.» Fulvia sta înmărmurită lângă Maria.

Olga după ce salută și aruncă o căutătură piezișă împrejurul odăei, se întoarse către Matei, par'că l'ar fi întrebat, ce avea să-i spuie?

Matei începu:

— Doamnă, zise el, cu un ton solemn dar ironic, fiul d-tale vrea să ia în căsătorie pe d-șoara Fulvia ..

— De asta m'ai chemat? îl întrerupse ea cu supărare...

Ochii ei se încruntară și par'că fulgerau asupra lui Ionel, care aștepta turburat desnodământul.

— Mă iartă, doamnă; nu m'ai înțeles ce vreau să zic. Fiul d-tale vrea să ia în căsătorie pe d-șoara Fulvia Viforeanu, fiica d-nei Eugenia Viforeanu, mare proprietară în Moldova... Consimți la această căsătorie?

— Cum?... Ce fel?...

Nu știa ce să creadă. I se păru că 'și bate joc de dânsa. Voi să plece; dar Ionel o opri. El nu 'și închipuia că Robeanu era în stare să facă ast-fel de glume. Il rugă să se explice.

Atunci, Matei povesti cele întâmplate și arătă telegramele.

Olga îngălbeni ca ceara... Ce se petrecea în sufletul ei, e ușor de înțeles. Se ferea să ridice privirile, de teamă să nu întâlnească pe-acelea ale Susanei.

Pe fețele tutulor se zugrăvi o extremă părere de bine.

— Doamna consimte! zise Matei, uitându-se compătimitor la aristocrata, care se silea să 'și ascunză turburarea. Banul îi vestejise toate prejudecățile.

— Dar d-ta ? șopti Ionel apropiindu-se de Fulvia.

Ochii lor vorbiră cu atâta iubire, că Robeanu nu 'și putu opri câte-va lacrimi de bucurie.

Olga alergă la Susana și întinse mâna în semn de consimțământ și de împăciuire.

— Dă 'mă mâna! îi zise ea cu voce tremurătoare.

— Mai târziu, mai târziu! o întrerupse Maria cu un surâs batjocoritor; de-o cam dată miroase a leșie!...

M A R T A

I

Eraū 9 ore de dimineață, când avocatul Nicu Protescu fu deșteptat din somn de secretarul său, care venea să-î spuie că o doamnă îl așteaptă în biuroū

— Să mă lase'n pace! se resti somnorosul, întorcându-se cu fața la perete. Toată noaptea am studiat la dosare și... 'mă e somn!

— Dar... domnule...

— Ce?...

— Să-î spuī să plece?

— Să plece... să vie mai târziū... sau nu; stăil...

Și avocatul se ridică pe un cot:

— O cunoști cine e?

— N'am mai vëzut'o nici o dată.

— Ti-a spus ce vrea?

— Are un proces. . Dar vrea să vorbească cu dumneata...

— Bine... Roag'o s'aștepte... Viu îndată.

Și secretarul eși.

Protescu se frecă la ochi, se'ntinse de câteva ori, sări jos din pat, sună să-î aducă hainele și, peste un sfert de ceas, fu gata să înceapă obicinuitele-î consultații.

Când intră în biuroū, o femeie tânăra se ridică de pe scaunul pe care'l aștepta și făcu un pas spre dēnsul.

— Domnul avocat Protescu.. îngână dēnsa, vrēnd să se asigure dacă în adevēr era el.

— Da, doamnă, îi rēspunse avocatul, invitând'o să șază; dar neputându-și stăpâni uimirea ce-î inspira înfățișarea aceleī femeī.

În vērștă ca de vr'o două-zeci de ani, brună, cu ochiī mari, adânciți în orbite, duios umbriți de sprincenele-î arcuite și fin catifelate, cu fața prelungă și albă, cu pelița fragedă și străvezie, cu buzele rumene și voluptos rescroite, avea o frumusețe ciudată, ce făcu pe avocat să'și piarză un minut cumpētul de om rece și serios. Aceia ce 'l impresionă ēnsă mai mult, era îmbrăcăminteā eī: corpu'ī bine făcut și potrivit de înalt, era acoperit de o rochie neagră, elegantă dar simplă; purta mănūși negre, ghete negre, pălărie neagră de muschetar c'o pană adusă înapoi și, gust ciudat, până și broșa de la gât, cerceiī din urechi, lanțul de la ceasornic, toate erau negre.

Totuși în doliu nu putea să fie. Părea mai mult o ființă escentrică, de cât o femeie îndurerată.

Dar în sfârșit, cine era, ce vrea ?...

— Viu, domnule, — începu ea cu un glas dulce și bine timbrat, să vă consult într'o afacere care mă privește. Vă cunosc din reputație și am convingerea că sfaturile d-voastră îmi vor fi prețioase.

— Să vedem, doamnă, despre ce e vorba ?..

Și Protescu se așază la biuroul său, luându-și un aer atentiv și din când în când netezindu-și frumoasa-i barbă tăiată în lat și puțin despărțită la mijloc, ca dupe chipul lui Christos.

— E vorba de un divorț, începu doamna cu liniștea și cu hotărîrea unei femei care vine să se spovedească.

— Al d-stră ?

— Da.

— Ați făcut deja cererea ?

— Nu încă.

— Și soțul d-stră consimte la despărțenie ?

— Se înțelege că nu, de vreme ce am nevoie d'un avocat.

— Atunci, aveți motive puternice pe care ne putem întemeia ?...

— Da, domnule!... Soțul meu îmi face o viață nesuferită!

— Imi permit să vă întreb însă dacă, la rîndul său, are sau cel puțin își închipuește că

are un motiv bine cuvîntat pentru care v^ă face o ast-fel de viață ?

— M^ă iartă, domnule; nu i-am procurat cel puțin e^u un asemenea motiv.... M^ă voi^u explica: c^ând m'a luat, aveam șapte-spre-zece anⁱ.. De trei anⁱ de c^ând trăim împreună, n'am avut un singur minut de mulțumire.... și aceasta din pricina unei manii,—dacă pot să-ⁱ zic ast-fel, de care suferă din'nainte chiar de a ne logodi. Omul acesta, t^ênăr, instruit, cu avere, dar, din nenorocire nu tot at^ât de frumos, — se crede mult mai urât de c^ât nu este și 'i se pare că l'am luat după îndemnul altora, pentru averea, pentru pozițiunea lui. E peste putință, zice el, ca o femeie să'l iubească.

— Și d-stră îl iubiți, doamnă ?

— M^ă întrebați ceva, la care nu m'am gândit că voi^u fi nevoită să răspunz... Destul să știți că,—orfană de părinți de c^ând eram copilă încă,— mi s'a lăsat libertatea d'a 'mⁱ alege soțul neimpus de nimeni. Înțelegeți dar că, într'o v^êrstă ca aceia la care m'am măritat, nu eram în stare să fac calcule de negustor într'o afacere în care 'mⁱ era în joc mai mult inima de c^ât judecata. Prin urmăre, a trebuit să-mⁱ placă, pentru că să 'l ia^u. Totuși, or-ce argumentare de acest fel ar putea convinge pe orⁱ-cine, numai pe d^ênsul nu. Vecinic trist și posomorât, nervos, c^ârtitor, furios chiar, gelos până și de umbra lui, nu trece o zi fără să'mⁱ facă o scenă, un scandal.

Am ajuns să roșesc în fața slugilor, care văd și aud ceia ce se petrece. Și aceasta pentru că se crede urât, pentru că și închipuește că nu'l iubesc, că am iubit pe un altul înainte de a'l lua pe dânsul, că 'mi-e gândul tot-d'una la acela și că în sfârșit tot ce fac, tot ce cuget e numai ca să'l torturez, ca să'l omor, ca să scap de dânsul. Une ori, cade în melancolie și plînge, plînge ca un copil... În sfârșit, mi se pare că m'am măritat c'o femeie, iar nu cu un bărbat... Toate acestea le-am suferit trei ani. Le-ași suferi încă trei-zeci, dacă nu m'ar amenința o nenorocire și mai mare. Acum câte-va zile mi-a mărturisit că'l muncește o idee: aceea d'a mă sugruma într'o noapte, și apoi d'a se ucide și el... Aseară s'a întors acasă abătut, gânditor și palid ca un mort. Ascundea în mână un mic pachet pe care l'a incuiat într'un sertar. M'am făcut că nu'l văd. Apoi a venit la mine și mi-a vorbit c'o veselie, ca și cum ar fi voit să mă încredințeze că'i dispăruse ideia crimei. Acea veselie însă nu părea firească: semăna a beție; cu toate că nu'l văzusem până atunci în așa stare. Mai târziu însă, intră în cabinetul său de lucru, se închise pe dinăuntru și... m'am apropiat de ușă să ascult ce face... Scria.. poate că și făcea testamentul, poate că în noaptea aceea chiar avea să și esecute planul... mă cutremurați de spaimă... Mă gândii să scap.. Alergaiu în odaia mea, mă îmbrăcaiū repede

și plecaiū de acasă fără să mă vază nimeni... Azi noapte, am dormit la o vară a mea... Dimineața am trimes pe cine-va într'ascuns să vază dacă nu s'a întâmplat ceva... Mi s'a spus că soțul meu a eșit îndată ce a aflat de fuga mea, și nu s'a întors de cât în zori de ziuă... Acum trebuie să fie furios!.. Iată d-le, situația mea... Ce pot să fac?..

— In adevăr, doamnă, cam grea situație!.. Totuși socotesc că divorțul ar fi prematur... nu se divortează cine-va, când mai sunt încă mijloace d'a evita un scandal public... Cu tot interesul meu profesional, sînt nevoit a vă spune că am căutat în tot d'auna să împac ori-ce neînțelegeri de acest fel... Ș'apoi, poate că mania de care 'mă vorbiți va dispăre cu timpul, poate chiar ideia crimei este mai mult exagerarea minței unui amoretat-gelos. Nu'mi închipuesc cum un om care n'are destulă putere să și înfrâneze slăbiciunea inimii, să aibă curagiul a sugruma o ființă iubită, cu atât mai mult a se ucide pe sine. Soțul d-stră cred că a voit să vă sperie... Cunosco pe amoretati... Am fost și eu odinioară... Oh! N'am de gînd să vă fac confidențe... Dar știu să vă spun că în fie-ce zi proiectam câte zece omoruri, și tot d'atâtea ori mă ucideam ênsu-mi, în imaginație bine înțeles... De ce și soțul d-stră n'ar fi în aceeași categorie? Se cade să fim indulgenți și răbdători către amoretati, cel puțin din recunoștința ce le-o datorăm pentru că ne iu-

besc... Dar, ași avea aerul să vă fac morală... Părerea mea, doamnă, — pentru că ați venit să mă consultați, — este să încercați și cele din urmă mijloace de împăcare. Vă vorbesc ca un frate, dacă 'mi dați voe: Inchipuiți-vă că soțul d-stră nu are în realitate motive serioase pentru a vă face o ast-fel de viață... Din punctul său de vedere ênsă, să zicem că are drept a se plînge, poate în protiva temperamentului d-voastră prea rece, în protiva unei lipse de sentimente în fine. Ei bine, dacă ați cerca să'i depărtați ideile lugubre, ca să le zic ast-fel, printr'o purtare cu totul contrarie de aceia pe care ați avut'o până acum, și care probabil că l'a adus în asemenea stare; dacă, cu alte cuvinte, ați căta să'i dați asigurarile care convin temerilor sale, eū cred că soțul d-voastră s'ar schimba; afară numai dacă acele porniri n'ar fi rezultatul unei stări bolnăvicioase, dacă în fine mania de care vă plîngeți n'ar fi degenerat deja într'un început de nebunie.

-- Aveți dreptate, domnule; poate că n'am cugetat destul de matur, înainte d'a mă hotărî la ceea ce am făcut... Dar sunt o femeie aproape străină pe lume... Am suferit așa de mult, că astă-zî cele mai mici neajunsuri le vîd printr'o prizmă ce le face de o sută de ori mai mari. Dacă arî fi fost cine-va să mă sfătuiască, poate că nu ajungeam aci... Mă 'ncred dar cu totul în sfaturile ce'mî dați. Fă-

găduiți'mi numai că în împrejurări contrarii de dorința mea, veți fi pentru mine nu numai un avocat, ci un prieten, un părinte...

— Cu toată plăcerea, d-nă. Interesul ce'mi inspirați, mă face cu totul devotat cauzei d-voastră. Iată ce vă sfătuiesc: întoarceți-vă acasă. Spuneți soțului d-voastră tot adevărul; că ați plecat aseară, de frică; probați-i unde ați fost și căutați a'l convinge, cum veți ști mai bine, că toate temerile sale sunt imaginare... O femeie iubită, când voește, doamnă, poate să răstoarne o lume întreagă; ne cum să convertească inima unui bărbat iubitor. Fiți dar energică, și... în orî-ce împrejurare regretabilă, voi fi tot-d'auna avocatul, prietenul, părintele d-voastră.

— Vă mulțumesc! . .

Și femeia în negru se sculă să plece.

Advocatul o petrecu până la ușă, privi câțva în urma ei; apoi se reîntoarce la birou, unde, cu capul între mâini, stătu să cugete puțin... Cine putea să fie acea femeie?... Nu voise s'o întrebe cum o chiamă și apoi nici ea nu-i spusese. Cu toate acestea, ființa ei întreagă, înfățișarea ei, întâmplările sale, începeau să'l intereseze. Și acel bărbat, acel urît, acel gelos, cine să fie?...

Iată nedomeriri pe care tocmai atunci Nicu Protescu căută să și le esplice... Dar, în sfârșit, orî cine ar fi fost, împrejurarea în sine îi părea ciudată. În adevăr, saū bărbatul era un

maniac, un nebun, saũ femeia o ființă bizară, caprițioasă, care 'și făurește primejdii din chiar senin. Ea ênsă, îl interesa cu deosebire. Imbrăcăminte, ținuta, cuvântarea, tot în fine, o arăta ca o femeie distinsă. Dacă putea fi adevărat tot ce-î spusese, era cu drept cuvânt nenorocită. Ce este mai pedepsitor într'o căsnicie, de cât o viață plină de discordii, de temeri, de scandaluri și chiar de brutalități?!

Dar reflecțiile lui se opriră aci.

Câți va clienți intrară să'l consulte pe rând, în procesele lor.

Era avocat renumit Nicu Protescu.

II

Păun Nemoiu, — ast-fel se numia bărbatul Martei, femeia îmbrăcată în negru, — stetea întins pe o canapea, zdrobit de osteneală și de nesomn, cugetând cu durere și încriminându-și soarta, când nevasta lui se întoarse acasă și, cu lacrimi în ochi, îl rugă s'o ierte.

Toată furia lui dispăru ca prin minune la fericirea că o mai vedea încă o dată, atunci când își închipuia că plecase poate pentru tot-d'auna, că'l părăsise pentru un altul...

Dar ea nu așteptă să 'i revie acele presupunerii; îi spuse pentru ce fugise, unde petrecuse noaptea și cum în fine se reîntorcea cu sufletul plin de durere, de compătimire pentru el, dar cu speranța că'l va putea convinge că'l iubește, că 'i-a fost tot-d'auna cre-

dincioasă, că toată viața ar dori s'o petreacă împreună, în armonie, în fericire.

— Sînt urât! rosti maniacul, coprinzînd'o în brațele sale; sunt urât și grosolan pentru o ființă frumoasă și delicată ca tine. Și cu toate astea, zici că mă iubești... Știu, am auzit că sînt femeii care plac într'un bărbat nu chipul, nu ființa lui, ci calitățile sufletești, care adesea orî prețuesc cât cele mai mari frumuseți... Am eu ênsă acele calități?... Și dacă le am, de ce ești tot-d'auna cu mine rece, nepăsătoare? De ce, când eu îți vorbesc de dragostea mea și când plîng, când sufer, neputîndu'mi stăpîni tortura patimei care mă sfîșie, mărită de temerea mea că nu mă iubești, tu te uiți la mine cu dispreț, îmi spui că am suflet de femeie, plecî de lângă mine, te culci și adormi, pe când eu rêmăi să plîng și să mă torturez toată noaptea? Ast-fel înțelegi tu iubirea adevărată?. În noaptea asta am rătăcit până la ziuă, căutîndu-te pretutindenî. Dacă nu veneai acum, nu știu ce se putea întempla. Uite, îți făgăduesc să nu te mai supăr nici odată... Dar nu mai pleca... Mi-ai făcut atît de rău!..

— Nu. Nu mai plec... Promite-mi și tu ênsă că vei fi cu minte, liniștit, că n'o, să mai mă sperii cu ideile tale negre, că mă vei crede când îți spun că te iubesc.

— N'o să'mi mai zici că te plictisesc cu dragostea, nu-î așa?

— Nu!...

— Și când te voi ruga să vii lângă mine, în loc să stai pe gânduri, ca și cum ai cugeta la alt cineva, sau să îți fixezi ochii asupra broderiilor or a cărților cu care îți petreci toată seara, fără a-mi vorbi un cuvânt, — vei veni, nu este așa?...

— O! da! Voi veni...

— Să trăim de aci înainte bine, să ne stimăm... Vom schimba slugile ca să nu măi roșim în fața lor... Uite, fă-te ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic azi noapte... Eu voi eși puțin; când mă voi întoarce, ne vom sfătui iarăși... De seară, dacă vrei, să mergem undeva, să petrecem, să uităm tot.

— M'ai iertat, nu e așa?...

— Te iert și te iubesc...

Ochi în ochi, cei doi soți se priviră lung, ca și cum ar fi voit să ș citească în suflete cele mai ascunse taine... De odată ênsă pe buzele lui se ivi un suris amar, plin de o ironie dureroasă.

— Sânt urât; nu mă mai privi!... îi zise el întorcându-și fața de la dênsa.

— Iar, iar aceiași manie!... îl dojeni Marta, apucându-l de obraji și întorcându-l spre ea. Nu știu când vei scăpa de ideia asta!...

— Urât!... îți spun că sunt urât!...

Și lăsând-o din brațe se repezi la oglindă, se privi întrênsa și adăoga, rîzênd nervos:

— Oglinda asta e măi sinceră ca orî-ce fe-

meie... Dar nu te supăra... O voi sfărâma în bucăți!...

— Ce vrei să faci?...

— N'ai teamă; glumesc... Nu ți-am promis că voi fi cu minte?... Aide, sărută-mă, căci o să plec...

Marta alergă la dânsul, îl luă pe dupe gât, îl sărută și îi zise:

— La revedere... Nu întârzia!..

* * *

Trei zile dupe aceea, într'o seară, cei doi soți, ca și când ar fi fost încă în luna de miere, retrași în odaia de culcare, făceau planuri pentru viitor; ea, lungită pe canapea; el trântit jos pe un taburel, lângă căpătâiul ei.

Pe când ênsă Marta vorbea, el, muncit par'că de toate torturile iadului, îi răspundea din când în când scurt, hotărît, aproape fără șir.

— Iar îmi vorbești ca 'nainte, îi zise ea cu blândețe... De ce nu'mi răspunzi la ce te întreb!... La ce te gândești?...

-- Mă gândesc... Nu știu la ce mă gândesc... dar sufer... Uite, ași vrea să murim amândoi!...

— Iar?...

— Ce fericiți am fi, colo sus... Marto!...

— Ești nebun!...

— Zi măi bine că sunt urât!...

De odată, firul neted al convorbirei lor se întrerupse. Păun își aduse iarăși aminte că era

urât... De astă dată însă, nu din convingere, ci ca și cum ar fi voit să întărească furia ce deja îl apucase, ca și cum simțea nevoie să și reverse toată ura și gelozia ce ascunsese în timpul celor trei zile trecute.

A! va să zică, ea a crezut când i-a spus c'a iertat-o! Și-a închipuit că un om, în suflul căruia patima a prins rădăcină adâncă, îi va ierta așa de ușor că a cugetat măcar, să-l părăsească o noapte întreagă!... A socotit, increzătoare ce-a fost!... că dupe ce și-a întins gura la sărutările altuia, va primi el, fără a și răsbuna, să culeagă otrava depe buzele-i pângărite! Și cum ar fi putut să-l convingă c'a fost alt-fel. Nu eșise el a doua zi într'adins ca să se îndoiească dacă în adevăr a petrecut noaptea la vara ei?... Ea îi spusese că în adevăr dormise acolo... Dar femeile de obicei se ocrotesc între ele!... Mărturisirea acesteia în loc să-l liniștească, întărită și mai tare gelozia maniacului. Trei zile se prefăcuse mereu, dar de astă dată se hotărî să nu mai șovăe.

— Și zici că în noaptea aceea ai dormit la vara ta? urmă el, pe când Marta tremura de frică.

— Nu ți-am spus? De ce mă mai întrebî?

— Te întreb, fiind-că ai mințit! strigă maniacul apuncând-o de brațe și schimbânduși d'o dată privirea, vorba, culoarea feței... Te întreb fiind-că ești frumoasă și eu urât... pentru că vreau să murim amândoi... pentru că...

Vorbele ce urmară a eși din gura lui nu aveau nici un înțeles... Semănau a șuerături de năpărcă, a horcăiri de fiară care se asvârlă cu furie asupra victimei sale.

Un delir spăimântător îi copleși simțurile și judecata.

O luptă înverșunată se încinse într'amândoi: el, cu ochii fioroși, cu buzele vinete, cu degetele încordate, căta s'o apuce de grumaz, s'o sugrume; ea, îngrozită, răcnind din răspuneră, îl respingea în lături, se smucea din mâinile lui și striga ajutor.

În furia-î sëlbatică, maniacul îi puse genunchiul în piept, o țintui pe loc și vru s'o apuce de gât... De o dată însă simți în genuchiū o durere strëpungătoare... Acul unei agrafe intră până la os. În mișcarea ce făcu înapoi, Marta putu să se smulgă din ghiarele lui; apoi, disperată, c'o iuțeală de nedescris, se repezi în sală, în curte, în stradă și se aruncă în prima birje ce întâlni.

Când servitoriī, atrași de țipetele stăpânei lor, pătrunseră în odaie, Păun, căzut pe scânduri, gemea și se sbătea ca un epileptic.

III

Nicu Protescu cugetase necontentit la clienta lui, al cărei nume rămase un mister pentru dënsul; nu putea s'o uite cu nici un chip. Totuși, nu se aștepta s'o mai vază așa de curând. Era sigur că sfaturile lui aū avut

sfârșit bun și de aceia se măgulea doar că, întâmplându-se s'o mai întâlnească, va afla în ochii ei cel puțin o privire de recunoștință.

Fără voe, se simțea robit de un dor neînțeles.

Mai multe seră pe rând nu ieși din casă, spre a nu se despărți de sumedenia de închipuiră plăcute, care, în tăcerea și singurătatea ce căuta, îl făceau să prevadă o fericire neașteptată și cu totul nouă pentru el, o fericire pe care abia o întrezărea în noaptea întunecoasă a viitorului.

Era de trei-zeci și cinci de ani și încă nu cugetase la însurătoare, cu toate că se ținea apt să facă o femeie fericită.

În momentele lui de singurătate, începea să invidieze soarta celor însurați și învinuia pe aceia care se fac nedemni de cea mai dulce dintre fericiri.

Nici odată însă nu se simțise mai contrariat ca într'o seară, când, sătul de o viață monotonă, cugetă... la ce?... la nemulțumire.

Ș'apoi, e firesc ca omul să fie tot-d'auna nemulțumit: în starea în care ne aflăm, totul ni s'arată urât; monoton, întristător; în aceia în care nu sîntem, totul ne pare frumos, variat, înveselitor. Ne place o floare, cât timp n'o avem; dorim o viață, până ce n'o cunoaștem. În zgomot, urmărim tăcerea; în tăcere, dorim zgomotul. Omul de lume invidiază pe pustnic; pustnicul regretă societatea.

Toată viața ni se scurge în lupta d'a fi aceia ce nu sîntem.

Imaginația lui Protescu alearga ênsă după vedenii, el nu'și făcea iluzii mai presus de realitate; știa bine că nu există o mulțumire deplină în destinele omenești și că pentru toți binele și răul e împărțit cu aceeași măsură; dar că tot există o deosebire între viața pe care o cunoști și între aceia pe care n'ai cunoscut'o încă.

Ș'apoi, e neplăcut să fii tot-d'auna același; să n'ai un pic de turburare, după care liniștea să'ți pară mult mai dulce; să nu fii nici odată în acel armonios duet al căsătoriei, după care monotonia singurătății să'ți redeștepte torente de noi dorinți și iluzii.

Căsătorial... Negreșit, e o nenorocire pentru mulți; dar ce fericit e omul care știe să se facă vrednic de dînsa!

Mintea lui Protescu cernea ca prin întuneric o ploaie de gânduri ce înviora pajiștea de simțuri înțelenite în sufletul său.

Din toate ênsă, nu se alegea cu nimic. Un ce vag, confuz, nemărginit îl atrăgea spre un somn împestrîțat de visuri și fruntea i se lăsase deja pe o mână, când un sgomot neobicinuit, la intrare, pătrunse prin liniștea serei și îl făcu să tresară, să se deștepte.

Un servitor veni să'i spuie că o doamnă îl căuta cu mare grabă și voia să-i vorbească numai de cât...

Protescu presimți îndată cine era și fără să piardă un minut, ieși repede întru întâmpinarea ei... Ea intrase deja.

În adevăr, nu se înșelase: Marta, într'o stare disperată, temându-se ca bărbatul ei să n'o urmărească în orî-ce altă parte, alergase la Protescu, în care spera să găsească un sprijin mult mai sigur.

Cum o văzu, seara și la o oră așa de înaintată, își zise că, fără îndoială, s'a întâmpilat ceva. Dar ce?...

Cu capul gol și cu părul în neregulă, cu rochia sfâșiată la gât, sperioasă și abia putând să respire, vru să spue pentru ce venise; dar, înecată de suspine, se'ncurcă, se opri și un plîns nervos îi înăbuși glasul.

Protescu se sili s'o liniștească, îi dădu un scaun, se apropiă de ea și o rugă să vorbească.

Peste puțin, Marta își stăpâni turburarea și cu ochii plini de lacrimi îi povesti tot ce se întâmplase.

Advocatul, înmărmurit, în picioare, lângă scaunul ei, nu știa ce sfîrșit să dea unei împrejurări atât de nenorocite... Totuși, căută să depărteze grijea speriatei femei și o încredință că bine a făcut de a venit la dînsul. De alt-fel, faptul era destul de grav și merita chiar intervenirea justiției.

— Să fim prudenți, zise Protescu, și să chibzuim bine aceia ce trebuie să facem.. Cum se numește soțul d-tale?

— Mă numesc Marta, domnule; răspunse ea... și el, Păun Nemoiu...

— Păun Nemoiu... A! îl cunosc... nenorocitul!...

— Il cunoști?...

— Da, îl cunoșteam odinioară; un om care cu toate astea, n'avea ast-fel de predispoziții... Dar, în sfârșit, să vedem ce e de făcut...

Protescu reflectă puțin, apoi reluu:

— Vom vedea mâine, sau mai bine mă voi gândi în noaptea asta.. Divorțul e inevitabil... De o-cam dată... a! o idee... să mergem la sora mea... trebuie să evităm orî-ce presupunerî... Acolo veî fi la adăpost, pêne la o nouă hotărîre..

— Dar...

— N'ai grijă; și ea și soțul ei sunt buni de o potrivă... Înțelegî că nu poți trece noaptea or unde... Ș'apoi, poate că bărbatul d-tale..

— Dar dacă se va fi ucis?..

— Nu cred... In tot cazul voiî afla cât de curând.. Acum să mergem...

* * *

Reîntors singur acasă, după ce puse în cu-rent pe sora și cumnatul său de împejura-rea nefericitei femeî și-î rugă s'o adăpos-tească în acea noapte, Nicu Protescu nu uită să se încredințeze de ceea ce făcuse în ur-mă Păun Nemoiu. Trimise de chemă pe se-

cretarul său și'l îndreptă ca să afle ce se mai întâmplase... Acesta putu să spioneze tot fără multă greutate, căci toată curtea era încă în ferbere; la poartă aștepta trăsura unui doctor și mai mulți vecini mișuiaă pe lângă casă, povestindu-și unul altuia ce aflaseră de pe la slugi.

Păun Nemoiu era foarte rău... Dar doctorul spusese că nu e nici o primejdie.

Vestea aceasta liniști pe Protescu. Ar fi fost trist, fără îndoială, dacă în urma furiei s'ar fi sinucis; dar și mai trist încă, dacă l'ar fi lovit un atac de nebunie. Moartea ar fi fost poate o fatalitate pentru un om încă tânăr; dar nebunia ar fi condamnat la tortură și pe femeia lui: divorțul devenea imposibil.

De ce însă ideia divorțului în sine începea să'l preocupe mult mai vârtos de cât simpla înlăturare a cauzelor ce făceaă pe clienta lui nenorocită?...

Poate din dorința de a'și face datoria până'n capăt, asigurându-i o libertate, care să-i dea voie, la o împrejurare mai fericită, să se mărite cu un altul... Și acel altul, către care ar înclina viitoarea văduvă frumoasă, deșteaptă, fermecătoare prin simțuri și poate prin spirit, bună, iubitoare și poate chiar avută; acel altul care și-ar închipui-o că, după ce a suferit atâți ani nenorocirea, va ști să prețuiască adevărata fericire; acel altul în sfârșit care ar iubi-o și s'ar crede în stare a o face să-l iu-

bească, de ce n'ar fi un om de inimă, onest și plin de viitor, un om care să dăruiască unei ființe drăgălașe aceia ce i-a refuzat soarta vitregă și avară, un om care să desgroape din fundul sufletului său comorile coplesite sub greutatea brutalității, de ce n'ar fi acela care ar putea ajunge mai aproape de dânsa, de ce în fine n'ar fi... chiar el!...

La această idee, sufletul avocatului se încălzi de o dorință, tăinuită încă din prima zi în care ochii lui întâlneau pe ai acelei femei, necunoscută și stranie la început, dar par'că smulsă din jumătatea sorței lui mai în urmă.

E un îndemn sufletesc să'ți împarți traiul c'o ființă, când îți place și începi a o iubi, numai pe ea, să trăești numai pentru ea. A-vere, puterea, onorurile, sunt nisce mijloace, iar nu un scop; ele duc la bine numai atunci, când cel ce le are, poate să fie vrednic de dânsese; numai atunci fericirea este adevărată.

Și Protescu, dacă nu și-ar fi cunoscut vârsta, pozițiunea, temperamentul său, dacă nu 'și-ar fi amintit anii de experiență după care nu'i mai era ertat să calce pe tărâmul putred al nechibzuinței, ar fi zis că e un băiat care se înamorează pentru prima oară și la întâia vedere a unei femei... Ar fi zis poate, dacă, mai presus de ori-ce, inima lui nu ar fi bătut întocmai ca în acei ani ușurateci și nu 'l-ar fi prevestit c'a început s'o iubească și c'o va iubi din ce în ce mai cu putere,

A doua zi, divorțul avea să pornească.. Negreșit, va trece prin multe și cine știe cum se va sfârși... Dar, ajuns odată la rezultatul dorit, Protescu avea să propue, Marta să primească... Era hotărât s'o ia de soție.

Va zice lumea că advocații despart femeile altora ca să le ia ei! Dar zică ce-o pofti!... Atât mai rău pentru cei care nu știu să și le păstreze!...

IV

Ultimele formalități legale ce aveau să dea Martei deplina libertate în faptele ei viitoare, se împliniră. După amânări și reînfațișări, după lupte, pledoarii înfierbântate între părți și între advocați, divorțul se pronunță și sentința rămase definitivă. Cei doi soți rupseră pentru tot-d'auna legământul sfințit prin faptul căsătoriei, și Păun înapoiă toată zestrea Martei Veneanu, care 'și realipi la nume pe acela al părinților săi.

Un pas în lături și Protescu ar fi pierdut partida la jocul funest ce începuse fără voce: nu era încă totul terminat, când Păun Nemoiu putea fi socotit ca nerăspunzător de actele sale. După zdruncinări și suferinți continue, rațiunea lui se pierduse în negura unei manii și mai covârșitoare ca aceia de care suferea la început... Patimile întinzându-i-se în suflet ca mucigaiul, îi stărniră pe aceia a beției, ce avea să'i aducă mai târziu, ca ur-

mări neînlăturabile, lovitura unei paralizii generale.

Toate aceste le prevăzuse Protescu, cu spiritul fin și pătrunzător, și grăbise terminarea divorțului, înainte ca cei care înconjurau pe nenorocitul maniac să'l interzică și să'l declare de nebun.

Marta urmase tot șirul împrejurărilor desfășurate, ascultând în tocmai sfaturile avocatului său, devenit și prietenul cel mai intim, și privind toate neplăcerile c'o nepăsare supra-omenească, aproape bolnavă.

Poate și închipuia că Protescu își pusese în gând s'o ia... Dar acest poate nu și'l putuse întemeia de cât în ziua când acesta o făcu să înțeleagă c'o iubește...

Ș'apoi, ea, de ce nu 'l-ar fi luat? Ii era atât de recunoscătoare!

* * *

Păun Nemoiu era deja închis într'un institut de nebuni, când Marta se cununa cu Nicu Protescu.

Prima grijă a noului său bărbat fu aceea d'a o face cât mai fericită.

Sufletul său, tînăr, iubitor, devotat, plin de sentimente și de isbucniri ademenitoare, se deschise, ca o cutie înțesată cu cele mai mândre și mai scumpe giuvaere, pentru ca să le admire, să și le aleagă și să și facă dintr'ênsele cea mai strălucită podoabă a vieței.

Iși închipuise că, în ziua când îi va fi dat să-și destăinuiească cele mai ascunse simțiri și cugetări ale inimei și minței sale, — ea, răpită de farmecul unei cuvîntări duioase, de taina unor priviri absorbite, de vârtejul unei ameteți voluptoase, va sbura, fericită, pe aripele unui vis dulce, molatic, aromitor. Iși închipuia că toată flacăra unei iubiri neîncercate se va revêrsa cu furie asupra lui, spre a-l îmbăta, spre a-l înălța sus, cât de sus, mai sus de cer!...

Dar se înșelă... Poate că ea n'avusese încă timpul să prinză de dînsul acea dragoste pe care o visase el în primii ani ai tinereții, când obicînuia să culeagă de ori unde găsea câte o calitate de femeie, pentru ca unind mai multe la un loc, să le atribue pe toate unuia singure, spre a-și face dintr'ênsa un ideal, creat de închipuire, dar care în realitate nu există. Poate că firea ei, ne-asemănată cu a celor alte femei, nu cunoștea și nici nu avea să cunoască vr'o dată aceia ce simțurile dau și doresc să li se dea... Poate că natura însăși, cultivându-i prea mult o parte a corpului și a simțurilor sale, o făcuse în pofida unei alte părți, tocmai aceia care în ochii unui bărbat o înfățișa rece, nepăsătoare, împietrită chiar.

Când Protescu se isbi fără veste de ascuțișul întâielor deziluzii, se cutremură și nu mai știu unde-i e capul.

Nu! Nu era femeia închipuită, visată de dânsul. Nu'l iubea!... Poate că nu făcuse des-tul ca să'i înduioșeze inima, după suferințele cari 'i-aŭ împetrit'o!... Poate că ea aștepta la dânsul tocmai ceea ce nu avusese la întâiul ei bărbat: libertatea d'al iubi cum îi place și când îi place; poate că dorea o viață zgo-motoasă, plină de emoțiuni.

Și Protescu își aruncă femeia în valurile lumei, pentru ca el să se ție vecinic la câți-va pași de dânsa, bănuitor, îngrijat, spionân-du-i privirile, mișcările, pênă și vorba.

O dată începută o ast-fel de viață, nimeni nu se poate da înapoi, fără temerea d'a fi arătat cu degetul că este saŭ gelos, saŭ ne-vrednic d'a face față cerințelor sociale.

Toate mulțumirile ce soțul căuta să pro-cure femeii sale 'i măreau neapărat greută-țile materiale. Spre a le învinge, trebuia să muncească fără preget, să n'aibă un ceas de odihnă, să devie prada unei vecinice preocu-pări, în obositoarea luptă pentru o ast-fel de existență.

Și omul liniștit, chibzuitor, energic și plin de aspirații, deveni nervos, turburat și vecinic înfrânt de descurajare.

Cu toată pasiunea ce Marta îi inspirase, cu toată dorința ce avea să nu se deslipească un minut de lângă dânsa, treceau zile întregi când grijile nu-i dedaŭ voie să stea măcar un ceas împreună.

De dimineată pînă seara era absorbit de nesfârșitele preocupări ale trebuinței de a înainta, d'ași îndestula cheltuelile. Și seara, când Marta, obicînită să meargă în lume, la serate, la teatru, la baluri, pleca fără ca de multe ori să'l întrebe sau să'l hotărască să meargă împreună, 'i lăsa doar vorbă s'o găsească în cutare or cutare loc, și el, mai în tot-d'a-una răpit de grijă sau de afaceri, se deștepta să se ducă după ea, tocmai atunci când vre-o rudă sau vre-un prieten i-o aducea acasă, în momentul când dînsul se pregătea să plece.

Toate acestea durară pînă când gelozia se sălășlui în inima lui, și când traiul pentru viitor 'i se păru o adevărată nefericire. De unde la început își închipuia că Marta era rece cu dînsul pentru că nu-i procurase poate mulțumiri îndestulătoare, gelozia 'l făcu în urmă să atribue cu totul altei cauze nepăsarea ei față de el.

Nu! nu putea s'o mai vază înconjurată de atâți alții, care fără îndoială, 'i șopteau pe la ureche, 'i vorbeau în limba dragostei și căutau să-i amăgească credulitatea de femei vanitoasă și tot-d'a-una răvnitoare de necunoscut.

Îi restrânse libertatea, puse capăt dorințelor, plăcerilor, caprițiilor ei; dar de o dată firul armoniei și îngăduirilor se rupse; neînțelegerile, supărările, certurile chiar creșteau

pe fie-care zi, și, când Protescu cugetă la ceia ce făcuse, când alergă după mijloace de îndreptare, era prea târziu.

Mintea'i obosită de sfortări mai presus de puterile lui, corpu-i zdruncinat de boala nervoasă a epocii, îl aduseseră într'un hal că nu se mai putea recunoaște. Iar ea, Marta, femeea printr'a căreia nepăsare nenorocise pe un altul înaintea lui, urma și cu dânsul același joc fatal, ruinător, neînduioșată nici de lacrimi, nici de rugăciuni, nici de strigătele recunoștinței revoltată în chiar sufletul ei.

În timp de câți-va ani, Protescu deveni umbra palidă și cocârjată o omului frumos și energic de odinioară.

Era cu neputință ca o ast-fel de viață să aibă un sfârșit bun.

Toate acele sentimente frumoase ce înlăntuiseră la început sufletul avocatului pînă la o nobilă abnegare, se stinseră cu încetul, pustiindu-i moralul și nelăsându-i în inimă și în judecată de cât un instinct bolnav de demnitate și de conservare. Femeea adorată de dânsul, ajunse să nu-i mai pară de cât un obiect nedemn nici chiar de compătimire, și, în desgustul, în apatia și în desinteresarea chiar de sine însuși, nu aștepta de cât prilejul să-și cruțe ochii d'a o mai vedea în față.

Acel prilej însă 'i veni mai repede de cât și-ar fi închipuit. Il avea foarte aproape de dânsul, fără ca cel puțin odată să'l fi bănuțit.

Sectretarul său, un tînăr, licențiat în drept, pe care'l ajutase ca un părinte ca să ajungă unde era, iubea de mult pe Marta și cercase în diferite rînduri, să-î destăinuiască acea iubire. Ea ânsă 'l înlăturase mereu și cu dibăcie.

Intr'o zi, pe când toți ai casei credeau că stăpînul lor plecase, el, chinuit de nervii aproape sleiți, se ghemuise în colțul unei canapele și suferea acolo, singur și tăcînd ca un mut.

Marta intrase în odaia d'alături. Tînărul venea după dînsa.

Cu toată temerea unei iubiri neîmpărtășite, cu sinceritatea de suflet a omului ce pentru întîia oară iubește cu adevărat, imprudentul reîncepu destăinuirea-î înflăcărată; de astă dată c'o hotărâre disperată. Ultimul ei cuvînt, avea să decidă asupra soartei lui: să plece cu dînsul, sau se va omorî în acel minut chiar în fața ei!...

— Incă un nebun!... zise Marta cu dispreț înfiorător. Ți-am spus că n'am iubit pe nimeni și nici nu voi iubi vre-o dată... Omoară-te, dacă vrei!...

Nu mai era nici un moment de pierdut...

Protescu se ridică de unde sta, și, ca o vedenie, apăru în pragul ușei.

— Să ieși din casa mea! strigă el tînărului, care îngălbenise ca turta de ceară, și plecă pentru a nu se mai întoarce.

— Dar eă, ce trebuie să fac?... rînji femeia

înălțându-i-se în față ca un colos neclintit,
spre a sfida ultima lovitură a furiei sale.

— Tu?... Rămâi... spre a mă vindeca de
nebuniei!..

UNA PENTRU ALTA

I

Când lui Dumitrache Mămuleanu îi veni ideia să păcălească pe cumnata sa Săftica, soția fratelui său mai mare, Gheorghită Mămuleanu, era o iarnă de cele cu troiene de zăpadă, și încă ce zăpadă, de cea albă ca zahărul și lipicioasă ca cleiul.

— Bună idee! — cugetă el. De mult o auz vorbind că ar mânca o prăjitură din cele ce a văzut la ferestrele lui Capșa. — Să-i împlinesc eu visul. — O să-i fac una de zăpadă, și am să mi-o garnisesc uite-așa cu scortişoară și alte mirovenii, de-o să creadă că e de la cel mai prima cofetar, adică de la Capșa cum am zice.

În dimineața zilei de Sf. Vasile, cucoana Săftica primi darul cumnatului, dar mult do-

rit, de și neașteptat, așezat cu dibăcie pe o tavă căptușită cu hârtie dantelată și acoperit cu o basma roșie de mătase.

Băiatul care o adusese, spuse cucoanei că prăjitura e făcută cu înghețată, și că prin urmare trebuie ținută la răcoare până la vremea mesei, și plecă frecând între degete francul ce primise bacșiș.

În contra obiceiului, Dumitrache, care era încă neînsurat, nu veni să facă anul nou la fratele mai mare, ci se scuzase din ajun că afaceri neprevădute îl chemau până a doua zi afară din oraș.

— Nu vine, dar s'a gândit să-mi facă surpriză, zise Săftica bărbatului ei, care se mira de o așa atenție din partea fratelui său, pe care'l știa foarte sgârcit.

Cu toate astea, lipsa lui nu era să fie tot mai simțită. În ziua aceia cea mai mare parte din familie era invitată la masa Mămulencei, între care și mai mulți străini, prietenii de afaceri ai lui Gheorghită.

De la începutul mesei, Săftica vesti minunata prăjitură ce avea să le servească la sfârșit. Toți o așteptau cu nerăbdare; iar soacrăsa, o bâbâtie fără dinți, dar mâncăcioasă nevoe mare, îi tot șoptea, trăgând'o de mânecă «să'mi dai mie o bucățică mai mare.»

În fine, veni și vremea prăjiturii. Commenii țintiră ochii spre ea: avea în adevăr forma celei mai desăvârșite turte de cofetărie.

Săftica viră cuțitul în ea ca s'o împartă.

— E cu înghețată, zise ea surizând cu mulțumire.

— De lămâie? întrebă o d-nă, ale cărei buzé degustaū a acru.

— Par'c'ar fi de ananas, urmă un tână din dreapta ei.

— Ba e curată zăpadă! strigă un respectabil bătrân din capul mesei, pe care gazda, pentru oare-care condescendență îl servise mai întâiu.

— Zăpadă? exclamă Săftica tresărind.

— Zăpadă? strigă Gheorghită supărat.

— Zăpadă! Zăpadă!... repetară toți din toate părțile, năpustindu-se asupra închipuitei prăjituri, luând'o în furculițe și scâpând'o care pe jos, care pe fața de masă.

— O! o! o! glăsuia soacra Săftichii, sculându-se de pe scaun, pe când cei-l'alți se strâmbau de rîs. Și aveam o poftă...

— Dar eū...

— Dar eū..

— O păcăleală!... De sigur e o păcăleală...

— Ba încă ce fel!

— Și cine a făcut'o? Cine a făcut'o?

— Dumitrache!...

— Dumitrache?...

— Da, Dumitrache, am să i-o plătesc eū.

Soacra tăcu, fratele se prefăcu și el că rîde, iar Săftica cerca mereū să se scuze către mosafiri.

- Dar nu e nimic...
- A avut haz...
- Nu 'ncapă nici o supărare...
- Nostim de tot !

Repetară pe rînd invitații până ce toți trecură la alt șir de vorbă și zăpada se uită. Numai ea își zise în gândul ei.

«Mî-aî făcut'o tu rece ; da o să 'ți o fac eū fiartă.»

A doua zi, când Dumitrache veni să întrebă dacă prăjitura a fost bună, ea îi răspunse cu o părere de rău prefăcută !

— Păcate am cu slugile astea ; aū lăsat'o la căldură și s'a topit înghețata. N'am profitat de ea.

— Păcăleală fără efect ! cugetă cumnatul în sine și-o uită, ca toți cei l'alți.

II

Era pe la sfârșitul carnavalului.

Intre acei care 'și luaū adio de la viața de holteiu, era și Dumitrache Mămuleanu, logodit, abia de o săptămână cu o domnișoară cam de potriva lui, dar pretențioasă și cu alte aspirații de cât aceia de a se mărita cu un arendaș ca viitorul ei consorte; tînerul să silească să se face plăcut, și mai toate serile le petreceau împreună, când într'o familie când într'alta.

Intr'o Duminecă, toți nuntașii erau adunați

acasă la ginere, care locuia cu mama sa, soacra fără dinți și mândăcioasă a Săftichii și a viitoarei ei cumnate.

Se plănuise că în seara aceea să se dea mosafirilor ciocolată. Săftica știa planul din ajun, și cum sunt femeile vii la imaginație, repede îi trecu prin gând o idee răsbunătoare.

Venind la soacra sa, își luase pe sub haină o sticlută cam de vre-o litră plină cu bragă.

Ca noră mai mare și mai pricepută în ale căsnicieii, privighiase la facerea și la turnarea chocolatei în cești.

Între toate ênsă, pregăti una pentru Dumitrache: curată bragă, doar cu spumă pe de asupra.

Tênerul stetea lângă logodnica sa. Primindu-și ceașca pe colțul mesei, observă că ciocolata lui era par'că mai bună ca cea oferită miresei. Din exces de politeță, o rugă să schimbe între ei. Ea priimi.

Toți își beau chocolatele, până și Dumitrache își goli ceașca până în fund, pentru marea mirare a Săftichei, care 'l observă de departe, fără să fi văzut ênsă schimbarea ceșcilor. Mireasa înghițea cu noduri și par'că i-ar fi venit aci să plîngă, aci să rîză. Ca stăpănită de o idee ce-î lumina calea către întreaga ei viața viitoare, își masca indignarea și mai înainte ca serata să se sfîrșească, șopti

tatălui său că se simțea cam rău și'l rugă să plece.

Fără să deștepte bănuiala cui-va, tânăra se despărți de logodnicul ei cu o răceală de altfel obicinuită.

Neamurile mai departe plecară la rîndul lor.

Săftica nu 'și putea închipui cum de-î rămăsese păcăleala fără efect. Cătă să afle pricina Alergă la cescile ce încă nu erau adunate de pe la locurile lor.

— Cine a băut din ceașca asta? întrebă ea pe Dumitrache la o parte.

— Eū.

— Dar din asta care a rămas mai mult de jumătate?

— Din asta?...

— Gustă puțin.

Dumitrache puse pe limbă și scui pă.

— Bragă !..

— Bietul băiat! strigă Săftica cu un ris iritat de părere de rău.

— Cum bietul băiat? Dar din asta a băut ea.....

A! Înțeleg acum... Înțeleg.. Ai vrut să mă păcălești și ..

— Și...

— Eū am schimbat ceașca cu a ei.

— Biată fată !...

— Ce biet băiat! Ce biată fată !... Mi-ai făcut'o fiartă !... Trebuie să fie furioasă pe mine. Trebuie să... Cine știe, poate va strica chiar

logodna... M'ai nenorocit, tocmai când începusem s'o iubesc.

— Nu te teme de asta, zise Săftica mișcată de starea lui, împac eă lucrurile.

Adevărul e că răsbunătoarea cumnată trebui să puie mari stăruințe până să convingă pe mireasa că ea singură era de vină și astfel s'o conducă la împăciuire. Ii trebui chiar mai mult de două săptămăni până s'o hotărăscă să nu strice logodna, mai ales că dēnsa găsisse un motiv fōrte puternic ca să convingă pe tatăl sēu că Dumitrache nu era pentru ea.

Dar în sfirșit când împăcarea se efectueă, carnavalul trecuse deja. Rēmānea ca nunta să se facă de serbători.

— Cam târziu, zise Dumitrache plin de mâhnire.

— Așa 'ți trebue, îi respunse Săftica cu ironie, să te înveți minte sē mai faci pe cofetarul, când nu ești bun nicī să distingī braga de ciocolată !

NEPOTRIVIRE

Toată vecinătatea vorbea de frumusețea Viorichei, fata lui Barbu Spătaru, un bătrân pensionar, rămas văduv pînă a nu împlini fata încă doi-spre-zece ani.

Și fiind-că împlinise deja șapte-spre-zece, tatăl său se gîndi că ar fi timpul s'o mărite; nu doar că n'ar fi putut să mai aștepte; dar orfană cum era și mai tot-d'auna singură acasă, la o vîrstă așa de sglobie, cine știe ce i s'ar fi putut întîmpla! Trebuia decî să și caute un ginere; căci tinerii de astă-zî,—mai ales când fata e sărăcuță,—nu vin nici odată ne-căutați și neademeniți. Nu e vorbă, o cerea destui; dar tot niște pierde vară, niște golăneți, căroră bătrînul le tăiase de mult pofta, spuindu-le că fata lui nu e de măritat. Avea și dreptate: își instruisă fata și o crescuse așa, încât ar fi fost păcat să nu-i găsească un bărbat bogat, bun gospodar și cu vază în societate.

Tocmai de aceea bucuria lui fu la culme, când un vechi prieten al său, Nae Orzeanu, fost arendaș,—acum rentier și putred de bani,—din vorbă în vorbă, îi ceru pe fie-sa de nevastă. Mai mult chiar, viitorul ginere îi spusese că el nu vrea nici o zestre, ci fiind că îi plăcea fata, o ia așa cum se găsește, că-i va face el trusoul, ba îi va asigura și ceva bani la Casa de Depuneri.

Când Viorica află noutatea, rămase înmărmurită... Cum? Să se mărite?... Așa de tânără și cu un bărbat atât de bătrân?... Să ia pe Orzeanu!... Asta ar fi o greșeală, o nebunie, o crimă!...

În zadar ânsă cercă ea toate mijloacele să convingă pe tatăl ei că o va nenoroci, o va pierde... Bătrânul, cu mai multă experiență și cu cuvinte mai puternice, începu să-i desfășure cele mai vii tablouri asupra mizeriei ce ar fi dus luând pe un altul, și asupra norocului ce i surîdea luând pe Orzeanu. În timp de câte-va zile nu-i vorbi de cât de el, de noblețea caracterului lui, de relațiile lui cu lumea bună, de proprietățile, de belșugul, de caii, de trăsurile lui... Și, lucru firesc, după atâtea laude și ciocăneli pe capul tinerei fete, când Orzeanu veni însuși să-i ceară consimțământul, ea îl văzu mai puțin bătrân și urât, mai puțin grobian și nepăsător de cum și-l închipuisese la început.

Negreșit, de unde să-i treacă lui prin gând

că, cu totul din altă pricină, Viorica nu-î spusese măcar un cuvînt prin care să-l încredințeze că-l ia bucuroasă și că, cine știe, poate chiar îl va iubi într'o zi.

Ș'apoi, nici tatăl Viorichei nu-și închipuia ca fata să-și fi făurit din'ainte vr'un ideal, să iubească pe cine-va.

Sînt momente de mulțumire ce întunecă rațiunea omului și-l fac să-și uite de împrejurări care stau în strînsă legătură cu contrarietatea ce întîmpină în realizarea unei mulțumiri și mai depline. Acele împrejurări Barbu Spătaru le cunoștea, ar fi trebuit să le cunoască, și cu toate astea ele îi scăpaū din vedere tocmai atunci cînd se simțea mai mult trebuința să și le aducă aminte, să le combată, să le înlătore.

Ce era?...

* * *

Muma fetei, pe cînd trăia, era în strînse legături de prietenie cu d-na Maria Lutreanu, văduva unui căpitan care murise în războiū. Amîndouē își crescuseră la o l'altă copiii, pe Viorica și pe Kiril, de și băiatul era cu câțiva ani mai mare ca tovarășa sa de jocuri și de nebunii copilărești. La o vîrstă mai înaintată, afecțiunea între micuța pereche deveni mai strînsă, mai simțită. De multe ori chiar mamele lor își preziceau în glumă că o să devie cuscre. Cînd ênsă, în timp de

câți-va ani, muriră una după alta, copii continuară prieteșugul și își amintea, adesea plângând, de dragostea ce era între mumele lor.

Povestea înfrățirilor de acest fel și a dragostei legată prin obicei și potrivire de simțiminte e veche de când lumea și de toți e cunoscută.

Maî târziu, când Viorica era aproape să iasă din pension, Kiril își pregătea teza pentru licența în litere.

În timpul școlăriei se vedeau în toate sărbătorile. Tatăl Viorichei îi lăsa ceasuri întregi împreună și dragostea nu scăpă prilejul de a-i face să îndeplinească cele mai frumoase cununi pentru viitor.

Sărguința lui Kiril spre a-și lua licența a fost tot atât de mare, cât și așteptarea Viorichei de a-l vedea într-o zi gata să-i întinză mâna și amândoi să se plece la bine cuvîntarea părintească.

Sunt atâtea fantezii pe care amorul le împrumută tinerilor, spre a-i ațâța și mai mult la jocul romantic al aspirațiilor. Kiril însel zărise de departe goliciunea realității și nu se simțea încă ajuns la punctul dorit, numai prin faptul că dobândise o diplomă închisă într'un toc de carton. Câte diplome nu îți ia pâinea de la gură, chiar pâinea ce ai avut-o mai înainte! Un an și jumătate de alergare după un post, după un provizorat de catedră! și toate stăruințele i-au fost în zadar!...

Orfan și sărac, fără protecție, ne-având firea celor care trăesc, se lingușesc și știu să ademenescă, se ostenise fără folos și cheltuisese pînă la ultimul ban ce-î mai rămăsese. În urmă, își târa existența lângă o mătușe a sa, care 'î înlesnea cele trebuincioase, nădăjduind că soarta i se va schimba într'un viitor cât de apropiat.

Kiril aștepta, și Viorica îi făgăduise să'l aștepte.

Se cunoșteau prea bine, și nu se temeau unul de altul.

Când Kiril se ducea, din când în când, în casa lui Spătaru, era bine priimit, și, dacă se ferea să dea bătrânului vre-o bănuială, își închipuia el că surprinderea îi va face mai multă plăcere, că era mai nemerit să afle tot în ziua când se va putea realiza. Planurile între tînăra pereche se făceau atunci când bătrânul lipsea de acasă.

Cu toate acestea mahnirea lor creștea din ce în ce mai mult. Pe fie-care zi Kiril se izbea de noi mizezii. Realitatea îi apărea și mai aproape, și mai goală, și mai hidoasă. Pretutindenî uși deschise pentru favoriți, în toate părțile ceasuri de așteptare pentru el!

Incepea al doilea an de răbdare și cine știe câți aveau încă să mai treacă!

* * *

În acest răstimp, Barbu Spătaru pregătea măritișul fiicei sale,

La nesupunerea ei de-a lua pe Orzeanu, își făcuse la început felurite presupuneri, sau mai drept, credea că nu'l vrea pentru că era bătrân. Dar, de-odată mintea i se însenină... începu să cugete, să deducă. A! Negreșit, iubea pe cine-va; dar pe cine?... pe cine?... Pe Lutreanu. Cine altul intra în casă? Pe cine altul cunoștea mai de aproape?...

De astă dată, lupta fu crâncenă între tată și fiică. Ea îi mărturisi tot, plînse, îl rugă s'o ierte. El, se făcu că o compătimentește, că cedează; dar, la urma urmei, elocința părintească e une-orî mai tare ca toate lanțurile dragostei...

Seara, când Viorica intră în odaia ei, închise ușa suspinând: «S'a sfîrșit!... tata are dreptate... trebuie să'l ascult!»

La această hotărâre, își șterse lacrimile ce-i picurau pe obraji, se desbracă, își despîep-tănă părul la oglindă, micșoră lumina lămpei, se rugă la icoană și, — ca condamnatul care înaintează hotărât spre locul de totură, — păși repede către patul în care avea să se culce.

În noaptea aceea trebuia să sleiască toată amarăciunea suferinței.

A doua zi, Kiril avea să afle.

Va suferi și el; vor uita amândoi!

* * *

Dimineața, Lutreanu priimi o scrisoare. O desfăcu repede și ceti:

«Domnule,

E crud ce fac; dar mă vei ierta. A trebuit să ascult voința tatei. Deseară mă logodesc. Bărbatul ce 'mi-a ales e bogat și cu vază în societate. Ași dori chiar să-ți spun că 'l iubesc, pentru ca să mă desprețuești, să mă urăști, să mă uiți. Viața, vai! ar fi fost prea grea pentru doi săraci! Iți scriu, ca să-ți iei ori ce nădejde. Nu cerca să mă mai vezi, căci nu te voi priimi. Ești tînăr, ați viitor, muncește, luptă, și vei ajunge. Cine știe! Poate ne vom mai întâlni vre-o dată!...

Adio! »

Și aceste rînduri erau de la Viorica... Dar nu... cu neputință!...

Se repezi la biuroū, deschise un sertar, scoase un pachet cu scrisori, le compară.... Scrisul ei, iscălitura ei... hârtia ei obicînuită... Era adevărat!...

- Dar cum? Ast-fel îl părăsea?...

O femeie obicînuită să-și precupețească dragostea cu cel dintâiu venit, nu i-ar fi scris într'un stil mai comun, mai mișelesc!... Nici o părere de rău! Nici o vorbă de iubire!...

A! va să zică se logodea! și nu vrea nici să-l mai știe!... Logodnicul ei era bogat și cu vază în societate!... iar el... viața, vai! ar fi fost foarte grea pentru doi săraci!... el nu era nici bogat, nici cu vază! Iată cele două

chei ale fericirei femeiești! Belșugul și vanitatea!... Nicî tinerețea, nicî iubirea, nicî caracterul, nu prețuește nimic în judecata unei femei. Totul pentru prezent, nimic pentru viitor! A! furie a indignărei! dispreț și ură!... Sufletul său se ponegri de umilirea ce i se arunca în față, și, resvrătit în potrive lașității și a mizeriei ce-l copleșeau de toate părțile, stă, se frămîntă, caută, iscodește... vrea să se arunce în luptă, și speră să iasă învingător! Nenorocitul!...

Intr'un moment de jale, se uită împrejurul său... Totul i se pare gol... durerea îl zdrobește, sărăcia îl înfioară!...

Câte-va volume vechi, răspândite pe biuroă, pe mobile, printre manuscrise începute și ne- terminate, o diplomă care zace prăfuită într'un toc de carton, rînjesc sarcastic, unindu-și par'că disprețul cu al scrisoarei aruncată pe scânduri. Pe o masă, într'un colț al odăei, sunt răsfirate cărți de vizită și portrete, amintiri de nume, de ființe cu care odinioară petrecuse pe rînd câte o parte din viața lui trecută. Toate acele nume și chipuri dispăruseră treptat din amintirea lui, de când sufletul și ființa i se legaseră cu totul de ale femeiei pe care o iubea, pe care aștepta s'o ia de soție, s'o facă fericită. Acum, rînd pe rînd își amintea de fie-care: de părinții lui morți de când era încă copil, de colegii lui de bancă, de prietenii, de cunoscuți, de fe-

meile chiar pe care le-ar fi putut iubi, de acelea de care 'și închipuise că era iubit!...

Și lacrimile îl podidiră, când luă în mână un portret la care se uită dureros, lung, nesfârșit...

— Sărmana! murmură el... Ea mă iubea. M'ar fi luat de când eram încă student... Eu n'am vrut... și ea nu s'a mai măritat!...

Al cui era însă acel portret? Al Viorichei? Nu.. L'ar fi rupt în miș de bucăți!

Pe acela, îl șterse frumos, se uită încă mult la el, îl așează pe-o măsuță de la căpătâiul patului, își uscă ochii de lacrimi, se îmbracă și ieși din casă.

Toată ziua rătăci prin oraș, prin locuri publice, neștiind unde se duce și ne-vězând cu cine se întâlnește... Par'că s'ar fi dus tot la ea; par'că ar fi căutat pe cine-va să'l întrebe despre dēnsa.

Nemāncat și zdrobit de osteneală, se gândi să se întoarcă acasă... dar frica de singurătate îl cutremura. Mătușă-sa, o femeie bătrână, era foarte posacă; erau zile când nici nu o vedea.

Se înserase. Felinarele pe stradă erau aprinse; luminele ardeau deja de mult prin case; el nici nu băgase de seamă.

Când se desmetici, se înoptase; erau zece ceasuri.

Atunci prin mintea lui trecu închipuirea întregii oștiri de mizerii și de torturi, cu care

se r zboise toată ziua. Intre toate însă, mai cr ncen , mai dureroasă,  i apăru : logodna din seara aceia. Poate că în acel moment chiar Viorica se logodea...  n casă era lumină, mișcare, sgomot, lume, veselie... Dacă s'ar duce și el, să vază, să auz , măcar de afară, de departe, c t de departe... Va suferi poate și mai mult... dar suferința face aș  de bine!.. Ea te doare, ea te mângâie!..

Iar mai presus de toate, un dor jalnic, sf șietor, îl făcu să'și îndrepteze pașii spre locuința, în care altă dată intra at t de fericit!..

Casa lui Spătaru par' că ardea în flacări. Nu era unghii de odaie, colț de curte fără lumină. Tr suri, cupele, aștepta  la poartă. Orzeanu, ca să-și facă fal , poftise o mulțime de lume. Pe afară mișuia  slugile casei, lacheii și vizitii invitaților ; înnăuntru răsunet de muzică, petrecere... bal.

Kiril zări de departe strălucirea felinarelor înfipite la cei doi st lpi ai porții și, trec nd repede pe cel alt trotuar al stradei, i se păru că recunoaște, în umbra proiectată pe una din ferestrele salonului, statura Viorichei ținută de brațele unei alte vedeni și  nv rtin-du-se într'un vals fantastic.

O răceală de fier  i pătrunse tot corpul și t mplele  i sv cneau de furie, de gelozie. Un z mbet sarcastic  i mișcă  ns  buzele, și se furișă, ca o altă umbră, p n  mai sus de fața

casei. Acolo, de la întuneric, privi până târziu la tot ce se petrecea înaintea lui.

Către miezul nopții, lumea începu să plece. Rând pe rând, ieșiră toți invitații. Lămpile se stinseseră; numai în salon mai era lumină.

De sigur, el, logodnicul, nu plecase încă...

Pe dânsul aștepta Kiril să'l vadă...

Poate că în acel moment chiar, stetea alături de ea, îi vorbea, o întreba, și ea îi răspundea dulce, duios, curtenitor...

Ultima trăsură însă trase la scară și Kiril putu să vadă, la lumina felinarelor, urcându-se într'ênsa, un om înalt, uscățiv, încovoiat, cu părul cărunt...

Viorica și tatăl ei, amândoi veseli, amândoi pripiți și curtenitori, îl petrecuseră până la poartă.

Era el... logodnicul!

Un gemet de scârbă ieși din pieptul lui Kiril și totul reintră în tăcere.

* * *

Va să zică era bătrân viitorul soț al Viorichei. Și ea îl lua, firește, pentru că era bogat, pentru ca să strălucească în lume, pentru ca într'o zi să-i facă un copil, să'l moștenească!

Ast-fel cugetând, Kiril se întoarse acasă și, cu o liniște bizară, se trânti în pat.

Adese-orî suferi de unele împrejurări pentru că nu știi ce are să se mai întâmple, pentru că te aștepti la amăgiri și mai mari și mai

zdrobitoare. Indată însă ce le-ai cunoscut sfârșitul începi a ți le reaminti, te obișnuiești cu ele, temerea dispare și spiritul ți se liniștește... Te reculegi, cugeți și cauți scăpare pentru viitor.

În ast-fel de stare se afla Kiril, când mâna i se întinse pentru a doua oară spre măsuța de la căpătâiul patului, de pe care luă portretul ce-l pusese acolo de dimineață.

Era chipul unei femei cam de vre-o treizeci și cinci de ani; bălană, cu fața cam lătăreață, cu gura prelungă și răzbuzată, cu înfățișarea obraznică a femeilor ajunse, cu îmbrăcămintea pretențioasă.

Gigica Mărleanu, așa o cheama, era fiica unui brașovean, care dupe moarte lăsase o avere de peste o jumătate de milion. Singură la părinți, Gigica moștenise toată averea. Mumă sa murise cu mult înaintea tatălui său. Fata trăia de capul ei, având lângă dânsa pe o vară a măsei, o vădană scăpătată, pe care din *tant* n'o mai scotea.

Că nu se măritase până la trei-zeci și cinci de ani... asta se întâmplă tuturilor fetelor, cari aș aspirății mai mari de cât le este lungul nasului... Ar fi vrut ea să ia pe vre-unul care să fie ministru, or cel puțin să tinză la această demnitate... Dar, din nefericire, jumătatea de milion nu fu în stare să ademe-nească măcar pe vre-un poet, s'o ia cel puțin din dragoste. Când pusese ea ochii pe Kiril,

nu trecuse încă peste experiența celor treizeci și cinci de ani, și întrevedea în ténărul student un viitor ministru, poate chiar și un viitor poet.

De atunci însă rămăsese nemăritată și nu se știe dacă n'ar fi fost gata să'si reamintească afecțiunea de odinioară.

Cel puțin, Kiril nu se îndoia.

— Doamne! Cât e de urâtă! îngână el, rânjind amar și scuturând din cap ca un bolnav, care nu poate lua o doctorie și pe care totuși trebuie s'o înghiță.

Cu toate acestea, nu era de spaimă... Treizeci de mii de lei venit peste cei treizeci și ceva de ani ai Gigichei, îi reînfrăgezeau pielița cutată, îi dedeau nuri, o făceau adorabilă și poate mulți dintre tinerii vânători de zestre ar fi fost chiar în stare să se provoace în duel pentru ea.

Vai! de ce toți ochii nu vęd la fel!

Kiril o vedea slută ; cu toate astea, se silea s'o privească cu alți ochi, își descânta s'o placă... Trebuia!... Mizeria e cumplită, umilinta zdrobitoare.. nu putea să rămăie nerězbnat.

Toată noaptea se luptă cu conștiința, cu orgoliul său de om onest și nepătat... În sfârșit, ambițiunea triumfă. Ii trebuiaă aripă, să sboare, să se ridice; și din înălțime, să strălucească, să eclipseze, să sfărâme... Ș'apoi, cine 'l va judeca?... Cei de jos?... Nicı nu vor cuteza să se ridice până la el!.. Cei de

sus?... Toți au făcut ca el, și poate mai rău de cât el!

Dimineața, se sculă, se găti ca de sărbătoare, își aruncă tot disprețul asupra Diplomei și a cărților ce steteau încă în neregulă, trânti ușa dupe el, și plecă.

II

Gigica Mărleanu, locuia pe Podu-Beilicului, —astăzi Calea Șerban Vodă,—într'o casă cu două caturi, rămasă de la părinți, pe care ênsă ea o reparase și o mobilase dupe ultima modă. Ce e drept, cheltuise multe parale până s'o scoată la vopsea; căci, ca femeie singură de capul ei, mai toți o înșelaseră, de la architect și până la cel din urmă lucrător. Dar... dânsa risipea banii c'o dărnicie ne mai pomenită, zicând fie căruia: «Cinci îmi ceri, zece dau, numai frumos să fie!» Avea doar ambiția să se afle în rând cu lumea, ba chiar să fie și în vizită cu aristocratele, cu care căuta neconținut prilej să facă cunoștință. Acestea ênsă îi rîdea în nas, și abia dacă se îndurau să'i întoarcă vorba, când o întâlneau pe câte unde-va, căci să'i intre în casă nici pomeneală nu era.

În zadar mătușă-sa Arghira o sfătuia să se astâmpere cu fumurile și să caute să se mărite cu un negustor, până mai era încă vreme; ea nu numai că se făcea foc, dar une ori se lua și la ceartă cu bêtrena.

— Așa vrea, așa fac! îi zise ea într'o zi, aruncându-i pildă, că dacă nu-i place, să se mute de la dânsa.

— Ți-ai mâncat norocu, fata mea... îi răspundea mătușa; uite, m'ai ajuns... ai început să te sbârcești și e păcat, zău, că ți perzi astfel tinerețile... de geaba aștepti... Făt-frumos nu mai vine... ia-ți hanu și praștia și înjugă-te la traiu cu un gospodar, colea, trăinicuț și om de casă... Nu mai umbla dupe stele verzi, că o să ți se facă pielea saftian... Dacă te superi că ți vorbesc așa, slobod, eu mă duc... te las să trăiești cum ai vrea... s'o găsi doar o ușă și pentru mine.

— Eî nu! *tant*, nu!... Nu te mânia... Dar ce vrei să fac?... Dacă nu m'am măritat cu oricine, când eram copilă, fără experiență, — acum când am ajuns să știu ce e viața, nu pot să iaș pe ori-ce mocofan, cu care să m'î fie rușine să ies în lume. Și, la urma urmei, nu mai vrea să mă mărit; oiș trăi și singură... nu'mi lipsește nimic, și la bătrânețe m'oiș duce la călugărie.

— Firește; până atunci ai vreme să bați podurile la Briola, la Eugenia și la Vil di Franța... Vezi, ochii ved, inima cere, știu eu; verișoara Săftica, răposata mămiță-ta, își făcea rochile la Leibul croitoru, ba le bunghinea și singură și d'aia tată-tu a făcut avere... ca să ți-o lase ție s'o tocî...

— Ia lasă, *tant!*... iar ai început cu ale

d-tale... par'că ai fi soacră... Îți spun curat că prea ți-ai luat drepturi... Ia vezi mai bine că a stat o birjă la poartă... Cine-o fi? Să spuî că nu sîntem acasă.

În adevăr, pe cînd se ciorovăiaă, ast-fel, cine-va suna clopoțelul la intrare. Arghira se uită printr'un colț al perdelei.

— Făt-frumos! Gigica maichiî... Făt-frumos vine!.. Ghicî cine-î?... De cînd nu l'am mai vîzut... Ce zicî? Să î spun că nu suntem acasă?

— Dar, cine-î?

— Ghicî...

— Dar spune o dată! că auzî, a sunat clopoțelul...

Și Gigica se sculă singură să vază.

— Lutreanu! îngână ea... Ce 'l-a găsit!

— Să'l primesc?

— Firește...

— Dar ziceai...

— Haide, haide, că a sunat a doua oară.

În minutul acela intră jupâneasa cu o carte de vizită...

Arghira nu-î dete nici un răspuns și alergă singură să deschiză.

— Poftim, *musiu* Lutreanu... poftim *antre* în salon... Vine și Gigica numai decăt... Da ce te-ai făcut, da unde să scriu?

În timp ce Kiril era întrodus de bătrîna, Gigica se dichisea de zor la oglinda din bu-duarul seă, potrivindu-și moațele pe frunte și subțiindu-se 'n corset.

— Să crezi, cucoana mea,—răspunse tînărul așezându-se pe un fotoliu în fața Arghirei, să crezi, că doream de mult să vii... dar împrejurările... oare-cară ocupații...

— De... de... cu Universitetu... așa e, te cred... ai ieșit diplomat... Am auzit... Dar e cam mult de atunci, ai fi putut să vii și pe la noi... or... știi, vorba aceea, ochii cară nu se vîd se uită...

— Nică de cum... dar...

Tocmai atunci intra și Gigica. Lutreanu se sculă.

— Domnișoară...

Și se plecă să-i sărute mîna.

— Uite, uite... dar știi că te-ai făcut de bonton... P'aci să nu te cunosc... Felicitările mele, d-le licențiat... De cînd ai isprăvit cu latineasca, nu mai ești vizibil... De ce așa?

— Tocmai aceeași imputare îmi făcea și cucoana Arghira... Dar... nu îndrăsnesc să mă apăr... Sunt vinovat... Mă veți ierta oare?... Maă ales d-ta, domnișoară..

— Oh! eă... nu te voiă ierta nică o dată. Știi bine pentru ce...

— Tot n'ai uitat...

— Nu... și nică n'am să uit... Auză, un tînăr să refuze pe o domnișoară!...

— Dar dacă refuzul era numai provizoriu?...

— Cum asta? Nu înțeleg...

— Poate că tînărul n'a voit să primească propunerea d-tale, pînă ce nuși va asigura

o pozițiune cu care să fie demn de onoarea ce i se face.

— O!.... o!.... prea ai luat'o repede.... Nu cum-va vrei să'mi cazî în genuchiu?... Mai bine șezi colea...

Arghira își făcu de ducă și ieși din salon.

— Nicî de cum, răspunse Kiril, reșezându-se pe fotoliu; dar fiind-că d-ta te-ai grăbit să deschizi vorba...

— Eū?...

— Se'nțelege, de vreme ce'mî spui că n'ai uitat încă... Cu toate astea, nu'mî pare rău că s'a întâmplat așa. Din protivă chiar, veneam hotărât să te cer în căsătorie, și mă temeam că nu voiū ști cum să încep; mă gândeam că poate ți-ai schimbat ideile și că poate...

— Ce poate?

— Că ești în vorbă să ieși pe alt-cineva.

— Nu cum-va ești gelos? Mă faci să rîz... Ți-vei fi închipuind poate că sunt și logodită... eî? ce zici? Dar să lăsăm gluma... Serios-că vrei să mă eî?

— Serios.

— Și mi-o spui așa de-o dată, fără petitori, fără să'mî faci nițică curte!... Nu te gândești că nu mai sunt tînără ca într'o vreme, și că ași putea să te trimit la plimbare?

— Ai putea s'o faci.. Dar eū nu te știam așa de crudă și de aceea am îndrăsnit să ți-o spui fără multă șovăială... Adu'ți aminte de prieteșugul nostru de odinioară, când stam de

vorbă ceasuri întregi și învățam amândoi franțuzește... Nu'mi spuneai atunci că mă iubești și că n'ai vrea să te măriți decât cu mine?.. Mă-ai dovedit pe deplin că te-ai ținut de vorbă. Și apoi, cum vezi, nici eu nu m'am însurat... Cântecul meu o să-ți pară trezit dupe-atâta vreme de când nu ne-am văzut; dar, înțelegi destul de bine că a trebuit să muncesc, ca să 'mi creez o poziție... Iartă-mi cel puțin mândria de a nu fi voit să dătoresc de cât numai mie această poziție. Astăzi mă simt fericit că mi-am ajuns la scop și că pot să te întreb la rându-meu: Vrei să mă ieși, d-șoară?

— Te rog, nu 'mi mai zice domnișoară, zi-mi pe nume ca altă dată...

Și Gigica își ținti galeș ochii asupra lui, ca și cum ar fi voit să 'l soarbă de bucurie. Fetele bătrâne auzeau une-orî în privire un foc dogoritor, o voluptate curat femeiască și care câte o dată stă bine chiar pe chipurile cele mai urâte. Kiril era cât pe aci să uite că se afla în fața unei femei, a cărei tinerețe apăsese deja de mai mulți ani. Duișia căutăturilor ei îi aduse însă aminte că trebuia să și joace rolul ca cel mai dibac actor și că era timpul să înceapă primul act al comediei ce avea să se desfășure.

— Gigico, îi zise el cu glas drăgăstos și tremurător, te mai gândeai la mine?

— Ingratule!... Negreșit că mă gândeam.. Dar tu?...

— Eă? la ce să 'ți mai spun?... Tu n'o să crezi...

— Ba da; spune-mi, că te crez.

Și Kiril se sculă, de pe fotoliu și se apropiă de dâna pe canapea.

— Dar dacă ți-ași spune că te iubesc...

— Ah! tacî!... Să nu te auză cine-va.

Și Gigica își ascundea emoțiunea... Dar, totuși nu-i venea să creadă. Cum? Ce se petrecuse în inima tînerului, care, pe cînd era încă necopt, cînd inima bate mai ușor, se codise a se însura cu ea, și tomaî acum venea ne-așteptat să-i propue el întăi, ba încă să-i spue că o și iubește?... Nu cum-va pentru că i se copsese mintea, își făcuse socoteala că jumătatea ei de milion nu era de lepădat și venea s'o încante, să-i stârnească în suflet vechiul foc al dragosteî ce avea pentru dînsul? Dar Kiril nu-i dădu timp să bănuiască... Vorbele-i curgeau ca boabe de măr-găritar din buzele lui, și Gigica îl asculta, uimită, încântată, din ce în ce mai încrezătoare și mai sedusă. I se părea mai mult un vis plăcut, de cât o realitate; dar, în sfârșit, or cum ar fi fost, ocazia nu era de pierdut: Lutreanu era tîner, frumos, avea calităî, un viitor strălucit poate și... dorința d'a fi a lui se stârni mai puternic ca 'nainte în sufletul bătrînei fete.

Indemnată de demonul unei răsvrătiri sufletești, își rezemase capul de umărul lui Ki-

ril și lăsându-și mâinile într'ale sale, nu se mai temeă că cuvintele lui drăgăstoase, vor fi auzite de cine-va...

— Oh! spune-mi, spune-mi mereu că mă iubești, îi zise ea; vorba asta n'am mai auzit'o nici odată... pentru întâia oară mângâie sufletul și viața mea.. Ce fericită ași fi s'o auz tot d'auna...

Drept or ce răspuns, Kiril o sărută, strângând'o cu înfierbântare la pieptul său...

— Să vă fie de bine!... se auzi de-o dată glasul mătușei, care tocmai intra aducând un coșuleț plin cu bomboane. Voiți ceva rocoritor? Uite, câte un bombon; să sun să vă aducă și apă... vă veți fi înfierbântat... Ghidi-ghidi, ștregarule!... o sărutai, hai?

— Să vezi, *tant*, — îngână Gigica rușinată, Kiril mă cerea în căsătorie ..

— Și tu 'i dedeaî arvună... Se 'nțelege... altfel nici nu se putea... Și pe când nunta?...

— Pe curând... răspuse fata.

— Când voiți... adăogă Kiril.

— Și va să zică, o făcurăți și fără mine? reluă Arghira cu fața surizătoare. Da repede fuseși, cumetre; cum veniși, fata 'mî smomiși!.. D'an fuga... Și eă credeam că veneai așa, *an vizită*, cu etichetu pe sponci... Da nu e vorbă, bun ginere 'ți-ai ales, nepoțică; să'ți trăiască... Să'ți spuî drept, Kiruliță, te plăceam eă de multă vreme... Da și fată cu minte ca Gigica... rar se întâmplă...

— Ia lasă, *tant*, complimentele, că doar ne cunoaştem... Nu-î așa Kiril?... dar nu știu cum îmi vine peste mână să'ți zic Kiril... mai dulce ar fi... Rirel !... dragă Rirel !... Auzi, *tant*? Rirel să-î zicem d'acum înainte...

— Bine, fie și Rirel... numai, când facem logodna ?...

— Eū nu sunt de părere să mai facem și logodnă, zise Lutreanu... cheltuială zadarnică..

— Vezi, e și econom ! exclamă Arghira... Bravos băiat ! O să rânești napolenoniî cu lopata... Să'ți trăiască, dragă nepoțică !...

— Fie și fără logodnă, zise Gigica, de și ea ar fi voit ca toată lumea să știe din'nainte că se mărită. Ş'apoi, Rirel are dreptate... Logodna nu mai e la modă... Vom trimite cornețe de bomboane și bilete de *faire-part*.

— Ba să faceți și publicație la *Dipandanț*, adăogă Arghira, știi, ca Mițușca lui Mitranciu, care s'a măritat cu Parmazoglu...

— Ia tacî, *tant*, cu *Dipandanțul* d-tale. Nu pot să'l sufăr de la balurile de astă iarnă, când a vorbit de toaletele tuturor ciocoacelor, îmbrăcate pe datorie, și de a mea nici n'a pomenit, de și era cea mai cu șic. Lasă, m'oiū mărita eū... tot sub nas am să le dau !... Să ne gândim acum la nuntă. Ce zici, dragă Rirel, o putem face în două săptămâni ?...

— De, știu eū?... Până s'or face formalitățile, strigările...

— O ho !.. astea se fac repede ; întrerupse Arghira... doar alte piedici să nu fie ..

Apoi, adresându-se către Gigica :

— Vezî? toată ziua fâța-fâța la Eugénica... și trusoul încă nu'l ai gata... Ba și la *madam* aia, cum îi zice, aia de, grăsulia cu bucle *blânde*, de șade visdavi de Fialcoski, pieptănaru, de, la colț cum dai la dreapta și apuci la stânga....

— *Madame Paul* !..

— Tocmai... Ți-ai poruncit nu știu câte rochii și pe toate le-ai ponosit... Acum trebuie să'ți faci altele.

— Se 'nțelege... nu era să le ții să le mănânce moliile...

— O să mi le fac tot la dânsa... Ași putea să le fac și la Briola... Dar aia prea dă pe datorie, și când o cauți tot supărată o găsești... și mie îmi place omul să fie vesel, mai ales când îi numeri bani gata... O să'mi fac niște *toalete*... să se ducă pomina... și pălării o să 'mă comand... dar nu aici... la Virot în Paris. . Dar tu, dragă Rirel, ce pregătiri o să faci?

— Ce m'oi pricepe, răspunse el enervat de atâta chibzuală pentru rochii și pălării.

— O !.. mie să nu'mi faci nici un cadou !.. Te opresc să cheltuești vr'un ban pentru mine. Ridic eu toată nunta... Nu e așa că tu nu te superi?.. Știu că ești mândru... dar pentru hatârul meu, o să faci cum ți-oî zice...

Se înțelege, o să alergi și tu... sunt treburi pe care nu poate să le facă o femeie... Staî... eram să uit.

Și Gigica, întinerită par'că cu douăzeci de ani, zveltă, sărind de bucurie și de nerăbdare dispăru într'o odaie de alături și se întoarse cu un plic în mână :

— Uite, draguțule, zise ea lui Kiril, în plicul ăsta e tot ce trebuie pentru micile cheltueli cu care te voiî însărcina pe tine... Ia'l și să'mi dai socoteala; auzi Rirel dragă, să'mi dai socoteala și dacă nu va ajunge să'mi spuî...

Și în adevăr, în plic erau douăzeci de hârtii de câte o mie... pentru micile cheltueli !..

Lutreanu se simți plouat din tâlpî până 'n creștet... Într'o clipă, era cât p'aci să renunțe la rolul ce juca... Amorul propriu 'i se zdruncină ca o stâncă ce cade din vârful unui munte... Dar Gigica îl aduse pe departe... știa ea unde-î buba mai delicată, și ca să 'l scutească să nu pue nici mâna pe plic, îl descheiă la redingotă c'o familiaritate de copil, și 'i vârâ mișoarele în buzunarul din 'năuntru.

Pe când Lutreanu căuta să'și mascheze jena ce-î pricinuia această operație, bătrâna mătușă, surîdea pe ascuns și se făcea că așează niște portrete strâmbate pe o măsuță.

— Uite,—strigă ea de-odată, ca să dea șir unei noi convorbiri, — uite, Gigica, pe când

era micuță... Poza asta am găsit'o prin niște hârtii ale mele și am pus'o aici... Vrei, Kiril... adecă Rirel... vrei să 'ți-o dau' ?...

— Da la ce bun, *tant* ? îi zise Gigica luându-i-o din mână.

— Lasă să 'mă-o dea... întrerupse Kiril... Nu știi... păstrez pe aceia care 'mă-ai dat-o acum câți-va ani... Dă 'mă-o și pe asta...

— Și ce ? Nu 'ți e destul originalul ? Ne-sățiosule !... N'o să mă vezi d'aci 'nainte me-reu' ? Or n'ai de gând să vii în toate serile ?..

— Ba și ziua, dacă 'mă dai voe...

— Și de ce nu te-ai muta aci până la nuntă... adaogă Arghira.

— Eeee ! *tant* !... și dumneata !...

— Păi ce ? rău zic' ?... Ce e aia du-te vino, vino du-te !... Iaca... să-î pregătim odaia verde și...

— Ia lasă, că une ori te treci cu gluma !... Ar crede cine-va că vorbești serios... zeu așa...

— Nu te supăra, dragă mea, îi zise Kiril; nu vezi că glumește ?...

— Știu eu ; dar sunt glume, care n'aū haz...

Arghira făcu cu ochiul lui Kiril, ca și cum ar fi voit să se înțeleagă cu el, ca s'o necăjească.

— Eh, uite-te, îmi face cu ochiul... Vrea să te supere... așa sunt mătușele care 'și iubesc nepoții...

— Ba nici de cum ; n'o iubesc de loc, că toată ziua mă ceartă... Uite, să știi, o să

aî belea cu mine: de câte ori m'o certa, o să vii să mă plîng la d-ta ca la *trebunar*... Numa să fii colea, om cu pravilă, să'mi faci dreptate.

— Lasă, lasă, mătușico... n'ai grijă ; te iaș sub scutul meu.

— Vorba, o să vie și scuticile mai târziu... de-o camdată pirostriile.

— Iar, *tant* ?

— *Pardon!*... Nu maizic... Ba âncă ceva: și tac...

— Ce ?

— Asta n'uma 'ntre patru ochi.

Și Arghira se apropia de urechea lui Kiril.

— Să'mi faci barim mie o roche de taftă...

— Și de catifea, dacă poștești !

III

În seara de 13 Noembre 188*, două cununii aveau să se săvârșească, una după alta, la biserica Domniței Bălașa din calea Rahovei.

Mulțimea de invitați și curioși se grămădea la intrare, dând năvală să pătrunză care de care mai în fața altarului, împrejurul unui cerc de doamne și domnișoare, ce ocupaseră primele locuri și așteptau cu nerăbdare începerea solemnității.

Corul fredona în anvon, înstrunându-și glasurile, aci pițigăiate, aci groase, pregătind imnul ce avea să cânte la sosirea miresei ; iar paraclisierul, întrezărit prin ușile deschise ale altarului, zângănea mereu cădelnița, umplând-o cu tăciuni și zmirnă.

Maî mulți tineri, așezați pe două rânduri în lungimea bisericeî, priimeau grațioasele invitație și le conduceau de braț până la locul de onoare. Lumea cea l'altă privea la mișcarea obicînită în asemenea ocaziuni. Din când în când câte un țocăit zgomotos de buze exprima felicitările anticipate între rudeniile care, din întâmplare, se întâlneau față în față.

Două doamne, cam de o jumătate veac fie-care, steteau alături în străniile de lângă cântărețul din stînga și șopăiau misterios :

— De ce-o fi întărziând mireasa?... zicea una din ele.

— Știu eu !... răspundea cea-l'altă. Se vede cât de colo că n'o trage inima. Și are dreptate. . Eă, că am fost măritată de trei ori și tot n'aș da zor să mă mărit cu ghiujul ăla de Orzeanu...

— Și zeă, e așa de bătrân ?...

— Cum ?... Nu'l cunoști ?... Ia te uită, e colo, la ușă ; ăl de așteaptă cu buchetul lângă el.

— Vai de mine !... Nu se poate. Ăla o fi socrul...

— Nici de cum... că doar îl cunosc.. îi știu pe amîndoi...

Drăguța de Viorică !... N'ași vrea să fiă în locul ei... Unde-î biată mamă-sa să o vază !.. Cum i-ar mai plînge de milă !...

— Și va să zică, nepricopsitu de tat-su a dat'o cu sila după poșmongul ăsta ?...

— Se vede treaba. De când a murit *re-
posata*, eū nu m'am mai dus pe la ei... M'am
pomenit erī cu invitația, și de, am venit și
eū la cununie, în hatârul reposatei; am au-
zit că fiī-sa de când s'a făcut mare îi sea-
mână grozav... Mititica! Par'că 'mī vine să
plîng ca la mort.

— Ia lasă, soro, că doar nu ți-o veni toc-
mai acum... D'aia mai adus aici?... Ș'apoi, zi-
ceaī că ginerele e putred de bogat...

— Ei, și?

— Asta face cât nouă tinereți și... banul
e unde e... De unde știi că fata nu l'a plă-
cut și ea, tocmai din pricina asta...

— O fi... Dar să ți spuī alta...

— Ce?

— Știi că astă seară mai e o cununie..

— Pare mise că știū... A cui?

— Un tîner, Kirilă Lutreanu, ia pe tom-
natica brașoveanului... pe Gigica, de... A cu
jumătatea de milion.

— Și ce fel e ginerele?

— Tîner, soro; și frumos de pică... Pe
ea o știi; urâtă ciumă și aproape cât mine de
anī... De asta, ce zici?... Cine 'l-a dat pe flă-
căū cu sila dupe ea?...

— Tot banul!...

— Ba ca să zici, vorba d-tale; de ce te
mirī atunci de cei l'alți?... Un băiat cu carte,
cu puțință să facă avere, și s'a vîndut... dar

mi-te o fată fără zestre... Ce era să facă !...
Dar ești tot o plîng... sărăcuță de ea!...

— Ia tacă, că uite, mi se pare că vine..
Aia e?...

— Da, ea este... Doamne! Cât e de drăguță... Ia privește cocostârcul cu ce grație îi întinde buchetul, și ea... stai... să o vedem mai de-aproape...

Tocmai atunci, Viorica intrase cu tată-său și o mișcare generală se făcu în toată biserica. Nae Orzeanu o întâmpină la intrare și, dupe ce mireasa merse de se închină pe la icoane și se întoarse înaintea arhierelui și a preoților ce așteptau să înceapă slujba, el, ginerele, selivisit și pomâdat, se așeză în dreapta ei, între perechea de nași cu lumînările în mâini.

Pe toate fețele se zugrăvia când ironia, când compătimirea. Un așa contrast între două ființe ce se însoțesc nu se văzuse mai nică odată. Cu toate astea, Orzeanu își susținea necuviința cu mândrie și, din când în când, adresa câte-o vorbă miresei, care, având conștiința de ceea ce făcea, pentru a brava sarcasmul fetelor ce o înconjura, îi răspundea veselă, surizătoare, cu capul în sus.

Până și arhierul, scârbit de nepotrivirea perechei ce avea să unească, se grăbi să termine slujba mai repede ca de obicei; iar când rosti sacramentală frasă, bine cuvântându-i să se îmulsească ca nisipul mării și ca

stelele cerului, paraclisierul, care sta cât colea cu cădelnița la spatele diaconului, pufni de rîs, zise un *amin* și fugi tocmai în fundul altarului, ca să rîză mai cu poftă.

Nuntașii mai streinî își ascundeau și ei nasurile în batiste, și, cu tot respectul datorit celor sfinte, abia putură să mai asculte restul slujbei.

Orzeanu, furios, dar stăpânindu-și mânia, își luă în fine mireasa la braț și porni spre ușă, fără cel puțin să aștepte ca toți cunoscuții să-l felicite.

Pe când însă trecea peste prag, înaintînd spre careta cu doi cai albi ce-î aștepta la scară, Viorica îngălbeni și se opri pe loc.

-- Ah !... exclamă ea fără voie și se strînse de brațul soțului ei, ca să nu cază.

Tocmai în momentul acela Kiril Lutreanu, cu un buchet mare în mână, priimea pe Gigica pe treptele scării.

Privirile celor doi tineri se încrucișară ca două fulgere scăpate din nori, și, pe când Viorica urma automatic pe Orzeanu, care și închipuise că spaima ei provenise din superstiția că s'aun întâlnit două mirese, Kiril, îi aruncă un zîmbet batjocoritor și trecu înainte, dupe Gigica lui.

* * *

Nunta Orzeanului,—pentru ca toți invitații să încapă și să petreacă îndelete, se făcu în-

tr'una din sălile publice, cea mai încăpătoare și mai la modă pe vremea aceia. Bufetul și supeul, comandate la Capșa, aveau să recorească și să inspire pe toți dânuitorii și poeții de ocazie, unii pentru a duce greul petrecerei, alții pentru a improviza epitalame și a ridica toasturi.

Veselia tuturilor era la culme. Viorica, în mijlocul mulțimei care venea s'o felicite, și la sgomotul ademenitor al muzicii ce anunța deschiderea balului, păru că uită pentru un moment pe acela pe care 'l văzuse la intrarea bisericii, disprețuitor și rece, fulgerând'o c'o privire și plecând apoi să se cunune c'o femeie bătrână și urâtă, — căci văzuse ea destul de bine, inima îi spusese tot ce se petrecea, cu toate că nu știuse nimic din 'nainte. Cât ar fi dat ea să uite pentru tot-d'una ideia acelei vederi neașteptate ! Să nu se mai întâlnească cu Kiril nici o dată... bine; aceasta o dorea și ea ; dar să'l știe însurat cu alta, și cu cine?... Nu !.. Nu putea s'o iubească... S'a vândut și el, fără îndoială... ca un nemernic, ca un om ordinar, lipsit de amor propriu și de bun simț. Mișelul !...

Aceste reflecțiuni ênsă o făcură să se deștepte din visarea desamăgirilor ei, îndată ce Orzeanu îi reapăru în față, cu curtenirile-î nesărate de ginere răsufat. Aceea ce cugețase despre Kiril, se potrivea cu atât mai mult pentru dânsa.

Dar, în sfârșit, se dăduse semnalul de danț. Orzeanu dorea să înceapă cel d'întâiu. Se întepeni vîrtos pe picioare, își dete pieptul spre spate și cu un ifos triumfător, își pofti mi-reasa la primul valț.

Valț ridicol, dar înfiorător ca al morțeii, care și încleștează ghiarele în trupul unei victime și, în vîrtejuri fantastice, o duce până dincolo de această lume.

Orzeanu însă, ca om practic și econom cu restul ce-î mai rămănea din sănătate, nu se gîndi să facă o călătorie așa de lungă... El abia așteptă să treacă miezul nopții și, pe cînd nuntașii petreceau încă, porunci să tragă la scară careta cu cei doi cai albi șiși duse victima drept acasă la el, unde socru-său plecase deja din 'nainte, ca să 'i primească.

*
* * *

Nunta lui Lutreanu se făcu în casele Gighii.

Bătrîna fată nu cruțase nici o cheltuială pentru ca luxul să fie la înălțimea pretențiilor ei. Cu toate acestea, eleganța saloanelor, aerul parfumat și delicios al tuturilor încăperilor, toate deschise, servitorii îmbrăcați în livrele, — nu armonizau cătuși de puțin cu aspectul tipurilor care cutreerau de colo până colo, vorbind, danțînd, ospătîndu-se : bărbați pe spatele cărora fracurile atârnau ca două cozi de cîrpă neagră, ca și cum ar fi

fost puse în chip de batjocură; tineri într'ale căror mâini clacul părea a fi un capac de tingere ; femei și fete ale căror gâteli strigătoare făceau un contrast oribil cu fețele lor roșcovane sau sulemenite, cu brațele lor grăsuțe dar aspre în mânușile lungi până sub coate, cu tot corpul în fine căruia i-ar fi stat mai frumos în cojocelul și în zăvelca mocănească, de cât în rochile croite la cele mai mari magazine din capitală. Intre toți, abia câți-va tineri păreau că se pricep a se ține în frac, că se simt și că au până la un punct uzul lumei. Aceștia erau prietenii de ai lui Lutreanu, care, negreșit, își amintiseră de densusul într'o zi așa de solemnă.

Ochii lui Kiril jucau în toate părțile și când privirile-i întâlneau pe ale Gigichii, un fior dureros îi trecea prin creeri și inimă. Nu se putea obicînuî cu ideea că această femeie, către care nimic nu'l atrăgea, era acum soția lui, tovarășea cu care avea să 'și împartă grijile și plăcerile întregii vieți. Totuși, se silea să pară vesel și drăgăstos cu dînsa, fără ȳnsă a uita pe invitați, către care arăta cea mai escesivă politeță.

În toate odăile era mișcare și veselie. Ici mai mulți domni jucau rams, pichet or preferanță; dincolo câți-va originali vorbeau politică ; în altă parte un grup de negustori se plîngeau de criza ce îndărătnicea afacurile ; în fund de tot, câți-va cheflii, care sin-

guri înțelegeau scopul vieții, destupau sticle și beau, împrejurul unei mese încărcată cu pahare. Alături de salonul în care tinerii dănuiau pe capete, — într'o odaie mobilată cu sofale și așternută cu chilimuri persiane, — mai multe doamne ședeau de vorbă, clefetind lumea sa și punând la cale afacerile altora. Două din ele, retrase mai lângă sobă, păreau că se plictisesc de societatea celor-l'alte și vorbeau pe șoptite numai între dênsele.

— Ce ai mai gătit, soro? întreba una, căs-când și bătându-se cu palma peste gură.

— Ce să mai gătesc, *ma șer!*... Astă-zî am făcut pe varză, erî cu cartofi; aseară cu morcovî... Am tot mâncatără, zău!... nu mai știi ce să gătești pe vremea asta!... Nu e de nici unele...

— Eū, zicea cea-l'altă, să 'ți spun drept, nu'mi place să mă ocup cu bucătăria... Ce vrea dumnealui, aia poruncește. . Bucătăreasa îi știe tabihetu...

— Vezi că, domnu Dumitrache se pri-cepe... Al meu... Să ferească D-zeu!... Aia-î pute, ailanta'î miroase... Are tot poște franțuzești... Să nu vază cu ochii gutuile cu carne, nici prunele, nici...

— Nicî țelina....

— Ba, vezi, țelina 'i place. Și eū nu pot s'o sufer... Cum îți pare? de când eram la pansion.

— Ce e vorba de pansion? întrebă o a treia, intrând în vorbă.

— Ziceam că nu'mi place țelina de când eram în pansion.

— Uf! și pe noi ne plictisea cu cheftelele marinată și cu ardei umpluți. Nu mâncam mai nici o dată... Dar când ne făcea prăjituri, uscățele, atunci mă săturam și eu..

— *Apropo*, întrerupse o a patra, care intră și ea în vorbă, cum se fac pesmeciorii ăia, de-am mâncat la tine la ceaî?

— Cu unt proaspăt, cu ouă, făină și zahăr. Bați ouăle, torni făina, mesteci zahărul...

— Am înțeles... și apoi îi cocî în cuptor.

— Tocmai așa... Dar eu nu î-am făcut nici o dată... Mi î-a adus Petrache de la Fialcovski...

Pe când vorbeau ast-fel, un tînăr care sta rezemat de ușă și auzise tot, începu să rîză cu poftă, iar Kiril, care tocmai trecea pe acolo, se opri să vază de ce rîdea.

— Dar ce este? de ce rîzi? îl întrebă el.

— Cum să nu rîz, frățioare? Aici se vorbește cu așa haz de atâtea lucruri bune, că, fără voie, mi s'a făcut foame.

Toate cucoanele se uitară strâmb la el, și se întoarseră cu spatele spre dînsul.

— Ia lasă cucoanele în pace, îi zise încet Kiril, și dacă 'ți-e foame, aide să te duc să'ți faci pofta.

— Ba nu zău, adăogă tînărul urmându'l, 'mî-au împuiat capul cu țelină, varză și morcovî.

— Eh! Și ce vrei să discute? Literatură? Se vede că nu 'ți cunoști societatea, amicul

meu !... Vino, vei vedea că nici domnilor nu le place alt-ceva, mai ales când aū vin vechiū din belșug...

Și, convorbind ast-fel, ajunseră în odaia unde, mai mult de-o duzină de bărbați de toate vârstele, făceau un chiloman, ciocnind mereu la pahare și închinând în sănătatea tuturilor.

— Bravo !... Trăiască ginerele ! strigă un domn bortos, îndată ce-î văzu apropiindu-se.

— Și mireasa ! răspunseră cei-l-alți, golind fie-care câte un pahar.

— Vă mulțumesc ! le zise Kiril. Dar ce beți acum ?

— Șșșșampanie !... zise unul cu buzele lipite de pahar.

— Bun !... Să luăm și noi...

— Da, da, ginere ! strigă un altul; să bei cu noi întru fericirea viitorului și să zici rămas bun flăcăiei !... Ține să închinăm.

Kiril primi paharul, îl întinse prietenului, iar el luă altul.

Din mijlocul veselei adunări, se ridică o statură de bărbat spânatec, gros, mărunțel, cu vocea pițigăiată, și începu un logos de trocar, înflorat cu cuvinte ca secere, coasă, pluguri, bine cuvântă ploaia care face să crească rapița și secara și termină cu *într'un ceas bun să dea dumnezeu !*

Kiril își goli paharul, rîzînd pe subt mus-

tăți, și pe când toți strigați: «ura, să trăiască!», el se strecură și eși dintre ei.

O sete de băutură ênsă îl făcu să regrete că nu mai băuse măcar âncă un pahar. Șampania îi furnica prin tot sângele, și, în starea lui de turburare nervoasă, simțea nevoie să 'și amortească fierberea conștiinței care îi spunea mereu cât de amarnic greșise în însurătoarea lui.

Dupe ce dădu o raită prin cele-l-alte odăi, unde se întâlne de mai multe ori cu mireasa, fără ênsă ca de astă dată a-i mai da vre-o atenție, își mări desgustul la vederea ei, și, ca împins de o idee hotăritoare, se întoarse iarăși în mijlocul grupului cel vesel.

De astă dată ênsă, timpul fiind trecut de miezul nopței, mătușa Arghira avusese grija să poruncească servirea supeului. Societatea celor care mâncau și beau era acum numeroasă; iar mai multe dame și domnișoare amestecate printre conmeseni, luați parte la ospățul destrăbălat al acelor care avuseseră timpul să se călească mai din 'nainte. Intr'un moment, ne mai putând să auză echivocitățile și spiritele lor triviale, una câte una fugiră iarăși în salonul de danț, unde mireasa se afla âncă între mai multe rudeni și prietene.

Kiril intrase tocmai când bărbații rămăseseră singuri și se așeză între ei.

— In sănătatea prea iubitelor noastre rude !

strigă el ridicând un pahar cu vin de cotnari.

— Să fie !... țipară toți cei-l-alți.

— Să bem !... urmă Kiril, turnând pe gât încă un pahar.

— Bravos, ginere !...

— Vivat mireasa !...

— Și reposatu ei babacă !...

— Și 'ntreaga adunare !...

— Și regile și regina !...

— Vivat să trăiască !...

Ceasornicul bătea unu dupe miezul nopții. Ospățul era pe sfârșite... Gigica se uita în toate părțile să vază pe Kiril... Cât de fericită se simțea ea, când îl știa pe lângă dânsa. Timpul se apropia... Aștepta cu nerăbdare minutul să rămâie numai cu el, în odaia nupțială, în mijlocul tăcerii și a farmecului ce-i va înconjura.

În acelaș timp ênsă, Kiril, ridicând mereu la pahare, simțea că 'l astupă ceva în gâtlej, că i se învârtesc creierii, că lumea toată îl ia în rîs sau îl compătimeste. Urmând ênsă a 'și juca rolul de voios și de fericit, se îndemna mereu la băutură și începuse chiar să cânte o arie din Traviata.

Toți conmeseniî rîdeaū și făceaū mare haz.

Intr'un moment, muzica încetă. Nuntașii începeaū să plece.

Mătușă Arghira, gătită luxos, cum nici nu visase ea vre o dată, apăru în ușă.

— Dar bine, ginere, ce faci aici? Te caută

mosafirii să 'și ia noapte bună. Nunii au plecat, mireasa te chiamă...

— Acum, acum, spune-î să mai aștepte. În sănătatea miresei !...

Și ridică încă un pahar.

— Oh ! doamne ! exclamă Arghira, e beat ! Pentru d-zeu, nu 'l mai lăsați să bea !...

Apoi vrînd să ridice pe Kiril de pe scaun :

— Aide, ginere, te așteaptă mireasa...

— Mireasa ? Care mireasă, ce mireasă ? Ha ! ha !... Mireasa mea ?... Să se culce !... Viu și eă... Încă un pahar... și.. mă culc și eă...

Ultimii invitați, vîzînd că ginerile se îmbătase de tot, se strecurară pe rînd și plecară pe nesimțite. Arghira, temîndu-se să nu-î vie rău Gigichei, vîzîndu'l în așa stare, o ademeni să se ducă în iatacul ei, spuindu-î că va veni și el îndată. Apoi, se întoarse repede la Kiril El căzut pe un scaun, cu capul lăsat pe piept, cu brațele atârinate, horcăia ca într'un somn turburat de visuri.

— Nevrednicule !.. îi strigă Arghira scuturîndu'l de umeri, ne-ai făcut de ocară !...

Kiril tresări și 'și simți spetele încleștate de degetele costelive ale mătușei.

— Te-ai îmbătat ca un porc !... Nu 'ți-e rușine !... Cum o să te duci acum la mireasă ?... Gigica maichii !... Cum și-a mâncat ea norocul cu bețivul ăsta.

— Ia tacî, mătușo... Tu ești beată !... Uite,

te-ai gătit ca o sorcovă... Ce mucalită ești! Mașirt, că vreaŭ să trec...

Și isbindu-se când de ușă, când de peretți, se târă până în odaia unde Gigica îl aștepta d'aproape o jumătate de ceas...

La vederea lui, crezu că se preface... Voi să-î sară de gât, să-î spuie că gluma e nesărată pentru acele momente prețioase... Dar, când o lovi duhoarea de băătură, se dete înapoi cu spaimă și încremeni într'un colț al odăiei.

Kiril bolborosea cuvinte neînțelese... Voi să se repeadă la dânsa; dar fără voie, căzu pe o canapea.

Când mătușa Arghira intră să vază ce s'a întâmplat, el adormise acolo cu fața în jos și cu picioarele atârinate.

IV

Se lumina de ziuă. Lutreanu dormea încă. Ar fi zis cine-va că visează. Culcat cu fața în jos, îngâna cuvinte înăbușite și dădea din piciorul ce-î atârna, ca și cum s'ar fi încercat să înnoate. Puțin câte puțin se lăsă jos depe canapea și când corpu-î, atârnat mai mult de jumătate, nu 'și mai putu ține echilibrul, căzu într'o parte, pe covor, și se lovi la gât așa de dureros, că se frecă un minut până să-î treacă.

— Dar asta... ce-o mai fi?... mormăi dânsul,

trezit cu desăvârşire şi uitându-se împrejurul-î.

Apoi, dupe un minut de gândire, scărpinându-se în cap, frecându'şi ochii şi căscând :

— A da ! ştiu... m'am însurat... adecă : m'am îmbătat... şi acuma... Dar mireasa?... Gigico ! Gigico !... Nu e în pat... Dar unde o fi?...

Se sculă de jos, căută prin odaie : nimeni. Vorbea singur ca un maniac, se scutura pe haine, îşi potrivea cravata, părul, mustăţile şi nu ştia ce să mai facă.

— Hm ! lucru dracului, cugetă el, am păţit'o... n'am făcut bine ! Acum, să caut s'o dreg !... Dar cum?... Mireasa trebuie să fie foc... dar unde s'o fi dus?... Şi mătuşa... mi se pare că aseară i-am zis vorbe groase... E ! dar în sfârşit, o să mă ierte.

Şi cugetând ast-fel, se aşeză pe un scaun, făcându-şi planuri şi aşteptând să vie cine-va, că el nu cuteza să se arate.

Aşteptă ast-fel până se făcu ziuă de tot şi începu să 'şi piarză răbdarea. Pe-afară nu se auzea nici un zgomot : par'că toată lumea fugise din casa aceia şi 'l năpustise pe el singur acolo.

Se sculă iarăşi şi începu să umble prin odaie ; de astă dată ênsă nervos şi aprins la faţă. Pe o măsuţă văzu o sticlă cu apă : turnă într'un pahar şi beu ; par' că-î fusese gâtlejul fript, așa arsură simţi până să înghiţă toată apa.

Scoase un *ah!* răgușit și lăsă jos paharul cu zgomot.

De-o dată ênsă văzu într'un perete al odăei o ușă secretă. Se îndreptă spre dênșă, întoarse cheia, deschise binișor și se uită să vadă unde răspunde. Alături era un salonaș. Acolo, Gigica stetea cu coatele pe-o masă și se părea că plînge. La zgomotul ușei, ea nici nu se mișcă; o statuă tot ar fi tremurat pe pedestalul ei, Gigica nici de cum.

Lutreanu se simți slab pe picioare. Nu 'și închipui s'o găsească așa de aproape de el: dar o dată ce a găsit'o, se miră că nu se uită măcar spre dênșul. Cu toate astea trebuia să sfîrșească la un fel. Iși făcu curagiū, își îndreptă din nou părul și cravata, își trase mânicile fracului și, ca un amorez de melodramă, înaintă cu taină, până în fața parapornisitei mirese.

— Gigico, cuvîntă el cu glas duios și convingător, iartă-mă!

Și se lasă pe un genuchiū, întinzînd ambele mâini spre dênșă.

— A! Dumneata ești, domnule?... zise ea, cu un ton rece și abia vrînd să se uite la dênșul...

— Da; eū sunt...

— Și ce poștești?...

— Vream să... ziceam că... să mă ierți!...

— Te disprețuesc, domnule!...

— Și eū, doamnă...

— Cum?... m'ai ai încă îndrăzneală?...

— Adică, vream să zic că și eu mă disprețuesc...

— Bine faci... Alt ce mai vrei?...

— Ți-am spus: să mă ierți! Da, Gigico...

— Te rog!... Nu mai sunt Gigica pentru dumneata!... Nu ți daui voie să mai pronunți acest nume.

— Bine, bine, îți voi zice cum vei voi; numai ascultă-mă: nu sunt atât de vinovat pe cât mă crezi... Ș'apoi, la urma urmei, ce am făcut așa de grozav?...

— M'ai compromis, domnule; m'ai compromis! Mă înțelegi? Și asta nu se iartă... și n'am să ți-o iert nici odată.

— Nu se iartă? Nici o dată?... Așa?...

Și Lutreanu, ca și cum amorul său propriu, atât de curat odinioară, s'ar fi revoltat într-ênsul, ca și cum demnitatea lui, zdruncinată, ar fi reînsuflețit în pieptu-î, se ridică cu hotărâre să schimbe felul limbajului ce ținuse până atunci.

— Da!... mai zise Gigica mâniaoasă, nu te iert, și nu te voi ierta...

— Atunci, respectabila mea domnișoară, află la rëndul d-tale, că nu ți mai cer să mă ierți; vom desface cununia și apoi nimic nu mă mai leagă cu d-ta!...

— Afară de *miile* cheltuite, pe care va trebui să mi le înapoezi!...

Kiril își înghiți cuvintele ce se pregătea să mai spue, îngălbeni la față, și, pe când femeia îl privea triumfătoare, el își mușca buzele și nu știa ce să răspundă. *Miile ei!*... În adevăr, de unde era să-i le mai dea?... Să nege?... Era cu neputință... Se trecuse tot în foaia de zestre... *Miile ei!*...

— Oh! Păcătos ce sunt!... se văita el izbucnind într'un plîns fără lacrimi... De ce nu 'mă-a luat d-zeu cunoștința odată cu judecata!.. Mi-a zdrobit ênsă ambițiunea și 'mă a lăsat onestitatea!... Ticălos, nevrednic și mic de suflet ce sunt! Mai bine să mor, de cât să...

— Kiril! strigă Gigica, alergând la el; nu vreaș să mori!... Iartă-mă!... Acum sînt eș vinovată... Vezî tu, ar fi fost prea umilitor pentru tine, să rămăiș numai eș fără greșală... Aide, să ne iertăm amêndoș și să ne împăcăm!... Vino colea, lângă mine... Așa... Oh! Nu'ți cer să mă iubești... știu eș ce știu... Numai, fii cu minte și bun ca altă dată... O să ne învoim în toate... Eș am inimă bună... eș te iubesc... Cât am suferit toată noaptea... și tu.. dar să uităm... 'Mă-a fost milă de tine, când te vedeam acolo, trântit ca un... oh!... iartă-mă, iartă-mă!... Nu'ți voiș mai aduce aminte... Spune-mă numai că nu mă urăști, că o să trăești cu mine tótă viața... Kiril! scumpul meu Kiril!... Haide, rizi, spune și tu ceva... Nu-ș așa că am dreptate să te iubesc?... Nu-ș așa că o să... că o să mă placî și tu?...

— Da, răspuse Kiril înduioșat și lăsându-se în voia mângâerilor și a sărutărilor ei.

Cei doi *tineri* trecură ast-fel mai mult de o oră până să se împace pe deplin; iar către miezul zilei, când mătușa Arghira intră, în vârful degetelor, ca un spion, ca să vadă ce se mai întâmplase, îi găsi jos pe covor, ținându-se în brațe și șoptindu-și cele mai dulci cuvinte de dragoste. Drept *ziua bună*, Arghira își ținti ochii asupra ginerelui și, cu degetul în semn de mustrare, îi zise cam în glumă, cam în serios:

— *Mașirt*, hai?... Să-mi zici tu mie *mașirt*?... Ba că m'am și gătit ca o sorcovă..

— Ia lasă, *tant*; nu'ți mai fie cu supărare! se grăbi să răspundă Gigica, sculându-se împreună cu Kiril; așa se întâmplă câte o dată..

— Iartă și d-ta, mătușică, urmă el, așa e omu la chef...

— Chef!... Bun o fi.. da, știi, nici tuma tuma, nici prea-prea. Nu e vorba, nu 'mă-aș căzut *apaleturile*; dar... s'o lăsăm încurcată... Ce faceți voi aici?... V'ați trezit? Adecă, din dragoste.. Mă, mă, mă, ce pereche amorezată! și pe covor; în altă parte nu găseați?

— Vezi că așa a devenit împrejurarea... Dar, d-ta *tant*, aveași să ne spuși ceva?...

— Firește... A trecut de două-spre-zece... nu vă e foame?... Dejunul e gata...

— Mie, par'că 'mă-ar fi, zise Kiril, al cărui

stomach începuse deja să simtă nevoie de ceva reîntăritor.

— Nu, Rirel dragă; să nu mergem la masă, eu sunt de idee să ne aducă aici ceva șampanie și pișcoturi, la ce să ne mai încărcăm stomachul?.. Ș'apoi vrea să mă înbăt și eu., cu tine, numai cu tine... de bucurie, de fericire...

Kiril tăcu.

Arghira zimbi cu răutate.

— Bine, zise ea, vă aduc numai de cât, apoi, eșind, printre dinți:

— Răscoaptă mai e și dragostea la vreme de bătrânețe!...

* * *

După trei luni de viață tihnită și aproape singuratică, Kiril începu să se plictisească de monotonia ce par'că nu mai avea sfârșit.

Aceiași Gigică amoroasă și prevenitoare până la exagerație; aceiași Arghiră casnică și mucalită până la prostie; câte-va slugi de toate zilele și abia din când în când oare cari vizite și sindrofii banale, unde nu se întâlnea de cât cu tipuri, care de care mai bizare în felul lor, - ajunseră să-î fie peste cap: o altfel de viață visase el și peste alt-ceva dăduse.

Dar, în fine, era bărbat: el trebuia să dea tonul în căsnicie și și propuse să 'l dea mai bine mai târziu de cât nici odată.

Intr'o zi, pe când sta gânditor în odaia lui de lucru,—căci cu toate că Kiril nu se ocupa cu nimic, tot făcea ceva : traducea și comenta, une ori autorii clasici pe care-i învățase în școală,—Gigica intră la dânsul și 'l întrebă de ce stă așa singur, în loc să și petreacă timpul cu ea.

— Vezi, draga mea, îți zise el, dac'ași ști că nu te superi, ți-ași spune tot ce am pe inimă ; dar...

— Vai de mine !... Cum să mă supăr ? Spune, și dacă e vorba de mine, voi face tot ce vrei...

— Serios ?

— Da.

— Ei bine, să ți spun curat : mi s'a urît cu viața asta monotonă. Nu zic, petrecem foarte bine amândoi ; dar tot aia și tot aia, o să ajung să mă abrutizez. Ce e drept, trăim ca doi porumbei într'o colivie. Cu toate astea, simț lipsă de aer, de agitațiunii, de libertate. Ți-am spus de atâtea ori că vreaș să fac ceva : să iaș funcție, să intru în politică, să m'i mișc viața în fine... Tu m'ai oprit în tot d'auna.

— Și am făcut bine ; pentru ce să te turburi și să te muncești, când, slavă domnului, avem destulă avere ?...

— Tocmai pentru că avem, toate căile îmi vor fi deschise.

Înțelegi bine că omul care trăește într'o

lângezeală ca a mea, atunci când poate să facă altfel, e un nenorocit, un leneș, un lipsit de ambițiune, și merită, să fie blamat. Trebuia să cunoști mai din 'nainte temperamentul meu ; eu nu sunt mulțumit cu o simplă îndestulare materială ; când moralul îmi este neglijat, sufer tot așa de mult ca și când ași avea lipsă de hrana de toate zilele. La ce sunt bun eu pentru societate, cu viața ce duc ? Ș'apoi cred că și tu ai aspirații mai presus de cele ordinare.

— Oh ! da ! Le-am avut odată ; dar acum că te am pe tine...

— Nu trebuie să te mulțumești numai cu atât... Vezi, altfel trăește lumea bogată, de cum trăim noi. N'ai idee ce bine te dispun relațiile cu oameni distinși și sociabili, ce variată și fericită îți pare viața !... Chiar tu, o să vezi ce bine e !..

— Să ținem atunci casă deschisă...

— Oh ! Nu vream să zic tocmai asta, dar cam așa se începe.

— Să desfacem caii și trăsura ce avem, și să înființăm echipage luxoase... Să ne punem în vizită cu lumea mare...

— Asta încă ar fi în al doilea rând...

— Atunci, ce crezi tu că trebuie să facem ?

— Să mă lași pe mine să fac planul și să'l conduc. Veți fi mulțumită de rezultat, sunt sigur.

— Te am refusat oare vre-o dată ?... Fă

cum crezi că e bine... destul numai să fim fericiți... dacă acum nu suntem.

— Ce fel?... Te mâhnești, în loc să 'ți pară bine?..

— Nu; dar tot mi se pare că nu mă iubesti... poate că n'am dreptate; ved' ênsă că începî a te plictisi numai cu mine și ai voi să 'ți creiezi alte distracții...

— Te 'nșeli; nu mai înțeles bine... Tocmai pentru că te iubesc, vreaû să te fac să guști și tu adevărata fericire... Inchipuește-ți un om care n'a văzut soarele nici odată. Pentru dênsul lumina n'are nici o valoare și în-tunericul e singurul mediû în care-i convine. Cearcă să'l scoți din această stare; cu greû vei izbuti. Indată ce ênsă l'ai făcut să se încante măcar o singură dată de razele bine făcătoare ale cerului, începe să recunoască ênsuși cât de amăgit a fost.

— Înțeleg ce vrei să zici... Crezi ênsă că nu cunosc lumea?... o! dragul meu, din nefericire, m'am ars adesea la deșertăciunile ei.

— Depinde de ce lume ai cunoscut și în ce timp ai avut aface cu dênsa. Acum ênsă, și cu lumea de care vorbesc eû, nu va fi tot ast-fel.

— Sperî?

— Mai mult decât atât: sînt sigur.

— Fie. Făgăduiește-mî numai că nu o faci din alt interes de cât din acela pe care mi

l'ai spus, făgăduiește-mi și te ascult, fără să-ți mai observ nimic.

La această presupunere vagă a Gigichei, Kiril încruntă sprâncenile și întârziă un moment să răspundă, ca și cum i-ar fi trecut prin minte că ea bănuiește ceva. Dar își recăpătă liniștea și, cu o seriozitate convingătoare, îi zise, apucând-o cu brațul de talie:

— Gigico, scumpa mea, crezi tu că ași avea vre-o taină, pe care ți-ași ascunde-o?... Ție? când știi că te-am luat de bună voie și neîndemnat de nimeni? Ar fi o copilărie să presupui una ca asta. Nu. N'am nici o altă intenție de cât aceea d'a te face cât se va putea mai fericită...

— Cu toate astea, nu știu ce am... simt o îndoială.... o mâhnire neînțeleasă.... ceva care mă oprește... Sînt... cum să zic... 'Mie-că te superi...

— Spune, spune, nu te sfi...

— Sînt geloasă!...

V

Viorica era sigură că Kiril nu se mai gândește la ea. Din seara cununiei nu'l mai întâlnise pe nicăieri. Negreșit, își iubea nevasta și trăia retras numai pentru ea. Pe dînsa, probabil, o uitase cu desăvîrșire. Această presupusă uitare o contraria mai mult de cât dacă s'ar fi întîmplat alt-fel; dacă l'ar mai fi văzut alături cu acea necunoscută,

poate că l'ar fi disprețuit, în loc să 'l do-rească; poate că i-ar fi întors chiar spatele, dacă ar fi căutat să se apropie el întâiu de dânsa.

Dar o femeie, de obicei, atunci prețuește un lucru după adevărata lui valoare, când îl pierde cu desăvârșire.

Și Viorica, deschizându-și ochii asupra greșelei ce făcuse, cântărindu-și ușurința ce făptuise, ascultând orbește pe tatăl său d'a se mărita c'un bătrân, vedea pe fie-care zi golul ce creștea împrejurul ei, lipsa acelui bărbat tîner și iubitor, cu care ar fi fost în adevăr fericită.

Totuși, părerile ei de rău îi vestejeau sufletul mai mult în treacăt; în inima ei, nu se statornicise încă acea remușcare neînvinșă, acel regret după care vin toate decepțiunile, acea durere ce mușcă și rănește fără vindecare. Era încă amețită de distracțiile ce îi procura soțul ei, care nu cruța nimic ca s'o ferească de crunta deșteptare ce i-ar fi putut desveli contrastul ce exista între el și dânsa. Ș'apoi, ea îl urma în toate părțile, nu atât de pofta de-a petrece, cât de dorința de-a întâlni unde-va pe Kiril.

Toate căutările îi fură ênsă în zadar, și poate n'ar fi disperat cu totul, dacă o nenorocire de familie n'ar fi împiedicat'o să mai iasă în lume. După patru luni de la căsătoria sa, tatăl ei muri pe neașteptate, ne-

lăsându-î alt protector decât pe Nae Orzeanu, soțul ei, căruia de alt-fel legea 'i dăduse deja de mult această înputernicire.

În timpul doliului, Viorica slăbi și se ofli, de nu mai puteai s'o recunoști. Unii spuneau că de durerea morței tatălui ei; alții că bărbatu său îi făcea o viață nesuferită; câți-va numai presupuneau o altă cauză, și poate că tocmai aceștia aveau dreptatea cea mare, cu toate că și cei l'alți nu se înșelau: rămăsese singură pe lume, lângă un bătrân, cu care traiul îi părea nesigur de astăzi până mâine. Și el, de la un cârd de vreme, începuse a se schimba într'un mod simțitor. Mai ales de când nu mai eșeau pe la baturi, pe la petreceri, pe la teatre, căci Viorica afecta o durere ce ar fi părut or cui exagerată, numai lui Orzeanu nu, el își căuta petrecerile singur. Bătrân și sleit cum era, tot nu se hotăra să renunțe la viața-î zvânturată de odinioară. Pleca mai în toate serile de acasă, se întorcea noaptea târziu și, obosit, o săruta doar părintește pe frunte și se culca în patul său, ca să adoarmă pe sforăite. Une ori, când se ducea la club, unde juca în cărți, întârzia până a doua zi de dimineață și, dacă pierdea, venea acasă posomorât, cărtitor și gata chiar de gălciavă. Dupe câte-va rënduri, Viorica îi află obiceiul și, ca să nu degeneze în grosolănie, îl lăsă să flecărească și ea tăcea, până când el vedea că n'are cu cine

să se certe și se culca, făcând ziua noapte.

O ast-fel de viață nu putea să aibă sfârșit bun. Amăgita femeie se frământa cu mintea și nu știa ce hotărâre să ia.

Intr'o seară, Orzeanu se întoarse de la club mai de vreme ca de obicei. Și lucru curios, era vesel și vorbăreț cum nu fusese de mult.

Viorica își închipui că poate câștigase la cărți. O ast-fel de ispravă nu i-ar fi făcut nici o bucurie. Cu toate acestea, câștigase și în alte rënduri și se purtase cu dânsa tot ca și când ar fi pierdut. Ce se întâmplase oare în acea seară?

— Nu știi, nevastă, îi zise el, am făcut cunoștință la club cu un tînăr, care m'a încântat în puterea cuvîntului. Adecă, zic tînăr, fiind-că n'are încă trei-zeci de ani; dar e în-surat... ș'apoi e bogat și foarte învățat...

— Ei, și?... făcu Viorica cu nedomirire.

— 'Mă-am trecut toată seara cu dînsul... N'ai idee ce om hazliu la vorbă, și seducător ca o femeel... Inchipuește-ți că din pricina lui, n'am apucat să taiu măcar o carte. . Am tăifăsuat amêndoi... Știe așa de multe... Să 'ți spuî drept, mi-a făcut o ast-fel de impresie ca și cum ași fi câștigat o mie de galbeni. Imi plac mie așa oamenii... Mi-a făgăduit chiar să vie pe la mine.

— Și cine e acel tînăr atât de isteț? întrebă Viorica, în sufletul căreia începușe deja

a se naște o bănuială, dar care afecta liniștea cea mai deplină...

— Nu cred să fi auzit vre-o dată de dînsul... Se numește Kiril Lutreanu... Se zice că nevasta lui nu e din societatea cea bună... Mă crezi că am uitat să întreb a nume pe cine ține... Dar, în sfîrșit, ce'mi pasă, e un om de zahăr și pace!

— Și zici că ți-a făgăduit să vie la tine?

— Da.

— Când?

— Poate chiar mâine...

— Cum? Așa de curînd? Și va veni singur?

— Singur... De! de unde știam eu că vrei să faci prieteșug și cu nevastă-sa?... Țineam să te întreb mai întîiu.

— Bine ai făcut. Nu ți-u de loc... saū, poate, mai tîrziu... nu'mi face nici cald nici frig...

— Par'că eu ți-am cerut altfel... Dar ia spune-mi, ce ai astă seară?... Ești roșie la față, par'că ai avea călduri... Nu cum-va ești bolnavă?

— N'am nimic; ți se pare... Uite, ași dori ca acest Lutreanu să nu mai vie. Nu prea mă încântă pe mine toți drumetii, pe care mi-i aduci prin casă. Cine știe ce o fi de capul lui...

— Dar bine, ți-am spus că e om cu greutate, bogat, aproape milionar.

— O doamne! Par'că e destul să fie cine-

va milionar, ca să fie primit în toate casele!

— Negreșit e o calitate mai mare ca orî ce alta... Cum?... ai dori să nu vie?... Serios?...

Viorica își stăpâni neliniștea și, ca omul care ar căuta un răspuns la o chestiune ce nu-l privește, își reîntoarse ochii pe o dantelă la care lucra, dădu din umeri și zise :

— Fă cum vreî!...

VI

La Teatrul Național se juca Don Cezar de Bazan, în beneficiul lui Pascali. Biletele se vînduseră cu trei zile înainte și nu se mai găsia un singur loc. Pe vremea aceea, publicul Bucureștian se ducea cu grămada la teatrul românesc și când era mai ales câte-o reprezentație în beneficiul vr'unui artist iubit, toți se grăbeau să își asigure locurile din vreme.

În acea seară, mai toate clasele societății erau reprezentate; lojile străluceau de frumusețea și luxul doamnelor, parterul gema de lume și galeria sta să cadă sub greutatea curioșilor care alergaseră să vadă și să aplaude pe Pascali.

Cortina se ridicase și în mijlocul tăcerii generale, nu se auzea decât glasurile actorilor, care începuseră deja primul act.

De-o dată, ușa unei loji de rangul I-iu, — ce singură mai rămăsese ne-ocupată, — scîrțîi

deschizându-se pe șinele ei și toată lumea își îndreaptă privirile în acea parte.

O doamnă tânără și frumoasă intrase în loje, însoțită de un domn bătrân și își lepădă blana după umeri pentru ca însoțitorul ei să-i o atârne în cuier; apoi, după ce se potrivește o secundă la oglindă, se așează pe un fotoliu în față, părând că nici nu voeste să ia în seamă pe bărbatul cu care venise. Dar și el, mai rece și mai indiferent ca dânsa, se lăsă greu pe un alt fotoliu mai în fund, aruncând o privire piezișă asupra publicului din sală și netezindu-și barba cu nervozitate.

Impresiunea ce produse în public această nouă aparițiune se poate înțelege: unii nu se puteau sătura să-i admire frumusețea și o binoclau pe capete; alții întrebau să afle cine este; o mare parte însă și mai ales femeile surîdeau cu ironie, știind că bărbatul de lângă ea, nu era altul decât prea respectabilul ei soț, Nae Orzeanu.

Viorica însă, — căci ea era, nu se simțea de fel contrariată că atrăsese atenția celor mai mulți din teatru. Rezemată pe un cot de spatele fotoliului, privea la actori și din când în când părea impresionată de ceea ce se juca pe scenă. Tocmai către finitul actului, abia își întoarse privirile către Orzeanu și 'l întrebă printre buze:

— De ce nu vii mai în față? Nu vezi nimic de a-colo.

— Lasă, lasă, îi răspunse el cam sanchiū, ved eu și d'aici; ș'apoi e destul că vezi tu... Mie nu'mi mai plac maimuțăriile...

Adevărul e că lui Orzeanu nu-i mai plăcea teatrul decât pe din dos: prin culise și mai cu deosebire în cabina Marietei, — o actriță cu care legase de câtă-va vreme prieteșug cu două caturi. Și bătrânul berbant, nu aștepta de cât să se lase cortina, pentru ca s'o sbughiască la dânsa. Viorichei îi spusese că se duce să fumeze și adesea ori, altă dată, o lăsa singură câte un act întreg, fără ca el să se întoarcă.

În acea seară ênsă avea să se folosească de un timp mai lung: zărise pe Lutreanu în parter și se aștepta din minut în minut să'i viziteze în lojă. Nu se temea cătuși de puțin să lase pe nevastă-sa singură cu el. De când se împrieteniseră, îi dăduse atâtea și atâtea probe de caracter și de devotament.

N'apucă să se isprăvească actul și Lutreanu, gătit după ultima modă, se înființă. Bătrânul se dădu într'o parte ca să'i facă loc.

Viorica se plecă cu indiferență la salutul lui și după câte-va cuvinte banale dintr'o parte și dintr'alta, îl întrebă:

— Ce fel, d-le, și astă seară ești tot singur? Când vom avea fericirea să vedem și pe d-na Lutreanu?

— În adevăr, doamnă, ar fi trebuit, nu zic alt-fel... s'ar zice că... s'ar presupune

poate.... dar nevastă-mea e suferindă de câte va săptămâni și nu iese din casă. Nici eu nu veneam astă-seară, dacă nu mă picnea casierul teatrului c'un bilet pe negândite. Afară de asta, țineam mult să văz pe Pascali în Don Cezar... Sper că cu altă ocaziune..

— Mi se pare mie, reluă dânsa, că'ți cam place să umbli singur.... O!.... așteaptă; îndată ce voi cunoaște pe d-na Lutreanu, îi voi spune multe despre d-ta...

— Mă tachinați, doamnă... In or ce caz ênsă, nu mă tem; căci voi avea un bun apărător; d. Orzeanu va garanta pentru mine.

— Nu se știe!... zise acesta surizând.

— Ce fel? și d-ta?

— Ei nu!... Fii pe pace... De o cam dată însă vă las să vă tachinați... Iată, sezi pe locul meu... Trebuie să știți că colivia asta de loje mă sufoacă... mă duc să fumez.

Și Orzeanu își luă pălăria ca să plece.

— Nu întârzia, îi zise Viorica.

— Nu, nu, răspuse el și ieși, trăgând perdeaua și ușa după dânsul.

Cei două tineri, stătură cât-va timp fără să zică vr'un cuvânt.

Viorica rupse cea d'întâiu tăcerea.

— Și va să zică, ai pus de gând să mă urmărești necontenit?

— Până la mormânt!...

— Ia seama că poți să mori înainte de a-ți ajunge la scop...

— Atunci, de ce nu'mi a-î da voie să mă grăbesc?

— Cum?...

— Să'l ved împlinit înainte d'a muri.

— Iar?... Cum ved, țiî mult să mă superî.... Ia seama cel puțin că aci nu suntem singurî... Ș'apoi, aceia ce faci d-ta, domnule, e nu numai neonest, ci chiar revoltător!.... Uîți că ai o femeie, care, dacă în adevêr e bolnavă precum zici, în acest moment suferă și e neliniștită de lipsa d-tale... N'ai idee ce mult ai prețui în stima mea, dacă chiar acum te-ai întoarce acasă și ai renunța la urmăriirile d-tale, care, de alt-fel, nu cred că vor avea bun sfîrșit.

— Ce fel, îmi faci morală, d-ta care....

— Te rog, sfârșește!.... Incepî a fi agitat și iată, ar putea crede cine-va că ne certăm.... Vrei să 'ți fac o favoare?... Una și cea din urmă?... Sper că'ți va fi de folos. Caută într'o zi de mă găsește singură acasă. Îți voiû vorbi ca o adevêrată prietenă.... Te vei supêra, vei fi disperat, mă vei urâ poate... dar sunt sigură că te voiû convinge. Intre noi s'a săpat un abis, pe care în zadar mai cercî să'l umpli... Vino decî, și vei afla.

— Bine, voiû veni.

— Promite'mi ênsă că vei fi cu minte...

— Nu mai sunt de două-zeci de ani... cu toate astea...

— Nimic alt-ceva... Iată, cortina se ridică...

— Imi dai voie să mai rămân ?

-- De ce nu? până se va întoarce bărbatul meu...

— Bărbatul d-tale!

Și Lutreanu era cât p'aci să dea convorbirei tonul unei gelozii înverșunate.. ridicole poate.... Dar Viorica se făcu că nu 'l simte; se întoarce cu fața spre scenă și nu 'l mai vorbește decât prin fraze scurte și aproape ceremonioase. El tăcea și, în sufletul lui, turba de mânie. Mai tot actul îl trecură ast-fel.

Către sfârșit, Orzeanu se întoarce și se așează pe al treilea fotoliu.

— Mare artist mai e și Pascali ăsta! zise el, adresându-se lui Lutreanu.

— Mare, repetă acesta.

— Joacă admirabil.

— Admirabil!

— Par'că ar fi cu adevărat Don Cezar de Bazan.

— Cu adevărat.

— E superb!

— Superb!

— Eh! la dracul! Dar unde te gândești de'mi răspunzi ast-fel, repetându'mi vorbele ca un eco?

Lutreanu era cât pe-acî să repete ultimul cuvînt al frasei lui; dar acel „*la dracu!*“, pronunțat mai tare și mai apăsător, îl făcu să tresară și să-și aducă aminte de cuvintele din urmă ce auzise.

— Unde vrei să mă gândesc?... Ascult pe scenă...

— Așa?... Altă vorbă... Și eu credeam că ascuți la ce spuneam eu... Mă iartă, Deci... ascută... Mie nu'mi place...

— Dar par'că ziceai chiar acum că Pascali e admirabil, superb...

— Am zis eu asta?

— D'apoi cine?

— Eh! Atunci, amîndoi am fost distrați.

— Se vede! adăogă Viorica, neavînd astîmpăr pe locul ei.

— Eu protestez, zise Kiril, sculându-se să plece; și ca dovadă că nu sunt distrat, 'mă-am adus aminte că trebuie să plec...

Orzeanu se ridică și el.

— Ce fel, depă-acum?...

— V'am spus că nevasta mea e suferindă și că...

— A! Atunci, e alt-ceva... Pleci acasă...

— Da; la revedere...

— Servus! răspunse bătrînul cu familiaritate.

— La revedere! adăogă Viorica cu semnificare.

De cât-va timp Gigica era neconținut mähnită. Nu'și putea explica noua purtare a soțului ei. Trecuseră câte va luni de când duceau o viață largă și luxoasă, și totuși în loc ca fericirea și buna înțelegere să se sălășluiască între dênșii, din protivă, nu trecea zi fără gälceavă. Pentru ce?... În zadar căuta să'și explice... Făcuse poate o greșeală că se învoise la propunerea lui Kiril, să ție casă deschisă și să lege relațiunii cu lumea;—dar, chiar greșală dacă ar fi fost, nu din această pricină se iscau atâtea desbinări. Noua lor viață par'că ar fi fost orânduită numai pentru fericirea bărbatului,—căci el singur se folosea de dênsa, el singur petrecea și se plimba în toate zilele, el singur își făcea relațiunii și cunoștințe; căci pe dênsa n'o lua mai nicăeri, nu'i procura nici o plăcere. Și când îl întreba de ce face ast-fel, el îi răspundea scurt și cuprinzător, că știe el ce face, că va veni cât de curênd momentul să împartă și împreună viața de care până atunci el se bucura. Ș'a-poî nu avea și dênsa destule cunoștințe, destule petreceri? Dar d-na cutare or cutare, dar serata aceea or cea l'altă, dar botezul, dar cununia, or cine mai știe ce, nu îi erau în deajuns pentru a zice că petrece, că se bucură, că duce o viață plină de sgomot și de plăceri?... Prea bine; toate acestea însă le făcea și mai 'nainte între rudele și vechile ei prietene... Acesta era noul traiu despre care-i

vorbise Lutreanu?... Pentru ce atunci nu pe-trecea și el la o laltă,—ci mai tot-d'auna o lăsa singură în mijlocul lumei, fie la streini, fie la ei acasă, și el pleca, se ducea în altă parte... Nu cum-va își alesese alte relațiuni, de care poate că ea nu era dostoică, saū... nu cum-va avea pe unde-va vr'un culcuș, unde căuta tot d'auna prilej să se ducă?... În ori-ce caz, răbdarea Gigichei se curmă într'o zi... Nu putea să mai sufere șicanele de tot felul. Gelozia, mai presus de or ce, o hotări să ia măsuri serioase în protiva vre-unei primejdii viitoare și dintr'o presupunere într'alta, începură cercetările, spionlîcul, urmăriirile chiar.

Geloasa femeie voia să știe unde se duce și ce face bărbatul ei când pleacă de-acasă, de multe ori fără s'o vestească chiar, iar de obiceiū spuindu-i că se duce la o întâlnire cu cutare om mare saū cu cutare personagiū de elită.

Mătușa Arghira,—mai practică de cât nepoata sa,—intrigată și ea de misterul ce adusesese în familie o vrajbă ne mai pomenită, voi să'l descopere și alergă la un mijloc mai expeditiv și poate mai sigur.

Intr'o zi, dupe dejun, Lutreanu se pregăti să iasă și porunci să se puie caii cei negri la caretă.

— De ce pe cei negri și nu pe cei murgî? îl întrebă Gigica bănuitoare...

— Pentru că.... îngâna Kiril, pentru că....

ce-mi sînt negrii și ce-mi sînt murgii... Nu e tot aia?...

— Dacă e tot aia, de ce nu lași vizitiul să puie pe care i-o veni.

— Vezi că.... mi se pare că murgul din dreapta suferă la un picior și...

— Minciuni!.... N'are nimic.... Știu foarte bine asta eă... Vezi că, zi mai bine, că'ți place să înhami pe cei năbădăioși, când te duci să'ți joci mendrele.

— Mendrele?... Eă?... Știi că te treci?...

— Nicî de cum!... Unde te duci?...

— Să mă plimb.

— Merg și eă!

— Mă duc la deputatul Speteanu, într'o afacere.

— Ce afacere?...

— Prea vrei să știi multe!.... Ți-am spus că nu pot să'ți dau socoteală de toate... Dacă'ți place; dacă nu...

Și Kiril își luă pălăria să plece, căci careta îl aștepta la scară.

— Bine, dacă este așa! strigă Gigica trecînd furioasă în altă odaie... Vom vedea care pe care!...

În același timp ênsă Arghira ținea o altă convorbire cu vizitiul la scara intrărei:

— Să știi Ianoș, îi zicea ea, că ai cinci galbeni bacșiș și un rînd de haine noi, dacă te vei purta omenește. Să'mi spuî tot ce te-

am rugat și bagă de seamă să nu cum-va să mă minți.

— Tare bine cuconiță!... Am să spuî la d-ta.. numai vezi, să nu afle cuconaș, că pe urmă...

— N'ai teamă!...

La ultimele lor cuvinte, Kiril cobora scara. Arghira auzi și fugi să n'o vază.

Lutreanu se sui în caretă și zise vizitiului:

— Mână...

— Unde mergem? întrebă vizitiul.

— La club.

Ajungând acolo, urcă repede scările și, în loc să intre ca de obicei, trase la o parte pe un servitor bătrân care sta la ușa de afară.

— Ia spune-mi,—îl întrebă el grăbit și bucuros că nu-l văzuse nimeni, — d-nul Nae Orzeanu este aici?

— Da.

— Ce face?

— Pierde mereu... E supărat foc, și joacă pe capete....

— De mult joacă?...

— De aproape un ceas...

— Bine... Să nu-î spuî că am întregat de dînsul... Ține asta pentru d-ta.

Și-î strecură în mâini câți-va franci.

Apoi Kiril plecă repede și, reurcând în caretă porunci vizitiului:

— Strada Fântânei!

Și vizitiul dând goană cailor, ajunse mai repede ca de obicei pe strada Fântânei și

opri drept în fața casei lui Orzeanu, unde dusesese pe stăpânul său de numeroase ori.

Kiril zise vizitiului să plimbe caii în sus și în jos, iar el intră în curte, aproape pe ne-simțite, și sună ușor clopotul de la intrare.

Veta, jupâneasa de credință a Viorichei, veni să deschidă.

— D-nul Orzeanu acasă e?... întrebă el ca om prudent și dibaci.

— Nu, răspuse slujnica; numai cuconița e acasă.

— Primește?...

— Mi se pare că nu, căci au fost înainte câte-va doamne și nu a primit... Dar să ved pentru d-v...

— Ce fel pentru mine?

Jupâneasa se cam codi să răspundă; dar alergă la stăpână-sa să întrebe dacă primește pe noul vizitator. Peste un minut se întoarse și îl pofti în salonaș, unde Viorica era singură.

— Te-am ascultat și am venit, începu el dupe ce plecă servitoarea.

— Bine-ai făcut, răspuse Viorica emoționată și invitându-l să șază.

— Nu știu însă pentru ce am făcut bine; căci aștept mai întâi să 'mi explici intențiunea d-tale.

— Intențiunea mea, domnule, este de-a te face să mă înțelegi că urmărirea d-tale sunt zadarnice.

— Puteai să 'mi spui asta și în alte ocaziuni; ș'apoi 'mi-ai spus'o deja.

— Nu!... Nu ți-am spus tot!... Decî, ascultă-mă, fiind că soțul meu poate să vie, și știu că nu'l putem avea martor la asemenea explicații.

— Soțul d-tale este la club... e încopcat la cărți... Cine știe dacă va veni până de seară.

— Atât mai bine!... D-ta ênsă meriți mai mult dispreț ca dênsul!...

— Eă?...

— D-ta da, d-ta!..

— Și pentru ce?...

— Cum?... Te-ai degradat ca omul cel mai ordinar, te-ai vëndut, te-ai însurat c'o bêtrână pentru avere...

— D-ta ênsă ce-ai făcut?...

— Oh! Eă... este altă vorbă... Lasă-mă să urmez... Ți-ai schimbat sufletul în monedă sunătoare, crezênd că ast-fel vei putea să ajungi mai ușor până la mine!... Și ai socotit că voi fi așa de ușoară că, refuzênd dragostea d-tale când âncă eraî sărac, dar nepătat, o voi priimi acum când ești bogat și meschin?... Cum crezi că m'ași umili până a te face să constați că am fost o femeie atât de svânturată în cât n'am știut să prețuiesc de cât zădărnicia, luxul și spoiala?...

— Și crezi că ai făcut altfel?

— Nu!... Am greșit.. fără voia mea poate; dar nu voi să'mi repar o greșală printr'o infamie... Ți ai închipuit, fără îndoială, că te-am

iubit odată, că poate te mai iubesc și acum și că nimic nu e mai trainic într'o inimă ca prima iubire de care o femeie este urmărită chiar până la mormînt!... Poate că ai fi avut dreptate, dacă acea iubire ar fi rămas în sufletul meu curată, neîmpărtășită, și ne aruncată ca prinos dărniceii bănești a unei alte femeii.. Dar ce-ai făcut, ca să nu'mi sdrobești inima și să nu mă aduci în stare să te disprețuesc?.. O știi prea bine.... Când te am văzut în seara cununiei la biserică, — știam bine că eram vinovată; fața 'mă-era încă brăzdată de primele lacrimi ale vecinicului meu regret, mi se rupea inima de căință și de remușcare, dar era târziu... Făcusem greșala și 'mă-era milă de perii albiți ai tatălui meu.... Când ênsă 'mă ai apărut lângă acea femeie, pe care o respect astăzi când te disprețuesc, când am văzut'o la față și am ghicit îndată ceia ce făcuseși, ai căzut așa de jos în ochii mei, în cât dacă nu mi-ași aminti că odată te am iubit, n'ași găsi atâta ură și dispreț cât mi ar trebui ca să'ti arunc în față!.. Oh! Ași fi fost așa de fericită să mă fi lăsat în căința și remușcarea mea!... Urmărită neconținut de aceste două pedepse ale greșelei mele, ași fi plîns zile și nopți întregi... m'ași fi rugat pentru viitorul și fericirea d-tale... Ași fi dorit chiar să te văz demn și senin lângă o ființă iubită, pe care s'o meriți într'un mod cinstit și leal!... Pe-deapsa 'mă-ar fi fost mai crudă; dar lacrîmile

'mă ar fi curs mai cu belșug și în nenorocirea mea te-ași fi dorit și te-ași fi bine cuvîntat!... Astă-zî ênsă nici să plîng nu mai pot. Aî nimicî tot ce mai păstram sfînt în mine... și ceia ce simt nu e nici durere, nici regret, nici gelozie... E desgustul, e scârba de a vedea căzut în ochii mei pe singurul om pe care ași fi dorit să'l vîd cât de sus!... Și vrei acum să'ți rîzi de starea sufletului meu, făcându-mă rivala unei nevinovate și complicea unui om ca d-ta!... Și crezi că, fiind femeea unui nesocotit, voiți primi să fiu și amanta unui mișel!.. Oh !.. Iartă-mă ! Nu te-am chemat ca să te insult... Dar mă insultî mai aspru prin prezența d-tale aci !.. Te rog, te conjur... fii cel puțin atît de uman și cruță'mi suferința d'a te vedea !.. Pleacă, du-te și renunță la idea d-tale... Nu !.. Nu voi cădea în cursa ce'mî întinzi!...

La cuvintele Viorichei, Lutreanu asculta nepăsător, ca și cum știa din nainte tot ce avea să-î spue.

Cînd ênsă ea se sculă de unde stetea, ca și cum ar fi voit să'l hotărăscă să plece, el, nemișcat, ironic și apăsînd vorba, îi zise :

— Așa dar, numai pentru asta m'ai chemat ?... Eû credeam că ți-ai adus aminte de ultima frasă a scrisorei d-tale....

— Care ?

— ... «și cine știe, poate ne vom mai întîlni vre-o dată !»

— Nu'mi aduc aminte să'ți fi scris asta.

— Eū 'mī amintesc foarte bine... Și fiindcă s'a întâmplat să ne mai întâlnim, în loc să'ți pară bine, d-ta îmi ceri să plec, să mă duc, să nu mă mai vezi?... Dar cugetă serios, scumpa mea: sînt sigur că azi mă iubești cu adevărat, nu ca înainte. Oh! Eū nu te am uitat un singur minut... De ce vrei dar să fugim de-o fericire ce ne surîde, tocmai atunci când ne găsim atât de apropiați? Aide, gonește-ți mâhnirea și ascultă-mă. Să lăsăm pe cei doi nesocotiți, pe bărbatul d-tale și pe nevasta mea, să tragă urmările greșelei noastre, să ne despărțim de ei, și... să uităm trecutul...

— Ești nebun!...

— Cătuși de puțin...

— Atunci ești un mișel!

— Insultă-mă cât vrei; eū te iubesc și vei fi a mea chiar fără voia d-tale!...

— Și eū îți spun că nu voi fi!

— Veï vedea.

— Și ce vei face?

— Său vei fi a mea, sau te voi nenenoroci...

— Cum?

— De nu vei lăsa pe bărbatul d-tale, îl voi face pe el să te lase.

— Și crezi că atunci te voi iubi?...

— Oh, te-asigur, mai mult de cât acum; când nu vei mai avea nici un sprijin, vei alerga la mine de nevoe. Alege dar între pace și luptă!

— Aleg lupta !

— La revedere atunci !

Și Kiril se sculă să plece.

Viorica nu numai că nu-l opri; dar încă nici nu se mișcă din loc, până ce nu auzi de-părtându-se careta cu care venise.

* * *

Înainte de a se întorce acasă, Kiril se opri încă în câte-va locuri.

Pe Ianoș îl rîma pe suflet să spue stăpânului său convorbirea ce avusese cu Arghira, înainte de plecare, ceia ce și făcu într'un moment priincios.

— Bine, Ianoș, îi zise Kiril; tu ești băiat de treabă; ții cu mine; să știi că ai de la mine îndoit. Spune bătrânei, că am fost... or-undei vrea tu.. Numai pe unde ne-am oprit, să nu spuî... Înțelegi?...

— Pre bine, cuconaș.

Ajungând acasă, Kiril se urcă repede în odaia lui de lucru, și răscoli mai multe hărți prin sertarele biuroului. După ce găsi ce-i trebuia : un pachet cu scrisori strânse la un loc și legate cu o panglică, le băgă în buzunarul din năuntru al hainei și plecă iarăși de-acasă; de astă dată ênsă pe jos, fără să'l vază cine-va.

Nevastă-sa auzise careta intrând în curte, dar nici nu voise să întrebe dacă Kiril venise; căci era mânioasă din pricina purtării

lui. Arghira însă, alergă la vizitiu, să afle pe unde fusese. Din spusele lui nu putu să deducă nimic și, amănându-și spionlâcul și pentru altă dată, se reîntoarse la nepoată-sa să o înștiințeze că Kiril a venit acasă. Tot odată bătrâna îl căută prin toate odăile ca să vadă unde era.

Dar ia-l de unde nu e.

— D'abia a venit și a plecat iar ! Ce om hoinar și fără căpătîiu ! mormăi bătrâna ocărîndu-l printre dinți. Dar nici nu face să-i spuî Gigichei că a plecat iar. Norocire că în minutul ăsta ea nici nu vrea să-l vadă !

În aceeași vreme însă, Kiril urca treptele Clubului. Acolo căuta pe Orzeanu, crezînd că o să-l găsească jucînd âncă la cărți ; dar ușierul îi spuse că a venit un servitor de la teatru cu un bilet și că d-nul Nae a plecat curînd după aceia.

«Știu unde este... cugetă Kiril în sine, la Marieta lui».

Și plecă tot pe jos în strada Brezoianu, unde locuia Marieta, și la care petrecuse multe serî în societate cu Orzeanu și cu alți tineri, amici ai actriței și ai amantului ei.

Marieta îl văzu de la fereastră. Orzeanu, care tocmai se gătea să plece, îi deschise singur ușa și-l întrebă cu nedomirire :

— Ce vînt te-aduce?...

— Nici un vînt rău... Am aflat că ești aici și am venit să te găsesc...

— De unde vii?

— Viu de la o doamnă, care m'a primit foarte bine, și cu care am petrecut de minune câte-va ceasuri, în lipsa bărbatului ei.

— Ștregarule !... zise Orzeanu, lovindu'l cu podul palmei peste burtă; și nevasta cui ți-ai lăsat-o?...

— Dar nevasta d-tale care e de o sută de ori mai frumoasă ca or-care alta... cui o lași, când vii aici?

— Nevastă-mea?...

— Da, da; nu te sfii de Marieta, știu eu bine că ea nu e geloasă, de vreme ce o preferi...

— Zici de nevastă mea?

— Tocmai...

— O las de obicei singură...

— Nu prea...

— Ce vrei să zici?...

— Zic că nevasta d-tale își răzbună cum ți se cade.

— Cum? Când? Ce fel?

— O! ho! Nu te înfură... Complicele e de față... Viu chiar acum de la dânsa...

— A !... Va să zică de la dânsa veneai... Și ziceai că, și mi-ai spus că... ai petrecut câte-va ceasuri cu dânsa, în lipsa bărbatului... În lipsa mea va să zică... Aide !.. Glumești. . Și apoi cum ai fi putut petrece alt-fel de cât ca de obicei?... Ești caraghios, or nu te-am înțeles bine.

— Ba ai înțeles tocmai ce-am voit să'ți spun... Am făcut amor cu nevasta d-tale și încă la cataramă...

— Și'mi spui asta mie?...

— Dar cui vrei s'o spui?... Te surprinde sinceritatea mea... nu-ți așa?...

— Zi mai bine, infamia d-tale!...

— Ce? Mă insultă, când îți spun un adevăr?

— Minți!...

— Nu!... Vrei dovezi?...

— Da!

— Iată-le!

Și Lutreanu îi întinse scrisorile ce avea în buzunar.

— Ce sunt astea?... Scrisori?... Da... așa e... e chiar condeiul ei... semnătura ei... Cu toate astea, data e vechiă...

— Ca și amorul nostru!

— Cum? Vă cunoșteți dinainte de a...

— Mult mai din 'nainte...

— Și 'mi ați ascuns...

— Negreșit; cum am fi putut alt-fel să ne vedem mai des și fără a da de bănuț?...

— Astă-zî însă... astă-zî, vii de la dânsa?

— Cercetează și vei afla...

— Nimic mai ușor... Voiu afla că ai fost astă-zî ca și în alte zile...

— Din protivă, tocmai azi îți va spune că n'am fost: ia însă pe jupuneasa mai deaproape și ea îți va spune tot...

— Mișei și ticăloșii ! strigă Orzeanu, neștiind ce să facă în fața unei ast-fel de mărturisiri îndrăznețe.

Apoi, adresându-se către Lutreanu cu un ton disprețuitor :

— Dar, d-ta, d-le, — îi zise el, — cu ce scop 'mă ai făcut descoperirea mârșăviei d-tale ?...

— Numește-o răsbunare, d-le !... căci n'am avut alt scop de cât a'mi răsbuna pe o ființă, care înainte d'a te lua pe d-ta, 'mă-a fost promisă mie cu corpul și sufletul, care m'a nesocotit și m'a adus într'o stare că eram să mă omor, de nu găseam un alt drum de scăpare... Azi, precum vezi, m'am răzbu-nat și pot să 'ntâmpin orî-ce nefericire... Pu-țin îmi pasă !...

Orzeanu rămase pe gânduri... Ar fi zis cine-va că i se întunecă mintea. Marieta se apropia de el și căută să'l liniștească.

— Aide, Năicule dragă, nu te supăra... Așa mă iubești ?... Vezi, mă faci să plîng și eu de ciudă, de gelozie... Da, căci o iubești pe ea mai mult ca pe mine...

— Așa e... ai dreptate... Nu trebuie să mă mâhnesc... O ast-fel de femeie nu merită de cât dispreț... Și d-ta, domnule... Dar nu ! Bine ai făcut că m'ai spus... Dacă nu erai d-ta... putea să fie un altul... și tot așa se întâmpla... Dar acela nu 'mă-ar fi spus nimic... așa fi fost orbit tot-d'auna... pe când d-ta m'ai luminat cu totul... oh!... acum în-

țeleg toată purtarea ei!... Îți mulțumesc domnule... dar nu! Kiril, scumpul meu prieten,—mă-ai fost mai prieten de cât m'ăși fi putut aștepta... Prietenii cari să te înșele și să te mință, găsești pe toate căile; dar prietenii adevărați, care să'ți spue adevărul, chiar cel mai crud, se întâlnesc foarte rar... Iartă-mă deci că te-am ofensat... Iar cât pentru ea...

— Ce vei face?

— Nu știu de-o cam dată... Voiu vedea... Văd aceste scrisori, cred tot ce 'mi spuî, și par'că tot mă îndoesc!... Dar mă duc... voiu să vorbesc cu ea... să'i arunc în față scrisorile acestea, disprețul, ura mea chiar!

Și Orzeanu, turburat, mânios, amenințător, eși repede, trântind ușa din răspuțeri.

Kiril rămase singur cu Marieta.

— Ce-ai făcut, nenorocitul?...

— Ți-am făcut fericirea!...

— Cum?

— Nu'nțelegi? Orzeanu lăsându'și nevasta, va rămâne cu totul și'n tot-d'auna al tău.

— Ești un dobitoc, onorabile! Nu pricepi, că mie 'mi convenea grozav să fie însurat... Ce mă voiu face eu, sau mai bine ce se va face Fifică al meu, când ghiujul ăsta va sta tot-d'auna lângă mine?

— Cine mai e și Fifică ăsta al tău?

— Fifică, sufleru de la teatru...

— Lasă și tu pe unu sau pe altu!

— Nu pot. De Fifică nu mă despart nici în mormînt!

— Lasă atunci pe Nae.

— L'ași lăsa; dar vezi că nu mă lasă bugetul...

— Atunci, te voi ajuta eu să le faci pe toate bune, să rămâi și cu Fifică și cu *bugetu*... Numai, ascultă-mă: fă tot ce te va tăia capu ca Orzeanu să-și lase nevasta... El e deja pornit.. eu voi alimenta focul cât voi putea; tu ânsă toarnă gaz peste foc! Înțelegi?... In cât-va timp, îți promit să te scap de Orzeanu, după ce ânsă te va înzestra bine pentru Fifică al tău!...

— Bine! O să fac... Numai să mă mai înveți...

— De minune!..

Lutreanu plănuia cu Marieta până către seară; apoi, incredințat că urzeala lui va eși la bun sfârșit, plecă spre casă, cugetând pe drum cam ce ar face să se scape de Gigica, după ce mai întâiu o va pune la mână cu o mare parte din averea ei, lucru la care nu se gândise până atunci. In sfârșit, avea destule mijloace prin care să ajungă la un astfel de scop. Ii trebuia puțin timp și tactică multă; de-o cam dată o împăciuire între el și nevastă-sa era neapărată; apoi, o purtare exemplară, oare care lingușiri, puțină șmecherie, niște operații financiare improvizate... o trebuință neapărată de un fond însemnat și... devenea stăpân pe situație...

Cum ajunsese acasă, luă un aer vesel, urcă scările cu un fel de bucurie neobicinuită lui și, ca bărbatul care se întoarce la căminul conjugal ne-mai putând de dorul nevastă-si, alergă drept la salonașul, unde Gigica se găsea de ordinar la acea oră.

Cum deschise énsă ușa și făcu un pas înăuntru, rămase ca trăznit și nu știu dacă trebuie să se retragă sau să înainteze.

Viorica era acolo, în fața nevastei lui; amândouă vorbeau agitate; iar Arghira, în picioare, aproape de ușă, asculta la ele cu cea mai mare atenție.

La intrarea lui, câte trece femeii îi aruncă priviri fulgerătoare. Viorica zise un ultim cuvânt Gigichei și ieși repede pe ușă, de lângă care Kiril se dădu de o parte, automatic, făcându-i loc să treacă.

Ce se petrecuse, era lesne de înțeles. Lutreanu aștepta desnodămîntul.

— Știu tot, d-le; îi zise Gigica, cu o voce uscată și privindul ca o tigroaică, gata să-l stâșie...

— Femeea asta a mințit!... răspune Kiril cu îndârjire.

— Va să zică știți ce mi-a spus?...

— Nu știu, dar presupun!...

— Ei bine, află că mi-a destăinuit toată mărșăvia de care ai fost capabil. Bărbatul ei, venind acasă, i-a făcut o scenă desgustătoare... era cât p'aci s'o isgonească cu totul

din casă.. Află ânsă că nu ți se va face pe plac... Mă voiî duce eî insumi la el și'l voiî convinge că ești un mișel mincinos, un mizerabil, care merită să fie scuipat și palmuit.

— Ia seama ce vorbești !... strigă Kiril, pierzându'și rațiunea și înfuriându-se ca un sălbatic.

— Să ieî tu seama, ticălosule și mârșavule!

Și Gigica, în furia ce o coprinsese, se repezi la el, să'i scoată ochii cu unghiile.

— Inapoîl răcni Kiril, ridicând pumnul să o lovească.

Arghira se aruncă între ei, să-i despartă.

— Afară!... Să ieși afară din casa mea, golan lihnit ce ești!... Ianoș! Nicolae! Mario, Safto!... Veniți încoa!...

Apoî adresându-se Arghirei:

— Să'l desbrace de hainele mele și să-i caute zdrențele cu care a venit aici!...

Toți servitorii alergară la chemarea stăpânei lor.

— Dați'l afară, le strigă ea, arătându'l pe Kiril, încremenit pe loc și strângându'și pumnii cu turbare.

Slugile se codiră pentru un moment; dar Arghira le zise :

— Pune-ți mâna! ce stați? Nu mai e stăpânul vostru.... Cuconița l-a gonit sărac și golăneț cum a venit.

— Aruncați'l pe stradă ! strigă âncă o

dată Gigica, vă dau câte cinci poli de fiecare!...

Ungurul Ianoș atâta aștepta.

Următ de Nicolae și cele două servitoare, se repezi la fostul său stăpân, să'l ia pe sus.

— La o parte, tâlharule... răcni Kiril, lovindu'l cu palma peste obraz de-l podidi sângele.

Slugile înfuriate, se aruncară asupra lui cu îndârjire și o luptă crâncenă se încinse între ei. Gigica își ascunse fața între mâni, ca să nu vază; iar Arghira țipa ca apucată de iele.

— Afară! afară!...

În câte-va minute, Kiril se văzu azvêrlit pe stradă, cu porțile închise în nas; pe când trecătorii, care se opreau să vază ce s'a întâmplat, se grămădeau din ce în ce împrejurul lui.

Kiril se rușină până în albul ochilor și, ca să nu ajungă mai de rîs de cum era, se strecură repede printre mulțime, apucă în susul stradei și dispăru după un colț.

Peste un sfert de ceas, totul se liniști, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

VII

În prada rătăcirii lui, Lutreanu alergă la Marieta, unde credea că în seara aceea chiar va găsi neapărat pe bărbatul Viorichei.

Actrița se speria când îl văzu intrând în

halul cel mai deplorabil: cu capul gol, cu hainele sfășiate și abia putând să vorbească.

— Ce ai?... Ce ți s'a întâmplat?... îl întrebă ea, cătând să'l readucă în fire.

El îi povesti toată scena și-i spuse că va aștepta pe Orzeanu, având să vorbească neapărat cu dânsul.

Se apropia ânsă de miezul nopții și Orzeanu nu mai venea.

Marieta, obosită de insomnia mai multor nopți pe rând, începuse a moța pe un scaun, pe când Kiril se plimba de la o fereastră la alta, așteptând cu neastâmpăr sosirea amantului ei.

— Nu mai vine astă seară, îi zise Marieta, căscând de somn și dându'i a înțelege că era timpul să plece.

— Se vede că nu mai vine, urmă Kiril nehotărît âncă de plecare și uitându-se în oglindă la halul în care se găsea... Dar unde să mă duc ast-fel cu capul gol și cu hainele rupte?...

Atunci își aduse aminte să caute în buzunarul redingotei sale în care avea portofoliul cu parale... Fața-i îngălbeni ca turta de ceară când nu'l găsi în nici un buzunar...

Il perduse de sigur în lupta ce avusese cu servitorii.

Starea lui devenea cu totul tristă... Izgonit, bătut chiar, și fără nici o para în pungă!

— Ce să mă fac ! Ce să mă fac ! aiura el umblând de colo până colo prin odaie.

În minutul acela ênsă, o trăsură se opri la poartă. Peste puțin, Marieta alergă să deschiză lui Orzeanu.

Acesta vîzînd pe Kiril în așa stare, îl cîntări cu compătimire din tălpi până în creștet și-î zise clătînd din cap :

— Ești un nenorocit, d-le!... În locul d-tale m'ași îpușca....

Kiril voi să răspunză.

— Nu te mai osteni ! urmă Orzeanu, făcînd un gest de plictiseală.

Nevasta d-tale a fost chiar acum la noi.

— Mî-a spus tot ce s'a întîmplat, și am aflat purul adevăr. Te condamn și te plîng ; dar nu pot să'ți fac nimic !...

— Cum ? Crezi că nevasta d-tale...

— Cred ce trebuie să cred... Nu'mî stric eă casa pe temeiul unor scrisori din copilărie...

— Dar te asigur că...

— N'ai nevoie să mă asigurî de nimic !...

— Cu toate astea, casa d-tale e stricată prin chiar faptul că vii aici...

— Nu e treaba d-tale... I-am spus nevesti tot, și mi-a dat voe să fac or-ce vreaă... Acum poți să plecî!...

— Mă gonești ?

— Mulțumește-te cu atât... Sau dacă crezi că mi'ai făcut vr'un serviciu... poftim !... să ai mâine ce mîncal !

Și Orzeanu, băgând mâna în buzunar, scoase un pumn de monede pe care le aruncă în obrazul fostului său prieten.

Un răcnet fioros ieși din gâttelejul lui Kiril și, în prada unei tremurături nervoase, ieși disperat pe ușă, pierzându-se ca o nălucă în întunerecul încropit de lumina felinarelor.

* * *

Mătușa lui Lutreanu nu mai știa nimic despre dânsul de când se însurase. Bătrână, bolnavă și posacă de fel, nu voise să-i turbure fericirea în care îl presupunea și 'l lăsase aproape uitărei, mai ales că și el, ca un ingrat nu venise măcar odată să o mai vază.

— În noaptea când el rătăcea pe stradă, neștiind unde să se adăpostească și fiindu-i rușine să se ducă la vre-unul din cunoscuții lui, bătrâna trăgea să moară, veghiată de o vechiă prietenă, bătrână ca și ea.

Ultima speranță a isgonitului era ațintită spre acea mătușă, cu care se purtase așa de rău. Ca înecatul care zărește în depărtare o țandără din sfărâmurile unui catart și înnoată să se apuce de ea, ast-fel Kiril alergă într'un suflet până la locuința în care credea să găsească un adăpost și o mână de ajutor.

Intrând în curte, văzu lumină la odaia mătuși-sei. Cu toate că trecuse de miezul nopții, ușa nu era încuiată. Bătu de două ori, apăsă clanța și intră fără nici o piedică. În sală, avu

un presimțimânt ca și cum va da peste o nenorocire. Așa și era. Ajungând în odaia unde zăcea bolnava, o găsi în agonie și aproape să-și dea sfârșitul. Bătrâna ce veghea la capătul ei, îl recunoscă; dar fără să i spue nici un cuvânt, îl cântări de sus până jos cu niște priviri ciudate și clătină din cap cu durere. O pisică ce mărăia într'un colț al odăiei, la sgomotul ce făcuse deschiderea ușei, își ridică capul, își sbârli mustățile, învârti de trei ori din coadă și se reazeză iarăși cu botul pe labe.

Tabloul acesta înfioră pe Lutreanu. Dupe câte-va întrebări ce făcu bătrânei, la care dânsa îi răspundea mai mult pe jumătate și aproape fără înțeles, căci ea îi făcea semn să nu vorbească pentru liniștea murindei, Kiril aprinse o lumânare și trecu în odaia sa de odinioară.

Un plîns nervos îl podidi, când își văzu toate lucrurile la locul lor, ca și cum plecase în ajun de acolo și cine-va îi deretecase în odaie, ca să o găsească curată la întoarcere. Cărțile orânduie pe biuroū și etagere, portretele neschimbate din locurile lor, tot în fine îi amintea ziua când plecase și când de frică să nu'l urmeze sărăcia, nu-și luase nimic din vechile lui lucruri.

Abia avu timp să dea o roată de jur împrejurul odăiei, când auzi în aceia a bolnavei niște hohote de plîns, înăbușite, ca venind

de sub pământ. Alergă acolo să vadă ce era.

Mătușa sa murise și bătrâna plingea pe corpul ei.

De astă dată, Kiril simți un vârtej în creeri... Tâmpile îi zvâcneau cu putere și capul părea că i se despică, desfăcându-i-se os de os. O mână infernală părea că'l trage de la spate. Cu ochii holbați spre cadavrul bătrânei, făcând din mâini gesturi neînțelese și bizare, se trase înapoi, tot înapoi, până ajunse în sală, în curte și dispăru cu totul.

*

Opt zile după aceea, niște oameni, pescuind în lacul Ferăstrăului, de la marginea capitalei, scoaseră din matca lui un cadavru vânăt și desfigurat.

Se presupunea că era Kiril Lutreanu.

PABLO DOMENICH

(ISTORIE MILITARA)

Dupe povestirea unui martor ocular

DE

CARMEN SYLVA

Generalul Don Fernando de Ybaretta, sosind pe drumul Santanderului, spre a despresura Bilbao, asediat de Carliști, se văzu închis în valea păduroasă de la Somorostro, căci colinele de la San Pedro Abanto erau foarte întărite și formau un șir de piedici ce nu se puteau străbate.

Trebuia cu ori-ce preț să se coprinză acele pozițiuni, de pe care o sută de gură de foc revărsa moartea.

Don Fernando se așezase cu statul major într'o casă arândășească, ale cărei ferestre, zidite în cărămizi, erau pătrunse cu găuri prin care să se poată trage cu pușca. Gloanțele ploau droaiă, ciuruind pereții din afară.

Trupele urcau cu bărbăție la asalt ; dar, respinse cu putere, se opriau pe loc și se codeau.

— *Senores !* zise generalul, e cu neputință ; copii se luptă cât pot ; dar cad prea mulți ; își vor perde curajul ; să-î mai însuflețim ; mă duc sus între dênșii ; dacă vreți, mă puteți însoți.

Apoi, apropiându-se de un tînăr Francez, care urmase statul major :

— D-ta, îi zise el încet pe franțuzește, rămâi aci.

Tînărul se roși până sub rădăcinile părului.

— Fie, fie ! înțeleg, reluă generalul surîzînd. Ești frances în mijlocul Spaniolilor ! două popoare vanitose. Vino cu noi, copilul meu, de oare-ce nu vrei să fii cu minte.

Se aruncă pe cal, dete pinteni și alergă până la capătul unui deluleț înverzit, ce era la întorsătura drumului.

Era un bărbat vesel, de omenie, cu ochii negri blânzi, cu mustața albă cu înădituri, cu cioc franzuzesc, cu obrazii rumeni, cu o înfățișare serioasă, cu o vitejie chipeșă prin simplitatea ei.

Companiile de *cazadores* (vînători) înaintau hotărîte spre șanț, unde moartea cădea ca grindina ; acolo, ca zăpăciți, se reîntorceau alergînd, căutând stânci, arbori, dupe care

să se adăpostească; și, apărându-se de lovituri, reîncepeau lupta.

De câte ori trecea câte o nouă trupă, generalul se înălța în scări, își scotea chipiul :

— A ! striga el, iată *Cordoba*, trăiască *Cordoba* ! Iată *Mendigorrri*, trăiască *Mendigorrria* ! Să vedem dacă băieții Cordobei au pentru ce să placă fetelor ! Înainte Cordoba ! Înainte Mendigorrria !

Și diavoli de soldați răspundeau : « Trăiască generalul ! »

Căzuseră deja două mii de soldați. Cu toate astea, Don Fernando sugea liniștit dintr'o țigară cât toate zilele, scumpă și minunată, pe care o deslipea de buze numai când îi scutura scrumul cu degetul înmănușat în alb, sau când scotea câte un strigăt rășboinic.

Și cei lalți fuma și densesii : dar tremurând, cu resufări întrerupte ; o țigară nu ținea mai mult ca cinci minute, căci gloanțele plouău din toate părțile.

Gornistul stetea lângă general, ținându-se c'o mână de cisma dreaptă a lui Don Fernando, iar cu ceea l'altă strângea cornul de argint, întrebând mereu din ochi pe șeful său, gata a suna un semnal sau altul. Un glonț îl lovi în frunte și căzu în iarbă, fără măcar să suspine.

— *Pobreito* ! (Bietul băiat !) îngână generalul. Aduceți-mi aminte deseară, domnilor, să

scriu însumi părinților lui ; am numai viteji împrejurul meu.

Tocmai atunci sosiau soldații regimentului «Havanah», comandați de locotenentul-colonel Don Vicenté de la Cueva. Generalul cum îi zări, se ridică și mai sus în scări și îi întimpină cu un «ura» pătrunzător, care-i fermecă.

* * *

Don Vicente trece de viteaz ca un leu.

Nu de mult, încă pe când Don Vicente era căpitan, toate companiile din armata lui Don Fernando se «pronunțară».

După o zi călduroasă, îi venise căpitanului pofta să se culce și, desbrăcându-se pe jumătate, se întinsese în patul său.

De-odată i se păru că aude un sgomot sub dânsul. Se coborâ repede din odaiă, cu picioarele goale, în cămașe și în pantaloni, legat la cap cu o basma roșie, și 'și văzu soldații luându-și munițiile și încingându-și centuroanele pe lumina fumurie a torțelor de reșină.

Toți înmărmuriră, când văzură pe căpitan că intră fără veste ; numai unul mai obraznic înaintă spre dânsul și îi zise amenințător : «Și ce vrei, Don Vicente !» Dar el, apucând un lemn, lovi în cap pe îndrăsnețul soldat, care căzu la pământ ; apoi c'o voce tunătoare, comandă : «*A las armas !*» (La arme!).

După ce se consfătuiră c'o privire sfoasă și furișă, se supuseră și luară puscile.

— Drepti ! Presentați arma ! comandă căpitanul și trecu încet pe dinaintea lor, străpungându-i cu privirea înflăcărată, că le venea să intre în pământ.

— Ar trebui să vă dau pe toți în judecată, zise el ; dar fiind-că v'ați supus, voi pedepsi numai pe unii, la întâmplare. Unu, doi, trei, patru, cincă, șase, șapte, opt, nouă, — eși ! numărul zece..., uns-pre-zece, două-spre-zece, — eși ! numărul două-zeci...

Soldații se supuneau, îngălbeniți și aproape morți de frică. Dar pe buzele lui se ivi un zîmbet.

— Aide, *muchados* (băeți), ved că sunteți pe atât de buni la suflet, pe cât sunteți de viteji ; vă iert pe toți ; culcați-vă și dormiți !

De atunci deveni idolul soldaților. A doua zi dimineața, porneau să dea asalt unei redute ; între ei era și soldatul pe care 'l lo-vise și pe care singur îl vindecase.

Don Vicente, mărunțel și slab, nu bea spirtoase, mânca puțin, avea picioare delicate, inele pe toate degetele, mustăți mici și vâpsite negru și era tare în fălcă, semn de voinicie și hotărîre.

* * *

Știa el, generalul, pentru ce aclamase cu atâta veselie pe vînătorii «Havanah.» Cu toate

astea, chiar ei, cât erau de viteji, se codeau a trece șanțul. Cei mai mulți din ofițeri căzuseră; soldații, nehotărâți, se uitaū la acel drum al morței, pe care trebuiaū să'l treacă.

— Băieți! Ce v'a apucat? strigă un tēner, vioiū și bine făcut, cu ochii negri sclipitori și ale căruī barbete rare se desfăceaū în două.

Era Pablo, Pablo Domenich, despre a căruī vitejie mersese vestea în toată oștirea.

— Ce? Vē temeți să nu vē înfierbântați acolo sus? Aideți! Nu fiți copii!

Și zicēnd acestea, înaintează cu hotărîre, dar liniștit, își scoate punga cu tutun, își face o țigară pe care o pune dupe urechiă, resucește o alta, o aprinde și începe să fumeze.

Apoi, privește împrejuru-ī. Cei-l'alți se tot codesc. Atunci, el, își aruncă pușca la umēr și cu mâinile în buzunar, înaintează fumând, așa de liniștit ca și cum s'ar fi plimbat, ca și cum ar fi fost vreme de glumă.

Un fior străbātu printre rēnduri; toți se cutremurără și scoaseră un «ura» rēsunător. Toți se reped dupe dēnsul.

Din vērful dealului, generalul se uită cu ochianul la peripețiile luptei; fața īī se înroșește.

— Cine-ī acela, care urcă singur la asalt? In adevēr, fumează! Iată că și cei-l'alți se îmbărbătează; își reiaū avēntul; īl urmează gata de luptă. Mulți mai sūnt āncē în picioare.

Ura ! Reduta e luată. Victoria e a noastră !
Să vie aci conducătorul lor !

Adiotantul aleargă și revine cu Pablo Domenich, negru âncă la față de praful de pușcă.

— Iată, băete, primește crucea de onoare !

Pablo salută cu o înmlădiere și o demnitate spaniolească, tot atât de neschimbat în bucurie ca și printre gloanțe.

— Ești oare vrăjit, de mergi ast-fel singur la asaltul redutelor ?

— Da, domnule general ?

Statul major suride.

— Adevărat ? Nu se atinge de tine nici un glonț ?

Fața generalului luă o expresiune răutăcioasă.

Dar Pablo, foarte serios, scoate din sîn o iconiță ;

— *Novia* (logodnica) mea mi-a dat'o : glonțul n'are nici o putere asupra'mi.

Toți se uitaū cu uimire la acest băiat vioiū și vânjos, cu glasul blând și plăcut, cu înfățișarea veselă, cu buzele subțiri și zvăpăiate sub mustățile-î fine, cu mâinile și picioarele mici.

— Prezintă-te, băete, zise generalul, pentru marea-cruce, crucea cu lauri de San-Fernando.

De astă-dată Pablo se roși la față ; ochii îi scânteiară, nările i se deschid, părënd aproape

străvezii, și pieptul i se umflă, pe când buzele i se strâng ușor.

Crucea de San Fernando ! Trebuie s'o ceară cine-va, și trebuie să dovedească că este demn de dânsa. Se însărcinează atunci un avocat, care 'ți contestă dreptul d'a o purta până nu vin chiar șefii tăi să dea dovezi de isbânda ce ai obținut. Acea cruce nu e atîrnată numai ca să se vază ; ea e cusută pe tunică, spre a fi purtată tot-d'auna.

* * *

Câte-va zile în urmă, Domenich stetea în picioare lângă un camarad al său, care pusese o foaie de hârtie pe o tobă ce o ținea între genunchi și, cu capul plecat, cu mâna greoaie și neîndemănată, scria ceia ce 'i dicta el. Pablo nu știa să scrie ; îi părea rău, dar și ceil'alți erau mârniți, că din pricina asta nu putea să se facă sergent.

Scrisoarea conținea următoarele :

«Dragă Paquito ! Cred că ești sănătoasă și petreci bine. Eu sunt bucuros. Mi s'a dat crucea de San Fernando. Pentru ce ? Nu știu. Generalul m'a întrebat dacă gloanțele nu se ating de mine. Eu 'i-am arătat iconița ce o am de la tine. Socotesc că dupe patru săptămâni îmi voi da drumul și, dacă nu mă vezi uita până atunci, ne vom cununa».

Te îmbrățișez :

*Al tău
„Pablo Domenich“*

Maî era âncă mult până la ziua hotărîtă de Pablo, când fu chemat de comandantul Don Vicente :

— Ascultă, băete, îi zise el ; medicul regimentului, știind că ești de treabă și cinstit, ar vrea să te ia vistavoiu la dînsul.

— Domnule comandant, scăpați-mă, vă rog. Nu pot să slujesc. Sunt de familie bună, și din strămoși am fost tot stăpâni pe la casele noastre. Nu pot să fiu slugă.

— Cum, Domenich ! tocmai tu, soldatul cel maî cu minte și cel maî supus din armată, te răzvrătești astă-zî pentru întăia oară ? Ia seama, că este tot slujba regelui !

Pablo își mușcă buzele și se îngâlbeni la față.

— Fie, domnule Comandant ! dacă o voiți D-voastră, mă supui ! zise el cu glasul jumătate și cu privirea abătută.

În aceea seară chiar, se duse la medicul regimentului și răsucindu-și chipiul în mâini :

— Făgăduesc, zise el, că voi sluji cu credință ; dar am să vă fac o rugăciune.

— Să vedem, spune.

Medicul regimentului, Don Ramon Etcherbaster, un chirurg distins, era *basc* de origină. Mare, gras și strâns zdravăn în tunică, avea fața colorată ; mustățile îi erau albe și zbârlite, ochii cenuși ; îi plăcea adesea să se lege de slujnicele frumoase de pe la hanuri ; era supărăcios, dar bun.

— Sunt harnic și nu mă plîng nici odată de muncă, reluă Pablo încetinel și cu oarecare temere la vorbă. Certăți-mă, ocăriți-mă când veți vrea ; dar vă rog să nu ridicați nici odată mîna asupra-mi, nici chiar să mă atingeți, fiind-că... nu știu ce s'ar putea în-tâmpla.

— Nici nu m'ași gândi măcar să te bat ! Cred că o să te porți cum se cade, ca să te am tot-d'auna în nume de bine.

— Am voit numai să vă pui în vedere. Omul nu știe la ce se așteaptă ; și ceia ce vă spusei, n'ași putea să sufer nici odată. Veți ține minte, nu e așa ?

— Firește, băete ! Eă nu mă tem. Mă încrez în tine, aibi și tu încredere în mine.

Pablo eși, serios, și începu slujba cu hărnicie și cu cuget bun. Dar, nu mai era vesel, nu mai glumea; nu mai mergea vioi și mlădios ca mai nainte.

— Ce face Domench ? întrebă comandantul.

— O ! mă ține ca în palme ! răspuse chirurgul. Nu mai am grije de nimica. Domenich are de toate ; mă chivernisește ca o mamă ; mă lasă să 'l cert, fără să se supere ; e deștept și tăcut ; în sfîrșit, e o piatră neprețuită.

— E un eroi ! întrerupse comandantul.

Pablo se silea să procure stăpînului său tot felul de mică desfătări, când acesta venea acasă

obosit or supărat de la ambulanță, unde câte un tîner viguros își da ultima suflare, de unde câte un tată de bună familie pleca mutilat pentru tot-d'auna, și supărarea lui Don Ramon se schimba adesea în neastîmpăr și în iuțeală.

Dar Pablo era tot-d'auna blînd și liniștit.

— Astă-seară, Domenich, o să mă întorc la șapte ceasuri; aibî grije să fie masa gata, am de făcut a operație grea pe ziua de astăzi și voi fi ostenit.

Și, zicînd acestea, Don Ramon își îmbrăcă tunică, o încheiă și eși repede.

Pablo avu grijea să pregătească cina; făcu un bifteck cu cartofi; la șapte ceasuri tot fu gata și un miros pofitor se împrăștia prin odaie. Medicul nu mai sosia. Pablo mâniat că întîrziase, acoperi bucatele, ca să nu se răcească. Îi veni în gînd să le lepede și să facă altele; stăpînul său ar fi putut să sosească din minut în minut, flămînd, nerăbdător. După o zi lungă de muncă ostenitoare, mai bine să aibă o cină rea, de cât să nu găsească nimic.

Aci ieșea pînă la ușă, aci reintra în odaie. Sunară opt ceasuri, apoi opt și jumătate. Cercul se acoperise cu nori groși, furtunoși, și întunerecul se întinse repede. În sfîrșit umbra lui Don Ramon apăru în crepuscul, distinguîndu-se de norii negri grămădiți și, cu mersu-i nervos, după obiceiul când era supărat,

intră iute, aruncă chipiul într'un colț, se lăsă greu pe singurul scaun ce avea în casă, depărtă lumînările și apropiă bucatele.

Pablo îi spuse că, fiind de mult gata, trebuie să se fi răcit. Don Ramon părea că nu'l aude; dar își turna pahar peste pahar, mormâia în protiva soldaților, făcându-i netrebniți; în protiva stupidei Crucea Roșie și în protiva bandagelor ce erau de nesuferit. Apoi tăcu, și începu să mănânce.

Dar cina, pregătită cu atâta îngrijire, se prăpădise; carnea se întărise, cartofii erau reci.

— Proaste bucate !..... Bune pentru câini ! repetă doctorul de mai multe ori.

Apoi scuiță bucătura, trânti cu furie farfuriile pe jos și trase o palmă lui Pablo.

Pablo năvăli afară din odaiă, pe întunerecul nopții și pe furtună. Doctorul rămase nemșcat și, ca desbătut într'o clipă, își reaminti rugămintea lui Pablo și, rușinat, privea la rămășițele risipite pe jos. Se duse la fereastră, în care bătea ploaia. Se uită la ceasornic, și văzu că întârziase cu un ceas și jumătate; fu coprins d'un simțimint de remușcare și de părere de rău, căci inima'i se sbuciuma în piept.

Aștepta nerăbdător să vie Domenich. Greșise mai multe operații, și pe de-asupra se umilise și în acest fel.

Își aminti de câte ori certase pe Pablo, și

cum acesta nu-î răspunsese nici odată. Fiecare din acele scene trecea pe dinaintea ochilor lui, dar lămurite, mărite. Ar voi, fără îndoială, să-și repare nedreptățile. Ar cumpăra un inel pentru *novia*; ar ajuta la așezarea tinerei căsnicii...

La cel mai mic sgomot, se oprea, trăgea cu urechea: nu s'auzia nici un pas, și numai ploaia picura d'alungul geamurilor.

Ostenit în fine, se culcă în pat și stinse lumînările. Nu putu să adoarmă multă vreme, căci, tocmai când ațipea, i se părea că aude pasul lui Domenich; și se redeștepta, pênă ce, la urmă, osteneala învingându-î neliniștea sufletului, și dorința ce simțea d'a-și îndrepta greșala, îl ajută să adoarmă într'un somn greu.

În vremea aceea, Pablo rătăcea pe câmp ca un nebun. Câte odată, la lumina câte unui fulger, zărind vr'o cruce, îngenunchia înainte-î și se ruga. Dar rugăciunea nu-î ajungea până la buze. Numai un cuvânt le mișca mereu: Răzbunare! Răzbunare asupra aceluia care'l lovide peste obraz, pe dînsul, Pablo, cel mândru. Pablo cel liber, cel nevinovat!

Apoi, cugetă că după religia creștină cată să fie răbdător și că, dacă s'ar răzbuna, ar muri și el.

— Și frumoasa mea *novia*, iubita mea! se văita el. Mi-o vor lua-o. Mă vor împușca

ca p'un căine, și ca pe un ucigaș, nici chiar nu mă vor îngropa creștinește.

Ast-fel cugeta el; dar palma îi ardea fața și ploaia nu i-o spăla. Se trânti pe pământ și mușcă iarba: se lovi cu capul de cruce; dar ai fi zis că în vinele lui curge aramă topită. I se părea că pieptul și capul vor să isbucnească. Câte odată deschidea gura mare, simțind că se înăbușește, și se lovea cu pumnii în piept, ca să poată răsuffa.

— Și l'am rugat cu toate astea! Și pentru ce? Pentru că a murit poate vr'un rănit în mâinele lui? Par'că n'ar fi tot aia, unul mai mult sau unul mai puțin, dacă cazî pe câmpul de bătaie ori sub cuțit, ori...

Nu termină, căci, la ultimul cuvînt, inima-i încetase d'a mai bate.

Apoi cugetă cât fusese el de bun și de cinstit și că în scurtă vreme ar putea să nu mai fie același.

Dar acea lovitură peste obraz nu'l degradase oare în de ajuns? Putea să cază cumva mai jos? Se cutremură. Simți atâta ură în protiva lui Don Ramon, că-i venia să se repeadă la el, să'l sugrume în pat. Dar nu, nu așa, nu așa...

Se așeză pe o piatră, pe când apa curgea de pe hainele lui, și începu să-și zmulgă cu fierbințeală firele din barbă, ca și cum ar fi voit să-și o scoată cu totul. Avea crucea bravilor, era hotărât pentru cea mai mare dis-

tincție, și să făptuiască o asemenea mișelie! Dar fapta lui Don Ramon era mai mișelească, căci Pablo nu se putea apăra, și el îl dezonorase.

Își frecă ochii cu palmele, căci simțea cum se urcă sângele într'ênșii. În acel timp, ura pênă și pe comandantul, care'l umilise, pe el atât de mândru, și'l silise să slugărească. Cu toate astea, își iubea mult comandantul. Numai pentru dênșul repurtase acea isbândă și făcuse alte fapte vitejești; pentru dênșul promise acea stare umilită; pentru dênșul s'ar fi aruncat în foc!

— A! Don Vicente! Don Vicente! murmură el. Și cu toate astea, te iubesc; căci ești un erou. A! Don Vicente! Ai cerut prea mult de la mine! Dacă voi face una ca asta, Don Vicente, vei pune să mă împuște și apoi o să fiu foarte trist!

Și înfierbințeala i se urcă de la grumaji la ochi: lacrimile îi sguđuiau pieptul cu putere. Lovi cu piciorul în pământ, scrijni din dinți, se sculă și fugi mai departe. Într'o vale sălbatecă, se rezemă de o stâncă umedă de ploaie; voia să fie cât de departe de Don Ramon, spre a nu-și putea pune planul în lucrare. Numai sângele l'ar fi spălat de rușine. A 'l ucide, ar fi fost să-și primejduiască însuși viața. Viața lui? Ce-î pasă! La ce ar fi trăit, vestejit, dezonorat!...

Atunci îi apărură înainte chipul logodnicei

lui. Cât ar plînge ea, când ar afla c'a murit!
Dar așa,—cum ar cuteza s'o sărute? El își trecu peste obzaz de mai multe ori mîneca plină de ploaie, ca și cum ar fi voit să șteargă palma ce i se lipise.

Dar apa cerului nu spală dezonoarea!

Ploaia curgea în vale cu un sgomot sinistru; șiroaiele de apă ce se formaseră, rostogoleau stâncile până jos și se adunau în fund, ca un fluviu spumegând. Pablo auzia zgomotul și simția apa picurându-î pe ceafă. Era încă așa de întuneric, că nu'și putu distinge degetele în fața ochilor. El lovi cu pumnul în stîncă pe care ședea și cugetă că soarta era pentru dînsul mai tare și mai rece ca acea stîncă, dar că și el va ști să fie mai tare și mai rece.

Mai exista oare pentru dînsul durere sau suferință? El nu mai știa de cât de răzbu-nare! Și valea sonoră răspundea în acorduri amenințătoare, ca și cum ar fi păstrat ecoul tunurilor bubuitoare ce trăsneră asupra-î, ca și cum și ele ar fi intonat cântul răzbu-nărei.

În sfîrșit, zorile reci și palide se iviră. Pablo ridică ochii împâinjinăți de o întristare furioasă, semănând cu Nemesis când străbate pămîntul plin de crime, ca să sdrobească pe acei ce se credeau în siguranță...

Căută crucea dinaintea căreia stătuse mult timp îngenuchiat; și, negăsind'o, îngenuchiă

înaintea unei alteia, pe care era atârnată o coroană uscată și udă de ploaie.

— Isuse Christoase! zise el, iartă păcătosului care m'a lovit și celui-l'alt păcătos care n'a putut suferi mișelia.

Tocmai atunci, norii se răriră și se înroșiră pe cer, ca niște munți înflăcărați.

Soarele răsărea.

* * *

E parada Duminică. Trupele staă rânduie. Generalul Don Fernando și strălucitorul său stat-major sosesc în galopul cailor. Cimbrul, încă umed de ploaie, înbălsămește sub copitele cailor care-l calcă. Norii, înaintând încet pe cerul cenușiu, se înalță ca fumul ce ese din tunuri. Ploaia se scutură după copaci și picioarele cailor se cufundă în pământul înmuiat.

Generalul, vesel și mergând la pas, trece trupele în revistă, salută și le strigă: «Bună ziua, copii!». La care i se răspunde prin strigătul: «Să trăiți!»

El îi cercetează pe toți, zărește și pe Pablo, și se miră că-l vede așa de posomorât; dar îl uită numai de cât. Apoi vin comandantii, aghiotanții, medicii.... Pablo e în front și prezintă arma. Nimeni nu-l vede cu ce priviri se uită la Don Vicente; acesta, îl vede că nu are crucea la piept,— dar nu vede că în locul

unde o purta până atunci inima îi bătea cu putere...

Iată că sosește și Don Ramon... Atunci Pablo îngălbenește ca un mort, face trei pași înainte, ia pușca la ochi, trage, și Don Ramon, lovit în inimă, întoarce privirile spre el, întredeschide buzele, apoi cade după cal, fără a mai zice o vorbă.

Pablo atunci azvârle pușca jos, încrucișază brațele, își lasă capul spre piept și așteaptă liniștit să-l aresteze.

Toți credeaū că Domenich a înebunit, și așteptaū deznodământul cu neliniște.

După prânz chiar, se judeca înaintea consiliului de războiū.

— Ai omorît cu voință pe Don Ramon?

— Cu voință!

— Ce ți-a făcut?

— M'a pălmuit peste obraz!

Toți se priviră.

— Și ce-î făcuseși ca să te pălmuiască?

— Nimic.

— Te-a pălmuit fără vină?

— Da, fără vină: jur!

— Cum se poate?

El povesti împrejurarea, liniștit, așa cum se întâmplase. Consiliul căută să-î dea circumstanțe ușurătoare.

— Știaî că pușca 'ți era încărcată?

— Am încărcat-o eu însumi.

— Și-ai venit cu hotărîrea să-l omorî?

— Da! cu totul hotărît!

— Și nu știaî că vei muri și tu?

— Știam.

Emoțiunea lui se trăda printr'o ușoară tremurătură a buzelor. Ofițerii se consfătuiră; dar legea era neîndurătoare.

— Măine de dimineață, tu, Pablo Domenich, vei fi împușcat.

Mușchiî obrazului său nu se mișcară; ascultă, cu ochi mari, cetirea sentinței de moarte.

Cea din urmă noapte o petrecu aproape întreagă cu preotul, căruia îi încredință crucea și iconița, ca s'o dea *noviei* lui.

— Iconița asta, zise el cu un surîs amar, m'a apërat în protiva gloanțelor, dar nu și în protiva palmelor!

În lagăr, ostașii se adunaseră în grupuri, împrejurul focurilor, și toți discutaî asupra împrejurărei, uniî mai tare, alții mai încet; o parte lăuda, alta învinuia, după firea fie-căruia; și, când se lumineă de ziuă, tutulor le băteaî inimele.

* * *

Soarele se ridică pe un cer albastru, neînorat.

Sus de Samorostro, pe un șes, e un cimitir aproape în ruine, de unde se zărește golful Biscaya, între două coaste păduratice. Albia mării albăstrește în depărtare, în-

conjurată de fagi și stejari. Pământul e roșu pe unde nu e acoperit de flori.

Vechiul zid al cimitirului, acoperit de vegetație, de mușchi și flori, bătea în roșu. Arborii seculari murmurau, plecându-se sub adierea ușoară a mării. O pasăre răspânda cântecul ei limpede prin aerul dimineții.

Atunci, pământul tremură sub pași hotărâți și cadențați, pe când sunetul tobelor începu să se auză, și trupele înaintau, rînduindu-se pe o mare întindere; în cap, era falnicul regiment al husarilor «Pavia y Princessa», lancierii de «Lucana», apoi artileria, compusă de Aragonezi, bărbați frumoși, bravi, cu mușchii de fier, cu ochii de jeratec. Veneau apoi vînătorii «Havanah». Nouă inși fură scoși din rânduri și așezați în apropierea cimitirului.

Așteptau ast-fel toți în linie; se auzeau numai câte-va comande scurte; în colo era tăcere adâncă. Așa de adâncă, în cât ai fi crezut c'auzi zgomotul undelor pe țermuri, sau bătăile propriei tale inimii...

Don Vicente ordonase, aproape pe șoptite, să iasă sapeurii din rânduri. Era așa de tras la față, că pielea îi se părea lipită pe oase.

Un cutremur străbătu printre rânduri, și toți se uitară la preot, investmîntat cu insignii sacerdotale, suind încet treptele micului altar, clădite grabnic ca din topor.

Chipul Mântuitorului reieșea, sever, pe cru-

cea lui, și părea că privește la ceia ce se petrece... Două luminări de ceară ardeau fără lumină sub razele soarelui.

Pablo fu adus cu mâinile legate.

Mergea hotărât, se ținea drept, cu ochii vioi. El ascultă rugăciunea, îngenuchiat înaintea altarului, și primi grijania cu credință și cu evlavie. Apoi, sculându-se, îmbrățișă cu privirea, în semn de «adio», toate împrejurimile, și departe, departe, până peste Ocean...

Un ofițer se apropia de dânsul și 'l întrebă dacă voește ceva, în ultimul moment.

— Da, răspuse el. Ar vrea oare Don Vicente să'mi dea mâna?

— Fără îndoială, și încă cu bucurie!

Il conduseră înaintea comandantului; dar acolo își scutură mâinile, în semn d'a arăta că'i sunt legate. Don Vicente porunci să 'l deslege. Apoi mâinile lor se strânsură cu solemnitate, pentru cea din urmă oară. Lacrimile șiruiaū pe obrazul comandantului; fața lui Pablo era senină.

Fără-a se opune, Domenich privi zidul și întorcându-se încă o dată spre Don Vicente: *Ahora?* (Acuma?) întrebă el c'un glas limpede.

Acesta își înclină capul. Atunci Pablo înaintă spre săpeuri, le făcu la fie-care câte un semn cu mâna și le zise; adio. Eī plîngeau.

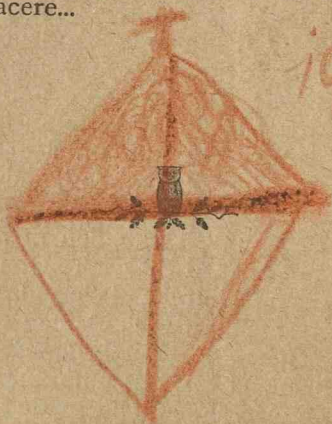
Apoi, rezemându-se cu liniște de zid, se uită încă-o dată la soare, și singur el, cu voce tare, comandă :

— *Fuego!*

Puțină rămăseră cu ochii neudați de lacrimi, și în timp de mai multe minute, toți acei viteji, adunați pe colina Samorostro, căutați în zadar să-și revie în fire. În sfârșit, generalul comandă să defileze trupele pe dinaintea cadavrului.

— Vai! La ce mai trebuia și asta? întrebă Francezul cu temere.

— Da, copilul meu, trebuie, pentru disciplină. Dar colo, în biserică, e întins cadavrul lui Don Ramon. Toți ofițerii mei vor defila pe lângă el, ca să nu uite nici o-dată, că nu trebuie să insulte pe acela, căruia nu-i se poate da satisfacere...

OMUL ȘI URSOAICA ¹⁾

(Legendă de la Nord)

O dată, un călător, din acei cărora le place să cutreere lumea, să treacă peste nouă mări și nouă țări, s'a pomenit tocmai pe marea înghețată, singur, cu cerul pe d'asupra și cu întinderea de ghețuri împrejur.

Cu toate astea, mergea, și cu Dumnezeu înaintea.

De-o dată ênsă ghiața se rupse și sloiul de sub el porni înainte, ducându'l unde poate n'avea gând să meargă.

Dupe o călătorie cam lungă, se pomeni lângă o stâncă scorburoasă, înăuntrul căreia o ursoaică albă își alăpta puii.

Călătorul nu băgă de seamă, și crezând că a dat peste un loc de scăpare, sări de pe sloiul la poalele stâncei.

Acolo, mai foc. Încotro se întorcea, nu găsea nici un loc pe unde să iasă din strâmp.

---

¹⁾ Subiectul mi-a fost inspirat dupe o notiță a d-lor Pourel și Magnüsson.

toarea, unde nenorocul îl asvărlise. Când văzu și ursoaica, i se făcu inima cât un purice.

Dar lighioana n'avea se vede obiceiū să mănânce carne omenească.

Băgând de seamă că omului îi era frică, începu să se bucure, se ridică, se culcă iar, și iar se sculă; apoi cu capul în jos, începu să se gudure pe lângă călător și se trînti la picioarele lui, începând să 'l lingă, în vreme ce bietul rătăcit încremenise locului și nu știa ce să 'și închipuiască.

Dacă văzu ênsă așa, prinse curagiū și începu să mângâie lighioana.

Să fi văzut prietenie, dragoste la ei!

Nu știū ce semn făcu ursoaica, cum o înțelese omul, că, fără multă poftală, intră dupe ea în vizuină, și, frig și foame cum îi era, se culcă și el lângă puii de urs, cu care se imprietenii și mai și.

Căldurica lor îi prinse grozav de bine; se desmeteci repede, și se credea culcat într'un pat așternut cu blănuri. Numai foamea îl pișcă pe din năuntru, și nu avea ce să mănânce.

Cum văzu ênsă că ursoaica se întinde, ca s'o sugă puii, se gândi și el că adecă de ce numai ei să se ospăteze, și de vreme ce era mosafirul lor, de ce n'ar sta și el la masă cu dênșii.

Așa gândind, se vără și ei cu gura la țitele ursoaicei și nemerind una care era mai lăptoasă, supse, supse, că nu 'și aducea amin-

te nici la sînul mă-si să se fi săturat cu așa îndestulare.

Ursoaica simțea par'că bucurie că era suptă de gură de om și 'l mângâia cu laba, îl neteza pe corp, de i-ar fi fost puii geloși, dacă și ei ar fi simțit egoismul omului.

Noaptea dormi dus, iar când se trezi dimineța, la mormăitul gasdei, care, ca o mumă harnică, părea că-î strigă să se deștepte că s'a făcut ziuă, călătorul își frecă ochii, crezînd c'a visat; dar de unde? Martorii întâmplărei erau pe lângă el.

Timp de-o săptămână trăi cu acești ciudați prieteni, și se împrietenii așa de aproape cu ursoaica, încât începu să se teamă că de va ieși ursul de pe unde-va, — adecă bărbatul gasdei — cu greu ar putea scăpa de furia gelosiei lui.

Noroc numai că ursoaica asta nu era măritată, ci făcuse și ea o greșală întâmplătoare, din care pricină devenise mumă cam de vreme, căci era tânără și neesperimentată.

Intr'o zi, ursoaica, pregătindu-se să plece ceva mai departe de locuința lor, căci până atunci își vênase singură hrana prin împrejurimi, făcu semn omului s'o urmeze, adecă merse câți-va pași, se uită la el, iar porni, iar se uită, ca și cum l'ar fi chemat, așa că el înțelese de ce era vorba.

O porni decî cu dînsa, și dupe ce merse cât va până unde se ținea ghița, ursoaica ia-

răși cu semne de ale ei, îl făcu să înțeleagă că trebuie să se urce călare pe spinarea ei. Omul se supuse; dar dupe ce făcu câți va pași cu dînsul, se sgudui tare și 'l trânti jos; apoi iar se așeză ca s'o încalice.

Călătorul voi să vază ce-o să iasă din fapta asta a ursoaicei, și iar încălecă, iar îl trânti; dar băgă el de seamă că cu cât se ținea mai bine de spinarea ei, și cu cât îl trântea mai greu, cu atât se bucura mai mult.

— A! Înțeleg acum, își zise omul în sine; trebuie să mă țin bine să nu mă trantească... Asta e scopul ei... O să iasă ceva de-aci. Să fac așa cum vrea ea.

Și așa și făcu.

Când o încălecă din nou, ursoaica se sgudui, se smuci, se ridică în două picioare..... să'l trantească, ba!... Se ținea bine omul, așa de bine par'că era pironit pe spinarea ei.

Dacă văzu ursoaica așa, stătu de se odihni puțin cu omul pe spinare, apoi o porni cu el înainte.

Cu cât mergea mai departe, cu atât părea că înțelege scopul ei.

Ajungând până unde ghiața nu se mai ținea și trebuia să dea printre sloiuri, în apă, ursoaica se opri, întoarse capul spre el, ca și cum i-ar fi zis; *Ține-te bine!* Apoi, înaintă. Trecu din sloi în sloi, înotă prin apă, merse ce merse, până ce simți că omul a cam os-

tenit, atunci se întoarse și reluă drumul înapoi spre locuință.

Când ajunseră acasă, se înserase.

Intrară subt stâncă... Puii nu mai puteau de bucurie că i-au văzut întorși. Dupe ce se ospătară, se jucară până seara târziu și adormiră fericiți.

Dimineața, ursoaica își mângâie puii mai drăgăstos ca tot-d'a-una și-i sărută așa, ca și cum le-ar fi zis: *Remas bun, și să dea Dumnezeu la revedere!*

Apoi, făcu semn omului s'o urmeze.

Când ajunseră la sloiurile primejdioase, ursoaica îi dete să înțeleagă ca să se urce pe ea, dar de astă dată par'că iar fi zis: *Țin-te bine, că acum nu e glumă!*

Omul păru că înțelege și, ridicând ochii către cer, încălecă și cu domnul într'ajutor!

Porniră deci, și meraseră, meraseră, când pe sloiuri, când înnotând prin apă, de dimineață până dupe amiază. Pe-alocurea, ursoaica se oprea să se odihnească; dar par'că-i venea greu ca în curând avea să se despartă de om. De aceia, or unde se opreau, îl mângâia cu laba și 'l sărută, uitându-se cu drag la el.

La un restimp, zări omul, în depărtare, turlele unui oraș pe malul mării.

Atunci înțelese cu desăvârșire scopul ursoaicei, și simți atâta recunoștință în sufletul lui, că nu știa, nu găsea în ce chip să 'și-oare.

În sfârșit, către sfințitul soarelui, ajunseră aproape de oraș.

Pe mal, se vedeaŭ oameni mișuind de colo până colo și par'că se grămădeau din ce în ce mai mulți.

Călătorul începu să se teamă ca nu cum-va oamenii aceia, văzând lighioana, să dea cu puscile și să-o omoare, or însfârșit să li se întâmple vre-o primejdie; dar ursoaica, fără să se teamă de nimic, mergea mereu înainte.

Adevărul e că, cum se apropiară de mal, mulțimea sta gata, care cu ciomege, care cu arme și era cât pe aci să dea în ei, dacă unii n'ar fi observat cu ochianele că dihania care se apropia, era un om pe un urs alb.

Numai așa așteptară și cei l'alți să se apropie bine și atunci să vază ce era de făcut.

Dar cum se apropiară și până a nu face ursoaica primul pas pe mal, un strigăt de mirare ieși din piepturile tutului.

— Un om pe un urs alb! Un om pe un urs alb! strigau toți în toate părțile.

E cu neputință de descris uimirea tutului, emoțiunea cu care omul povesti cele întâmplate; blândetea și mulțumirea cu care ursoaica ședea în mijlocul mulțimei, așteptând minutul să și ia rămas bun de la tovarășul ei și să se întoarcă înapoi.

Dar cum s'ar fi putut una ca asta?

Să plece ursoaica, numai așa, ca un fel de

cărăuș, care, dupe ce și-a dus sarcina, pleacă fără a i se zice măcar mulțumim!

Nu! O așa minune, trebuia răsplătită, trebuia știută, văzută de toată lumea, ca să nu rămâie vre unul care să creadă că e poveste.

Așa fiind, tot orașul se adună, ca să se sfătuiască.

Până una alta, duseră pe mosafirii în gastă, tot așa călare cum veniseră; le deteră un banchet, la care luară parte și boeri și cucoane; petrecură toată noaptea, cu ursoaica între ei, pe care o admirău, o mângâiau, o pupău, ba unii chiar o rugău, de și ea nu înțelegea ca să rămâie tot-d'a-una cu dênșii.

Dar călătorul la asta nu se putea învoi. Știa că tovarășa lui avea copii acasă, și ar fi fost ingrât să i lase să moară de foame.

De aceia, a doua zi, gătiră pe ursoaică cu panglici și cocarde, o puseră pe un car triumfal, pregătit anume, și cu toții, cu muzică și urale, o duseră până la mal.

Acolo, dupe mai multe cuvântări ținute de mai învêțații orașului, ursoaica păru că le mulțumește, se apropia de tovarășul ei, el o sărută și o îmbrățișă, și dupe ce se uită la dênșul cu mulțumire, dar și cu jale că se desparte, făcu câți va pași, se uită iar înapoi și porni, fără a se mai întoarce.

Mulțimea o petrecu, făcând semne cu batisatele, până nu se mai văzu; iar muzicile cântău, copii și desculții strigău mereu ura.

Nu mult dupe aceia, călătorul făcu planul cu mai mulți alții să se ducă la stâncă ursoaicei, și s'o ea de acolo, împreună cu puii ei.

Puseră ei planul în lucrare. Plecară cu tot dichisul, ca să nu li se întâmple vre-o primejdie; căutară vreme îndelungată locul unde călătorul fusese găsduit; dar de geaba! Nu l'au mai găsit.

Dacă tovarășul ursoaicei o fi trăind, de sigur că și azi i-o fi ducând dorul.

DIVORȚUL

— Dupe Guy de Maupassant. —

Aneta intră repede, ca un glonț printr'un geam, și începu să rîză, să rîză cu lacrimi, înainte chiar d'a spune vr'un cuvînt, dupe cum făcuse și cu o lună mai înainte, când venise să vestească pe prietena ei că și înșelase bărbatul, pentru ca să și răsbune, fiind că era prea prost și prea gelos.

Zoe, prietena ei, aruncă pe canapea cartea pe care cetea și privi la Aneta cu mirare, rîzînd și dînsa fără să știe de ce.

Insfîrșit, o întrebă :

— Dar ce-ai mai făcut, de rîzi așa ?

— Oh! Draga mea .. draga mea... Are haz... are haz... închipuește-ți.... am scăpat.... am scăpat...

— Cum ai scăpat ?...

— Da, am scăpat !

— De ce, de cine ?

* Așe vrea să văd și eu cum rid gloantele.

— De bărbatu-meu, am scăpat de bărbatu-meu... Sunt liberă! liberă! liberă!

— Ce fel liberă?...

— Divorț! Da, divorț!

— Te-ai divorțat?

— Nu âncel!... Ce proastă ești... nu se divorțează cine-va în trei ceasuri! Dar am probe, probe... probe că mă înșală... Flagrant delict... închipuește-ți... 'l-am prins!...

— Eî așa! Fugi d'acolo! Ba nu zău, 'l-ai prins?...

— Da... adecă nu... da și nu... nu știu... Dar în sfârșit, am probe și asta-î tot ce'mi trebuia.

— Și cum s'a întâmplat? spune-mi și mie.

— Cum s'a întâmplat?... O! o!... am fost grozavă eu... da, grozavă!... De trei luni încoa, devenise nesuferit, urîcios, brutal, grosolan, mojić în fine. Atunci 'mă-am zis: «Ași! nu măi merge ast-fel; trebuie să ne despărțim.... Dar cum? Era cam greu. Am cercat să'l fac să mă bată. N'a fost cu putință. Mă contra-zicea de dimineață până seara, mă silea să plec când eu nu vream, să rămăi acasă când eu vream să plec; mă făcea să'mi blestem viața toată săptămâna, dar nu mă bătea cu nici un chip. Atunci am căutat să aflu dacă are vr'o țiiitoare. Da—avea, șarlatanul! Dar se ducea la dânsa cu multă pază; n'am putut să'l prinz nici odată. Atunci... ghicește, ce am făcut?

— Ce?...

— Am rugat pe frate-meu să'mi găsească cu ori-ce preț un portret al acelei femei.

— A ibovnicei bărbatului tău?

— Da; afacerea asta 'l-a costat pe bietul băiat mai mult de trei sute de lei... înțelegi, a trebuit să se ducă să supeze cu dânsa, să... dar însfirșit a căpătat portretul și mi 'l-a adus.

— Cu toate astea, ar fi putut să'i ia portretul, întrebuintând un mijloc oare-care, fără să cheltuiască atâtea parale și fără să aibă nevoie să supeze cu originalul....

— Ei, tu, nu știi. E frumoasă .. foarte frumoasă! I-a plăcut și lui Ionel... și-apoi, aveam nevoie de oare care amănunte asupra ei, asupra taliei, a feței, și o mulțime altele.

— Zău, dacă înțeleg ceva !...

— Așteaptă să vezi. Dupe ce am aflat tot ce'mi trebuia să știu, m'am dus la un... cum să'ți spuî?... la un om de afaceri... știi... oameni d'âia care fac tot felul de... de... agenți d'âia care... în fine, înțelegi tu ce vreau să zic.

— E bine, înțeleg și nu'nțeleg... și ce i-ai spus ?

— I-am spus, arătându-i portretul Didinei, — o chiamă Didina, ticăloasa! — i-am spus:

«Domnule, îmi trebuie o jupăneasă care să semene cu asta din portret. Să fie frumoasă, deșteaptă și curată. Li plătesc cât o cere. Sunt în stare să dau și o mie de galbeni. O să'mi trebuie numai pentru vr'o trei luni».

«Bietul om a rămas împietrit». Mă întrebă :
«Trebue să fie... nevinovată?...»

«Mă roșii, dar îngânaiu : Da, să fie virtoasă».

«El adaogă : Să fie și cinstită?» Îi făcuî un semn din cap, care însemna : nu. Apoi, înțeleseiî d'odată că mișelul își presupunea cine știe ce, și-î ziseiî, pierzându-mî răbdarea : Oh! Domnule, e vorba de bărbatul meu, care mă înșală pe afară... și vreaî, vreaî să mă înșele acasă... Mă înțelegi... ca să'l pot prinde mai la sigur».

«Atunci, el începu că rîză. Și înțeleseiî că-și schimbă presupunerea, ba chiar că mă găsia prea energetică.

«—Cel mult dupe opt zile, îmi zise el, vei avea ceia ce dorești... o jupăneasă care să semene tocmai ca asta din portret. Dacă nu-ți va plăcea, voiî găsi o alta. Să nu'mî plătești nici un ban, până ce nu vei fi mulțumită».

«Am plecat nebună de bucurie. Dădusem peste un om deștept, care'mî înțelese tot planul.

«Dupe trei zile, mă pomenii că'mî vine o fată oacheșă, foarte frumoasă, modestă și îndrăsneață în acelașiî timp. Vorbea foarte cuviincios cu mine. Îmi spuse că o chiamă Roza și începurăm să ne sfātuim împreună:

«—Va să zică, Roza, știi pentru ce ai venit la mine ?

«— Știî.

«—Prea bine... dar o să'ți vie la socoteală?»

«— Oh! Doamnă, sunt divorțată de șapte orî până acuma...

«— Și mai bine. Cât timp îți trebuie ca să reușești?

«— Ce să zic eă?... Atârnă mult de felul domnului. Dacă ași fi vorbit cu d-lui numai odată, ași putea să vă spuî din'nainte ce o să se întâmple.

«— O să vorbești... dar, să știî că nu e frumos...

«— Nu face nimic. Nu cred să fie mai urât ca doi din bărbații de care m'am despărțit. Ași vrea numai să știu, cum se îmbracă ibovnica domnului? Poartă de obicei rochiî de lână orî de mătase?

«— Nu; dupe cum știu, se îmbracă în rochiî de *batist* cu dantele.

«— A! Trebuie să fie prea cum se cade... Lîna și mătasa aă cam început să le poarte slujnicelê.

«— Adevêrat, bine zici!

«— Va să zică, doamnă, pot să rêmâi să vă slujesc?

«— Da!

«Și în adevêr, își începu slujba în așa fel, ca și cum toată viața nu făcuse alt-ceva.

«Dupe un ceas, veni și bărbatul meă. Roza nici nu ridica ochiî asupra lui, dar el se uită la ea.

«Dupe ce dênse eși, el îmi zise:

«— Cine e fata asta?

«—Jupâneasa, care am tocmit'o astăzi.

«— De unde ai găsit'o ?

«— Mi-a trimis'o Zoe... Ii spuseseam că 'mă trebuie o jupâneasă... A fost întâi să intre la dânsa și fiind-că ei nu-i-a trebuit...

«— Știi că e frumușică ?

«— Iți pare ?

«— Vezi bine... pentru o jupâneasă...

« Eram foarte mulțumit de izbânda mea.

«In aceeași seară chiar, Roza 'mă spuse :
«O să mergă mai repede de cât credeam...
domnu e foarte îndrășneț!

«—Ai și încercat ?

«—Nu încă, dar ziua bună se cunoaște de dimineață. Era cât p'aci să mă sărute, când a trecut pe lângă mine.

«—Nu ți-a spus nimic ?

«—Nu. M'a întrebat numai cum mă chiamă..

«—Prea bine, Roza, prea bine. Nu întârzia, grăbește-te.

«In timp de opt zile, bărbatul meu nu mai simți poftă să iasă. In toate dupe prânzurile se întorcea acasă, și, firește, nu mă oprea nici odată când voiam să mă duc unde-va. Plecam d'acasă câte o zi întreagă, ca să'l las în libertate.

«A noua zi, pe când Roza mă ajuta să mă desbrac, îmi șopti cu oare care temere :

«—S'a sfârșit, doamnă; de azi dimineață.

«De o cam dată îngălbenii, mă simții atinsă,

nu atât de fapt, cât de felul cu care 'mă spusese...

«—Acum doamnă, urmă ea, să'mă spui când hotărâm ziua pentru *flagrant delict* ?

«—Când... când...? Joi!

«—Fie și pentru Joi. Și la ce oră ?

«—La cinci ore.

«Atunci, dragă Zoe, înțelegi ce-am făcut. Am chemat pe tata, pe mama, pe unchiu-meu și pe procurorul, prietenul bărbatului meu. Nu le-am spus nimic dinainte ce avea să se întâmple. I-am adus numai pe toți în vârful degetelor până la ușa odăei. Tocmai sunau cinci ore.... Oh! cum îmi bătea inima! Am chemat și pe vizitiu, ca să am un martor măi mult... Ș'apoi... apoi, deschisei repede ușa.... Oh! o! o!... Ce scandal!... Să'l fi văzut... mărșavul!... ce haz avea!... Tata s'a supărat, era să'l bată... Vizitiul, ca om cum se cade.. 'l-a ajutat să se îmbrace... Îi plesnea obrazul de rușine... Dar Roza, era superbă... plîngea... plîngea așa de bine... Ah! ce fată neprețuită... Dacă ți-o trebui și ție, spune-mi să ți-o trimit!

«Și precum vezi, sunt liberă, liberă și independentă... Trăiască divorțul!»

La aceste cuvinte, începu să joace, învârtindu-se prin tot salonul, pe când Zoe o întreba cu oare care părere de rău:

— De ce nu m'ai chemat și pe mine, să văz și eu ?

VISUL

(*Dupe Turgheneff*)

I

Pe vremea aceea, eu și cu mama trăiam într'un orășel pe malul mării. Împlinisem optspre-zece ani, și mama nu avea încă trei-zeci și cinci ; se măritase prea de tînără. Cu toate că la mórtea tati, eram numai de șase ani, mi'l aduceam prea bine aminte. Mama era o femeie puțintică, bălae, plăcută la față, dar tot-d'auna mahnită ; vorbea încet, făcea mișcări greoaie, par'că ar fi fost vecinic obosită. În tinerețea ei fusese pildă de frumusețe, și a rămas tot frumoasă până la sfirșitul vieței.

N'am văzut nicî odată alți ochi mai blânzi și mai triști ca ai săi, alt păr mai fin și mai moale ca al ei, și nicî alte mâini mai drăgălașe ca ale ei. Ea mă iubea și eu o adoram. Cu toate astea, traiul nostru nu era vesel ; o

durere tainică , fără leac, îi sdruncina par'că până în temelie existența ei. Și acea durere nu era părerea de rău dupe tata, cu toate că'l iubise foarte mult cât trăise, cu toate că nu'l uitase o clipă dupe moartea lui. Nu ! In acea durere era ceva ce eu nu'l puteam înțelege, dar pe care 'l simțeam, îl simțeam întunecos și puternic, or de câte ori mă uitam în ochii ei dulci și nemișcați, la buzele ei bine făcute și d'asemeni nemișcate.

Ziseiū că mama mă iubea ; cu toate astea, erau vremuri când mă gonea, când nu putea să mă sufere. Atunci simțea în protiva mea un fel de ură involuntară ; dar, căindu-se repede, se învinovățea, cu lacrămile în ochi, și mă strângea la sînul ei. Imi închipuiam că ura asta trecătoare îi venea din boală, din nenorocire... In adevăr, une-ori făcea niște mișcări criminale, ciudate și fără noimă. Dar acele mișcări nu erau la fel cu acelea ce le făcea în minutele ei de dezgust. Mama se îmbrăca tot-d'auna în negru, ca și cum ar fi purtat un vecinic doliū. Cu toate că nu cunoșteam pe nimeni, trăiam din toată îndestularea.

II

Mama își îndrepta asupra'mi toate îngrijirile. Trăia numai pentru mine. Dar legăturile de felul acesta dintre părinți și copii nu sunt tot-d'auna folositoare celor din urmă... ba chiar le sunt vătămătoare. Cu atât mai mult că mama

mă avea numai pe mine și se știe că copiii unici la părinți cresc fără regulă. Părinții care'i cresc, au grijă mai mult de dênșii ca de ei ênșile. Și asta nu e bine. Cu toate acestea, eu n'am fost rëzgâiat nici prigonit (și una și alta se întâmplă copiilor unici); dar, mai ales nervii mei se turburară de timpuriu, mai cu seamă că eram cam slab din fire, ca și mama, cu care semănam și la față. Nu'mi plăcea să mă adun cu băeții de vârsta mea; de obicei, fugeam de oameni, și chiar cu mama vorbeam prea puțin. Imi plăcea să citesc mai mult ca orî-ce, să mă plimb singur, și să visez, să visez ! Și ce visuri ? Mi se părea une-orî că eram lângă o ușă întredeschisă, dupe care vedeam mistere necunoscute, și așteptam în extaz până ce mă simțiam obosit, și adormeam în realitate. Dacă ași fi avut inclinațiuni poetice, ași fi început pe dată să fac versuri; dacă ași fi fost evlavios, poate m'ași fi călugărit; dar nu eram nimic din toate acestea, și, urmam mereu să visez și să aștept.

III

Zisei că uneorî adormeam visând. De obicei dormeam mult, și visurile jucau un mare rol în viața mea, visam mai în toate nopțile. Nu'mi uitam însă visurile, țineam la ele, le socoteam ca niște prevestiri și mă sileam să pătrunz înțelesul lor ascuns; unele se repetau din timp în timp, ceia ce mă făcea să mă mir

și să mă uimesc. Din toate unul singur mă neliniștea.

Se făcea că eram într'un oraș vechi și mergeam pe un drum îngust, rău pavat, mărginit de case cu câte mai multe etaje. Căutam pe tata, care nu murise, dar care se ascundea de noi, nu știu pentru ce, și care locuia într'una din acele case. Intraiu pe o ușă mărunță, întunecată, străbătui o curte lungă, în care erau grămădite grinzi și scânduri, și ajunsei într'oda cu două ferestre rotunde. În mijlocul acelei odăi, tata sta în picioare în halat și fuma dintr'un ciubuc. Nu semăna câtuși de puțin cu adevăratul meu tată : era mare, slab, cu părul negru, cu nasul încovoiat, cu privirile posomorâte ; era ca de vr'o patru-zeci de ani. Părea supărat că dădusem acolo peste el ; dar nici eu nu eram mulțumit că 'l văzusem. El se întoarse puțin, începu să umble de colo până colo prin odaie, murmurând ceva printre dinți. Apoi se depărtă puțin câte puțin, fără a înceta d'a mormâi și d'a mă privi chiondărâș ; odaia se lărgea și dispărea într'un abis. Temându-mă să nu pierz din nou pe tata, m'am repezit dupe dânsul, dar nu l'am mai văzut : l'am auzit numai ocărând și mormâind ca un urs. Inima mi se slăbea, mă deșteptai și nu putui să mai adorm. În toate zilele următoare mă gândii la acest vis și, bine înțeles, gândurile mele nu mă ajuta cu nimic.

IV

Sosi luna lui Iulie. Orașul în care locuiam cu mama, era foarte sgomotos la acea epocă a anului. O mulțime de corăbii intrau în port și nenumărate chipuri noi apăreau pe străzi. Imi plăcea să mă plimb pe malul mării, în fața cafenelelor și a oțelurilor, să mă uit la chipurile diferiților mateloți și ale altor oameni care beau bere în oale de metal, sub corturile prăvăliilor, pe niște mese albe.

Intr'o zi, trecând pe lângă o cafenea, văzui un bărbat, care 'mi atrase toată atenția. Era îmbrăcat într'un surtuc negru, purta o pălărie de paie lăsată pe ochi, și ținea, în nemișoare, brațele încrucișate pe piept. Intre buze avea o lulea mică. Acest om mi se păru foarte cunoscut, că fie-care trăsură a feței lui era întipărită în amintirea mea, așa în cât nu putui să nu mă opresc și să nu mă întreb: cine e omul ăsta? Unde l'am mai văzut? Dar el, băgând de seamă că mă uit la dânsul, ridică asupra-mi ochii lui negri și pătrunzători. Fără să vrea, scosei un strigăt. Acel om era același pe care 'l semuisem cu tata în visul meu. Nu! Nu mă înșelam. Sămăna foarte bine. Chiar surtucul negru cu care era îmbrăcat nu era altul de cât halatul în care îl văzusem în noptea când l'am visat.

Nu cum-va dormeam și atunci? Nu! Era ziuă, mulțimea trecea în toate părțile, și eu nu mai

aveam dinainte'mi o fantomă, ci un om viețuitor.

Mă apropiaiu de o masă goală, ceruiu ceva de băut, un jurnal, și mă așezaiu nu departe de omul misterios.

V

Continuam să observ pe acel om, ținând jurnalul înaintea ochilor, ca să nu mă vază. El nu se mișca de loc și ridica rar capul său plecat în jos. Părea că așteaptă pe cine-va. Mă uitam la dânsul. Intr'un timp mi se părere că închipuirea mea nu era întemeiată, că nu era nici o asemănare, că mă înșelam; dar el, orî de câte orî își mișca scaunul său își ridica brațul, mă umplea de spaimă, căci vedeam într'ensul iarăși pe tatăl meu din vis. Nu știu cum se făcu, că băgă de seamă, că mă uit la dânsul; atunci, îmi aruncă o privire furioasă, făcu o mișcare să se scoale și lăsă să'i cază bastonul pe care 'l ținea rezemat de masă. M'am sculat repede, am ridicat bastonul și i-l dedei. Inima 'mi bătea cu putere.

El surise, îmi mulțumi și, apropiindu-și o-brazul de al meu, ridică sprîncenile și deschise gura ca și când l'ar fi lovit ceva.

— Ești prea politicos, tinere; îmi zise el cu o voce pe nas, seacă și pătrunzătoare. In ziua de azi, rar se găsesc așa tineri. Te felicit. Ești, în adevăr, bine crescut.

Nu 'mi-aduc aminte ce 'i-am răspuns: dar

intrarăm repede în vorbă amândoi. Aflaiū că 'mă era compatriot, că venea din America unde stătuse mulți ani, și că va avea să se întoarcă. Imă spuse că se numește baronul... n'am putut să'i înțeleg numele. Ca și *tatăl meu din vis*, își termină cuvîntarea c'un fel de mormăit confus, pierdut. Mă întrebă cum mă chiamă. După ce 'i-am spus, păru că se uimește; apoi, mă întrebă dacă eram de mult în acel oraș și cu cine eram. 'I-am răspuns că eram cu mama.

— Dar tatăl d-tale?

— Tata, a murit de mult.

Mă întrebă de pronumele mamei, și de odată isbucni într'un rîs silit; dar își ceru iertare, spuindu-mă că era obiceiul sēu american d'a rîde fără rost și că e un om original. Mă rugă să'i spuă unde locuiam. 'I-am spus.

VI

Neliniștea ce mă coprinsese la început, dispăru puțin câte puțin; nu mă vedeam nimic extra-ordinar de cāt numai că făcusem o cunoștință foarte ciudată. Surisul însemnător cu care baronul mă tot cerceta nu'mă plăcea, privirile cu care mă cîntărea de sus pînă jos, imă displăceaū și măi mult. Vedeam într'ensele ceva urât, spăimîntător. Fața baronului era bizară! Veștedă, obosită, și cu toate astea avea aerul unui om tēner. Tata din visul meu

nu avea o brazdă d'a curmezișul frunței după cum avea noul meu cunoscut.

Abia spuseiū baronului strada și numărul casei în care locuiam, când un arab înalt, învelit într'o manta până la sprâncene, se apropiă de dânsul pe la spate și'l atinse pe umăr. Baronul se întoarse și zise: «Ah! ha!... Ai venit!» Apoi, după ce'mi făcu un semn din cap, intră cu arabul în cafenea. Eū rămăse-iū afară, ca să'l aștept până ce s'o întoarce; nu doar ca să urmez convorbirea, dar ca să-mi pot adeveri și mai mult prima mea impresie. Trecu o jumătate de ceas, apoi un ceas. Baronul nu mai venea. Am intrat și eū în cafenea, am trecut prin toate sălile, dar n'am mai văzut nici pe baron, nici pe arab. Poate că eșiseră pe ușa de din dos.

Incepu să mă doară capul și, ca să mă răcoresc, mă duseiū d'a lungul malului până la o grădină, afară din oraș. După ce mă plimbaiū aproape două ceasuri la umbra stejarilor gigantici, m'am întors acasă.

VII

N'apuca-iū să intru pe ușa, că servitoarea îmi eși înainte, tremurând de frică. Când am văzut'o așa, 'mi-am închipuit numai de cât că în lipsa mea se întâmplase ceva. În adevăr, aflaiū că, un ceas mai 'nainte, se auzise un răcnet îngrozitor în odaia de culcat a mamei; servitoarea o găsisse întinsă jos leșinată și stă-

tuse ast-fel câte-va minute. Dar în fine mama își venise în simțiri, și fusese nevoită să se culce în pat; era speriată, nu zicea nici un cuvânt, nu răspundea la întrebări; se uita numai împrejurul seș și tresărea din când în când. Servitoarea trimise după doctor. Doctorul venise și i dăduse niște doctorii ca s'o liniștească; nici lui nu i spuse mama nimic. Grădinarul spunea că cu câte-va minute înainte d'a se auzi strigătul în odaia mamei, văzuse un om necunoscut, care trecuse repede prin aleele grădinei către poartă. Grădinarul nu putuse să distingă bine figura aceluși om; dar era slab, c'o pălărie de paie, mărunță, c'un surtuc negru. Era tocmai costumul baronului! Grădinarul nu avusese timp să se ia după acel necunoscut; ș'apoi, îl chemase slujnica să'l trimeată la doctor. Intraiu la mama; era în pat, mai palidă ca perna pe care își odihnea capul. Mă recunosc, îmi surise, și mi întinse mâna. Mă așezaiu lângă dânsa și începui să o întreb: la început nu vru să mi spue nimic: pe urmă mi mărturisi că văzuse ceva care o speriasse.

— A intrat cine-va aici? o întrebaiu.

— Nu, răspunse ea cu grabă; n'a intrat nimeni... mi s'a părut... o vedenie.

Ea tăcu și își ascunse fața între mâini. Eram să-i spuî ceia ce aflasem de la grădinar și chiar să-i povestesc întâlnirea mea cu baronul; dar, nu știu pentru ce, n'avusei cu-

ragiul să scot nici o vorbă. Mă hotărâiui, cu toate acestea, să observ mamei că *vedeniile* nu apar la miezul zilei.

— Lasă-mă! murmură ea, nu mă chinui acum! Intr'o zi vei afla.

Ea tăcu din nou. Măinile 'i erau reci și tâmplele 'i băteau repede. I-am dat doctoria și m'am dus mai de o parte ca să nu o supăr. Stătu în pat toată ziua. Era întinsă, nemișcată, suspinând din adâncul pieptului și deschizând ochii mari. Totul era mohorât în casă.

VIII

Când se 'nnoptă, mama fu coprinsă de friguri, și 'mă spuse să o las singură. Cu toate astea, nu m'am dus în odaia mea; m'am culcat în odaia vecină. Mă sculam la fie-care sfert de ceas și mă duceam în vârful degetelor să ascult la ușă. Era o tăcere adâncă, totuși presupun că mama n'a închis ochii toată noaptea aceia. Dimineața, când intrai la dânsa, ochii ei păreau că scânteiază. În cursul zilei, se făcu puțin mai bine; dar către seară o apucă iar căldura. Până atunci tăcuse mereu, dar acum începu să vorbească cu voce grăbită și întretăiată. Cu toate că vorbele ei n'aveau șir, nu aiura; căci așa nelegate cum ieșeau din gura ei, aveau un înțeles.

Puțin mai 'nainte de miezul nopței, făcu o mișcare repede, se sculă pe jumătate în pat,

și, tot cu vocea întreruptă, înghițind din când în când câte puțină apă și mișcându-și mâinile fără să se uite de fel la mine, începu să povestească.

IX

— Ascultă ce am să ți povestesc, — îmi zise mama, — tu nu mai ești un copil ; trebuie să știi tot. Aveam o prietenă... Această prietenă se măritase cu un bărbat pe care l iubea din toată inima și era foarte fericită cu dânsul. În primul an, dupe căsătoria lor, se duseră în capitală ca să petreacă acolo câteva săptămâni. Găzduiră la un otel și începură să se ducă pe la teatru și prin lume. Prietena mea era frumoasă : tinerii o băgară de seamă și începură să-i facă curte ; între aceștia, era unul... un ofițer, care o urmărea tot-d'auna. Or unde se ducea, se întâlnea cu ochii negri și răutăcioși ai aceluï om. El nu-i fusese recomandat nici odată și nu schimbase cu dânsa nici un cuvînt. Se mulțumea numai s'o privească continuu, c'o obrăznicie spăimântătoare.

Toate plăcerile îi erau otrăvite de înfățișarea aceluï om.

Prietena mea se hotărâ să roage pe bărbatul său să se întoarcă în orașul lor și era aproape să plece. Intr'o zi bărbatul ei se duse la o adunare de ofițeri, — din același regiment cu cel de care e vorba, — care l pof-

tise la joc de cărți. Pentru întâia oară, prietena mea rămăsese singură. Fiind că bărbatul său întârziase prea mult, — ea trimise slujnica să se odihnească, și se culcă și dânsa. De-o dată fu coprinsă de spaimă; se simți înghețată și începu să tremure. Auzise un zgomot în dosul peretelui, — un zgomot ca al unui câine care zgâriia, — și își aținti ochii spre acel perete. În colț ardea o candelă atârnată d'asupra icoanei; toată odaia era tapetată cu damasc. Intr'o clipă se rostogoli ceva jos, apoi se ridică, se deschise.... Și din perete, eși omul îngrozitor, cu ochii răi, negru, lung. Ea voi să strige, dar nu putu. Omul se apropia repede de dânsa, ca o fiară sălbatică, îi aruncă ceva pe cap, un ce înăbușitor, gros, alb.... Ceia ce s'a petrecut dupe aceia... nu'mi mai aduc aminte! Semăna însă a moarte, a ucidere!... Când dispăru acea furtună oribilă, când îmi revenii... adecă, când prietena mea și reveni în fire, nu mai era nimeni în odaie. Dar nici atunci nu putu să strige... abia scoase un gemăt ușor, apoi se făcu tăcere.

Când bărbatul ei se întoarse de la joc, la două ceasuri dupe miezul nopței, o găsi turburată. O întrebă ce are; dar ea nu putu să spue nimic... să înbolnăvi. Totuși, 'mi aduc aminte, că fiind singură în odaia aceia, se uita mereu la perete și 'l cerceta... Subt tapetul de damasc, descoperi o ușă secretă. Inelul ei de

logodnă, nu 'l mai avea în deget. Acel inel avea o formă ciudată : avea șapte stele de aur și șapte de argint ; era o bijuterie veche de familie. Bărbatul ei o întrebă de inel ; ea n'a știut ce să-i răspundă. El își închipuia că l'a pierdut că i-a căzut pe unde-va ; îl căută prin toate părțile și nu 'l găsi. Incepu să se îngrijească, și, se hotărî să plece din acel oraș ; îndată ce doctorul îi dete voie, părăsiră capitala.

Dar închipește-ți, chiar în ziua plecării, pe stradă, întâlnești o nosilnie. — Pe acea nosilnie, purtată de patru inși, era întins un om cu capul sfărâmat și acel om era tocmai mișelul cu ochii răi și negri.

Fusese omorât la joc de cărți.

Prietena mea se întoarce acasă... și, pentru întâia dată se simți că o să fie mamă, și trăi cu bărbatul sevă, vr'o câți-va ani. El n'a presupus nimic ; ș'apoi ce ar fi putut ea să-i spuie ? Ea însăși nu știa nimic. Dar fericirea din 'nainte dispăru. Viața lor se întunecă, și acel întuneric nu se mai risipi. N'au mai avut alți copii, nici înainte, nici pe urmă..... și acel fiu....

Aci, mama se cutremură, ascunzându-și fața între mâini....

— Spune-mi acum, reluă ea c'o putere îndoită, spune-mi, prietena mea este oare vinovată ? Ce greșise ea ? A fost pedepsită, dar n'are dreptul a declara chiar înaintea lui D-zeu

că pedeapsa i-a fost nedreaptă? Atunci, pentru ce, dupe atâți ani, trecutul ei i se reînfațiază atât de îngrozitor, dupe cum remușcarea ar tortura pe un criminal? Macbeth a ucis pe Banco; lui poate să-i apară vedenii... dar mie?...

Cuvântarea mamei se încurcă de aci înainte și n'am putut s'o mai înțeleg... Mă teameam să nu înnebunească.

X

E lesne de înțeles turburarea ce 'mă făcu povestirea mamei. De la întâiul cuvânt, ghicisem că era vorba chiar de dânsa, iar nici cum de-o prietenă; mânia ei îmi întări și mai mult presupunerile. Așa dar, era tatăl meu acela pe care 'l visasem, pe care 'l văzusem în fine în ajun! El nu fusese omorât dupe cum aflase mama: fusese numai rănit. Și venise la dânsa și se speriasse de el. Atunci înțelesei tot: de ce mama nu putea să mă sufere une ori, de ce era tot-d'auna tristă, de ce trăiam așa de singuratică. Capul mi se învârtea de amețeală. Imi veni o idee: să regăsesc pe acel om cu orî-ce preț. Pentru ce? cu ce scop?... Nu'mi dam seama; dar vream să-l regăsesc, să-l regăsesc, chiar dacă m'ași fi expus la moarte!

A doua zi mama se liniști; frigurile îi încetară; putu să doarmă. Am rugat familia

proprietarului și pe slugi să aibă grije de dânsa, și eă am plecat.

XI

Înainte de toate, m'am dus la cafenea unde am întâlnit pe baron ; dar nimeni nu'l cunoștea ; nici chiar nu 'l băgase cine va de seamă ; nu era din vizitatorii obicinuiți. Stăpânul stabilimentului vëzuse pe Arab : figura lui bătea la ochi ; dar cine era, unde ședea, n'a știut să 'mă spue. Dupe ce mi-am lăsat adresa la cafenea, pentru or ce întâmplare, am plecat pe uliți, pe cheu, pe bulevarde ; intraiu în toate stabilimentele publice și n'am întâlnit pe nimeni, să semene cu baronul său cu tovarășul său. De oare ce nu-i ținusem minte numele, 'mă-era cu neputință să întreb de dânsul la poliție. Cu toate acestea, în treacăt, spuseiū câtor-va gardiani că le-ași da o rësplată bună, dacă ar găsi urmele acelor doui oameni, ale căror semnalamente le-am dat cât am putut mai lămurite. Rătăcind astfel până pe la ora prânzului, m'am întors acasă, prăpădit de osteneală. Mama se sculase din pat, tristețea ei îmi sfășia inima. Seara, stătuī cu dânsa. Nu vorbirăm mai de loc ; ea făcea pasență, eă mă uitam la cărți. Nu pomeni nimic despre ceia ce se întâmplase în ajun. Ar fi zis cine-va că ne învoisem să nu mai ne aducem aminte de acea scenă grozavă și ciudată. Mama părea nemulțumită chiar

de ea însăși și și par'că s'ar fi căit de ceia ce 'mă spusese în ajun ; poate că nu'și aducea aminte ce 'mă destăinuise în aiurarea ei, de și știa că 'mă vorbise. Toată noaptea n'am putut să adorm. Afară, se ridicase o furtună năpraznică. Spre ziuă ațipii cât-va. De-odată mi se păru că cine-va a intrat în odaie și că m'a strigat pe nume c'un glas hotărât. Ridicai capul ; n'am văzut pe nimeni ; și, lucru ciudat, de și 'mă era frică, mi se năluci a bine și 'mă închipuii că era momentul să 'mă ajung ținta.

Mă îmbrăcaiū repede și plecaiū.

XII

Vremea se domolise ; dar vântul tot mai bătea. Abia se luminase de ziuă ; străzile erau goale. In unele locuri ênsă văzui oameni care târau dupe dâșii țevi sfărâmate, grinzi scânduri, și altele... Ce se întâmplase în acea noapte pe mare ? mă întrebai la vederea acelor victime ale furtunei. Vrusei să mă duc la port ; dar picioarele mele, mergând fără știrea mea, mă duseseră pe altă parte. Dupe zece minute de umblet, mă aflai într'o mahala pe unde nu fusesem nici o dată. Mergeam încet, la pas, ênsă fără să mă opresc. Simții ceva straniu în inima mea ; auzii ceva neobicinuit, ceva ce nu se putea întâmpla, și cu toate acestea eram sigur că se petrecea în realitate.

XIII

Așa a și fost. De-o dată, la două-zeci de pași înaintea mea, zării pe arabul care vorbise cu baronul la cafenea. Învăluit în aceeași manta ca și atunci, par'că ieșise de sub pământ ; mergea înaintea mea pe trotuarul îngust și sucit al stradei. M'am repezit dupe dânsul ; el își iuți pasul și repede dădu dupe colț. Mă grăbii și eu să trec colțul, ca să nu'i pierz urma.

Atunci, mă văzuî într'o stradă, lungă, îngustă și deșartă ; nu era nici o ființă omească.

Arabul dispăruse, tot așa de repede precum apăruse. Rămăsei un minut în uimire. Inima începu să'mi bată : strada aceia tăcută și pustie, era tocmai strada din visul meu.

Fără să staî mult la îndoială, mersei pe acea stradă.

Mă uitam într'o parte și într'alta. La dreapta, văzuî casa din visul meu. Bat la ușă de mai multe ori, din ce în ce mai tare. În cele din urmă se deschise binișor, c'un scârțâit aspru. Imi sări înainte o bătrână, cu ochii lipiți de somn. Se vede că tocmai atunci se deșteptase.

— Aici șade baronul ? o întrebai, străbătând cu privirea până în curte. În adevăr, și curtea semăna cu acea din visul meu.

— Nu, respunse bătrâna, baronul nu șade aici.

— Cum, se poate să nu șază aici? Aici trebuie să șează.

— Acum nu e acasă ; a plecat erî...

— Unde a plecat ?

— La America.

— La America ! O să se mai întoarcă ?

Bătrâna se uită la mine cu bănuială.

— Nu știu, poate că nu se va mai întoarce.

— A locuit multă vreme în casa asta ?

— Nu. Vr'o opt zile ; acum nu mai șade aici.

— Și cum era numele baronului ?

Femeia mă privi chiondorâș.

— Nu știu cum îl chiamă ? noi îi ziceam numai *baronul*. Hei ! strigă ea, văzând că vrea să intru, vino, vino, este cine-va !

Eși un lucrător voinic, care întrebă cu vocea răgușită :

— Ce este ! De ce mă chiami ? Pe cine cauți ?...

Și mă cântări cu privirile de sus până jos.

— Cine locuește aici ? îl întrebai și pe dânsul.

— Stăpânul nostru.

— Ce meșteșug are ?

— Tâmplar. În strada asta sunt numai tâmplari.

— Ași vrea să ved pe stăpânul d-tale.

— Acum nu se poate ; doarme.

— Nu pot să intru în casă ?

— Nu ! Aide, pleacă d'aici.

— Dar mai târziu, se poate să vorbesc cu stăpânul d-tale ?

— Se poate. Orî cine vorbește cu dînsul de vreme ce e meseriaș. De o cam dată însă e prea de dimineață.

— Dar arabul ?... întrebaiu eū cu grăbire.

Lucrătorul se uită țintă în ochii mei, apoi într'ai femeii.

— Ce arab ? Ia lasă-mă, domnule în pace ! Vino mai târziu să vorbești cu stăpânul meu.

Imi închise ușa în nas și mă lăsă afară. Mă depărtaiu.

Observaiu bine strada și casa, ca să țiiu minte ; dar nu mă întorseiū acasă. Crezusem că în curtea aceia, în odaia pe care o visasem, o să vĕz pe tatăl meu, pe baronul, în halat, plimbându-se cu luleaua în gură. Și când colo, proprietarul casei era un tâmplar cu care putea să vorbească orî-cine și chiar să-i poruncească mobile.

Va să zică tatăl meu plecase la America ! Ce trebuia să fac ? Să spui tot mamei saū să ascunz pentru tot d'auna întâlnirea ce avusesem cu acel om ? Nu 'mi închipuiam, ce e drept, că un început așa de supranatural, așa de misterios, să aibă un sfârșit atât de dobitocesc și de ordinar. Nu mă întorseiū, acasă, ci plecaiū, în neștire, afară din oraș.

XIV

Mergeam cu capul în jos, fără să știu unde mă duc. De-o dată un sgomot egal, surd, furios, mă scoase din amorteala în care eram. Ridicaîu capul : la cincî-zeci de pași de mine marea mugea și se zbătea. Călcasem pe nisipul unei dune și înaintam în mare. Marea, întăritată de furtuna nopței, se mișca și rostogolea niște valuri lungi ce ajungeau până la mal. Eă înaintam mereu pe albia ce rămănea deșartă din fluxul și refluxul seă continuu. De la distanță, vėzuiu ceva care se măna cu un corp negru, nemișcat. Cu cât mă apropiam, cu atăt forma se distingea mai bine.

Maî erau la vr'o trei-zeci de pași până la dēnsul...

Un cadavru ! Un înecat, zvārlit de mare !
Mă uitaiū bine.

Era cadavrul baronului, al tatălui meū ! Remăseiū ca trāsniit. Atunci înțelesei pentru ce, de dimineața, o putere neînvinșă mă împingea către locul unde mă dusesem fără voia mea.

XV

Cadavrul era întins pe spate, întors puțin pe coaste, cu mâna stângă sub cap... cea dreaptă era strānsă. Cum era cu fața în sus, par'că rīdea... Furtuna din noaptea trecută fă-

cuse minuni. Baronul nu putuse să ajungă în America. Omul care insultase pe mama, care-i nenorocise viața, — tatăl meu, da, tatăl meu, era întins la picioarele mele, tăvălit în noroiu. Mă simțeam răzbunat, și totuși îl compătimeam; 'mă-era frică de el; 'mă-era o frică îndoită: de acea ce vedeam și de acea ce se întâmplase înainte. A! — cugetai în mine, — iată pentru ce am venit eu aici! Eram în picioare înaintea cadavrului, și cu toate acestea mi se părea că ochi lui stau să se deschidă, că buzele lui stau să vorbească. Dar nu! Era nemișcat, înecat, mort! Dar cum venise până acolo? De ce se agățase? Iarba împrejurul lui era neatinsă; nici o scândură, nici o grindă de care să se fi atârnat. De jur împrejur nu era nimic, numai el, și eu, și marea care mugea în depărtare. 'Mi era milă să las pe acel nenorocit în mijlocul pustietății pradă peștilor și pasărilor. Un glas lăuntric îmi spunea că eram dator ca să chem oameni, — nu ca să'i vii în ajutor, căci era prea târziu, — dar ca să'l scot d'acolo, să'l îngrop; dar de-o dată mă înfioraiu: mi se păru că el știe că eram acolo, că'mi pregătise chiar el acea ultimă întâlnire; mai mult încă, mi se păru că aud un glas cunoscut.... Mă aplecai spre dânsul: la mâna stângă a cadavrului vîzeai un inel. Recunoscuî inelul mamei.

Atunci mă aplecai mai mult, apucaî inelul cu dinții, îl zmulsei din deget și o luaiu la

fugă, ca și cum cineva m'ar fi urmărit și era cât p'aci să mă ajungă.

XVI

Când am intrat în odaia mamei, eram foarte turburat. Ea se sculă repede și mă întrebă din ochi să-i spuī ce se întâmplase. Iī întinsei inelul. Ingălbeni; ochii ei se deschiseră mari și se țintiră asupra mea; scoase un strigăt înăbușit, apucă inelul, se clătină, și căzu pe pieptul meu, părând că vrea să mă soarbă cu ochii ei holbați și sperioși. Atunci îi povestii visul meu și tot ce se întâmplase de la început. Ea mă ascultă până la stîrșit. Apoi, puse inelul în deget și, depărtându-se puțin, își luă mantela și pălăria. O întreba unde voia să se ducă. Ea voi să 'mī răspunză, dar nu putu să vorbească. Tresări de mai multe ori, își frecă mâinile, ca și cum ar fi vrut să se încălzească și'mī zise în cele din urmă :

— Vino acolo cu mine !

— Unde, mamă ?

— Unde este el... vreaū să'l ved... voi să știū....

Mē'ncercaiū s'o opresc ; dar i-ar fi venit un atac de nervi. Înțelesei că era cu nepuțință să mă opun dorinței sale, și plecarăm.

XVII

Ajunserăm pe nisipul duneii. Marea se retrăsese și mai mult; era liniștită; cu toate astea, sgomotul, de și slăbit, era tot îngrozitor. Căutam locul unde lăsasem cadavrul; îl găsi, dar cadavrul nu mai era. Ce se făcuse? Urmele corpului și ale brațelor lui erau săpate acolo; dar cadavrul nu era. Iarba de jur împrejur par'că fusese călcată, și mai în colo se vedeau pașii unui singur om, care ar fi trecut peste nisipul duneii și ar fi apucat în afară spre mal. Mama și eu ne uitaram față în față și ne îngroziram.

— Ești sigur că era mort? mă întrebă ea.

Eu făcui din cap un semn afirmativ. În adevăr, nu erau nici trei ceasuri de când mă aplecasem peste cadavrul înecatului.

Fără îndoială, îl găsisese cine-va și'l luase.

Trebuia neapărat să aflăm dacă se întâmplase ast-fel și ce devenise.

Dar, înainte de toate trebui să îngrijesc de mama.

XVIII

Până să ajungă la locul fatal, se stăpânise. Indată ce văzu însă că dispăruse cadavrul, se simți zdrobită. Mă temeam să nu i se întâmple vr'o nenorocire. Cu mare greutate am dus-o până acasă. Am culcat-o în pat și am

chemat doctorul; dar îndată ce se făcu puțin mai bine, mă trimise din nou în căutarea *acelui mort*.

Cu toate cercetările, n'am putut să aflu nimic. Aflai că în acea zi, se găsi un înecat pe malul mării. Alergaiu repede să-l ved dar mi se spuse că era deja îngropat, ș'apoi, dupe semnalmente, nu semăna de loc cu baronul.

Cercetai cu ce vas plecase la America; la început mi se spuse de toți că acel vas pierise pe timpul furtunei și, cu toate acestea, dupe câte-va luni se răspândi zvonul că vasul ancorase la New-York.

Ne știind ce să fac, am început să caut pe Arab, îi oferii prin ziare o sumă mare de bani, dacă va veni la mine. În adevăr, în lipsa mea, veni un arab mare, voinic și învelit în manta. Dar, dupe ce făcu servitoarei mai multe întrebări, plecă și nu mai veni.

Ast-fel, urmele tatălui meu dispărură ca într'un abis. D'atunci, mama și cu mine, n'am mai vorbit nici o dată despre asta, numai, într'o zi, își arată mirarea că nu-î mai spuneam nimic de visul meu și tot odată mai adăogă: „Așa dar, el...” și nu putu să-și termine cugetarea.

A fost multă vreme bolnavă. Până ce a murit a fost tot în neînțelegere cu mine.

Eū n'am mai visat nici o dată ca înainte; nu mai caut pe tata; dar acum, când dorm,

mi se pare că aud niște gemete depărtate, niște plîngerî lugubre, care vin ca de peste ziduri înalte, îmi străpung inima și mă fac să plîng cu ochii închiși, fără să înțeleg pentru ce : e oare vr'un om viu care geme, sau e vuetul monoton și sălbatec al mării? Și zgomotul se sfârșește, schimbându-se într'un mormâit cunoscut și bestial, și mă deștept cu grija și cu spaima în suflet.

COPILUL ALTUIA

Dupe Humbert de Gallier

Petre Merin se însurase tînăr. Era de treizeci de ani cînd, sătul de viața de flăcău, se înamorase de-o fată, Margareta Leval, și-o luase de soție. Făcea cu drept cuvînt căsătorie din dragoste, căci ea n'avea altă zestre de cât frumusețea. Părinții ei se ruinaseră în afaceri și muriseră puțin dupe aceia, de suferință. Dacă ea 'l luase pentru bogăție, nu se știe. Cu toate astea, părea că 'l iubește. Petre Merin era frumos, nu atît prin trăsurile regulate ale feței, cât prin înfățișarea lui de bărbat bine făcut, sănătos, plin de viață.

Petre Merin iubea pentru întîia dată, și cînd se hotărî să ceară pe Margareta, își simți pentru întîia dată inima mușcată de-o pasiune reală. D-șoara Leval, fusese, la rîndul ei, subjugată de amabilitatea și de vorbele lui călduroase, de manierele lui distinse și blînde. Ea primise

îndată să 'l ia, înțelegând, în finețea ei instinctivă de femeie, că va avea într'ênsul mai mult un amant de cât un bărbat.

Dragostea ținu două ani. Ca și în prima zi, Petre era amoretat. Fără a'și neingriji afa- cerile, se uita câte o dată stând în fața ei, contemplând acea copilă bălae, pe care o des- merda, o mângăia, dupe cum a-i face cu o păpușă pe care a'î suci-o și a-i răsuci-o în mâini. Rămânea uimit înaintea ei, uitându-se în ochii albaștri din care eșea une ori câte o strălucire stranie, ce părea că 'l imbată. Fericirea lui cea mai mare era să 'și cufunde capul în părul adorabil al soției lui, ori de câte ori seara îi scotea acele de cap și 'i desfăcea coadele, ca să le desfășure ca o mantă de aur pe albeața corpului ei. Oh! Ce bucurie simțea el resfirând acel mănuchiū mi- rositor, ce avea un parfum îmbătător de vo- luptate! Câtă fericire gusta lipindu-și buzele pe gura ei mică, ce se întredeschidea ca o floare abia desbobocită și văzând că toată acea bogăție, acea comoară, era a lui, numai a lui. Ea nu se opunea la desmerdările lui; ba chiar părea că împărtășește aceiași plă- cere la giugiuțelele din ce în ce mai calde, la sărutările din ce în ce mai nebune. Ast- fel trecură cei două ani de fericire, de con- templare mută, de rafinări ce se pierd ca într'un vis, care te duce departe într'un zbor repede și plăcut.

Numai acela care a iubit o singură dată, poate să 'și dea seama de dragostea lor ne-bună, nesfârșită; numai acela care nu 'și-a hârșit inima în amoruri banale și vițioase, poate să cunoască sublima plăcere a inimei, lângă o femeie în adevăr iubită. Cu toate acestea, Petre avea un fel de temere; i se părea că poate Margareta mai avea și alte dorințe, că spera la alt-ceva, și atunci în creerul său, vecinic în fierbere, căuta mijlocul să îndestuleze cele mai mici din dorințele ei, înainte ca dânsa să și le exprime.

Doi ani trecură ast-fel.

Dar, într'o zi, Margareta se obicînuie să iasă cam des singură. Lipsea de a casă ceasuri întregi și se întorcea târziu, la vremea mesei, obosită, roșie, cu ochii și buzele umede. Petre se mira de acest obicei al Margaretei și începuse a fi îngrijat. Cum? Nu-î mai plăcea să stea acasă? Pentru ce? Ideia aceasta îl făcu să tremure. Și plînsese.

Intr'o seară, când îl văzu plîngînd în tăcere, se apropie de dînsul, blîndă și liniștită ca odinioară.

— Ce-ai, Petre? îl întrebă ea; de ce plîngi?

El nu voi să-î spuie ce are. Dacă ea l-ar fi crezut gelos! Gelos de dânsa! Oh! Ce ideie! De sigur, nu putea să-î spue că e gelos. Ș'apoi, nici chiar el nu putea să se creadă gelos, atît de mult își respecta soția! Suferea nu-

mai că rămânea prea mult timp singur, și atâta tot.

Intr'o zi, ea nu se întoarse la vremea prânzului, ci tocmai la opt ceasuri seara. Era palidă, tremura par'că de frică să n'o certe. Petre sta în salon, cu capul între mâini. Când ea intră, el ridică capul.

— De unde vii?

— De la Amelia.

— De ce-ai întârziat atâta?

— Am prânzit la dânsa.

— Și ești te așteptam....

— N'ai stat încă la masă?....

— La masă.... fără tine?....

El o apropie de dânsul, fără s'o certe, și-i vorbi cu glas așa de hotărît cum nu făcuse nici odată, imputându-i cu blândețe că și părâsea casa pentru vizite, că 'l lăsa singur și că nu se gândea cât suferă el în lipsa ei. Margareta citi în ochii lui atâta suferință, că se aruncă de gâtul-i și 'l rugă s'o ierte. Îi spusese că se luase dupe prietene, dar că altă dată nu va mai face. Îi vorbea cu o voce copilărească, ce 'l îmbăta. Îi era cu neputință să n'o ierte, când o vedea ast-fel ca un copil răsfățat.

Mai târziu, Margareta născu o fetiță. Petre compătinea de suferințele soției sale, și când se însănătoși dupe naștere, lui îi rămase un fel de ciudă asupra copilului, care făcuse pe mumă să suferă atât de mult. Această idee

îi dispăru ênsă, îndată ce Margareta se întremă pe deplin și mai ales când o văzu că se face mai frumoasă chiar ca înainte.

Atunci, începuse să iubească pe micuța Jana; dar iubirea părintească nu schimbă într'u nimic pe acea de soț; din protivă, afecțiunea lui pentru Margareta deveni și mai mare.

Această iubire ênsă dădu naștere unei suferinți intime, ascunse, stășietoare. Margareta, cum se făcu bine, începu iar să plece singură d'acasă și se întorcea foarte târziu, adesea dupe ora mesei. El nu-î imputa, nu făcea nici o aluzie, ci se mulțumea să geamă într'însul, necutezând nici chiar să-î pomenească. Nu voia s'o facă să creadă c'o bănuiește. Ș'apoi, nu era tocmai bănuiala care 'l făcea să sufere. Își închipuia numai că Margareta nu'l mai iubea ca 'nainte, își zicea că poate ea se săturase de viața aceia închisă și monotună în doi. Il iubea mai puțin. Dar ce să facă? Un bărbat ca dênsul nu putea să ceară să-î dea de milă o parte din iubirea ce se stinsese. Mai bine să sufere cu răbdare. Va veni o zi cand ea îi va pricepe durerea, și, fiind-că avea inimă bună, îl va compătimi.

Int'o zi, Petre veni acasă la șapte ceasuri, la vremea mesei. Servitorul îi spuse că doamna nu venise âncă. Il coprinse un fior. Hotărât, acest obicei se mărea din ce în

ce. Opt ceasuri! Nimeni. Petre Merin umbla prin salon de colo până colo, turburat, îngrijit. Nouă ceasuri! Nică odată nu întrâziase până la nouă ceasuri!... Nu se mai putu stăpâni. Se mâniă, se înfuriă. Era prea din cale afară. Trebuia să se sfârșească odată! Trebuia să-î vorbească și s'o facă să înțeleagă la un fel! Da, să-î vorbească! Să-î spuie cât de mult îl făcea să sufere și chiar să plîngă deseale ei lipsiri și întâzieri. Dar timpul trecea. De mai multe ori feciorul venise să-î spuie că masa era gata și că bucatele se uscau. Se făcu zece ceasuri. Zece ceasuri!... Sărmanul Petre nu mai știa ce să facă! Iși luă pălăria și eși ca un nebun. Unde să se ducă? Unde s'o găsească? Din întâmplare se duse la Amelia, pietenă femeii lui. Poate că era acolo.

Se urcă pe scară, încet, cu o greutate pe piept, și simți ceva neobicinuit în sufletul lui... îi fu frică. Dacă n'ar fi fost acolo? Fruntea'i asudă, îi veni să cază. Dacă n'ar fi fost acolo! Un nor trecu pe dinaintea ochilor lui. I se păru un moment că nu mai trebuie să înainteze. Apoi, reluându'si hotărârea, urcă ultimele trepte și sună. Zgomotul soneriei îl înfioră. Ușa se deschise. Nu îndrăznea să vorbească; nu putea, par'că era mut.

— Pe cine cauți, d-le? îl întrebă o servitoare.

— Pe doamna Merin.

— Nu este aici.

— Ești sigură că nu este?

Vocea lui eșea ca din pământ.

Tocmai atunci, Amelia ieși chiar ea să vadă cine venise.

— Cauți pe Margareta?

I se făcu rușine și nu știa ce să spuie.

— Nu !... Mi-a spus că astăzi prânzește la o prietenă; am crezut că la d-ta... și... și veneam să o iaș.

— Margareta n'a venit de mult pe la mine...

— Dar a întârziat de multe ori la d-ta?

— Nică odată, răspuse Amelia rîzînd. Pleca în tot-d'auna pe la cincă ceasuri, zicînd că ți place să prânzești fix la șase ceasuri și că ești de o exactitate...

Petre îngălbeni ast-fel, în cât Amelia se spăimîntă.

— Vrei să te odihnești puțin? îl întrebă ea; pari foarte obosit...

— Mulțumesc !... mulțumesc... nu sunt ostentit... Bună seara !...

Și se coborî pe scară ca un om beat, șovîind, cu ochii sticloși, holbați înainte. Ajungînd jos, puterile îl părăsiră și căzu cu greutate, zdrobit.

Cînd își readună puterile, se sculă pe jumătate și și trecu mâna pe frunte ca să și aducă aminte. Un vârtej de idei îi trecu prin creieri și făcu un gest de durere grozavă.

Capul îi ardea, inima i se frământa și în suferința ce 'l coprinsese, plecă pe uliți ca un nebun, fără să stie unde se duce, fără a se opri. Sergenții de noapte văzându-l că aleargă astfel, își închipuiaū că e un vagabond și 'l opriră.

— Unde te duci ?

El îi privi ca un idiot, cu ochii rătăciți, fără să-i înțeleagă ce vor cu ênsul.

— Nevasta mea... Nevasta mea... Mă înșeală!...

Și plecă înainte.

— E nebun, zise unul, să 'l arestăm.

— Aș! o fi vr'un nenorocit! Lasă-l în pace !

Și 'și vëzură de treabă.

Dimineata, Petre se întoarse acasă. Margareta nu venise.

Atunci, se închise în odaia lui, se trânti pe un scaun și plînse ca un copil.

Plînse mult, mult, cu hohote înăbușite, cu strigăte răgușite, ca și cum i s'ar fi zmulș inima bucățică cu bucățică. Nimeni din casă nu îndrăzni să 'l turbure. El stătu ast-fel până seara. Tocmai târziu îi veni în gând să se mai liniștească puțin. Va să zică, ea îl înșela de mult și acum plecase! Iată în ce nenorocire căzuse, dupe doi ani de căznicie și de iubire! Și cu cine 'l înșela?... La aceasta nu se gândise. Și pentru ce ar fi știut? Destul că 'l înșela! În toate acestea o vedea numai

pe dânsa. Oh! Nemernica! ființă nerecunos-cătoare, care 'și rîsese de iubirea lui, de sufletul lui, de tot în fine, bajocorindu-l pe el, pe el care o adora, o diviniza !.... Oh! Nemernica !...

Pe masă găsi un portret al ei; îl sfărâmă cu piciorul; apoi, c'o furie de sălbatec, se duse în salon, aruncă jos tot ce'i amintea pe Margareta, ca să nu mai vază nimic dupe urma ei.

De-o dată privirile i se opriră asupra unui obiect ce era pe mobilă. Il coprinsese o sfișeală... Copilul ei !... Avea un copil cu dânsa ! Chemă pe cine·va să 'i aducă copilul. Cu mâna tremurătoare, zmulse fetița din brațele doiceii, o privi lung, lung de tot. Semăna la ochi cu mă-sa. Atunci, o sărută plîngînd, cu șiruri de lacrimi și abia îngânând : — «Iată tot ce 'mî rămâne de la dânsa !...»

Seara, când se duse să se culce în odaia în care fusese fericit doi ani lângă Margareta, durerea îl lovi cu toată furia ei. I se părea că vede, sub perdelele albe ale patului, capul delicat al soției lui și că aude glasul dulce că 'l cheamă : «Vino !... Mi-e frig singură în pat !»

Margareto ! Margareto !... Unde era ea în acel minut ? O chemă pe nume, căzu în genunchi, se rugă, căută prin toate colțurile odăiei, ca și cum ar fi fost ascunsă unde·va ca să'l sperie ca altă dată. Dar, oh ! noapte

înfiorătoare ! Zdrobit de oboseală, căzu, într'un fel de uimire ce-i copleșea ființa întreagă și 'l făcea să tresară din visurile cele mai urâte și mai crude. În prada acelor visuri se zbătea, mototolind perdelele în degetele-î strânse, și 'și frângea mâinile. De odată se lovi cu pumnul în cap și se deșteptă ca din somnul morței. Ii venise o idee : Ce făcea Margareta în acel minut ? Acéstă cugetare îl făcu să sară din pat și să se scuture, cu scârbă ca și cum ar fi eșit dintr'o mocirlă. Margareta ! În brațele altuia, încântată de fericirea, sfirșită de plăcere, cufundată în pofta bestială a unei prostituțiunii murdare. I se părea c'o vede tăvălindu-se albă în goliciunea ei, cu carnea apărând sub cămașa străvezie de batist vârfurile sînurilor ei roșii ca boaba de zmeură, cu mișcările de copil, cu ochii lăcrămoși sub umbra sprincenelor negre. Se duse la masă, și, repede, scoase din sertar un revolver. Incepu să tremure, dinții îi clănțăneau, își duse arma la tâmplă... Privirea lui ênsă întâlni portretul fiicei sale, al Janei. Scăpă revolverul : « Pentru dênsa ! Pentru dênsa, zise el, trebuie să trăesc ! »

...Trecu un an. Furtuna mâniei, a durerii trecu cum trec toate lucrurile ; dar suferința intimă rămase tot așa de vie, tot așa de sfâșietoare ca și la început. Une ori chiar îl coprindea un fel de furie în care nu mai știa de nimic, nici de lucruri, nici de oameni :

lovea în toate părțile ca un nebun. Intr'o zi, toți crezură că o să moară. În acea zi întâlnise pe Margareta pentru întâia dată, cu toate că fața'i era acoperită de un vâl des și gros. Era cu un bărbat 'nalt și slab. Fața aceluși bărbat se intipări adânc în memoria lui, de și îl văzu numai în treacăt. Era la gară. Margareta și cu acel om se suiau în tren : plecau la băi. Acolo, îi veni să se repează și să-i ucidă pe amândoi ; dar trenul pornise. Avusese tăria să reziste la idea crimei ; dar căzu la pat și zăcu trei zile ; furia îl nimicise așa de tare, în cât era aproape în agonia morții.

Cu toate astea, furia lui era mai de preferat ca liniștea înspăimântătoare ce păstra de obicei. Fruntea i se încreți, ochii 'i se înfundară, buzele i se îndoira. Nu mai cetea, umbla ceasuri întregi stăpânit de-o idee fixă : «O iubeam... o adoram ! și ea m'a înșelat ! m'a părăsit !...» Această idee întunecoasă îl tortura, îi umplea creierul, mintea, inima, ca un monstru care 'și sfâșie prada.

În cele din urmă, dispărură toate semnele care puteau să-i amintească pe nevastă-sa. Li arsese hainele, portretele, tot.

Cu toate acestea, îngrijea de fetiță, care din zi în zi se făcea mai frumoasă, mai rumenă și mai sănătoasă. La început nu putea să se uite la dânsa ; îi amintea prea mult pe nemernica ei mamă. Acum ênsă, din protivă

o lua adesea lângă el, o privea cu întristare cum se joacă pe covor, lângă scaunul lui. Fețița în fine, semâna cu toți copiii de vârstă ei, fără a aminti prea mult fisionomia mamei sale.

Dar, din ziua când Petre văzuse pe aman-tul femeii lui, îl cuprinse o durere nouă, mai teribilă, mai omorâtoare. Dacă copilul nu ar fi fost a lui, ci al altuia!... Al altuia!... Această suferință era mai crudă ca toate. In-tr'o zi, i se aduse copilul să se joace lângă dânsul, ca de obicei. El îl privi cu niște ochi pătrunzători. Copilul îngâna vorbe fără șir, ridicând degetul cel mic spre Petre și si-lindu-se să pronunțe: «Tată»

— Ta...a...t...ă!

De-o dată, el se îngălbeni și luă copilul în brațe.

Nasul! Semâna la nas cu acel om... cu acel om... cu amantul... gura mare ca a lui... părul... avea părul negru... Margareta și Pe-tre aveau părul blond... Pentru întâia oară o examina ast-fel. O privi încă din ce în mai mult.

Semâna întocmai cu acel om.

— Ta...a...t...ă!

— Tată! A! da! Tată!

Dar era copilul altuia. Și el îl creștea, îl privea, îl săruta...

Și isbucni într'un rîs sălbatic: «Tată!....

Se încruntă și văzu roșu înaintea ochilor.
C'o mișcare repede deschise fereastra.

— Ta...a...t. ă!... murmură Jeana.

El, nebun, furios, aruncă copilul pe fereastră deschisă.

..... Jos, pe pietre, micul craniū al copilului făcu un zgomot ca al unei nuci care se spage.

FATA VRĂJITOAREI

Dupe Alphonse Karr.

A fost în vremea de de mult un fecior de împărat, care, ori de câte ori pleca la vânătoare, se oprea noaptea într'un palat ce'și clădise într'o pădure apropiată, numită «Pădurea depe dealuri.»

Intr'o zi, pe când ciobanii împăratului păzeau oile, la câți-va pași de palatul de vânătoare, oamenii feciorului dederă în apropiere peste o colibă, pe care n'o mai văzuseră altă-dată, și, lucru ciudat, nici chiar locuitorii cei mai bătrâni ai acelor locuri nu știaă când și de cine fusese făcută.

In coliba aceia locuia o femeie bătrână, care avea o fată foarte frumoasă. Cu dâensele trăia și un arap, care era ca un fel de slugă, căci le făcea toate slujbele casei, le târguia de la oraș și îngrija de tot ce le trebuia. Acest om, care a trăit mai mult de o sută de

ani, când ajunse la ceasul morții, ceru să i se aducă un popă ca să se spovedească și iată ce-î spuse el, asupra celor două femei: «Muma, zise el, era o fermecătoare grozavă, care avea legături ascunse cu Belzebuth și care ar fi fost în stare să facă să se coboare chiar Luna pe pământ. În toate serile încăleca pe un cal și pleca la «naiba» de unde se întorcea tot-d'a-una înainte de cântatul cocoșilor.»

În vremea de de mult, el, arapul, făcuse o crimă mare și era să fie spânzurat; dar bētrina vrăjitoare îl scăpase de la moarte, îl luase cu dēnsa, și dēnsul, pentru binele ce-î făcuse, stătuse toată viața lingă dēnsa ca un adevărat rob.

Nu se știa cine era tatăl fetei, căci vrăjitoarea nu avusese nici o dată nici bărbat, nici ibovnic.

Intr'o zi, pe când feciorul de împărat se plimba prin pădure, îl apucă o furtună năpraznică; tuna, fulgera, ploa de te apuca groaza. Feciorul de împărat, dând peste coliba vrăjitoarei, bătu la ușă și se rugă să-l primească înăuntru.

Când dete cu ochii de fata a frumoasă, încremeni de mulțumire. Ea îi aduse merinde, îl pofti să mănânce și-î turnă de băut. Arapul se temea ca nu care cum-va vrăjitoarea să-î fi strecurat în vin vr'o otravă; dar, mai pe

urmă se gândi că otrava ar fi fost de prisos pe câtă vreme fiică-sa era de faţă.

Feciorul de împărat mai veni şi altă-dată pe la colibă şi nu ştiu cum, nu ştiu când, se îndrăgosti de Prozerpina, — aşa o chema pe fată. Doar şi ei îi plăcea feciorul de împărat, dar nu îi îndeplini poftele aşa de lesne cum credea el. Intr'o bună dimineaţă, feciorul de împărat spuse Prozerpinei şi mă-si, că o să plece unde-va şi n'are să vie mai multă vreme pe la ele. Pentru asta el ceru fetei să i dea un semn, ca să şî aducă aminte de ea. Prozerpina tăia o o codiţă din părul ei şi i-o dete.

Părul ei era o minune de frumos : era negru şi bătea puţin în albastrui, des şi lung de i umplea tot spatele, când îl respira. Prinţul legă codiţa într'un petec de mătase şi o puse lângă inimă.

Din minutul acela, toate-i merseră pe dos; pèrul fetei era un talisman, pe care l pregătise vrăjitoarea cu ajutorul dracului.

Prinţul le spuse că pleacă, dar nu le destăinuise pentru ce. El se ducea să se însoare cu fata unui împărat din altă ţară. Nu e vorbă, nu se însura el de voia lui, — dar se vede că aşa voia ũ trebile ţerei, că bietul tènèr nu avea încotro. Tocmai de asta, când se întoarse cu nevasta, cu împèrăteasa de, la palatul lui, era foarte mâhnit şi, cu toate că ea întrecea în frumuseţe pe fata vrăjitoarei, el

nici nu se uita la ea, ci alergă să vadă pe Prozerpina la coliba ei.

În vremea aceea, arapul, ducându-se la oraș, dupe târgueli, aflase că prințul se însurase și când se întoarse povesti întâmplarea și celor două femei.

Ele se mirară peste măsură ; dar când veni prințul, își ascunseră supărarea ; doar Prozerpina era mâhnită, se vedea cât de colo că era așa, pentru că nu mai dete voe feciorului de împărat să se mai joace cu ea ca altă dată.

Prințul mărturisi în sfârșit cea-ce făcuse și le incredință că nu putuse să facă alt-fel, fiind-că dacă nu ar fi luat pe prințesa aceea, țară ar fi fost în primejdie. La urma urmei, Prozerpina îl iertă, sau se făcu că'l iartă ; dar bătrâna o învăța mereu să nu se mai lase numai de cât la desmerdările lui, ci să'l ațâțe numai să'l facă foc, ca doar puțin câte puțin să'l apuce bine în căpcană. Fata, pe lângă că asculta toate povețele mă-si, mai avea și ea darul de a fi foarte mândră și ambițioasă : îi plăcea luxul nevoe mare. Mă-sa îi tot spunea în toate zilele că, să se ție bine, până ce Prințul va înebuni dupe ea.

Vězënd așa, bietul tēnēr, ca doar să-î sature odată toate poftetele, o mută cu mă-sa în palatul de vînătoare și acolo o încarcă cu tot felul de bogății împărătești și se ducea la dēnsa mai în toate zilele ; dar de geaba ; cu

cât vremea trecea, fata îi făgăduia și nici-o dată nu se ținea de vorbă, să îi dea măcar o sărutare mai dragăstoasă.

Nenorocita împărăteasă nu mai știa ce să facă, văzând pe bărbatu-său că se poartă din zi în zi mai rău cu dânsa. Prințul era așa de fermecat de afurisita de codiță pe care o purta tot la inimă, în cât nu putea să sufere pe împărăteasa. Dânsa se pomeni de-o dată însărcinată ; cum și ce fel, nu știa să spună. Intr'o zi spuse chiar uneia din femeile ei, că bărbatu său nu făcea de cât s'o sărute din an în paște și că poate din pricina acelor săruturi rămăsese însărcinată ; așa credea ea că se fac copii.

Odată Prozerpina întrebă pe prinț despre nevasta lui :

— Frumoasă e ?

— Așa se zice ; dar eă nu m'am uitat s'o văz nici o dată ; te iubesc numai pe tine și numai pe tine te văz că ești frumoasă.

— Cum îi este piciorul ? întrebă Prozerpina, întinzându-și cu înțeles pe al ei.

— Mi s'a spus că e foarte mititel și frumos ; dar eă nu l'am văzut.

— Adu-mi un pantof de al ei !

La început nu voi să îi îplinească pofta ; dar mai târziu îi aduse un pantof. Era așa de micuț, că Prozerpina nu putu să l' încalțe, cu toate că și piciorul ei era destul de mic. De atunci începu să urască și mai mult pe

împărăteasa ; ea spuse vrăjitoarei că i vine să se omoare de necaz ; dar mă-sa o liniști și-i făgădui că are s'o rezbune ea improtiva aceleia împărătese, și o învăță chiar ce trebuie să facă.

— He ! zise Prozerpina, piciorul ei este mai mic ca al meu ; dar ia să vedem o să aibă păr mai frumos ca al meu ?

— Nu te teme ! îi respuse feciorul de împărat ; se zice că împărăteasa are un păr ne mai pomenit de frumos, dar nu cred să fie frumos ca al tău, fiind-că pe al ei nu l'am văzut nici odată și nici nu voi să l'văz ; pe câtă vreme pe tine te iubesc din tot sufletul. Puțin îmi pasă de părul ei.. ba mi se pare că l'am zărit odată, semăna mult cu al tău.

— Ași vrea să văz și eu dacă are aceeași culoare și lungime ca al meu, și dacă mă va întrece, atunci să știi că nu mai zic nimic, mă las biruită.

— Dar e cu neputință!.. Cum să-i cer eu o coadă de păr ? Știi foarte bine că n'avem nici o dragoste între noi, și o să se mire când mă va auzi că-i cer din părul ei.

— Fă cum știi, numai să-mi aduci ce-ți cer. Dacă 'mă-ei face și asta, atunci voi fi cu totul a ta.

Printul plecă foarte încurcat Cum era să ceară el din părul Prințesei ? Ea i-ar fi răspuns firește : « Pentru ce 'mă ceri o codiță ?

Nu e tot părul al tău cu corpul și cu sufletul ?».

Ca să fure părul or să 'l ia prin șiretlic, îi era iarăși cu neputință.

Cu toate astea, făgăduise Prozerpinei și ea 'i făgăduise să fie cu totul a lui ! Îi veni un gând bun. Îi spusese în ajun că părul împătesei semăna întocmai cu al ei... De ce nu i-ar duce oare chiar codița ce avea de la dânsa și să-i spue că e a împărătesei... Foarte nemerit, nu-i mai trebuia semnul ei de dragoste de vreme ce, în schimbu-i, Prozerpina făgăduise că-i va da or ce-i va cere. Așa, prințul desfăcu petecul de mătase, scoase codița de păr și o duse iubitei lui. Prințul nu băgă de seamă în ochii Prozerpinei, câtă mânie și răzbunare se aprinse într'ênșii la vederea părului, pe care ea îl credea al împărătesei.

Dupe ce tânărul plecă, fata alergă la mă-sa :

— Iată părul !

— Adu'l încoa ! In noaptea asta o să te scap de dușmana ta ; o să'l fermec cum știu eu, și afurisita de împărăteasă o să moară în cele mai groaznice dureri. Să știți ênsă că asta e cea din urmă jertfă ce am cerut lui Belzebut, dupe care va trebui să 'mă dau sufletul în mâinile lui. Vezi, pentru tine am făcut asta, ca să te vĂz fericită.

«La miezul nopței, urmă să povestească arapul,—mama și cu fata se duseră într'o în-

fundătură a pădurei. Mie îmi dăduseră poruncă să le urmez mai de departe. Vrajitoarea smulse câte-va rădăcini, le dete foc și începu să mormăiască niște vorbe necurate ; apoi, mai ațâță focul, aruncă, într'ensul co-dița de păr. Dar abia începu să arză, și Prozerpina, — căci părul fermecat era al ei, — căzu la pământ și începu să geamă de te lua groaza, până ce își dete sufletul. Atunci, Dracu întinse o mână ca din senin, înhăță pe bătrâna de păr și o târâ la ucigă'l toaca ! Eă, am leșinat de frică».

Feciorul de împărat, îndată ce lepădase talismanul de lângă inima lui, se simți scăpat de vraja ce'l amețise până atunci ; ochii i se deschiseră și văzu pe împărăteasa așa de frumoasă, cum nu mai cunoscuse el o altă femeie.

În curând dupe noaptea aceea, împărăteasa se simți cu adevărat însărcinată și află abia atunci cum se fac copii.

Iar bietul arap, dupe ce povesti popei cum merse toată șiretenia, își dete și el duhul într-u prea fericire.

CELE TREI SALUTURI

(Localizare)

I.

— Lisaveto, zise tânăra doamnă Didița Spânzoreanu, — după ce se uită încă o dată în oglindă, — sunt bine așa? Cred că ai putea să primesc ast-fel, pe verișorul?

Didița, albă și fagedă, cu toate căși pudrase părul și se sulemenise puțin pe obraz, era una din cele mai frumoase creaturi femești; cu un nas, ce se răsfrângea până a lăsa să se vadă înăuntrul roșiatic al nărilor, cu două mici zbenghiuri negre, unul în formă de virgulă la coada ochiului, altul în formă de punct, la colțul gurei, — ca și cum ar fi voit să arate că frasa cea mai sublimă trebuia să se oprească puțin la ochi spre a se odihni, și apoi să se termine pe buze, printr'o sêrutare. În ființa Didiței totul era gingaș și ademenitor, începând cu sinii tari și rotunzi,

ca două cocoloașe de zăpadă roșcălii, ce reieșau din corset, pe subt o rețea de dantele străvezii și terminând cu pantofiorii de atlas negru, ce staū cât pe-acī să cază, dosvelind albele-ī piciorușe goale.

Pe când Didița își îndrepta dantelele pe piept,—tênerul verișor intră în odaie, mobilată cu mătase liliac̃hie, în care se răspândeau parfumurile delicate, ce se exalau din sticlele lăsate fără astupușurī și se amestecau cu mirosul plăcut, molatic, intim, ce eșă din alcovul pe jumătate deschis.

— Ce tel? Eraī tu? Il întrebă dēnsa.

Șt mirarea ei era foarte firească; căci noul venit nu sēmăna cătușī de puțin cu aceī școlari grași și rumeni, car se întorc acasă în timpul vacanțelor; cu toate că nu era îmbrăcat după modă, avea o înfățișare plăcută; vioiū, bine făcut, puțin pald, buzele aprinse ca niște flori sēlbaticе, purtând în ochī nevinovăția celor șapte-spre-zece anī, așa că l'ai fi putut lua drept unul din Amoururile adolescente, din tablourile unor pictori. Ți s'ar fi părut că nu-ī trebuesc de cât câte-va lecții, pentru ca acest zeū têner, să se schimbe într'un îndrăzneț curtenitor. Didița simți pe buze acea poftă puțin umedă, ce se deșteaptă în cei mîncăcioși, la vederea unui fruct pērguit. Dar ea își ascunse turburarea.

— Înșfârșit, bine-ai venit, verișorule! Dacă e adevērat ce 'mī-a spus mătușă-mea, ești un

băiat cu viitor; ai să ne faci multă cinste în lume. Ești silitor, cum am auzit; înveți foarte bine. Dar, — ași vrea să mă încredințez prin mine însămi dacă ești știutor în toate; căci așa mi s'a spus.

Școlarul nu răspunse îndată, fie dintr'o sfială firească, fie de emoțiunea ce-î produse parfumul odăii amestecat cu acela al alcoolului, sau poate de uimirea în care 'l cufundară cei doi sîni ai verișoarei, rotunjiți în cuibul lor de dantele. El îngână, cu privirile'n jos:

— Am căutat să învăț, după puterile mele. Dacă vei voi să'mi faci întrebări, cred că ași putea răspunde asupra cleor mai multe chestiuni; mai ales în ceia ce privesce logica și theodicea...

— Asta e e educație, care nu slujește pretutindenî. Profesorilor voștri, li se pare că dacă v'au învățat arta de-a compune un silogism sau de-a proba esistența lui D-zeu, asta e tot ce vă trebuie! Mă prinz, dragul meu, că nu știi să faci cele trei saluturi.

— Cum, verișoară... cele trei saluturi?...

— Ei, da! Cele trei saluturi...

II.

Ea urmă, cu un ton profesoral:

— Află, că nu poți să fii om de lume, dacă nu știi să dai femeilor respectul ce li

se cuvine. Ele sunt zeițele puternice, care, dacă veđ că sunt adorate, îți împlinesc or ce le veđ cere. Saluturile, după oare care reguli, sunt cele d'întâiu semne de adorare.

— Dragă verișoară, aș vrea să arăt acest respect, d-tale mai mult ca or cărei alteia.

Și vorbind ast-fel, tînerul, roși până'n sfîrcurile urechilor, privind talia Diditei,—și nu numai la talie,—cu niște ochi care lăsaŭ a se înțelege ce semnificare dădea el vorbeii «respect».

— Și, adăogă el mișcînd din pleópe, nu știi ce bine 'mi-ar părea dacă m'ai învăța și pe mine cele trei saluturi.

Negreșit, îi plăcea băiatului să aibă un așa profesor: nevinovat cum părea, -- totuși, vedea deosebirea dintre hainele posomorâte ale profesorilor săi și rochia albă și surîzătoare a Diditei.

— Răspunzi foarte bine la cestiuni, îi zise ea, și meriți laude. Dar nu 'mă vine să te învăț tocmai eu cele trei saluturi cu care începe respectul pentr'o femeie. Aceste lecții sunt primejdioase, pentru acela care le dă.

— Ce fel, verișoară, vrei să nu știu nimic? Mama 'mă-a spus că d-ta mă poți învăța cum să mă prezint în lume... Vrei să fiu tot stîngaciŭ?

Aceste cuvinte produseră mare efect în simțimintele Diditei, și, ca mișcată de compătimitate, murmură:

— De-o cam dată te voiŭ învăța primul salut.

III.

Didița se sculă repede.

— Aïde! zise ea;—cum ai saluta o femeie, intrând în odaia ei?

El moțai din cap, cu oare care grație.

— Nu e rău; ai aptitudinî d'a învăța: dar ești prea departe. Vino, mai apropie-te!

El se apropia; dar închise ochii, ca să nu vadă prea de-aproape nările deschise ale verișoarei.

— Acum, înclinăte din nou, și salută.

El se supuse.

— Apleacă-te... mai jos!...

El își aplecă gâtul aproape de dînsa.

— Mai jos încă, verișorul!

— Dar, verișoară, dacă mă voiŭ pleca încă puțin, așa aproape cum suntem, ți-ași putea atinge gura cu buzele mele.

Didița lua un aer sever... dar cât de suav era zîmbetul ei!

— Când cine-va ea lecții, zise ea, trebuie să se supue fără a răspunde!

Tînerul se supuse! Sărută cu foc buzele ce i se deschideaŭ, ce i se întindeaŭ.

— Asta e întâiul salut, zise Didița, abia retrăgându-se.

— Oh! te rog, verișoară, învață-mă și pe-a-doilea!

— Imi ceri prea mult. Ești lacom la învățatură!

— Nu este-așa că elevul d-tale o să-ți facă onoare? Ce-o să zică mama, că n'ai voit să-mi perfecționezi educația?

— Mi-ai simțit slăbiciunea, cum te ved. Ce va zice mama când... Ah! silitorule!.. Aide să te înveț și-al doilea salut. E tot ca cel d'întâiu, cu puțină deosebire. Pleacă-ți capul ca adineauri, dar, în același timp, îndoeste genunchii...

El se supuse.

— Îndoeste genunchii mai mult.

Ii mai aplecă.

— Ancă, verișorule, âncă.

— Dar, verișoară, dacă 'i-voiu mai apleca, te voiu ajunge cu buzele la sîn...

Ți-am spus, domnule, că cine-va când ia lecții, trebuie să se supue, fără a răspunde.

El se supuse. Sînul Diditei era așa de tare subt mușcătura sărutărei lui!.

— Asta e al doilea salut, zise ea, mângâindu-i părul, ca răsplată pentru silința școlarului.

Și, în același timp, ochii ei se acoperiră de-o lângezeală umedă, ce arăta cât era de mulțumită că-i înțelegea lecțiile.

— Al treilea salut! strigă el. Trebuie să-mi ia diploma!

— Fie, și-al treilea! suspină ea, lăsându-se să cadă pe fotoliul de mătase liliachie. Al

treilea seamăna cu cele-alte două, cu puțină deosebire. Indoește genuchiî verisorule, încă.. până jos pe covor, și apleacă capul ca și cum ai voi să-mi săruți vârful piciorului.

Pe când îi dedea această din urmă lecție, se lăsă în odaie ca un fel de întuneric neașteptat.

— Verișoară, zise tînărul, ridicându-și fruntea uimită către Didița, care terminase lecția, — acestea sunt va să zică cele trei saluturi, cu care poți să dai femeilor respectul ce li se cuvine? Trebuie să le fac pe câte trei tutulor femeilor?

Ea-i răspunse încetinel, cu un glas desmierdător ce se stingea :

— Cele d'întâiu două, da ; poate... Dar pe cel din urmă, — adăogă ea, coprinzându-l de gât — pe cel din urmă, îl vei păstra numai pentru mine.

COTOIUL NEGRU

(Dupe Edgard Poë)

Nu cer nici o bună voință pentru strania, dar foarte familiară istorie ce am să vă spuî. In adevăr, ași fi nebun să v'o pretind, mai ales într'un cas ca acesta, când însuși simțurile mele 'mî-o dovedesc îndestul. Cu toate acestea, nu sunt nebun, și sunt foarte sigur că nu visez. Dar ași putea să mor mâine, și astăzi voiî să 'mî descarc sufletul de-o greutate. Scopul meî este de-a arăta lumiei, limpede, lămurit și fără multe deslușiri, o înșiruire de întâmplări casnice. In felul lor, aceste întâmplări m'aî înmărmurit, m'aî torturat, m'aî nimicit. Cu toate acestea, nu mă voiî încerca să le înseninez. Pentru mine, n'aî făcut altceva de cât să mă înspăimânte; multora poate li se vor părea mai puțin teribile de cât glumețe. Mai târziî poate se va găsi vr'o inteligență care va reduce părerea mea la propriul ei înteles real,—o inteligență mai liniș-

tită, mai logică și mai puțin întărită ca a mea, care nu va găsi în împrejurările ce povestesc cu groază, de cât urmarea ordinară a unor cauze și efecte foarte naturale.

Din copilăria mea, eram cunoscut prin blândețea și bunătatea caracterului meu. Frăgeziimea inimei mele era așa de deosebită, în cât făcuse din mine jucăria camarazilor mei. Imi plăceau dobitoacele la nebunie, și părinții mei imi dăduseră voie să am fel de fel de favoriți. Imi petreceam toată vremea cu ei, și mă simțeam cel mai fericit când îi hrăneam și îi îngrijeam. Această particularitate a caracterului meu crescău cu vârsta și când devenii om în toată firea, imi făcuî principalul isvor al plăcerilor mele. Acelora care cunosc afecțiunea pentru un câine credincios și ascultător, n'am nevoie să le explic natura sa și mărimea plăcerilor ce le poate procura. În iubirea neinteresată a unui dobitoc, este ceva care atinge de adreptul inima aceluia care a avut dese ori ocaziunea de-a verifica prietenia nesigură și credința vapoasă a omului natural.

M'am însurat de timpuriu și am fost fericit că am găsit în femeia mea aceleași dispozițiuni ca ale mele. Observând gusturile mele pentru favoriții domestici, ea nu pierdea nici un prilej de a'mi procura speciile cele mai plăcute. Avurăm păsări, pești aurii, un câine frumos, iepuri, o maimuță și un cotoi.

Acest din urmă era un dobitoc frumos și bine făcut, cu totul negru și sburdalnic peste măsură. Când vorbea despre inteligența lui, nevasta-mea, care de altminteri era superstițioasă, făcea nenumărate aluziuni la vechile credințe populare, care vedeau în toți cotoii negri niște vrăjitori deghizați.

Nu doar că vorbea tot-d'auna serios asupra acestui punct, dar, o spusei fiind-că 'mă-a venit în gând povestind.

Pluton, — așa se chema cotoiul, era protejatul meu, camaradul meu. Il hrăneam singur, și or unde mă duceam prin casă, el se ținea după mine. Cu multă greutate l'am putut opri să nu mă urmeze și pe stradă.

Prietenia noastră ținu ast-fel mai mulți ani, în care timp caracterul și temperamentul meu, — prin înrîurirea Demonului Neînfrânare, — îmi pare rău că trebuie s'o mărturisesc, — se schimbară într'un mod periculos. Din zi în zi deveneam mai posomorât, mai supărăcios, mai neîngrijit de simțirile celor alți. Am cutezat chiar să iaș o purtare aspră cu nevastă-mea. La urma urmi, îi făceam chiar grosolăniî neiertate. Bieții mei favoriți, negreșit, aș simțit și ei schimbarea caracterului meu. Nu numai că-î părăsisem, dar une ori îi și asupream. Cât despre Pluton, totuși, mai păstram încă pentru el o considerație îndestulătoare, care mă oprea de a'l nesocoti, pe când nu simțeam nici o pedică de-a batjocori iepurii,

maimuța și chiar câinele, când din întâmplare saū din prietenie, îmi eșea înainte. Dar răul creștea pe fie ce zi, — căci ce rău se poate compara cu beția—până când chiar Pluton, care începea să îmbătrânescă și să devie mai urăcios, Pluton, el însuși începu să cunoască efectele neplăcutului meu caracter.

Intr'o noapte, venind acasă beat turtă, de la una din petrecaniile mele de prin mahala, îmi închipuii că cotoiul fuge de mine. L'am prins;—dar el, speriat de sguduitura mea, mă zgâriă ușor cu dinții la o mână. O furie drăcească se întărește în mine. Nu mă mai cunoscuii. Sufletul meu unic în felul său, păru că sboară din corp și o răutate infernală pătrunse în fie-care fibră a ființei mele. Scosei un briceag din busunarul vestei, îl deschisei; apucaî dobitocul de gâtlej, și fără milă îi săltai un ochi din fundul orbitei lui. 'Mî-e rușine, ard și tremur chiar scriind această blestemată furie.

Dimineața, când mă trezii, când mi se evaporase fumul destrămării mele, încercai un simțimînt jumătate de spaimă, jumătate de remușcare, pentru crima de care singur mă învinovăteam. Dar acel simțimînt fu slab și trecător; sufletul nu 'l putu reține mult timp. Mă rearuncaî în orgie și repede am înecat în vin toată amintirea nelegiuirei mele.

Cu toate acestea, cotoiul se vindecă puțin câte puțin. Orbita ochiului perdut avea, în

adevăr, o înfățișare spăimântătoare, dar nu mai suferea. Eșea și intra în casă ca după obicei; dar, după cum trebuia să mă aștept, când se apropia de mine, fugea cu o frică nepomenită. Tot îmi mai rămăsese destulă inimă ca să mă simț mișcat de acea antipatie vedită a unei creaturi, care odinioară mă iubise atât de mult. Dar acest simțimînt fu curând înlocuit printr'o supărare stranie. Și atunci, pentru căderea mea hotărâtă și neștrămutabilă, îmi apărură spiritul perversității. Filosofia nu ține socoteală de acest spirit. Totuși, sunt foarte sigur că perversitatea este unul din simțimîntele primitive ale inimei omenești, una din facultățile sau simțimîntele primitive care dau direcțiunea caracterului uman. Cine nu s'a surprins de sute de ori comițînd câte un fapt rău sau dobitocesc, numai pentru că știa că nu trebuie să'l comită? Nu avem noi o continuă înclinare de a viola aceia ce se numește *Lege*, numai pentru că înțelegem ce este acea *Lege*? Acest spirit de perversitate, mă făcu să mă pierz cu totul. Acea dorință arzătoare de a'și silui firea, de a face răul numai pentru iubirea răului, m'a îndemnat s'o urmăresc și la urma urmei să urmăresc totura ce începusem cu bietul dobitoc fără apărare.

Intr'o dimineată, cu mult sânge rece, îi aruncaî de gât un lanț și 'l spânzuraiu cu lacrimile în ochi, cu inima plină de remușcare;

am făcut'o, fiind-că știam că mă iubise, și pentru că simțeam că nu 'mi dăduse nici un prilej de mânie; pentru că știam că spânzurându-l, făptuiam un păcat, un păcat mortal care compromitea sufletul unui imortal.

O noapte după crima mea, am fost deșteptat din somn de strigătul: «Foc! Foc!» Perdelele patului meu erau în flacări. Casa toată ardea. Nevastă-mea, servitorul și eu d'abia am scăpat de furia flacărilor. Totul ni se distruse; îmi perdui averea întreagă și devenii disperat.

Nu caut a stabili o legătură de la cauză la efect între cruzime și dezastru; sunt mai presus de ast-fel de slăbiciuni. Dar îmi dau seama de o înlănțuire de fapte, și nu aș vrea să trec cu vederea nici unul din inelele ce formează acea înlănțuire. A doua zi după foc, m'am dus să ved ruinele. Zidurile căzuseră, afară de unul, care forma un perete interior, subțire, situat aproape la mijlocul casei. Toată acea parte rămăsese aproape neatinsă de foc, ceea ce 'mi-am explicat prin faptul că fusese din nou zidită. Imprejurul aceluï zid, era o mulțime de oameni, care păreau că examinează cu multă amănunțime o parte a lui. Cuvintele: «Straniu! Singular!» și alte cuvinte de felul acesta, îmi escitară curiozitatea. M'am apropiat și am văzut, că un baso-relief sculptat pe o suprafață albă, figura unui enorm *cotoiș*. Imaginea era reproducă cu o exăctitate

miraculoasă. Imprejurul gâtului cotoiului atârna un laț de spânzurătoare.

Vezând această aparițiune, — căci fără îndoială nu o puteam socoti de cât ca o aparițiune, — uimirea și groaza mea, fură la culme, dar în stârșit, judecata îmi reveni la loc. Cotoiul, după cum îmi aduceam aminte, fusese spânzurat într'o grădină, ce se întesase numai de cât de lumă, și fără îndoială, că dobitocul fusese desprins de cine-va din arborele unde l'spânzurasem și aruncat în odaea mea printr'o fereastră deschisă. Aceasta o făcuse, fără îndoială, cu scopul de-a mă deștepta din somn. Căderea celor-l'alți pereți striviseră victima cruzimei mele; varul pereților, combinat cu flacărele și amoniacul cadavrului, operaseră ast-fel imaginea după cum o vedeam.

Cu toate că îmi satisfăcuî ast-fel întru câtva curiositatea, dacă nu conștiința, întru ceia ce privea acest fapt surprinzător, totuși în imaginație îmi rămase o impresiune adâncă. În timp de mai multe luni nu mă putui desbăra de vedenia cotoiului; și în acest timp un semi-simțiment reveni în sufletul meu, care părea, dar care nu era remușcare. Ajunsesem până a deplînge pierderea dobitocului și a căuta împrejurul meu un alt favorit de aceeași specie și o figură cât se poate mai asemuită, spre a'l înlocui.

Intr'o noapte, șezând pe jumătate stupid, într'o cugetare mai mult de cât infamă, aten-

ția mea fu de o dată îndreptată către un obiect negru, așezat pe d'asupra celui mai înalt ce se afla în sală. De câte-va minute rămăsesem cu ochii țintiți în acel loc, și ceea ce mă mira mai mult era, cum de nu putusem să-mi dau seama de acel obiect. Mă apropiai și 'l atinsei cu mâna. Era un cotoi negru, — un cotoi mare, — tot așa de mare ca Pluton, semănându-î în toate, afară de ceva. Pluton nu avea nici un fir de păr alb pe tot corpul; acesta avea stropituri largi și albe, de o formă nehotărâtă, ce-î acoperea mai toată regiunea pieptului.

Cum îl atinsei, se sculă îndată, mării tare, se frecă de mâna mea și păru încântat că 'l băgasem în seamă. Era în adevăr tocmai creatura ce căutam. Propusei numai de cât proprietarului să mi-l vînză, dar el nu și 'l luă asupra, — nu 'l cunoștea, — nu 'l văzuse nici odată.

Îmi continuaî mângâerile, și, când mă hotărâi să mă întorc acasă, dobitocul păru hotărât să mă însoțească. Îi dădui voe să mă urmeze, aplecându-mă din când în când spre a' l mângâia, mergînd. Când ajunsese acasă, par'că fusese acolo în tot-d'auna, și deveni în scurt timp cel mai bun prieten al nevestei mele.

Din parte-mi, simții cum se naște în mine o antipatie pentru el. Era în adevăr un simțimînt cu totul protivnic aceluia la care mă

așteptam; dar,—nu știu nici cum, nici pentru ce mi se întâmplă aceasta. Dragostea lui prea mare pentru mine mă desgusta de dânsul și mă ostenea. Din ce în ce, acest simțiment de desgust și de silă se transformă puțin câte puțin într'o pornire de ură. Ocolem acea creatură; un fel de simț de rușine și amintire a primului meu act de cruzime mă împiedică de a-l chinui. Câte-va săptămâni, mă abținui de a bate cotoiul său de a'l lovi d'odată; dar cu încetul, pe ne simțite, ajunsei să'l privesc cu groază și să fug din fața lui, ca de ciumă.

Ceia-ce adăogă, fără îndoială, la ura mea pentru animal, fu descoperirea ce făcui în dimineța când, aducându-l acasă, văzui că îi lipsea un ochi ca și lui Pluton. Această împrejurare îl făcu și mai plăcut nevestei mele, care, după cum am spus'o, avea foarte desvoltată frăgezimea simțimentului, care fusese pentru mine odinioară trăsura cea mai caracteristică și isvorul cel mai bogat al plăcerilor mele cele mai simple și mai curate.

Afecțiunea cotoiului către mine creștea pe cât creștea și ura mea către el. Mă urmărea cu o hotărîre pe care mi-ar fi cu neputință a o descrie. De câte ori mă așezam, se tolänea sub scaun sau sărea pe genuchile mele, supărându-mă cu cele mai grozave mângâeri. Dacă mă sculam să plec, se vâra printre picioarele mele, mă făcea să mă împiedic sau

înfigându-și unghiile ascuțite în hainele mele, se suia până pe pieptul meu. Atunci, deși doream să-l ucid c'o singură lovitură, mă opream, pe de o parte prin amintirea crimei mele, iar pe de alta, — trebuie să mărturisesc, — printr'o adevărată teamă de fiorosul dobitoc.

Această temere nu era tocmai aceia a unui rău fizic, și, cu toate astea, nu 'l aș putea defini alt-fel. Mă-e rușine să o mărturisesc, da, — temerea și groaza ce'mi inspiră dobitocul se mărise printr'una din cele mai perfecte chimere ce s'a putut închipui vre-o dată. Nevasta mea îmi atrase atenția de mai multe ori asupra caracterului petei albe de care vorbeam și care constituea singura deosebire între cotoiul acesta și cel pe care îl omorâsem. Acest semn, de și mare, era la început nedefinit în forma sa, dar cu încetul, treptat — cu toate că imaginația mea se silea să ia lucrurile într'altfel, — acest semn, luă o hotărâre și o pronunțare vădită. În urmă, dobândii imaginea unui lucru pe care mă tem să-l numesc, — și tocmai aceasta mă facea să 'mi fie scârbă și oroare de acest monstru, — și de astă dată căpătase imaginea unui ce hidros, sinistru, imaginea unui cadavru! — Oh! teribilă agitare, agitare de groază și de crimă, de agonie și de moarte!

Și acum, eram în adevăr mizerabil peste firea omenească. O bestie sinistă, pentru mine

om creat după imaginea lui Dumnezeu, o nenorocire atât de mare și de neertată îmi veni pe neașteptate, și nu mai cunoscuî mulțumirea odihnei și a nopții. Inșă cotoiul nu mă lăsa în pace un singur minut și noaptea, la fie-ce clipă, când mă deșteptam din visurile mele pline de groază, era pentru a simți greaua răsufare a aceluî *ce* pe fața mea și greutatea lui imensă pe inima mea.

Subt apăsarea unei ast-fel de torturi, puținul bine ce'mi rămase se nimici în mine.

Nu mai rămaseră decât cugetările rele, — cele mai întunecoase și cele mai oribile din toate cugetările. Intristarea și posomorârea mea obicinuită creșcure până la ura în po-triva tuturilor lucrurilor și-a tuturilor oamenilor, cu toate acestea, nevasta mea, care nu se plîngea nici o dată, vai, suferea durerea mea, era victima mâniilor mele repezi, dese, ne împăcate, a furiei în care începui să cad ca un orb.

Intr'o zi, ea mă întovărăși, pentru oare care trebuințe casnice, în pivnița casei în care ne-constrânsese sărăcia noastră. Cotoiul mă urmă pe treptele roase ale scării, și fiind aproape să mă dea peste cap, mă supără până la nebunie. Uitând, în furia mea, temerea de copil ce mă reținuse până atunci, mă desperai și dădui dobitocului o lovitură, care ar fi fost mortală, dacă ar fi fost dată așa cum voiam ;

dar această lovitură fu oprită de mâna femeii mele.

Această intervenire mă înfuriă până la o turbare aproape de demon; îmi retrăseî brațul dintr'al ei și 'î înfipseî cuțitul în craniū. Ea căzu moartă de o dată, fără a scoate măcar un gemăt.

Făptuind acest teribil omor, începuî numai decât a lua măsurile pentru a ascunde corpul. Înțeleseî că nu 'mî era ușor a-l face să dispară din casă, fie ziua, fie noaptea, fără să fie spus de a fi văzut de vecini.

'Mî trecură prin minte mai multe planuri. Intr'un moment 'mî veni ideia de a tăia cadavrul în bucățele și să'l arz. Apoi, mă hotărâî să sap o groapă în pivniță.

Apoi mă gândiî să'l arunc în puțul din curte, apoi a'l închide într'o ladă ca o marfă, dându'î forma obicinuită, și a plăti pe cine-va să'l scoată afară din casă. La urmă, ajunseî la un mijloc ce mi se păru mai bun de cât toate. Mă hotărâî să'l zidesc în pivniță.

Pivnița era foarte bine făcută pentru un asemenea plan. Pereții erau construiți într'un mod nestrăbătut și fuseseră tencuiți de curând cu un fel de var, pe care atmosfera umedă îl împedecase să se usuce. Mai mult: într'unul din pereți era o scobitură în forma unei firide, care fusese zidită și tencuită ca și restul pivniței. Știam că nu va fi ușor să dezgradinez cărămizile, să introduc corpul și să rezidesc la

fel în cât să nu se descopere de nimeni nici o urmă.

Dar m'am întemeiat în calculele mele : cu un fier desfăcui cărămizile și, introducând cu îngrijire corpul înăuntrul zidului, îl așezai drept până ce reașazai cărămizile una câte una d'asupra corpului, așa precum era și înainte. Mă procurați var, nisip și câlți, cu toate îngrijirile posibile, făcuți, o pastă aproape ca cea veche și tencuiți la loc noua zidire.

Când sfârșii, văzuți cu mulțumire că toate eșiseră în bine. Zidul nu mai presenta nici o urmă. Atunci privii cu triumf împrejurul meu și zisei : cel puțin aci nu voiți mai avea nici o grije!

După aceea, căutați să găsiți dobitocul care m'ă pricinuisă o nenorocire atât de mare; căci la urmă hotărâsem cu or-ce preț să l' omor. Dacă aș fi putut să l' întâlnesc în acel minut, destinul său ar fi fost hotărât, dar se părea că vicleanul animal fusese isgonit de furia mea de mai n'ainte și se temea să nu se arate din nou în fața posomorîrei mele. Este cu neputință a se descrie, a se închipui adâncă, uimită senzație de ușurare ce lipsea uricioasei creaturi aduse în inima mea. Nu l' mai văzuți toată noaptea, — și aceasta fu singura mea noapte liniștită, — de când l' adusesem în casă, — în care dormii bine și liniștit, da, dormii cu greutatea acestui omor pe inimă.

A doua și a treia zi trecură, și cu toate

acestea călăul meu nu veni. Încă o dată mai respirai ca un om liber. Monstrul, în frica sa, părăsise aceste locuri pentru tot-d'auna! Așa dar, nu aveam să 'l mai revăd! Fericirea mea era la culme!

Crima întunecoasei mele fapte nu mă mai neodihnea de cât foarte puțin. Se făcuse o mică cercetare, dar scăpasem eftin. Se ordonase o perchiziție.

Dar, fără îndoială, nu se putea descoperi nimic.

Siguranța mea pentru viitor era aproape hotărâtă.

A patra zi după omor, mai mulți agenți polițienesci veniră, foarte bănuitori, acasă și începură a face o amănunțită cercetare. Încrezător cel puțin în nedescoperirea ascunzătorii, nu simțeam nici o neliniște.

Agenții mă siliră să-i întovărășesc în căutarea lor. Nu lăsară nici un colț sau colțișor ne căutat. La urmă, pentru a treia sau a patra oară, se coborîră în pivniță. Nici unul din mușchii mei nu tresări, inima bătea încetisor ca aceea a unui om care doarme în nevinovăție. Străbăteam pivnița de la un capăt la altul, încrucișeam brațele pe pept și mă plimbam de colo până colo cu mulțumire. Poliția era cu totul mulțumită și se gătea să plece. Veselia inimei mele era prea tare pentru ca să poată fi ascunsă. Ardeam ca să spuî cel puțin o vorbă, nimic de cât o vorbă, ca un

fel de reușită, și să îndoesc convingerea despre nevinovăția mea.

—Domnilor, le zisei apoi, pe când urcau scările,—sunt încântat că am putut să împrăștii bănuelile d-voastră. Vă urez tutulor sănătate și puțin mai multă delicateță, Fie zis în treacăt, domnilor, iată,—o casă bine și singular clădită (în dorința mea furioasă de a spune ceva mai fără piedică, abia știu ce mai spuneam) pot zice că este o casă construită într'un mod admirabil. Aceste ziduri, — ce? plecați, domnilor? — Aceste ziduri sunt foarte bine întărite!

Și aci cu o putere hotărâtă, lovii tare cu bastonul ce aveam în mână în peretele după care zidisem cadavrul soției mele!

Ah! Apără-mă Doamne de furiile demonilor!—De abia echoul loviturilor mele se năpusti în tăcere, și o voce 'mă răspunse din fundul mormântului!—Un vaet la început înăbușit și întretăiat, ca suspinele unui copil, apoi, de o dată, schimbându-se într'un strigăt prelungit, sunător și neîntrerupt, dar tot de odată anormal și ne omenesc,—un urlet, — regușit,—cum s'ar putea auzi numai din infern,—groaznică armonie izbucnind din gaturile damnaților, în torturile lor și a demonilor adăogând la damnațiune.

A vă spune părerile mele ar fi o nebunie; mă simții fără putere și mă cletinaî spre zidul opus. Intr'un moment, agenții gata de plecare

rămaseră nemișcați, uimiți de groază. După o clipă, două-spre-zece brațe tari se înfipseră în zid: toate cărămizile fură date jos. Corpul încă fumegând și plin de sânge sta drept în fața lor. Bestia urâtă a cărei îndărătnicie mă îndemnase la asasinat și a cărei voce mă dăduse în mâinele călăului, ședea urcat pe capul cadavrului, cu nările roșii și umflate și ochiul său unic plin de înflăcărare. Zidisem monstrul în mormânt!

MILOSTENIA

(Localizare)

— Trebuie s'o sfârșim odată! strigă borțosul Hurmuzache Dragomeanu. Sunt șase luni, de când mă faci să joc un rol de mascara și de dobitoc. Sub cuvîntul că ești frumoasă și că am avut gogomănia să bag de seamă, profiti de împrerurare, să mă joci pe degete. Spune, ce poștești de la mine? Ce condiție îmi vei mai pune, ca să consimți? Ți-am dat tot ce poate să dorească o femeie, și încă o femeie cochetă și speriată ca d-ta; și sunt gata să ți mai dau or ce, la un singur semn din parte-ți. Este adevărat, n'ai vrut să primești nimic; dar tocmai statornicia în această nepriimire, m'a făcut să 'mă pierd cumpătul. De ce n'ai priimit? De ce sunt sigur că, de te-ași ruga încă odată, tot n'ai priimi? Ce naiba, dragă Fifito, dacă n'ai fi fost așa de liberă cum ești, m'ași putea închipui că vrei

să mă îndârjești, să mă încânti ca o divinitate și să mă faci să ți plătesc într'alt fel izbânda virtuaselor d-tale opunerii! Dar nu, nu te prefaci întru nimic, dacă nu cum-va o fi un simțiment cu totul straniu care te face să te porți astfel cu mine. Par'că ai ține chiar cu d-ta ênsă'ți un fel de prinsoare ciudată, a căreia victimă ași fi eu și prin care ți-ai zice : «Voiu fi a tutului, numai a acestuia nu!» M'am desnădăjduit la urma urmi! Ai făcut din mine batjocura orașului, care,—gelos de averea mea,—își răzbună rizênd că mă vede toată bună vremea pe lângă d-ta, la vârsta și la poziția mea, devenit amorezat ca un școlar. 'Mi-e peste poate! Imi vine rău, și m'am hotărît să ți-o spuî astă-zî, că nu mai pot merge mai departe! Ș'apoi simt că m'ași zminti; căci te iubesc cu adevărat, Fifito dragă, crede-mê! Da, te iubesc, în neștire, ca un nebun! Puțin îmi pasă de tot. Averea 'mî-e netrebuincioasă, de vreme ce n'o primești; cele alte femei nici nu vreau să le vêd, de afacerile mele nici nu voiu să mă aud. Nu măi sunt bun la nimic, de cât a'ți repeta că te iubesc, că te doresc, că vreau să fii a mea; nu măi sunt de cât umbra d-tale!.. Imi trec prin minte niște îndemnuri furioase de-a sfîrși odată cu suferințele, când mă gândesc că ți-ar ajunge o vorbă ca să mă faci cel măi fericit muritor, și că această vorbă ai spune-o la o sută alții, iar mie nu. Pentru ce? Nu știu! Am

venit la d-ta cu cea mai mare îngrijire. Fifișo, mai adineauri hotărâsem să fiu supărat, amenințator. Acum, mă umilesc și te rog. Aide, Fifișo, fi-vei tu neînduplecată către cerșetorul de amor, care 'ți cere milostenia, în genuchii, cu lacrimile pe ochi?...

* * *

Fifișta, tolonită într'un fotoliu unde, de-a-proape o jumătate de oră, își lustruia a lene unghiile rosalbe, își ridică privirile către borșosul Hurmuzache, tremurător și roșu, care se tēra cu umilință pe covorul întins sub picioarele ei. Pe marginea buzelor ei alunecă un suris batjocoritor.

— Nu te știam atât de vorbăreț, domnule Hurmuzache, zise ea în cele din urmă. În adevăr, ai vorbit ca la Teatru sau ca dintr'o carte, și, dacă ași fi închis ochii, zēu, m'ași fi crezut pe scenă, și că aud declarația unui amarez, dacă o mai fi și acolo amarezi care să știe să vorbească așa. Dar ai sfârșit printr'o vorbă nenorocită. Da, la sfârșit, când ai pronunțat vorba: milostenie. Nu înțelegi fără îndoială, de ce această vorbă este mai nenorocită ca or care alta? Să 'ți povestesc eu o mică întâmplare. Veți înțelege atunci totul.

«Cine sunt și de unde am rēsărit, nici nu te îndoești, nu este așa, domnule Hurmuzache Dragomeanu? Ș'apoî la ce ți-ar folosi s'o știi, d-tale ca și tutulor celor alți! Sunt frumoasă,

cum ziceai mai adineauri, și 'ți sunt dupe pofta inimei. Aceasta e tot ce 'ți trebuie să știi, și nu vrei nimic mai mult, mai ales în ceia ce mă privește. Dar tocmai asupra acestei privințe îți voi spune aceia ce ai căutat să știi.

«M'am născut la București, unde-va, într'o mahala. Tatăl meu era muncitor; mama lucra de asemeni, orbindu-și ochii spre a face albituri pentru bogați. Într'o zi, tata muri. Aveam atunci zece ani. Moartea lui aduse mizeria în casă. Dupe trei luni de luptă, dupe ce vindurăm ultimul obiect ce-aveam, proprietarul casei ne aruncă pe drumuri, fiind că nu mai aveam cu ce să-i plătim chiria. Societatea, acest ceva, — despre care aud adese-orî în buduarul meu, vorbindu-se de către oameni foarte serioși, — este așa alcătuită că, într'un oraș mare ca Bucureștiul, o femeie singură, fără altă înlesnire de cât munca sa, nu poate rămâne mult timp cinstită. Mama, cel puțin, reuși în această luptă dureroasă. Ea muri cu un an în urma tatălui meu.

«Iată cum. Într'o seară de iarnă, fără casă și fără foc, ne vēzurăm în stradă, în asprimea unui vânt omorîtor. De câte zile mama nu mâncase, nu știu. Ea ascundea tot-d'auna de mine suferințele ei. De dimineață, îmi dăduse ultima ei bucățică de pâine. Ne găseam într'o stradă mare, mărginită cu clădiri frumoase și nu trecea nimeni pe dēnsa. D'abia câte-un

trecător se-auzea în depărtare. Fricoasă, cu corpul înghețat sub rochia-î subțire, mama întindea mâna. Nimic! Strânsă de rochia ei, căutând să mă încălzesc și s'o încălzesc și pe dânsa, simțeam că stă să cază din picioare. Se ridica apoi cu o putere dureroasă și se rezema de ziduri, ca să nu cază. Înțelesei că i se apropie sfârșitul și că, dacă nimeni nu ne va ajuta, trebuie să se întâmple ceva îngrozitor.

«In acel minut, trecu pe din'naintea noastră un om, îmbrăcat într'un palton cu blană. El ne văzu, dar își grăbi pașii, — surd la murmurerele rugătoare ale sărăciei. O zguduitură puternică îmi pătrunse toată ființa. Alergai dupe dânsul.

— Domnule, i-am zis, milostive domn, — fă-ți pomană cu noi!—N'am mărunte! se resti el cu un ton aspru și zmucindu-se din fața mea.

— N'are mărunte! cugetai atunci în mine, cine poate să aibă, dacă și el nu are!.. Mă apropiai din nou de paltonul îmblănit al aceluia om și 'mă reînoui plângerea: — Domnule, un ban, un singur ban; mama mea moare de foame! — Omul se oprise în fața unei porți unde sună clopoțelul. El îmi apucă brațul cu mâna-î butucoasă și mi'l înlătură furios.

— Aide, mă scoți din răbdări, cerșetoare, cu leneșă ta de mamă cu tot. Ți-am spus că n'am mărunte.—Felinarul de la intrare îi luminează întregimea feței. Era îngrozitor, nu prin urătenie, dar prin sêlbaticul egoism, bôrșos și

roșu, cu o țigare aprinsă între dinți. Poarta se deschise și intră în casa plină de lumină și de căldură.

«Rămâind singură, m'am reîntors la mama. Am găsit-o lângă zid, întinsă de-a lungul pe pietro. O strigai pe nume, îi ridicai capul, ea nu'mi mai răspundea. Atunci, spăimântată, alergai la comisie, pe care o puteai găsi în vecinătate, după felinarul deosebit de-al celor alte case. Doi sergenți de noapte, ridicară pe mama de subțiori și o duseră acolo, la comisie, unde o întinseră pe niște paie. Ea muri în acea stare, fără să se fi desmortit o singură clipă. A doua zi, aui îngropat-o.

* * *

«Ce mi s'a întâmplat în urmă, după ce am rămas singură, nu'ți voiui povesti cu deamănuntul. Am crescut cum am putut, hrănindu-mă dupe întâmplare; peste cât-va, intrai ca ucenică la o spălătoreasă. Mă făceam frumoasă din zi în zi, cu toată mizeria mea. Avusei soarta ce mă aștepta. Găsi destule prietene care să mă învețe ce să fac. Incepui să mă vînd. De-atunci, nu mi-am mai schimbat meseria. Cu deosebire, că acum mă vînd mai scump ca la început, iată totul.

«Dar n'ai putut să înțelegi în ce te poate privi întâmplările mele. Am trecut cu vederea să 'ți mai spun ceva. După ce mama fusese îngropată în cel mai înfundat colț al cimiti-

rului, m'am reîntors în locul unde căzuse moartă de foame. Apoi, recunoscând casa unde intrase omul care nu vruse să'mi dea o bucată de pâine; mă așezai pe pragul porții vecine, pândind intrarea sau eșirea lui; eram coprinsă de o dorință sêlbatecă de-a'l revedea, de-a ști cine era, acel om pe care plîsetul vocii mele nu'l mișcase și care avuse cruzimea de-a lăsa pe mama să moară, la doi pași de locuința lui. Il revăzui; dar de astă dată în trăsură. Locuia chiar în acea casă. Aflai cum îl chiami de la un prăvăliași din vecinătate, prefăcându-mă că eram trimeasă de cine-va pentru o afacere. Mai vrei să ți'l numesc?... — Este chiar numele D-tale, domnule Hurmuzache Dragomeanu!

«M'ai înțeles, acum?»

«M'ai înțeles că, de 10 ani, am repetat mereu acest nume, ca să'l urăsc și să'l blestem, pentru ca în ziua când cine-va îl va pronunța înaintea mea, spre a'mi spune că dorește să'mi fie cunoscut, să'i zic: «Prea bine, mi-a sosit ora rêsburării! O! mă cunosc îndestul, îmi știu puterea, că ași putea la rëndul meu să'ți urzic obrazul, ca cu biciușca unui domesticitor de dobitoace. Vezi prea bine că experiența mea, din nenorocire prematură, mi-a dat tot, tot ce 'mi trebuia.

«Astăzi, mi s'a împlinit tot ce prevedeam. Dupe zece ani, ne regăsim față în față. D-ta mai bogat încă de cum erai, îngreuiaț de toți

banii ce-ai putut fura, cu multă cinste bine înțeles, puternic, stimat, dar obraznic; ești pârguită, în câți-va ani, la corp și la minte, ca acele fructe pe care grădinarii plătiți cu aur le fac să crească în serele voastre, cunoscând viața dintr'un singur cuvânt, știind cât prețuiești și cât prețuiesc! Pentru mine, ești întruparea perfectă, absolută, a aceluși grozav egoism, care este legea murdară a lumii în care trăești, sacrificând tot, lucruri și ființe, pentru îndeostularea tuturilor poftelor. Poftele d-tale? Slăbiciunea îți este cât și puterea. Dovadă, este că te afli înaintea mea, rugător, cu buzele tremurând de dorință, fiindu-ți foame de mine, precum, odinioară, mumei mele îi era foame de o bucățică de pâine...

«Imi spuneai că suferi? Te cred. Ești atât de nenorocit, că fără mine viața ți-ar fi nefolositoare? — Minunat!... Te vei omorî poate de disperare într'una din zilele acestea? Și mai minunat! Dar bagă bine de seamă, sălbatec înavuțit ce ești, sunt foarte fericită că mă pot bucura de-o ast-fel de agonie, atât de datorită răzbunării mele; simț o mulțumire fieroasă că ți pot zice la rëndul meu:

— Aide, mă scoți din răbdări, cerșetorule, n'am mărunte!...—

COPRINSUL

Pag.

Tipuri vechi	5
Fragamente literare	19
Peaf.	28
Petrecere	32
Babaca	36
Politie nu glumă	41
Petrache	51
Director	58
Procurorul	79
La 20 de ani	97
O hoțoaică.	106
Bătrânii	112
Ruhala.	122
Ceasornicul	126
Scârț	132
La băi.	139
Bostoneală	157
De închiriat	171
Dragoste dupe ceartă.	179
Biletul de legitimație	185
Prăslea	193
Vistavoiul	200
Ciorbalăc	210
Ofticosul.	217
Frosa	225
Un milion pe zi	230

	Pag.
Brăcăcilă	242
Mimili-Bau	249
Draci, Draci	254
Mariu	260
Ploșnițele	268
Strengarul	278
Soție și amantă	285
Orgie	310
Stomacul cere	316
Două mume	320
Marta	340
Una pentru alta	368
Nepotrivire	375
Pablo Domenich	461
Omul și ursoaica	483
Divortul	491
Visul	498
Copilul altuia	523
Fata vrăjitoarei	536
Cele trei saluturi	544
Cotoiul negru	551
Milostenia	567

